

61. Tiistaina 14 päivänä toukokuuta 1996

kello 14.15

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Valtioneuvoston selonteko Suomen läh-
tökohdista ja tavoitteista Euroopan unio-
nin vuoden 1996 hallitusten välisessä kon-
ferenssissa 1561

Valtioneuvoston selonteko 1/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 7/1996
vp
Äänestykset

Valtioneuvoston tiedonanto suunnitel-
masta rahoitusjärjestelmän tervehdyttämi-
seksi, tervehdyttämiseen käytettävistä kei-
noista ja julkisen tuen palauttamisesta val-
tiolle 1562

Valtioneuvoston tiedonanto 1/1996 vp
Keskustelu

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi sairausva-
kuutuslain muuttamisesta 1568

Hallituksen esitys 23/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 7/
1996 vp
Lakialoite 13/1996 vp

Lähetekeskustelu

2) Hallituksen esitys laiksi työttömyys-
turvalain muuttamisesta 1569

Hallituksen esitys 72/1996 vp

3) Hallituksen esitys laiksi työmarkki-
natuesta annetun lain muuttamisesta 1645

Hallituksen esitys 75/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi vesilain
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 54/1996 vp

5) Hallituksen esitys laiksi kuntarajojen
määrittämisestä Suomen aluevesillä ”

Hallituksen esitys 55/1996 vp

6) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalais-
lain muuttamisesta 1646

Hallituksen esitys 56/1996 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi leimavero-
lain ja leimaverolain muuttamisesta an-
netun lain voimaantulosäännöksen muutta-
misesta ”

Hallituksen esitys 57/1996 vp

8) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain
76 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 58/1996 vp

9) Hallituksen esitys laiksi näkövam-
maisten kirjastosta ”

Hallituksen esitys 61/1996 vp

10) Hallituksen esitys laiksi ammatilli-
sista oppilaitoksista annetun lain muutta-
misesta 1647

Hallituksen esitys 62/1996 vp

11) Hallituksen esitys metsälaiksi sekä laeiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta ja rikoslain 48 luvun 1 §:n 3 momentin muuttamisesta	1648	21) Hallituksen esitys laiksi työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain muuttamisesta	1657
Hallituksen esitys 63/1996 vp		Hallituksen esitys 77/1996 vp	
12) Hallituksen esitys laiksi kasvihuone- tuotannon ja omenanviljelyn lopettamis- tuesta annetun lain muuttamisesta	1656	22) Hallituksen esitys eräistä epätyypil- listä työtä koskevista lainmuutoksista	„
Hallituksen esitys 65/1996 vp		Hallituksen esitys 78/1996 vp	
13) Hallituksen esitys vesiliikennelaiksi ..	„	23) Hallituksen esitys luonnonsuojelu- lainsäädännön uudistamiseksi	„
Hallituksen esitys 66/1996 vp		Hallituksen esitys 79/1996 vp	
14) Hallituksen esitys laiksi merilain 20 luvun 9 §:n muuttamisesta	„	24) Hallituksen esitys laiksi Kolin kan- sallispuiston laajentamisesta	1661
Hallituksen esitys 67/1996 vp		Hallituksen esitys 80/1996 vp	
15) Hallituksen esitys laiksi alusturvalli- suuden valvonnasta annetun lain muutta- misesta	„	Mietintöjen pöydällepano	
Hallituksen esitys 68/1996 vp		25) Hallituksen esitys laiksi eräistä väli- aikaisista tulleista annetun lain 1 §:n ja liit- teenä olevan luettelon muuttamisesta	1662
16) Hallituksen esitys Kera Oy:stä anne- tun lain 2 §:n muuttamisesta	„	Hallituksen esitys 17/1996 vp Valtiovarainvaliokunnan mietintö 10/1996 vp	
Hallituksen esitys 70/1996 vp		26) Hallituksen esitys laiksi arvonlisä- ja valmisteverotuksen toimittamisesta Ahve- nanmaan maakunnan ja muun Suomen välisissä suhteissa annetun lain muuttami- sesta	„
17) Hallituksen esitys laiksi työttömyys- turvalain 27 §:n muuttamisesta	1657	Hallituksen esitys 32/1996 vp Valtiovarainvaliokunnan mietintö 11/1996 vp	
Hallituksen esitys 71/1996 vp		27) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäve- rolain muuttamisesta	„
18) Hallituksen esitys lapsen elatustur- vaa koskevaksi lainsäädännöksi	„	Hallituksen esitys 39/1996 vp Valtiovarainvaliokunnan mietintö 12/1996 vp	
Hallituksen esitys 73/1996 vp		28) Hallituksen esitys laiksi tieliikenne- lain 70 ja 108 §:n muuttamisesta	1663
19) Hallituksen esitys laiksi sotilastapa- turmalain 6 §:n muuttamisesta	„	Hallituksen esitys 21/1996 vp Liikennevaliokunnan mietintö 3/1996 vp	
Hallituksen esitys 74/1996 vp			
20) Hallituksen esitys työturvallisuus- lain 24 §:n muuttamisesta	„		
Hallituksen esitys 76/1996 vp			

29) Hallituksen esitys laeiksi osuuskuntalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 1663

Hallituksen esitys 10/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 4/1996 vp

30) Hallituksen esitys laiksi Valkmusan kansallispuistosta „

Hallituksen esitys 42/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 2/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä edustajat Brax, Hurskainen, Isohookana-Asunmaa, Kiljunen, Linnainmaa, Norrback, Paasilinna, Skinnari, Tiusanen, Tuomioja, Vähänäkki ja Wahlström.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat edustajat Aaltonen, Dromberg ja Markkula M.

Valtioneuvoston selonteko Suomen lähtökohdista ja tavoitteista Euroopan unionin vuoden 1996 hallitusten välisessä konferenssissa

Valtioneuvoston selonteko 1/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 7/1996 vp
Äänestykset

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään nyt päätös eduskunnan lausunnosta Suomen lähtökohtia ja tavoitteita Euroopan unionin vuoden 1996 hallitusten välisessä konferenssissa koskevasta valtioneuvoston selonteosta (VNS 1/1996 vp). Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 7, joka sisältää ehdotuksen selonteosta annettavan lausunnon sanamuodoksi. Keskustelu asiasta julistettiin viime keskiviikkona pidetyssä istunnossa päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Korkeaoja ed. Jääskeläisen kannattamana tehnyt kolme ehdotusta:

1) että mietinnön perustelujen luvun 4. Unionin tehokkuus ja demokraattisuus alaotsikon Euroopan parlamentti jälkeen olevan kolmannen kappaleen sijasta hyväksyttäisiin vastalauseen mukainen ensimmäinen lausuma;

2) että mietinnön perustelujen luvun 5. Unionin ulkoinen toiminta kohdan Päätöksenteko lopussa olevan lausuman sijasta hyväksyttäisiin vastalauseen mukainen toinen lausuma; sekä

3) että mietinnön perustelujen luvun 5. Unionin ulkoinen toiminta kohdan Turvallisuus- ja puolustuspolitiikka lopussa olevan lausuman sijasta hyväksyttäisiin vastalauseen mukainen kolmas lausuma.

Ed. Tennilä on ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että Suomi nostaa Emun kolmannen vaiheen ja Emu-kriteerit keskusteluun hallitusten välisessä konferenssissa suurtyömyyden jatkuessa EU-maissa.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Korkeaojan 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Korkeaojan 1) ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 27. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Korkeaojan 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Korkeaojan 2) ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 118 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 31. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Korkeaojan 3) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Korkeaojan 3) ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 121 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 28. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tennilän ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Tennilän ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 121 jaa- ja 49 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 28. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön mukaisen lausunnon selonteon johdosta.

Eduskunta hyväksyy mietinnön ponteen sisältyvän ehdotuksen mietinnön saattamisesta hallituksen tietoon.

Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Asia on loppuun käsitelty.

Valtioneuvoston tiedonanto suunnitelmasta rahoitusjärjestelmän tervehdyttämiseksi, tervehdyttämiseen käytettävistä keinoista ja julkisen tuen palauttamisesta valtiolle

Valtioneuvoston tiedonanto 1/1996 vp
Keskustelu

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään valtioneuvoston tiedonanto suunnitelmasta rahoitusjärjestelmän tervehdyttämiseksi, tervehdyttämiseen käytettävistä keinoista ja julkisen tuen palauttamisesta valtiolle (VNT 1/1996 vp).

Sitten kun keskustelu asiasta on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 2 momentin mukaan keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa joko asian valiokuntaan lähettamisestä taikka perustellun päiväjärjestyksen siirtymisen hyväksymisestä. Jos halutaan tehdä työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa edellytetty ehdotus päätöksenteon siirtämisestä, on sellainenkin ehdotus tehtävä, ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies, ärade talman! Kun eduskunta hyväksyi 13 päivä tammi-kuuta 1995 valtion talousarvion vuodelle

1995, eduskunta samalla edellytti, että hallitus antaa eduskunnalle tiedonannon suunnitelmasta rahoitusjärjestelmän tervehdyttämiseksi, tervehdyttämiseen käytettävistä keinoista ja julkisen tuen palauttamisesta valtiolle. Tässä tarkoituksessa valtioneuvoston puolesta esitellään eduskunnalle tiedonanto, joka vastaa tähän tarpeeseen ja näihin kysymyksiin. Samalla kun korostan sitä, että rahoitusjärjestelmän tervehdyttämässä on kysymys hyvin laaja-alaisesta ja myös kansainväliselle kehitykselle muutosalttiista toimenpidekokonaisuudesta, kannattaa muistaa, että rahaa usein kuvataan kolmella ominaisuudella. Nimittäin sanotaan, että rahalla on elefantin muisti, jäniksen rohkeus ja gasellin nopeus.

Voidaankin siis todeta, että keskeisiä rahoitusjärjestelmän tervehdyttämiseen liittyviä tekijöitä ovat yhtäältä yleiset taloudelliset olosuhteet ja kilpailuedellytysten tasapainottaminen sekä toisaalta suojajärjestelmien, rahoitusmarkkinoiden valvonnan ja riskienhallinnan kehittäminen. Näitä asioita tulen käsittelemään tässä esittelypuheenvuorossani.

Rahoitusjärjestelmän tervehdyttäminen edellyttää myös uusien toimintatapojen ja pelisääntöjen omaksumista rahoitusmarkkinoilla. Pankkien, sijoituspalveluyritysten ja vakuutuslaitosten terveen kehityksen turvaaminen on viime kädessä aina ja kaikissa tilanteissa riippuvaista niiden omasta riskienhallintakyvystä. Niiden tulee kiinnittää aikaisempaa suurempaa huomiota siihen, että riskinotto on suhteessa riskinkantokykyyn ja että riskienhallintajärjestelmiä kehitetään toimintaympäristön muutosten asettamien vaatimusten mukaisesti. Hallitus katsoo, että markkinoiden oman riskiarvioinnin parantamisella eli markkinakurilla ja riskitietoisuuden lisäämisellä on olennainen vaikutus rahamarkkinoiden toimivuuteen.

Pankkikriisi osoitti, että rahoitusjärjestelmään sisältyvien riskien toteutumisella on koko yhteiskuntaan ja kansantalouteen suuret ja syväälliset heijastusvaikutukset. Rahoitusjärjestelmän riskienhallintaa kehittämällä ja rahoitusmarkkinoita monipuolistamalla vähennetään mahdollisuutta siihen, että pankkikriisin kaltaiset järjestelmäkriisit voivat tulevaisuudessa toistua.

Pankkikriisin koko hinta lopullisina menetyksinä ja epävarmoina saatavina nousee 45—50 miljardiin markkaan. Kuluvan vuoden toukokuuhun mennessä myönnetystä pankkituesta on arvioiden mukaan palautunut vuoteen 2000

mennessä nettomääräisesti 15–20 miljardia markkaa. Valtaosa palautuksista olisi vapautuvia omaisuudenhoitoyhtiöiden rahoitukseen myönnettyjä valtion omavelkaisia takauksia. Myönnettyä ja mahdollisesti palautuvaa tukea olisi vuonna 2000 sijoituksina ja takauksina jäljellä vielä noin 15–20 miljardia markkaa.

Pohjoismaisessa vertailussa näkyy selvästi, että Suomi on kärsinyt eniten pankkikriisistä. Pankkituen määrä suhteessa bruttokansantuotteen on Suomessa selvästi suurin. Pankkien luottotappiot suhteessa bruttokansantuotteen ovat sen sijaan Suomessa ja Ruotsissa miltei yhtä suuret.

Keskeinen tavoite rahoitusmarkkinoiden kehittämisessä on siitä huolehtiminen, että rahoituksen välitys tapahtuu tehokkaasti, edullisesti ja turvallisesti. Tämän vuoksi täytyy kiinnittää erityistä huomiota rahoitusmarkkinoiden kehittämiseen kansainvälisten suuntausten mukaisesti ja rahoituksen välitykseen liittyvien riskien hallintaan. Suomen kansantalouden vakaus riippuu keskeisesti siitä, että rahoitus- ja pankkijärjestelmämme on luotettava ja vakaa. Tämä seikka on erityisen tärkeä senkin vuoksi, että kansantaloutemme on edelleen suuren pysyvän ulkomaisen velan vuoksi riippuvainen ulkomaisten sijoittajien luottamuksesta.

Talouden ja pankkien tervehtyessä ei liian kattavia suojajärjestelmiä ole enää syytä ylläpitää, koska ne saattavat aiheuttaa piittaamatonta riskikäyttäytymistä eli niin sanottua moral hazard -ongelmaa. Tämä ilmenee siten, että tallettajilla ja sijoittajilla ei ole enää tarvetta eikä mielenkiintoa seurata, mitä pankkien toiminnassa todellisuudessa tapahtuu.

Suomessa talletussuojan korvattavaa enimmäissummaa ei ole rajattu, kuten muissa Euroopan unionin jäsenmaissa. Myös eduskunnan helmikuussa 1993 antama lausuma, jonka mukaan Suomen valtio takaa sen, että suomalaiset pankit hoitavat sitoumuksensa kaikissa olosuhteissa, on erittäin merkittävä osa suojajärjestelmää. Tämän ns. pankkitukiponnen voimassapito on aiheellista vain niin kauan, kuin pankkijärjestelmän tilanne sitä edellyttää. Rajoitettuun talletussuojaan siirtyminen on omiaan lisäämään riskitietoisuutta ja markkinakuria, joka on ainoa tapa huolehtia siitä, että pankkijärjestelmä on toimiva ja yhteiskunnan rasitukset voidaan minimoida. Tavoitteena onkin, että valtion vastuu minimoidaan tulevaisuudessa ja pankit itse ottavat vastattavakseen uskottavalla tavalla talletussuojajärjestelmän rahoituksen.

Kuluttajansuojan näkökulman huomioon ottaminen on Euroopan unionin talletussuojaa koskevan direktiivin keskeinen periaate. Pientallettajalla ei ole mitään mahdollisuuksia arvioida luottolaitoksen todennäköisyyttä joutua selvitystilaan. Tästä syystä talletussuoja on tarpeellinen pientallettajien riskien vähentämisessä, ja totta kai, jos talletussuoja on olemassa, se ehkäisee myös hätäköityjä nostopäätöksiä tilanteissa, joissa saattaa kulkea tietoja tai huhuja jonkun rahoituslaitoksen vakavaraisuudesta ja sen horjumisesta. Uskottava talletussuojajärjestelmä siis lisää pankkijärjestelmän vakautta.

Hallituksen puolelta onkin strategia hahmoteltu seuraavanlaiseksi:

Hallitus katsoo, että rajoitettuun talletussuojajärjestelmään voidaan siirtyä vuoden 1997 aikana. Korvauksen enimmäismäärän asettaminen 150 000 markan pintaan olisi hieman direktiivin minimirajan yläpuolella mutta suunnilleen jäsenvaltioiden keskitasolla. Se olisi sama kuin Ruotsissa. Tällöin suojan piiriin kuuluvien talletusten kokonaismäärä olisi noin 59 prosenttia yleisötalletusten markkamäärästä. Talletusten lukumäärästä kuuluisi täyden suojan piiriin 96,5 prosenttia, joten järjestelmä, silloin kun talletussuoja rajattaisiin 150 000 markkaan, turvaisi erinomaisen hyvin pientallettajien talletukset. Nämä ja muut talletussuojaan liittyvät kysymykset ovat kuitenkin vielä valmisteltavina valtiovarainministeriön asettamassa työryhmässä.

Kattavuuden asettaminen eurooppalaiselle keskitasolle niin korvattavan enimmäistason kuin suojan laajuuden suhteen tulee selkeyttämään järjestelmää. Tällöin jäsenvaltioissa toimivilta ulkomaisilta sivukonttoreilta poistuu tarve vapaaehtoisen lisäsuojan hakemiseen. Jotta siirtyminen voitaisiin toteuttaa ilman häiriöitä, tulee pankkitukiponsi kumota vasta sen jälkeen, kun talletussuoja on rajattu.

Aika pankkitukiponnen kumoamiselle on sopiva silloin, kun pankkikriisi on ohitse. Tämä tarkoittaa, että pankkien kannattavuuden on oltava selvästi parantunut, niiden vakavaraisuuden on oltava riittävän vahva ja pankkikriisinaikaisia saamisiin liittyviä merkittäviä ongelmia ei enää ole. Kun pankkisektori yltää kokonaisuutena postiviiseen tulokseen ja pankkien ulkomaisen rahoituksen saatavuus ei ponnen purkamisen vuoksi vaarannu, voidaan tilannetta pitää riittävän hyvänä ponnen kumoamiseen. Tämän vuoksi hallitus katsoo, että eduskunnan ponsi pankkijärjestelmän tukemisesta voidaan purkaa sen jäl-

keen, kun on ensin siirrytty rajoitettuun talletussuojaan ja kun pankkisektori on riittävästi tervehtynyt.

Pankkikeskeisyyttä tukeneiden elementtien, kuten talletusten verohuojennusten, rajattoman talletussuojan ja pankkitukiponnan, purkamisella tulee olemaan merkittäviä rakenteellisia muutoksia rahoitusmarkkinoilla. Osa näistä onkin jo toteutunut. Niiden poistaminen myöskin tasapainottaa kilpailuedellytyksiä rahoitusmarkkinoilla, mikä taas on rahoitusmarkkinoiden tervehtymisen edellytys. Niinpä pankkien on edelleen tehostettava toimintojansa ja kiinnitettävä erityistä huomiota riskienhallintajärjestelmiensä kehittämiseen.

Vaikka pankkien peruskannattavuus onkin vielä heikko, ne jo tänä vuonna voivat yltää kokonaisuutena positiiviseen tulokseen. Kansainvälisessä vertailussa suomalaisten pankkien ongelmana ovat kuitenkin pikemminkin raskaat kustannukset kuin se, että niillä olisi tuottoja vähäisesti. Huomattavat saneeraustoimenpiteet suurissa pankeissa eivät näy tuloksissa vielä vuonna 1996. Ne tulevat näkymään aikaisintaan seuraavina vuosina: 1997—98.

Lähivuosien rakenneratkaisut tulevat asettamaan pankeille uusia haasteita. Tärkein on mahdollinen siirtyminen Euroopan talous ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen ja sitten jo mainittu talletussuojan osittainen purkaminen. Myönteisten vaikutustensa ohella yhteiseen valuuttaan siirtyminen aiheuttaa kyllä myös pankeille kustannuksia. Valuuttakaupasta ja siihen liittyvästä johdannaiskaupasta syntyneet tuotot tulee pankkien hakea muista toiminnoista, kun mahdollisessa yhteisessä rahassa sellaisia ei enää ole.

Rajoitettu talletussuojajärjestelmä tulee johtamaan Suomessa tilanteeseen, jossa osa tallettajista olisi suojan ulkopuolella olevia suurtallettajia, joilla olisi mahdollisuus ja kyky toimia markkinakurin lähteenä. Suurtallettajilla pitäisi olla mahdollisuuksia riittävän tiedon hankkimiseen siitä, miten riskipitoisia sijoitukset ovat. Voikin sanoa, että useassa Oecd-maassa rahoitusmarkkinat ovat kehittyneet ja tehokkaat ja sijoittajilla on minipuoliset mahdollisuudet arvioida eri sijoituskohteita, niiden tuottaja ja riskejä.

Suomessa rahoitusmarkkinoiden kehittämisen kansainvälisesti kilpailluissa olosuhteissa toimimiseen on vasta alkuvaiheessaan. Tästä syystä suojajärjestelmien purkaminen edellyttää, että tallettajien ja sijoittajien mahdollisuuksia

riskien arviointiin olennaisesti parannetaan. Korostan erityisesti informaation ja avoimen informaation merkitystä. Sijoittajilla tulee olla luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa sijoituskohteista ja välineitä hallita riskejä.

Viranomaisilla puolestaan pitää olla edellytyksiä arvioida riskienhallintajärjestelmiä ja vaihtaa tietoja olennaisista riskikeskittymistä ja niihin liittyvistä sidonnaisuuksista viranomaisen kesken myös Euroopan unionin alueella. Tästä syystä on tehtävä myös muita rahoitusjärjestelmän vakautta edistäviä toimenpiteitä. Huomio tulee kiinnittää laajempaan markkinoiden rakennetta ja toimivuutta koskevien tekijöiden tarkasteluun.

Tavoitteena on luoda riskitietoisuutta ja markkinakuria lisääviä olosuhteita, jotta pankkien ajautuminen vaikeuksiin estettäisiin jo ennakolta. Tämä edellyttää suojajärjestelmien kehittämisen lisäksi vertailukelpoisen ja pelkistetyn informaation lisäämistä pankkien toiminnasta tilinpäätöskäytäntöä ja osavuosikatsauksia kehittämällä, mutta myös tilintarkastajien ja sisäisen tarkastuksen tehtävien ja raportointivelvollisuuksien selkeyttämistä, pankkien, vakuutusyhtiöiden ja sijoituspalveluyritysten riskienhallinnan kehittämistä. Se edellyttää myös, että valvontaviranomaisten yhteistyötä lisätään. Pankkien omistajien ja johdon vastuu korostuu pankin toiminnassa ehdottomasti.

Kaikkia näitä tavoitteita voidaan toteuttaa valvonnan tehostamisdirektiivin avulla eli ns. bccidirektiivin täytäntöönpanolla, mutta myös arvopaperimarkkina- ja osakeyhtiölakiin ja luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin tehtävillä muutoksilla.

Arvoisa puhemies! Rahoitusjärjestelmien monipuolistamisessa nousee hyvin tärkeäksi kysymykseksi pääomamarkkinoiden toiminnan tehostaminen. Pääomamarkkinoiden kehittämisessä on tavoitteena, että yritykset ja sijoittajat voivat kohdata toisensa kehittyneillä pääomamarkkinoilla yrityksen elinkaaren jokaisessa vaiheessa. Erityisesti listaamattomien yritysten rahoitushuoltoon pitäisi kiinnittää huomiota.

Oman pääoman ehtoiset rahoitusmuodot ovat osakeyhtiölain uudistuksen vuoksi monipuolistumassa, mikä helpottaa merkittävästi yritysten rahoitushuoltoa. Pääomatuloverotuksen uudistaminen vuonna 1993 asetti oman ja vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen verotuksellisesti samanarvoisiksi. Lisäksi arvopaperimarkkinalakiin on esitetty uudistuksia, jotka helpottavat yritysten rahoituksen saatavuutta.

Sijoituspalveluyrityksiä koskevan lainsäädännön tuleminen voimaan kesällä 1996 tarjoaa sijoittajille uusia valvonnan piirissä olevia palveluja, kuten omaisuudenhoito- ja sijoituspalveluja.

Sijoitusrahastoilla on Euroopan unionin alueella pankkien ohella hyvin merkittävä rooli sijoitustoiminnassa ja rahoituksen välityksessä. Sijoitusrahastolainsäädännön kehittäminen on myös Suomessa yksi merkittävimmistä keinoista monipuolistaa rahoitusmarkkinoita ja kanavoita pääomaa yritysten käyttöön.

Hallituksen uunituore esitys sijoitusrahastolain muuttamisesta parantaa sijoitusrahastojen toimintaedellytyksiä. Muutosesitys edistää sijoitusrahastojen käyttöä arvopaperimarkkinoilla ja antaa mahdollisuuden erityisrahastojen perustamiseen muun muassa pienten ja keskisuurten yritysten rahoitushuollon parantamiseksi. Merkittävää on, että sijoitusrahastojen avulla on mahdollista kanavoita varoja pääomamarkkinoille ilman, että syntyisi merkittäviä omistus- ja valtakeskittymiä.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa edellytetään, että pankki- ja vakuutusvalvontaa tehostetaan. Hallitus katsoo, että tulevaisuudessa rahoitusmarkkinoiden vakauden ja luotettavuuden varmistaminen edellyttää viranomaisvalvonnan yhä tehokkaampaa koordinaatiota. Tähän vaikuttaa yhtäältä rahoitusmarkkinoiden vapautuminen ja siihen liittyvä markkinaehtoisuuden lisääntyminen, joka on lisännyt pankki-, vakuutus-, ja arvopaperimarkkinatoimintaan liittyviä riskejä.

Toisaalta valvonnan koordinaation tarvetta lisää Euroopan yhdentymiskehitys, sillä se johtaa kiihtyvään valtiosta toiseen ulottuvaan rahoituspalvelutarjontaan ja sitä kautta yhtä yksityiskohtaisempaan rahoituspalvelujen harmonisoinnin tarpeeseen. Myös pankkeja ja vakuutusyhtiöitä sekä arvopaperinvälitysliikkeitä ja muita sijoituspalveluyrityksiä koskeva lainsäädäntö yhdenmukaistuu sekä Euroopan unionin tasolla että laajemmin kansainvälisesti.

Tiedonannon yhteydessä on valtiovarainministeriön toimesta jaettu kaikille kansanedustajille myös tausta-aineisto, jossa käsitellään tiedonantoa yksityiskohtaisemmin ja rahoitusjärjestelmän tervehdyttämistä. Muistio on tarkoitettu antamaan myös yleiskuvaa rahoitusmarkkinoihin liittyvästä kehittämistyöstä. Se sisältää myös selvityksen pankkituen ehdoista, valvonasta ja tarkastuksesta.

Arvoisa puhemies! Pyydän, että puheeni ruotsinnos otetaan pöytäkirjaan.

Ministeri Alhon puhe on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

När riksdagen den 13 januari 1995 godkände statsbudgeten för 1995 förutsatte den att regeringen ger ett meddelande till riksdagen om en saneringsplan för finansieringssystemet, om saneringsmetoderna och om återbetalningen av det offentliga stödet till staten. I detta syfte föredras nu på statsrådets vägnar ett meddelande till riksdagen som svarar mot detta behov och dessa frågeställningar.

Samtidigt som jag betonar att saneringen av finansieringssystemet handlar om ett åtgärds-komplex, som är mycket omfattande och dessutom känsligt för förändringar inom den internationella utvecklingen, är det värt att minnas att penningen ofta skildras med tre utmärkande drag. Det sägs nämligen att penningen har elefantens minne, harens kurage och gasellens snabbhet.

Det kan således noteras att centrala faktorer vid saneringen av finansieringssystemet är å ena sidan de allmänna ekonomiska förhållandena och balanseringen av konkurrensförutsättningarna, å andra sidan en utveckling av skyddssystemen, tillsynen över finansmarknaden och riskhanteringen. Jag kommer att behandla dessa frågor i mitt föredragningsanförande.

För att finansieringssystemet skall kunna saneras krävs också nya tillvägagångssätt och spelregler på finansmarknaden. En sund utveckling inom banker, värdepappersföretag och försäkringsanstalter beror i sista hand på deras egen förmåga till riskhantering. De måste fästa större vikt vid att exponeringarna står i proportion till risktagningsförmågan och att riskhanteringssystemen utvecklas i takt med de krav som förändringarna i verksamhetsmiljön ställer. Regeringen anser att en förbättring av marknadens egen riskvärdering, dvs. marknadsdisciplinen, och en ökad riskmedvetenhet är av avgörande betydelse för hur marknaden fungerar.

Bankkrisen visade att riskutfall inom finansieringssystemet har stora och djupgående återverkningar på hela samhället och samhällsekonomin. Genom att utveckla riskhanteringen inom finansieringssystemet och diversifiera finansmarknaden är det möjligt att förebygga en upprepning av sådana systemkriser som bankkrisen.

Det totala priset för bankkrisen räknat i slutliga förluster och osäkra fordringar uppgår till mellan 45 och 59 miljarder mark. Uppskattningsvis 15–20 miljarder mark netto av det bankstöd

som beviljats fram till maj 1996 kommer att ha återbetalats år 2000. Merparten av denna summa består i att de statliga propärietaryförbindelser som beviljats för finansieringen av egendomsförvaltningsbolagen blir lediga. Av det stöd som beviljats och som eventuellt återbetalas återstår då cirka 15–20 miljarder mark i form av placeringar och garantier år 2000.

I en nordisk jämförelse har Finland lidit mest av bankkrisen. Bankstödet belopp i relation till bruttonationalprodukten är klart störst i Finland. Däremot är bankernas kreditförluster i relation till bruttonationalprodukten så gott som lika stora i Finland och Sverige.

Ett viktigt mål inom utvecklandet av finansmarknaden är att se till att förmedlingen av finansiering sker effektivt, förmånligt och tryggt. Därför måste särskild vikt fästas vid att finansmarknaden utvecklas enligt de internationella trenderna och vid kontrollen av de risker som är förenade med förmedling av finansiering. Stabiliteten inom den finländska samhällsekonomin beror till centrala delar på att vårt finansierings- och banksystem är tillförlitligt och stabilt. Detta är ytterst viktigt också av den anledningen att vår ekonomi är beroende av utländska investerares förtroende, eftersom skulden till utlandet fortfarande är stor.

När ekonomin och bankerna återhämtar sig är det inte längre skäl att upprätthålla alltför heltäckande skyddsmekanismer. De kan nämligen leda till problem med likgiltigt riskbeteende, så kallad moral hazard. Detta tar sig uttryck i att deponenterna och investerarna inte har något behov eller intresse av att ge akt på bankernas verksamhet.

I Finland har depositionsskyddet inte begränsats till något maximibelopp, vilket är fallet i övriga EU-länder. Också riksdagens uttalande i februari 1993 om att finska staten garanterar att de finländska bankerna under alla förhållanden sköter sina åtaganden utgör en avsevärd del av skyddsmekanismerna. Det finns anledning att hålla denna så kallade bankstödsläm i kraft endast så länge som läget i fråga om banksystemet kräver det. Genom en övergång till begränsat depositionsskydd ökar riskmedvetenheten och marknadsdisciplinen. Det är det enda sättet för att sörja för att banksystemet fungerar och belastningarna på samhället minimeras. Målet är att statens ansvar i framtiden minimeras och bankerna själva på ett trovärdigt sätt tar ansvar för finansieringen av depositionsskyddssystemet.

En central princip i Europeiska unionens direktiv om depositionsskydd är beaktandet av konsumentskyddets intressen. Smådeponenterna har inga möjligheter att bedöma sannolikheten för att ett kreditinstitut skall träda i likvidation. I sådana fall eliminerar depositionsskyddet smådeponenternas risker och hindrar naturligtvis förhastade uttagsbeslut i situationer då det väcks farhågor för de finansiella institutens soliditet. Ett trovärdigt depositionsskyddssystem ökar således banksystemets stabilitet.

Från regeringens sida har man skisserat upp följande strategi: Regeringen anser att övergången till ett system med begränsat depositionsskydd kan ske under 1997. Den övre ersättningsgräns som föreslås, dvs. 150 000 mark, ligger något över direktivets minimigräns och motsvarar i stort sett de övriga medlemsstaternas genomsnitt. Den skulle bli den samma som i Sverige. Skyddet skulle härvid omfatta ett sammanlagt markbelopp som utgör cirka 59 procent av depositionerna från allmänheten. Av det sammanlagda antalet depositioner är då 96,5 procent helt skyddade, vilket innebär att systemet, då depositionsskyddet begränsas till 150 000 mark, väl tryggar smådeponenternas banktillgodohavanden. Dessa och även andra frågor i anknytning till depositionsskyddet bereds av en arbetsgrupp som finansministeriet har tillsatt.

Systemet blir tydligt genom att dess täckningsgrad fastställs till europeisk medelnivå både vad gäller den maximala ersättningsnivån och skyddets omfattning. Därmed bortfaller behovet att ansöka om frivilligt tilläggsskydd för utländska filialkontor som är verksamma i medlemsstaterna. För att övergången skall kunna genomföras utan störningar bör bankstödslämnen upphävas först efter att depositionsskyddet har avgränsats.

Tiden är mogen att upphäva klämman när bankkrisen har passerats. Detta betyder att bankernas lönsamhet klart skall ha förbättrats, att deras soliditet skall vara tillräckligt stark och att det inte längre får finnas några större problem i samband med fordringar som härstammar från bankkrisen.

När banksektorn som helhet uppnår ett positivt resultat och när bankernas tillgång till utländsk finansiering inte äventyras på grund av att klämman avvecklas, kan läget anses vara tillräckligt gynnsamt för att klämman skall kunna upphävas. Regeringen anser därför att riksdagens kläm om stöd till banksystemet kan upphävas efter att en övergång till ett begränsat deposi-

tionsskydd har genomförts och banksektorn har återhämtat sig tillräckligt.

Avvecklingen av grundelementen i bankcentreringen, dvs. skattelättnaderna för depositioner, det obegränsade depositionsskyddet och bankstödslämmen, innebär genomgripande strukturella förändringar på finansmarknaden. En del förändringar har redan skett. När elementen avlägsnas balanseras konkurrensförutsättningarna på finansmarknaden. Därför måste bankerna ytterligare effektivisera sina funktioner och fästa särskilt avseende vid utvecklandet av riskhanteringssystemen.

Trots den i grunden dåliga lönsamheten kan bankerna uppnå ett positivt helhetsresultat redan år 1996. En internationell jämförelse ger vid handen att svagheten i de finländska bankerna snarare är de höga konstnaderna än den dåliga avkastningen. De stora bankernas genomgripande saneringsåtgärder kommer inte att synas i resultaten ännu år 1996 utan tidigast åren 1997–98.

De närmaste årens strukturella avgöranden kommer att ställa bankerna inför nya utmaningar. Till de viktigaste hör den eventuella övergången till den ekonomiska och monetära unionens tredje etapp och den redan nämnda partiella avvecklingen av depositionsskyddet. Införandet av en gemensam valuta kommer dels att ha positiva effekter, dels att medföra kostnader för bankerna. Bortfallet i valutahandeln och de därtill anslutna derivattransaktionerna måste därefter ersättas med andra verksamhetsformer, eftersom sådana inte längre förekommer vid en gemensam valuta.

Det begränsade depositionsskyddssystemet kommer för Finlands vidkommande att leda till en situation där skyddet inte utsträcks till en del av deponenterna, dvs. stordeponenterna, vilka borde ha möjlighet och förmåga att fungera som källa för marknadsdisciplin. Stordeponenterna borde kunna skaffa sig tillräcklig information om de risker som sammanhänger med deras placeringar. Man kan säga att i flera Oecd-länder är finansmarknaden utvecklad och effektiv och investerarna har mångsidiga möjligheter att bedöma olika investeringsobjekt samt dessas avkastningar och risker.

Finansmarknaden i vårt land befinner sig i ett tidigt utvecklingsskede när det gäller anpassningen till den internationella konkurrensen. Avvecklingen av skyddssystemen förutsätter därför att deponenternas och investerarnas riskbedömningsmöjligheter förbättras avsevärt. Jag poängterar betydelsen av information och uttryckligen

öppen information. Investerarna måste ha tillförlitlig och jämförbar information om olika investeringsobjekt samt instrument för hantering av riskerna.

Myndigheterna måste för sin del ha förutsättningar att bedöma riskhanteringssystemen och utbyta information om större riskkoncentrationer och därmed sammanhängande bindningar med andra myndigheter inom Europeiska unionen. Av denna anledning är det skäl att vidta också andra åtgärder som främjar finansieringssystemets stabilitet. Det är emellertid skäl att granska marknadsens struktur och funktion ur ett vidare perspektiv.

Målet är att skapa förhållanden som ökar riskmedvetenheten och marknadsdisciplinen för att det skall vara möjligt att genom förebyggande åtgärder förhindra att bankerna råkar i svårigheter. Detta förutsätter dels utvecklade skyddssystem, dels att tillgången till jämförbar och överskådlig information förbättras genom en utvecklad bokslutspraxis och delårsrapportering, genom klarare reglering av revisorernas och den interna revisionens uppgifter och rapporterings-skyldighet, genom utvecklande av bankernas, försäkringsbolagens och värdepappersföretagens riskhantering samt genom ökat samarbete mellan tillsynsmyndigheterna. Det är också viktigt att betona det ansvar för en banks verksamhet som vilar på dess ledning och ägare.

De ovan nämnda målen kan uppnås bl.a. genom att direktivet om effektivisering av tillsynen, dvs. det s.k. bcc-direktivet, sätts i kraft samt genom ändringar i värdepappersmarknadslagen, lagen om aktiebolag och kreditinstitutslagen.

En viktig fråga när det gäller diversifieringen av finansieringssystemet är vilka möjligheter det finns att effektivisera kapitalmarknaden. Målet för utvecklande av kapitalmarknaden är att företagen och investerarna i ett företags alla skeden skall kunna komma i kontakt med varandra på en utvecklad kapitalmarknad. I synnerhet de icke-listade företagens finansiering måste beaktas.

De finansieringsformer som bygger på eget kapital kommer i och med revideringen av aktiebolagslagstiftningen att bli mångsidigare, vilket avsevärt underlättar företagens finansiering. Revideringen av kapitalbeskattningen år 1993 innebär att finansiering i eget och främmande kapital behandlas på samma sätt i beskattningshänseende. Dessutom har i värdepappersmarknadslagen föreslagits ändringar som gör det lättare för företagen att skaffa finansiering.

I och med att lagstiftningen om värdepappersföretag träder i kraft sommaren 1996 kommer investerarna att erbjudas nya tjänster under myndigheternas tillsyn, så som förmögenhetsförvaltning och investeringstjänster.

Inom Europeiska unionen spelar placeringsfonderna vid sidan av bankerna en synnerligen viktig roll när det gäller investeringsverksamheten och förmedlingen av finansiering. Genom att utveckla lagstiftningen om placeringsfonder kan vi också i Finland skapa en mångsidigare finansmarknad och kanalisera kapital till företagen.

Regeringens pinfärskta proposition med förslag till lag om ändring av lagen om placeringsfonder förbättrar verksamhetsförutsättningarna för placeringsfonderna. Ändringsförslaget syftar till att främja användningen av placeringsfonder på värdepappersmarknaden och möjliggöra inrättandet av specialfonder bl.a. för att förbättra finansieringen av små och medelstora företag. En beaktansvärd omständighet är att det genom placeringsfonderna är möjligt att kanalisera medel till kapitalmarknaden utan att det uppkommer några betydande koncentrationer av ägande eller makt.

I regeringsprogrammet förutsätts att tillsynen över bankerna och försäkringsväsendet effektivteras. Regeringen anser att en förutsättning för att finansmarknaden i framtiden skall fungera stabilt och tillförlitligt är en allt effektivare koordinering av myndighetstillsynen. Av betydelse i detta avseende är å ena sidan liberaliseringen av finansmarknaden och den därmed sammanhängande marknadsfokuseringen som har ökat riskerna i anslutning till bankverksamheten, försäkringsverksamheten och verksamheten på värdepappersmarknaden.

En faktor som ökar behovet av att koordinera tillsynen är å andra sidan den integrationsutveckling som sker i Europa. Utvecklingen leder nämligen till ett accelererande utbud av finansiella tjänster mellan staterna och därmed till allt specifikare behov av att harmonisera dessa tjänster. Också lagstiftningen om banker och försäkringsbolag samt om fondkommissionsföretag och andra värdepappersföretag harmoniseras både på EU-nivå och internationellt.

I anslutning till meddelandet har genom finansministeriets försorg utdelats bakgrundsmaterial, som mera detaljerat än meddelandet behandlar saneringen av finansieringssystemet. Promemorian är avsedd att ge en allmän bild av utvecklingsarbetet i anslutning till finansmark-

naden. Dessutom innehåller promemorian en utredning om villkoren för bankstöd och om tillsynen över och granskningen av bankstödet.

Ed. Aaltonen merkitään läsnä olevaksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 23/1996 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden laitoksen mietintö 7/1996 vp

Lakialoite 13/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Sairausvakuutuslain muutokseen liittyy myönteinen lakimuutos erityishoitotakuun, ja tätä keskustusta eduskuntaryhmä kannattaa.

Sen sijaan emme kannata sairausvakuutuksen minimipäivärahan poistoa, mutta tästä olemme äänestäneet jo toisessa käsittelyssä ja olemme sen hävinneet. Ilmoitan kuitenkin, että jatkamme poliittista työtä minimipäivärahan palauttamiseksi. Näissä oloissa en kuitenkaan esitä lakia hylättäväksi, vaan hyväksymme sen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 72/1996 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, sivistysvaliokunnan ja työasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että lausunnot tulee antaa sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle tiistaihin, ensi kesäkuun 4 päivään mennessä.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 3) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Aul: Arvoisa puhemies! Menneen viikon lakkouhan, hallituksen käymien neuvottelujen ja säästövalintojen jälkeen selkiytyy pääministeri Lipposen moneen kertaan puolustaman sopimussyhteiskunnan karu olemus. Sopimuksia tehdään niiden kanssa, jotka voivat uhkailla ja painostaa yleislakolla. Muilta ei kysytä. Päinvastoin työmarkkinoiden etujärjestöt saavat ottaa kantaa ja sopia heidänkin puolestaan. Eduskuntaryhmienkin mielipiteet näyttävän olevan tässä kolmikannassa sivuseikkoja.

Lakkouhkien ja neuvottelujenkin jälkeen nuoret ja ensi kertaa työmarkkinoille tulevat ovat edelleen yhteiskuntaryhmä, joka kärsii kaikkein eniten uusista työttömyysturvaan tehdyistä säästövalinnoista. Nuorten ja työmarkkinoille juuri tulossa olevien edustajia ei neuvottelupöydissä ollut. Työmarkkinajohtajatkin ilmeisesti näennäisesti kalistelivat sapeleitaan nuorten puolesta, mutta eivät pitäneet heihin kohdistuvia säästöjä minään kynnyskysymyksenä neuvotteluissa.

Demokratian kummajainen oli puolestaan episodi, jossa jokainen hallituspuolueiden eduskuntaryhmä vuorollaan vastusti nuoriin kohdistuvia työmarkkinatuen leikkauksia ja työssäoloehdon pidentämistä. Kannanotoista huolimatta molemmat säästökohteet ovat ja pysyvät hallituksen leikkauslistalla. Nykyisen sopimussyhteiskunnan ydin näyttää siis olevan vahvemman oikeuden puolustaminen. Nähtäväksi jää, tuleeko eduskunnan enemmistö vain hiljaa siunaamaan lopputuloksen.

Vaihtoehto nykyiselle vinoutuneelle sopimussyhteiskunnalle ei tietenkään voi olla sopimukse-

ton tila tai villi länsi. Sen sijaan tarvitaan uusia pelisääntöjä, uusia sopimuksia, jotka palvelevat paremmin sekä työttömän, yrittäjän että työntekijän yhteisiä tavoitteita. Nykyiset menettelyt palvelevat lähinnä työmarkkinoiden sisäpiirien etujen varmistamista.

Samaa vinoutunutta menettelyä edusti myös lakkouhkan ratkaisutapa eli se, että päätettiin nostaa työnantajien maksuosuutta työttömyysturvan rahoituksessa. Näin tehtiin siitä huolimatta, että korkeat välilliset työvoimakustannukset on tunnustettu laajasti työn antamisen suurimmaksi esteeksi. Nyt yhdeltä osaltaan maksutaso lyötiin lukkoon lähivuodeksi. Työn verotuksen keventäminen vaikeutuu, ja samoin vaikeutuu työpaikkojen syntyminen erityisesti palvelualoille. Pelkään pahoin, että tämäkin ratkaisu on omiaan ruokkimaan tuttua oravanpyörää: Työn antamiseen ei rohkaista, työpaikkoja ei synny tarpeeksi, työttömyys ei alene, maksu- ja säästöpainotus taas kasvavat.

Hallituksen kunniaksi on todettava, että työttömyysturvan säästöpaketissa on toki eräitä myönteisiäkin osia. Esityksen perusteluissa on arvioitu oikean suuntaisesti työttömyysturvajärjestelmän ongelmia. Vanha järjestelmä ei ole suosinut toimeentulon kokoamista lyhyistä työsuhteista. Ansioturvan määräytymisperusteet ovat altistaneet pitkäaikaistyöttömyyteen. Työttömälle sallitun tekemisen, kuten opiskelun, rajat ovat kapeat ja byrokraattiset. Niinpä ehdotukset ns. 500 päivän automatiikan purkamiseksi päivärahan tason määrittelyssä, työssäoloehdon tarkastelukauden pidentäminen 24 kuukauteen sekä pienten työtulojen hankinnan helpottaminen työttömille ovat mielestäni kannatettavia ehdotuksia. Samoin on tarpeen mahdollistaa työttömyyskassojen rahastointi niin, että laskukaudessa maksujen nousu ei kärjistä suhdanne-ongelmia. On myös selvää, että ns. lisäpäiväoikeuden jatkuminen nykymalliin suurten ikäluokkien tullessa yhä lähemmäs eläkeikää tulisi aiheuttamaan työttömyysturvan rahoitukseen melkoisen aikapommin.

Ansioturvan leikkaamisessa hallitus on kuitenkin valinnut keinot, jotka ovat valtion menojen säästämisen kannalta tehottomia ja syrjivät epäoikeudenmukaisesti nuoria ja työmarkkinoille juuri tulevia. Työssäoloehdon pidentämisen seurauksena entistä useampi joutuu valtion koonaan rahoittaman työmarkkinatuen varaan. Valtion menot kasvavat, samoin toimeentulotuen menot eli kuntien menot. Valtion säästöt näköjään varmistetaan nyt juuri työnantajaj-

maksujen pitämisellä ennallaan. Näin käy, kun ansioturvan tasoa ja kestoä ylläpidetään entisellään sen kustannuksella, että ansioturvan saajien piiriä rajataan pienemmäksi työssäoloehdotä pidentämällä. Osa nuorista jätetään puolestaan työmarkkinatuen leikkauksen seurauksena kokonaan perusturvaakin vaille.

Hallituksen valintojen jälkeen työttömät ja kaantuvat yhä enemmän a- ja b-luokkiin. Työmarkkinatuki on tarveharkintainen niin, että puolison tulot otetaan huomioon. Ansioturvassa puolison tuloilla ei ole mitään merkitystä. Työmarkkinatuella olevien määrän kasvu tulee tarveharkinnan vuoksi edelleen lisäämään tuloloukkuongelmia. Tilannetta kärjistää yhden palkkatulonsaajan perheen kireä verotus, johon ei ministeri Alhon työryhmäkään ehdottanut mitään korjausta.

Jo nyt puolet työttömistä on peruspäivärahan tai työmarkkinatuen piirissä. Hallituksen tekemien valintojen jälkeen tämä joukko työttömistä edelleen vain kasvaa. Todennäköisesti käy niin, että lähivuosien kuluessa vähemmistö työttömistä itse asiassa nauttii enää ansiopäivärahaa.

Säästöjen tekeminen myös ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta on perusteltua. Hallitus vain valitsi säästöjen tekotavaksi turvansaajien piirin rajoittamisen. Mielestäni tätä oikeudenmukaisempi ja myös valtion kannalta parempi vaihtoehto olisi ollut vaikkapa paluu 80-luvun lopulla käytössä olleeseen ansioturvan tason asteittaiseen alenemaan työttömyyden pitkittyessä. Samoin parempi valinta olisi ollut ansioturvan keskon lyhentäminen asteittain vaikka niin, että kesko on riippuvainen työuran pituudesta. Molemmat näistä vaihtoehtoista olisivat tuottaneet runsaasti saman säästön, jonka hallitus on ehdottanut, ja kuitenkin paljon oikeudenmukaisemmalla ja valtion kannalta järkevämällä tavalla, eikä näistä olisi tarvinnut valita edes moneä jompikumpi.

Pelkkiä säästöjä olennaisempaa on kuitenkin se, vastaako näiden muutostenkaan jälkeen työttömyysturva nykyisten työmarkkinoiden monien muutosten haasteisiin. Mielestäni ei vastaa. Hallitus tälläkin kertaa pääasiassa vain leikkaa, mutta ei rohkenä perusteellisesti uudistaa työttömyysturvaa niin, että se olisi erilaisten työttömien kannalta tasapuolinen. Työttömyysturvan rahoitusta ei mitenkään selkeytetä ja korjata niin, että maksujen ja etuuksien suhde olisi työttömän kannalta yksinkertaisempi ja turvan vakuutusluonne voisi vahvistua.

Järjestelmä eriarvoistaa nyt työttömiä sekä

maksujen että etuuksien osalta. Paitsi että työttömät jakautuvat työmarkkinatuella oleviin, peruspäivärahalla oleviin ja ansiopäivärahalla oleviin, lisäksi kassojen jäsenten kesken maksuissa on lähes kymmenkertaisia eroja eri alojen työttömyysriskistä riippuen. Ansioturvan rahoitukseen osallistuvat kaikki työttömyysvakuutusmaksun kautta, mutta etuutta saavat vain kassan jäsenet.

Yrittäjätyyppisissä työtehtävissä freelancerina tai ammatinharjoittajana toimivien turva työttömyyden varalta on puutteellisesti järjestetty. Hyvä esimerkki on vaikkapa metsuri, joka haluaisi siirtyä tekemään yrittäjäluonteisesti töitä ennakkoerolipulla. Nyt tähän siirtymiseen riski on liian suuri, kun samalla joutuu luopumaan kokonaan oikeudesta työttömyysturvaan.

Perusturvaelementti on lisäksi koko järjestelmästä hiipumassa hiljaa pois peruspäivärahan saajien määrän vähentyessä ja tarveharkintaisen työmarkkinatuen saajien määrän lisääntyessä.

Keskusta on omassa työreformimallissaan ehdottanut, että nykyisen sirpaleisen ja eriarvoistavan työttömyysturvajärjestelmän sijaan olisi ryhdyttävä rakentamaan eläke-, työeläke- tai sairausvakuutukseen verrattavaa yleistä työttömyysvakuutusta, jonka hoitaisi joko yksi yhteinen kassa tai miksei vaikkapa Kansaneläkelaitos. Mielestäni tällaisen mallin kehittäminen olisi aloitettava nopeasti. Toivon, että hallituksella olisi tähän rohkeutta. Sitä kautta työttömyysturvan rahoitus voidaan järjestää paremmin ja selkeämmin niin, että sen vakuutusluonne vahvistuu, valtion menot vähenevät ja saadaan aikaan erilaisia työttömiä tasapuolisemmin kohtelevat pelisäännöt.

Työmarkkinatuesta puolestaan tulisi tehdä osa kansalaisen perustuloa, joka on tuki lyhyiden työsuhteiden vastaanottamiselle katkonaisessa työelämässä. Työmarkkinatuen nykyinen tarveharkintaisuus ei rohkaise tähän tarpeeksi, ei tuloloukkutyöryhmän ehdotusten toteuttamisen jälkeenkään. Työttömyysturvan rahoituksessa mielestäni valtion tulisi vastata lähinnä perusturvasta ja työntekijöiden ja työnantajien yhdessä ansiosidonnaisen työttömyysturvan rahoituksesta.

Yleiseen työttömyysvakuutukseen olisi myös käyttökelpoista yhdistää hallituksen kaavailema koulutusvakuutus eli uudenlainen aikuisten opintotuki. On mielestäni aivan perusteltua hakea keinoja nykyisen aikuisten opintotukiviidakon yksinkertaistamiseen. Siellähän on nykyisin hyvin monia etuuksia: työvoimapoliittisia, oma-

ehtoisia jnp. Samoin on hyvä selkiyttää työttömän mahdollisuuksia opiskella. Säännöt, joiden mukaan voi opiskella kello 16 jälkeen, mutta ei sitä ennen, ovat elämälle vieraita.

On hyvä hakea keinoja siihen, että koulutus ja työ voivat elinikäisen oppimisen periaatteen mukaan vuorotella. Eriarvoisuutta ja ongelmia syntyy silloin, jos hallituksen kaavailujen tavoin oikeus uuteen opintojensaikaan tukeen rajataan vain nykyisten työttömyyskassojen jäsenille. Osana yleistä työttömyysvakuutusta koulutusvakuutusajatus on mielestäni aivan perusteltu, mutta se ei ole perusteltua kassojen jäsenten yksinoikeutena. Silloin se edelleen kärjistäisi työttömien kahtiajakoa ansiosidonnaisella turvalla oleviin ja työmarkkinatuella oleviin.

Arvoisa puhemies! Nuorten kohdalla hallitus käyttää kauniita sanakäänteitä ja pukee toimenpiteensä nuorten opiskeluun kannustamisen kuorurutukseen. Alle 25-vuotiaita ammattikoulutusta vailla olevilta poistetaan oikeus työmarkkinatukeen siitä huolimatta, että alle 20-vuotiaitten osalta meillä ei ole kokemusta vielä yhdenkään kokonaisen ikäluokan osalta tämän toimenpiteen toimivuudesta ja kaiken kaikkiaan saadut kokemukset työvoimapiireistä ja työvoimatoimistoista ovat kovin ristiriitaisia.

On outoa, että aikuisia työttömiä ei kannusteta lainkaan samoilla menetelmillä kuin nuoria. Päinvastoin koulutusvakuutuksen kautta kehitetään nykyistä parempi aikuisten opintotuki. Nuoria pudotetaan työmarkkinatuen ulkopuolelle eikä yhtäkään markkaa leikkauksista ole oltu valmiita siirtämään nuorten opintotuen parantamiseen. Päinvastoin nuorten opintorahaa Lipposen hallitus on leikannut. Silläkin 200 miljoonalla, jonka hallitus nyt ottaa pois taas nuorten, alle 25-vuotiaiden, työmarkkinatuesta, olisi kohennettu ennen tullen nuorten opintotuen pahimmat puutteet ja todella rohkaistu nuoria opiskelemaan muutoinkin kuin keppiä antamalla. Kysyn hallitukselta: Miksi näin ei ole tehty?

Nuorethan ovat hyvin halukkaita koulutukseen, kun heillä vain on siihen taloudelliset mahdollisuudet ja sopiva opintolinja löytyy. Pikaismin on alle 20-vuotiaitten opintoraha saatava muiden opiskelijoiden kanssa samalle tasolle. Lisäksi vanhempien tuloihin perustuva tarveharkinta on alle 20-vuotiaiden osalta purettava. Lisäksi on siirrettävä keskiasteen opiskelijoiden matkakulujen korvaus osaksi opintotukea. Nyt kaukana asuvat nuoret ovat hyvin vaikeassa asemassa, kun kunnat ovat paljolti

luopuneet matkojen korvaamisesta ja opintotukea on leikattu.

Samoin on lisättävä työvoimatoimistoissa ja oppilaitoksissa voimavarojen nuorten yksilölliseen ohjaukseen ja uudistettava itse koulua niin, että se tarjoaa mielekästä oppimista myös niille nuorille, jotka nyt syrjäytyvät ammattikoulutuksesta sen liian teoreettisuuden vuoksi. Nuortenkin kohdalla hallitus pääasiassa vain leikkaa eikä uudista. Nykyinen työmarkkinatukijärjestelmä ei ole sinällään este niille aktiivisille toimenpiteille, joita hallitus esityksensä perusteluissa luetlee.

En kaiken kaikkiaan yhdy lainkaan siihen käsitykseen, että nuoret ovat ajautuneet laajasti passiivisen toimeentuloturvan piiriin tai että he olisivat jotenkin erityisen alttiita keplotelemaan päivärahoilla. Tutkimukset osoittavat, että nuoret arvostavat koulutusta, haluavat kouluttautua ja ovat muutenkin ennakkoluulottomia. Enemmistö heistä on valmis lähtemään työhön, vaikka tulo ei olisi työttömyyspäivärahaakaan suurempi. Samoin nuoret ovat valmiita aloittamaan työnsä pienemmälläkin palkalla, jos siitä vain pääsee työn syrjään kiinni. Hallituksen ehdotukseen ei kuitenkaan sisälly yhtään ainoaa nuorten työllistämisen kynnystä alentavaa esitystä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, on syytä kysyä, ovatko hallituksen eduskunnalle esittämät rakenteelliset uudistukset työttömyysturvan, verotuksen tai työelämän lainsäädännön osalta riittäviä työttömyyden puolittamiseksi. Mielestäni eivät ole. Jos hallitukselta ei löydy tämän enempää rohkeutta, pelkään, että olemme lähivuodet korkean verotuksen, korkean työttömyyden ja korkean valtion velan jatkuvassa kierteessä, jossa liian moni voi huonosti. Työttömillä ei ole työtä, työssä olevia uuvuttaa sekä raskas verotaakka että raskas työtaakka, yrittäjät eivät uskalla työllistää ja luoda uusia työpaikkoja. Toivon hallitukselle rohkeutta siihen, että se ei tyytyisi näihin vähäisiin korjauksiin ja rakenteellisiin uudistuksiin, jotka se tähän mennessä on eduskunnalle tuonut, vaan uskaltaisi todella uudistaa järjestelmiä niin, että työn tekeminen, työn antaminen ja yrittäminen kannattaisivat.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Työttömyysturvauudistus olisi pitänyt tehdä jo aikaisemmin, mutta tunnetusti Esko Ahon hallitus ei päässyt tässä eteenpäin. Nyt on minusta tehty merkittävä uudistus, jota voi luonnehtia rakenteelliseksi. Sen takia olikin vähän surullista kuulla, että ed. Aula totesi, että väärin

uudistettu, väärin aktivoitu. Tässä on erittäin paljon myönteisiä elementtejä erityisesti nuorten kannalta.

Muutenkin nuorten työllisyys paranee koko ajan, ja se on nuorten omaa ansiota, koska nuoret ovat käyttäneet työttömyysaikansa hyvin ja hakeutuneet koulutukseen. Nyt se palkitaan. Uusiin avoimiin työpaikkoihin sijoittuvat nuoret.

Juuri sen takia, että koulutuksen ja työllisyyden yhteys on vahva, hallitus haluaa auttaa niitä todellakin vain 3:a prosenttia nuorten ikäluokasta, jotka ovat vaarassa syrjäytyä. Valtaosa nuorista, 97 prosenttia, on koulutuksen tai työharjoittelun piirissä. Nyt on tarkoitus alle 25-vuotiaiden osalta myös tarjota parempi vaihtoehto kuin työmarkkinatuki. Erityisesti on tärkeää se, että todellakin juuri tämän ikäluokan toiveiden mukaisesti aloituspaikkoja ammattikorkeakouluihin ja korkeakouluihin lisätään, jotta parempi vaihtoehto eli koulutuspaikka olisi nuorten saatavilla. Tässä ei missään tapauksessa nuorilta olla otamassa mitään, vaan tarjoamassa nuorille parempi vaihtoehto.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aula totesi, että on paha, kun työnantajien maksuosuutta pidetään ylhäällä. Sitä ei sinällään taidettu paljon nostaa. Kuitenkin suurtyönantajat ovat viime vuosina osoittaneet, miten isoja voittoja ne ovat tehneet, ja automaatio on työpaikat sieltä vienytkin. Siinä mielessä, kun ed. Aula on puhunut aina heikompien asemasta, jotenkin tämä tuntuu aika ristiriitaiselta; suurtyönantajat eivät ole ainakaan heikompia. Niillä on maksukykyä, ne pystyvät selviytymään velvoitteistaan. Kun tämän vuoden alusta annettiin suurjättipotti, 3 miljardia työttömyysvakuutusmaksualennusta, en sen ainakaan uskonut luovan yhtään työpaikkaa. Se on aika ristiriitaista siihen nähden, mitä ed. Aula puhui.

Asteittainen alenema, mitä keskustan työreformin sisällä on esitetty työttömyysturvassa, minusta on hyvin omituinen ajatus sinällään. Tuleeko ihminen, kun on pitempään työttömänä, vähemmällä toimeen? Minusta on niinpäin, että mitä pitempään on työttömänä, sitä heikompaan taloudelliseen asemaan ihminen menee, koska on ehtinyt jo menettää nekin vähäiset varansa työttömyyden alkuvaiheessa. Silloin turva ei missään tapauksessa voisi aleta pitkän päälle.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minullekin jäi vähän epäselväksi ed. Aulan

puheenvuoron johdosta se, kummasta hän oli enemmän huolissaan, työnantajien työttömyysvakuutusmaksusta vai työttömien asemasta. Itse asiassa tosiasia on se, että työnantajien työttömyysvakuutusmaksut eivät nouse, niin kuin ed. Aula hyvin tietää. Jos työttömyys alenee, mitä kaikki toivomme, niiden osuus saattaa nousta. Minusta tässä ei kannata nyt liian suurta huolta kantaa siitä.

Itse asiassa kai työllisyyden kannalta on tärkeämpää se, että ihmisten, kansalaisten, ostovoima säilyy, kansalaisten luottamus säilyy. Uskoin, että sittenkin huoli työttömistä on paljon suurempi kuin työnantajien työttömyysvakuutusmaksuista. Itse asiassa peräänkuulutan myös sitä, että Suomen yrittäjät, työnantajat, osallistuisivat työllisyystalkoisiin entistä suuremmassa mitassa. On selvää, että yritykset työllistävät silloin, kun on aitoa ostovoimaa ja kulutuskysyntää, mutta kyllä tällaista työllisyyden liittoa tarvitsemme myös Suomeen. Olen myös kannattamassa ministeri Jaakonsaaren eilen esittämää ajatusta solidaarisuuspaketista, jossa yritykset ottavat myös oman vastuunsa työllisyydestä.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elolle toteaisin, että emme onnistu työttömyyttä puolittamaan sillä filosofialla, että olemme vuorotellen huolestuneita työttömistä ja työnantajista. Meidän tulisi kyetä järjestelmiä kokonaisuutena uudistamaan niin, että työn antaminen olisi kannattavaa ja siihen rohkaistaisiin, koska muutoinhan tämä on vain tilastojen putsaamista ja työttömyyden hoitamista eikä työllisyyden hoitamista ja uusien työpaikkojen luomista. Keskustan ajatus onkin se, että lähdetään luomaan uusia työpaikkoja eikä vain tilastoja korjailemaan erilaisilla konsteilla. Nämä toimenpiteet työnantajan työttömyysvakuutusmaksussa on kenties tehtykin suurtyönantajien ehdoilla. Heillä varmaan onkin varaa maksaa, mutta ei pienillä palveluyrityksillä olisi varaa maksaa yhtään enempää. Päinvastoin pitäisi alentaa näitä maksuja, että työpaikkoja syntyisi niille kaikille työttömille, jotka ovat kortistossa.

Lopuksi ed. Lahtelalle: Kun hallitus on tässä tehnyt valintoja, opposition puoleltakin koetin olla vastuullinen ja miettiä niitä valintoja, miten olisi oikeudenmukaista valita säästöjä. Ei minusta ole oikeudenmukaista, että rajataan koko ajan pienemmäksi sitä porukkaa, joka pääsee paremmalle etuudelle. Osa putoaa pois rattailta työmarkkinatuella. Osa säilyttää etuutensa. Minusta olisi reilumpaa, että vaikka pienellä juusto-

höyläyksellä sitten, jos muuten ei onnistu, sitä tasoa alennettaisiin niin, että mahdollisimman moni kuitenkin voisi olla ansiosidonnaisen turvan piirissä.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Työttömien kyykytys jatkuu. Hallitus vaatii työttömiä yhä syvempään kyykkyyn. Se on tämän ratkaisun henki. Työttömyysturvan leikkaukset ovat esimerkki yhdestä viimeaikaisen talouspolitiikan omituisesta piirteestä. Hallituksen leikkausohjelmilla on taipumus kasvaa ja paisua siihen verrattuna, mitä alun perin on päätetty tai ilmoitettu.

Kun viime syksynä annettiin ymmärtää, että ansioturvasta leikataan 600—800 miljoonaa markkaa, hallitus arvioi nyt vuoden 1999 leikkaukset ansioturvasta lähes 2 miljardiksi markaksi. Lukuun ei vielä sisälly työttömyysturvan uuden indeksijäädityksen vaikutus eikä työttömien eläkekarttumaan päätetty heikennys. On aivan selvää, että leikkausten määrä ja taso ei vastaa sitä, mitä tuposopimuksen yhteydessä syksyllä 1995 kerrottiin. Osa ns. säästöistä tosin hukkuu siihen, että ansioturvaoikeuden supistuksessa niukemman työmarkkinatuen osuus kasvaa. Myös asumistuen ja toimeentulotuen tarve kasvaa.

Yhtä kaikki nyt annetut lakiesitykset tekevät suuren loven satojentuhansien työttömien toimeentuloon. Eniten leikkauksista tulevat kärsimään pitkäaikaistyöttömät, joiden paluuta ansioturvan piiriin vaikeutetaan ja joiden päivärahan laskuperusteita tiukennetaan.

Niin sanottujen lisäpäivien poistaminen kahdelta ikäluokalta nopeuttaa varttuneiden, nyt alle 55-vuotiaiden työttömien syrjäytymistä ja köyhtymistä. Lohtuna lisäpäivät menettäville on vain luvattu koulutus, kuntoutus tai velvoitetyöllistäminen. Viranomaiset tulevat varmasti suosiamaan ensisijaiseksi vaihtoehdoksi asetettua koulutusta, joka tulee paljon velvoitetyöllistämistä halvemmaksi. Yli 50-vuotiaita työttömiä on yli 100 000, ja vain harvat heistä voivat löytää työtä normaaleilta työmarkkinoilta nykyoloissa.

Hallituksen päätös työttömyysajan eläkekarttuman alentamisesta iskee myös erityisesti pitkäaikaistyttömiin. Työttömyys syö muutenkin eläkepäivien turvaa. Jo hallituksen aikaisemmillä päätöksillä on heikennetty työttömyyseläkkeitä ns. tulevan ajan karttumaa pienentämällä.

Toinen ryhmä, jota hallituksen päätökset erityisesti koettelevat, on nuoret. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin pääseminen vaikeutuu, kun ehdoksi asetetaan 10 kuukauden työsuhde.

Joustavilla työmarkkinoilla näin pitkiin työsuhteisiin yltää entistä harvemmin. Työmarkkinatuen uudet rajoitukset alle 25-vuotiaille tekevät nuorista työttömistä lainsuojattomia, joita työvoima- ja koulutusviranomaiset voivat pomotella lähes mielensä mukaisesti. Jos tarkoituksena on todella kannustaa nuoria opiskeluun, olisi paikallaan parantaa tuntuvasti opintotukea, mutta hallitushan on huonontanut elikkä leikannut opintotukea. Pakko-opiskelussa motivaatio voi jäädä heikoksi. Sitä paitsi Suomessa koulutetaan ihmisiä paljon muutenkin ja lamavuosina työtä on jo paljon korvattu opiskelulla. Työpaikkoja se ei ole kuitenkaan luonut.

Hallituksen tuloloukkupäätös sisältää työttömille lisää ikäviä uutisia, joista julkisuudessa ei ole paljon puhuttu. Hallitus aikoo kiristää työttömien verotusta poistamalla heiltä ns. tupovähennyksen. Nuorten, alle 20-vuotiaiden, toimeentulotuki sidottaisiin vanhempien tuloihin silloinkin, kun nuori asuu jo itsenäisesti, elikkä uusia leikkikouluikäisiä on tulossa. Asumistuen omavastuun sisällyttäminen toimeentulotuen perusosaan kiristää merkittävästi kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien työttömien, kuten ylivelkaisten toimeentulomahdollisuuksia.

Koko tuloloukkukeskustelu on ällistyttävä esimerkki siitä, miten valtaeliitti pystyy kääntämään asiat ylösalaisin monissa tiedotusvälineissä ja poliittisessa keskustelussa. Kun työttömyydestä selvästikin on kyse työvoiman kysynnän vähyydestä, nyt annetaankin ymmärtää, että perusongelma on työvoiman tarjonnassa. Työvoiman tarjonta ei muka ole riittävää ja kyllin aktiivista, vaikka kortistoissa on edelleen lähes puoli miljoonaa suomalaista työtöntä. Terveen järjen vastaisista tulo- ja köyhyysloukuista, jotka estävät vähätuloisia ihmisiä parantamasta asemaansa, on tietenkin hyvä pyrkiä eroon, mutta tämä ei merkitse samaa kuin sosiaaliturvan heikentäminen tai sosiaaliturvaan tehtävät leikkaukset, jotka kohdistuvat kaikkein pienituloisimpiin ihmisiin.

Hallituksen lakiesityksissä on muutamia siinänsä oikean suuntaisia kohtia, kuten sovitellun päivärahan tulosisidonaisuuden lieventäminen sekä puolison tuloihin perustuvan tarveharkinna loiventaminen työmarkkinatuessa. Näihinkin parannuksiin on kuitenkin kytketty huononnuksia. Kun sovitellusta päivärahasta poistetaan ns. suojaosuus, tilanne muuttuu nykyistä epäedullisemmaksi, jos esimerkiksi palkkatulot ovat alle 2 000 markkaa kuukaudessa.

Hallitus esittää myös puolison tuloihin liittyvän suojaosan alennettavaksi, mikä huonontaa työttömän asemaa tietyissä, melko vaatimattomissa tuloluokissa. Huononnus on myös se, että sovitellun päivärahan käyttöä osa-aikatyössä ja lyhennettyjen työviikkojen yhteydessä edelleen rajoitetaan.

Kun yhä useampia työttömiä ajetaan ansiosidonnaiselta turvalta työmarkkinatuen, toimeentulotuen ja asumistuen varaan, synnytetään samalla myös uusia tuloloukkuja. Työttömät puutoavat todellakin loukkuun. Työttömät joutuvat kiertämään luukulta luukulle, laskemaan tarkasti jokaisen markkansa ja miettimään jokaisen askeleensa, miten tulla toimeen. Köyhyys ei aktivoi, vaan synnyttää masennusta, apatiaa ja epätoivoa. Jos hallitus ei tätä huomaa, se osoittaa vain ajattelun köyhyyttä.

Arvoisa puhemies! Jos työttömyys puolittuisi, kuten hallitusohjelmassa juhlallisesti esitetään, työttömyysturvassa syntyisi noin 10 miljardin markan säästö vuoden 1995 menoihin verrattuna. Se olisi parasta säästöä työttömyysturvassa.

Hallitus enää tuskin itseään uskoo tähän lupauksensa. Nyt hallitukselle on ensisijaista, miten pysyväksi muodostuvan lohduttoman pitkäaikaistyöttömyyden kustannukset yhteiskunnalle saataisiin painettua alas. Leikkaukset, joilla syvennetään väestön kahtiajakoa hyvä- ja huono-osaisiin, ovat selvästikin hallituksen toiminnassa ykkössijalla, ei työttömyyden alentaminen.

Toisin kuin julkisuudessa on annettu ymmärtää, hallituksen päätöksessä ei missään kohdin selvästi luovuta suunnitelmista puuttua työttömyysturvan tasoon ja keston. Alkuperäisen päätöksen mukaan näitä jatkotoimia valmistellaan vuodeksi 1998. Päätöksessä, joka on päivätty 8.5., tätä ei ainakaan suoraan aseteta kyseenalaiseksi. Kuitenkin esimerkiksi Helsingin Sanomat 10.5. kirjoittaa etusivullaan: "Palkansaajajärjestöt olivat tyytyväisiä siitä, että työttömyysturvan määrää ja kesto ei leikata." Täällä eduskunnan kyselytunnilla muun muassa pääministeri Lipponen ilmoitti, että näistä ei ole sovittu.

Sen sijaan koulutuksen uudistamista koskeasta muistiosta ilmenee, että koulutustaikojen rahoitus ratkaistaan irrallaan työttömyydenalaisesta toimeentuloturvasta. Toisaalta muistiossa sanotaan, että työttömän henkilön koulutuksenaikaisesta toimeentuloturvasta ei aiheudu uusia etuusmenoja. Toisin sanoen koulutusturva aiotaan ympätä nykyiseen työttömyysturvaan si-

ten, että menot eivät ainakaan lisäänty. Esimerkiksi oikeus koulutusturvaan olisi vain, mikäli työttömällä on muutenkin oikeus työttömyysturvaan. Ammattikoulua voisi silloin käydä työttömyysturvan varassa. Lisäehdoksi kaavailaan kahdeksan vuoden työhistoriaa. Uudistuksen kustannukset aiotaan siis joka tapauksessa rahoittaa normaaleista työttömyysturvamenoista.

Hallituksen alkuperäisessä päätöksessä 26.4. alenemaporras ja ansioturvan keston lyheneminen liitetään koulutusuudistuksen jatkamisen rahoitukseen vuonna 1998. Tästä jatkosuunnitelmasta ei hallituksen päätöksessä sanouduta selvästi irti. Tulkinta siitä, että alenema ja keston lyhennys olisi nyt pyyhitty pois, on vähintäänkin optimistinen.

Lisäpäiväoikeuden säilyttäminen ennen vuotta 1944 syntyneillä on tyypillinen siirtymäsäännös, jollainen on yleensä säädetty, kun esimerkiksi eläkerajoja on muutettu. Tällainen siirtymäsäännös lakiin olisi varmasti tullut joka tapauksessa eduskunnan käsittelyssä.

Lupaamalla 10 kuukauden työllisyysvelvoite yhtenä vaihtoehtona lisäpäiviä vaille jääville vain täsmennetään aikaisempi päätös. Koulutus ja kuntoutus ovat sananmudoista päätellen kuitenkin ensisijaisia vaihtoehtoja. Viranomaisten kannattaa tietenkin järjestää erilaista koulutusta ja kuntoutusta, koska se tulee paljon halvemmaksi kuin työllistämismenon täyttäminen. Koulutukseen työtön voidaan pakottaa esimerkiksi pelkän työmarkkinatuen varassa, ja kyllä ne yli 50-vuotiaat pitkäaikaistyöttömät, jotka tämän kohteeksi joutuvat, ovat todella turvattomassa asemassa.

Rahoitusta koskeva kohta on myös vain aikaisemman päätöksen täsmentämistä. Työttömien asemaa se ei mitenkään helpota. Työnantajien maksuosuus nousee vain suhteellisesti, mutta työnantajien maksua ei missään tapauksessa koroteta. Tavoitteena on vain pysyvän lain mukainen maksuosuus. Palkansaajien maksu säilyy vuonna 1997 ennallaan.

Myöhemmin mahdollisesti tapahtuvia korotuksia ei suljeta pois samalla tavalla kuin työnantajamaksuissa. Työttömyysajan eläkeoikeuden supistaminen on myös täsmennys. Karttumasta tai eläkkeen tasosta otetaan 20 prosenttia pois siltä osin, kuin karttuma kohdistuu työttömyysaikaan. Huononnus tulee voimaan jo vuonna 1997, mikä on tiukempi kannanotto kuin alkupe-
räisessä päätöksessä.

Arvoisa puhemies! Jo näistä seikoista tulee selvästi näkyviin, että hallitus haluaa kyykyttää

työttömiä entistä syvempään. Tämän hallituksen esityksen maksumiehenä ovat todella työttömät.

Ed. Dromberg merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä on syytä vielä kerran muistuttaa työttömyysturvauudistuksen lähtökohdasta eli siitä, että Suomessa on korkeimpia työttömyysasteita Euroopassa, jopa maailman laajuusastikin ja toisaalta työttömyysturvan taso lähinnä keskoa ajatellen parhaita. Tämä yhtälö ei yksinkertaisesti toimi siinä valtiontaloudellisessa tilanteessa, jossa me elämme.

Tässä yhteydessä voisi ehkä lainata naapurimaan Göran Perssonin kannanottoa siitä, että säästöjä on tehtävä, jotta 25-vuotias newyorkilainen juppipörssivälittäjä ei päästä siitä, mitä Ruotsissa tapahtuu. Me emme varmasti halua, että näin tapahtuisi myös Suomessa, ja siitä syystä säästöjä on hallitusti tehtävä.

Ed. Kuoppa puuttui miltei kaikkiin työttömyysturvan yksityiskohtiin, toki myönsi, että sieltä löytyy jotakin myönteistäkin. Esimerkiksi nuorten kohdalla on periaatteessa hyvä asia se, että työttömyyden vaihtoehtona on käytettävissä työharjoittelu, koulutus, oppisopimuskoulutus jnp. Tämä on tietysti suuri haaste meidän koulutusjärjestelmällemme, mutta se on haluttu ottaa vastaan.

Samoin koulutusvakuutuksen osalta, tai miksi sitä sitten halutaankin kutsua, oleellista on, että jatkossa ei tarvitse harjoittaa opiskelua niin sanotusti pimeästi, vaan sen voi tehdä työttömyyden vaihtoehtona, mikä on tietysti kaikkien osapuolten kannalta myönteinen vaihtoehto.

Kysymys on kuitenkin vain ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Perho!

P u h u j a : ... pienemmistä supistuksista kuin viime keväänä esimerkiksi kaavailtiin.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppahan on sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen, joten hän pääsee tätä lakia myös valmistelemaan. Nythän tämä lähetetään paitsi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan myös lausunnolle sivistysvaliokuntaan, työasiainvaliokuntaan ja perustuslakivaliokuntaan. Toivotavasti lopputulos tässä hioutuu sillä tavoin, kuin

ed. Kuoppakin edellytti, on sitten kysymys koulutuksesta tai rahoituksen järjestämisestä tai niistä laeista myös, joita tänne ei ole vielä edes annettu. Täältäähän puuttuvat työllisyyslaki, eläkelaki, joka liittyy vanhempaan ikäluokkaan, ja vielä indeksilaki, jotka on tarkoitus antaa eduskunnalle. Valiokunnassa, jonka käsittely ensi viikolla tiistaina alkaa, on tarkoitus yrittää löytää työmarkkinajärjestöjen kanssa vielä ratkaisuja näihin asioihin, joita ed. Kuoppakin otti esille. Tämä on hyvin vaikeata lainsäädäntöä, ja siinä mielessä tällaiset sinänsä asiantuntevat puheenvuorot kuin ed. Kuoppakin sekä hänen panoksensa tulevat olemaan tavattoman tärkeitä. Puheenjohtajana pyrin siihen, että tässä tehdään nyt niin hyvää lainsäädäntöä kuin näissä laeissa, joissa osa on leikkausta ja osa parannusta, voidaan tehdä.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa puheenvuorossaan vastusti kaikkea muutosta. Hänelle on vain syytä todeta, että tällainen vastustaminen ei ole mahdollista maassa, joka ottaa miljardi markkaa velkaa viikossa. Se merkitsee sitä, että meidän täytyy kyetä tekemään muutoksia ja myös säästöjä.

Ed. Skinnarille on syytä todeta, että kyllä tämä esitys on jo hallituksessa hioutunut. Ei sitä enää tämän jälkeen tarvitse hioa. Se on niin tarkkaan ja huolellisesti tehty, että se on valmista kamaa.

Haluun korostaa sitä, että esitys on positiivinen. Tämän esityksen tarkoituksena on aktivoida ihmisiä ja pyrkiä myös siihen, että ihmisten kannattaa ottaa lyhytaikaista työtä vastaan. On valitettavaa, että muun muassa ammattiyhdistysliike arvovaltasysteistä on tässä asiassa vastustanut muutoksia.

Mutta mitkä ovat keskeisiä säästökohteita tässä muutoksessa? Ensinnäkään samalta ajalta ei makseta lomakorvausta ja työttömyyskorvausta. Mitä väärää on tässä muutoksessa olosuhteissa, joissa on leikattu lapsiperheiltä, eläkeläisiltä, lapsilta ja opiskelijoilta? Kai on kohtuullista, että vain yhtä korvausta samalta ajalta maksetaan. Eikö ole kohtuullista myös se, että se korvaus, joka maksetaan työttömyyskorvauksena, lasketaan vähintään 10 kuukauden ajalta, että lyhytaikaisella urakkatyöllä ei voi saada itselleen kohtuuttoman korkeata tilapäistä työttömyyskorvausta?

Eikö senkin mahdollisuuden poistaminen, että voi pysyvästi olla ansiosidonnaisella työttömyyskorvauksella 6 kuukauden tilapäisellä työl-

lä sitä ikuisesti jatkamalla, ole aivan kohtuullinen ja oikean suuntainen uudistus? Eikö sekin, että tosiasiaa työttömyyseläkeikäraja nostetaan 53 vuodesta 1 kuukaudesta 55 vuoteen, ole hyvä, koska nyt yritykset ovat oppineet siihen, että 53-vuotiaat voidaan työntää jo työttömiksi? Jos tämä ikäraja nousee kahdella vuodella, se on erittäin hyvä asia työttömille ja parantaa selvästi niiden asemaa, jotka ovat vielä työelämässä. Mielestäni tässä uudistuksessa kokonaisvaltaiset elementit ovat positiivisia. Pieniä yksityiskohtaisia virheitä toki aina voidaan löytää.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Perholle haluan todeta, että Suomessa on mahdollisuus suhteellisen pitkään työttömyysturvaan mutta sen taso on melko heikko kansainvälisessä vertailussa ja näin ollen työttömien toimeentulo ei ole niin hyvä, kuin on annettu ymmärtää, ja niin ruusuinen.

Ed. Sasille haluaisin todeta, että jos eduskunnan päätöksellä, Lipposen hallituksen päätöksellä, leikataan lapsiperheiltä ja muilta köyhiltä, eihän se voi tehdä sitä oikeutetuksi, että pitää leikata myös työttömiltä. Siis on aika erikoinen logiikka, että jos toisilta köyhiltä otetaan, pitää ottaa toisiltakin köyhiltä, jotta he eivät tulisi toimeen yhtään paremmin, jotta kaikki köyhät olisivat toimeentuloluokalla. Sitähän ed. Sasin linja tässä merkitsee.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Ammattiyhdistysliikkeen lakko-oikeuden pitää olla koskematon, ja sitä on syytä tarvittaessa käyttää ja olisi todella pitänyt käyttää työttömien puolustamiseen. Ulkoparlamentaarinen toiminta, kun se kohdistuu ihmisten jokapäiväisiin toimintoihin, kuten leivän saantiin, asunnon pitämiseen, sairauden hoitamiseen tai estämiseen jne., tässä ja nyt, on puolustettavissa syistä, että ne tahot, kuten työttömyysturva-asiaa ay-liike, tuntevat lähimpien välikäsien kautta konkreettisen ongelman ja tietävät parhaiten sille lääkkeet.

Yhteiskunnassa toimii kuitenkin huomattavasti vaikutusvaltaisempia voimia etäällä konkreettiasta, mutta ne välillisesti vaikuttavat ra'alla tavalla ihmiseen ja ovat ratkaisevasti vaikuttaneet valtiovallan päätöksentekoon sekä hallituksen politiikan sisältöön. Suomen historiassa ei liene ajanjaksoa, jolloin rikkaat ovat rikastuneet köyhien kustannuksella niin radikaalilla tavalla kuin parin viime hallituksen aikana.

Hallitus on niellyt mukisematta kymmenien miljardien pankkituen. Yritystoiminnan etuja valvoneen politiikan tuloksena sata suurinta suomalaisyritystä paransi viime vuonna nettotulostaan 54 prosenttia. Kymmenen suurinta pörssi-yhtiötä jakoi osinkoina 3,8 miljardia. Eikö tämä kerro siitä, ketkä politiikan sisältöön todella vaikuttavat ja keiden eduksi?

Hallitus ei tunnu ottavan toimintansa piiriin keinoja, joilla se rajoittaisi pankkien, suuryritysten sekä työntantajärjestöjen menetelmiä, joilla voidaan estää pankkitukien maksattaminen veronmaksajilla ja lisähelpotusten antaminen työntantajille, jotta estyisi työttömyysturvan leikkaaminen. Herää kysymys, kenen asiamiehinä todella eräät ministerit hallituksessa toimivat.

Kun on seurannut keskustelua työttömyydestä ja työttömyysturvan leikkauksista, ovat päälimmäisinä näkyvissä käsitykset, jotka antavat vääristyneen kuvan työttömän todellisuudesta. Tuon todellisuuden väitän itse kokemukseni kautta jotakuinkin tuntevani. Vääristymien taustalla vaikuttavat sen ohella, ettei pystytä asettumaan työttömän asemaan, tietysti politiikan ja erityisesti nykypolitiikan vaihtoehdottomuus ja kyvyttömyys etsiä uusia talouspoliittisia ratkaisuja. Mieluummin sahaillaan oksia tästä valtion kasinosta ja yritetään saada puu silppaamman näköiseksi. Lopputuloksena voi olla oksaton, kaatamaton tukki, josta kukaan ei enää saa kiinni.

Nuo vääristymät voisi tiivistää vaikkapa tähän tapaan. 1) Työttömyysturva ylimalkaan kilpailee tasoltaan palkkojen kanssa. 2) Työtön haluaa pysyä työttömänä, nauttii korvauksia ja välttelee työtä. Hän haluaa kellua ansiosidonnaisen työttömyysturvan turvapatkessa aina eläkepäiviin asti. 3) Kun näin tulkittua työttömyysturvaa leikataan ja ehtoja kiristetään, innostaa se työtöntä lähtemään työhön, laiskottelu loppuu ja työllisyys paranee. Tämä on olennainen lääke talouselämässä säästöjen oloissa.

Näiden käsitysten keveys on helppo todeta sekä tilastotiedoin että aivan arkisella päättelyllä. Jos työttömyysturva kilpailisi palkkatason kanssa, tuskinpa vielä työssä olevat ja siellä hiositetut ihmiset pitäisivät työpaikoistaan kynsin hampain kiinni.

Itse olen rakennusosalta, mutta otan esimerkin metallialalta. Heinä — elokuun taitteessa vuonna 95 Metallin työttömyyskassa maksoi kahden viikon aikana työttömyyspäivärahaa runsaalle 9 000 jäsenelleen. Keskimäärin bruttopäiväraha oli lapsikorotuksineen 225 markkaa päivässä ja

ennakkopidätys keskimäärin 23,5 prosenttia. Tämän kokoinen työttömyyspäiväraha ilman lapsikorotuksia edellyttää noin 8 000 markan kuukauspalkkaa. Jos tällainen jäsen jää työttömäksi, putoaa hänen kuukausiansionsa runsaaseen 4 800 markkaan eli 60 prosenttiin työssäolon palkasta. On erittäin helppo nähdä, kumman vaihtoehdon lapsiperheen velkaa lyhentävä huoltaja valitsee, jos vaihtoehto on mahdollinen: 8 000:n vai vajaan 5 000 markan tulon.

Mainitsemistani 9 000:sta Metallin työttömästä vain 2,5 prosenttia on sellaisia, jotka nauttivat yli 320 markan päivärahaa. Tällainen päiväraha edellyttää noin 15 400 markan kuukauspalkkaa, joka työttömän päivärahatuloina putoaa noin 6 800 markkaan. Siis valittavana hänellä on 15 400 markkaa tai 6 800 markkaa.

Rakennusosalalla oli viime vuoden lopussa 52 388 työttömyyskassassa. Keskimääräinen päiväraha oli 240 markkaa viideltä päivältä viikossa miinus verot, eli veronalaista tuloa kertyi 5 160 markkaa kuukaudessa. Yli 400 markan päivärahan saajia oli 193 eli 0,36 prosenttia vuoden taitteessa. Samanaikaisesti yli 500 markan päivärahan saajia oli 24 henkilöä. Mutta mihin kateellisten huomio ei kiinnity, on se, että rakennusalan työttömistä 19 500:lla eli 27,14 prosentilla ei ollut mahdollisuutta jatkaa kassapäiviä, joten he ovat joko 118 markan päivärahalla tai huonommalla korvauksella riippuen siitä, asuuko vanhempiensa luona. Tietysti osa, ehkä neljännes, on päässyt johonkin orjaksi ja sitä kautta ansioturvan piiriin.

Numeroiden valossa voi kysyä, ovatko ylisuuret päivärahat varsinainen ongelma. Työttömistä aivan jättiläisosa on halukas työhön, jos sitä vain olisi. Kun sitä ei ole tarpeeksi, on työnantajan helppo kerätä työehtoihin kireyttä ja paineita niihin töihin, joita vielä on. Tulijoita riittää, ahdinko tahtoo hiljentää ihmisiä. Suorastaan naiivi on käsitys, että työllisyys paranisi siitä, että työttömyyden uhriksi joutuneita entisestään rangaistaan eli lyötyä lyödään.

Työssäoloehdon kiristys ansioturvassa pysymisen ehtona ei esimerkiksi vaikuta mitään siihen, mitä työtä tarvitseville on tarjolla, mutta saattaa työttömän kohdalla ylittää sen rajan, jossa kotitaloudessa ei enää ole, mistä tinkiä. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan tason pudottamisvaatimuksissa näkyy kokonaistavoite ajaa alas koko järjestelmä ja sitten saada ihmiset töihin ehdoilla millä hyvänsä. Jokainen voi pohtia, miten tämä vaikuttaisi väitettyyn työhönmenokynnykseen.

Vaikka ansiosidonnainen systeemi on rakennettu toisissa oloissa, kuin nyt elämme, on työstä potkitun asema yhäti huono. Ratkaisujen etsintä tämän aseman edelleen huonontamiseksi on sosiaalisesti kelvoton poliittinen painopiste, eikä se taloudellisestikaan ratkaise työttömyyden kurimusta. Syynä tähän on rakenteiden muuttuminen perusteellisesti. Automaatio ja tietotekniikka kasvattavat tuottavuutta, mutta työtä ei synny, vaan päinvastoin työpaikat vähenevät. Kehitys on sama palvelualoilla, joihin vetoaminen ei sinänsä ole sekään ratkaisu. Maamme yritykset, kuten alussa kerroin, ovat lähiaikoina näyttäneet ennätyksellisiä tuloslukuja, mutta työtä ei synny.

Voi kysyä, syntyykö enää työtä tätä perinteistä tietä. Nykyisessä taloudellisessa kehityksessä valtakunnallinen palkkatulon määrä laskee, ihmisten ostovoima heikkenee. Viime vuonna palkkatulot olivat 49,6 prosenttia kansantulosta. Näin alhainen palkkatulo oli viimeksi vuonna 1970. Lopulta tämä ei voi olla yritystenkään etu, kun tuotteiden menekki alkaa hävitä. Rakenteet ovat muuttuneet rajusti. Alun perin kaiketi ihmisten hyväksi luotu tehokkuus heittää nyt ihmiset ulos, mutta tulosta syntyy silti ennätyslukuja. Kukapa sen kiistäisi?

Minusta on korkea aika lähteä etsimään valtion rahatilanteeseen ratkaisuja, joissa eivät ensimmäisinä tulilinjalla ole työttömät ja vähäosaiset. Automaation hyödyistä tulee mitata myös yhteiseen kassaan eikä vain osakkeenomistajille. Automaatio on ihmisten rakentama. Heidän tulee siitä myös hyötyä eikä tulla heitetyiksi ulos. Tuottavuudesta, automaatiosta, jättimäisistä pääomista on kerryttävä myös yhteiskunnalle. Onko keinona verotus, vientimaksut, suhdannevarannot tai jokin muu tai uusi muoto, se ratkeaa, jos politiikan suuntaa halutaan etsiä toisin kuin nykyiset vaihtoehtottomat silmälasit päässä. Tällaisen muutoksen toisena perustekijänä on työn jakamisen kehittäminen eri muodoissaan, mihin en enemmälti puutu.

Välillä väläytellään sellaista ajatusmallia, että työssä oleville olisi eduksi, kun työttömien asemaa kiristetään. Ajatus on pahasti pielessä ja perustuu väärään vastakkainasetteluun. Kaikki merkit puhuvat toista kieltä. Mitä heikompi on työttömyysturva, sitä enemmän koko työelämää pannaan uusiksi ja paine alittaa kaikki ehdot työelämässä kasvaa kasvamistaan. Työlakien vähimmäisehtoja murennetaan systemaattisesti jäykkyyden poistamisen verukkeella, vaikka Suomi länsieurooppalaisessa vertailussa on ny-

kyisillä työsuhtesäännöksillään hyvinkin joustava. Keskustan työreformissa halutaan jo lähteä purkamaan työehtosopimuksen yleissitovuutta. Minkälaiseen villiin länteen ollaan avaamassa tietä?

Edelleen metallialaa esimerkkinä käyttäen siellä tehtiin vuonna 95 uusia työsuhteita noin 8 000, joista lähes 80 prosenttia tehtiin määräaikaisina. Pätäkittäisillä työsuhteilla keinotellaan avoimesti. Niin sanotuissa epätyypillisissä työsuhteissa on väkeä enemmän kuin niin sanotuissa tyypillisissä. Suomen runsaasta 2 miljoonasta työntekijästä ainoastaan 700 000:lla on enää pitkäaikainen, vakinainen työsuhte. Jo 1,3 miljoonaa suomalaista tekee työtä erilaisten osa- ja määräaikaisten sekä tilapäisten työsuhteiden kautta.

Alihankintaa toteutetaan monesti saavutettuja työehtoja syöden, vaikka se voidaan asiallisestikin toteuttaa eikä erikoistuminen sinänsä ole mikään peikko. Työajasta voidaan nyt sopia melkein miten tahansa, kunhan tasoitus tehdään vuositasolla.

Aivan samaa vyörytystä on työnantajien miljarditason leikkaus työttömyysturvaan. Siinä kokeiltiin jälleen, kuinka rajuja esityksiä saa läpi, ja samalla, kuinka ollakaan, viis välitetään siitä, mitä yhteisessä neuvottelupöydässä on raameiksi sovittu. Hallituksen sisällä on taas kiistelty siitä, miten raameja käytännössä tulkitaan. Kokoomuksen poliittinen ahneus näkyy puolestaan tässä.

Tarkasteltuani käsillä olevaa työttömyysturvapakettia palautuvat mieleen jo Ahon hallituksen aikana tehdyt periaatteelliset heikennykset työttömyysturvaan.

Työmarkkinatuki on uusi, entistä peruspäivärahaa heikompia ja tiukempi työttömyysturva muoto. Työmarkkinatuen saaja voidaan muun muassa velvoittaa palkattomaan työharjoitteluun.

Ansioapäivärahojen tasoa alennettiin. Vuosina 94–95 on lomautettujen päivärahoja alennettu 15 ensimmäisen päivärahapäivän aikana 30 prosenttia eikä päivärahoissa ole tällöin lapsikorotuksia.

Peruspäivärahalle eli 118 markalle pääsemiseksi tuotiin työssäoloehto.

Työttömien aseman heikennyksenä yleensä on pidettävä Kelan maksatusajan venyttämistä kahdesta neljään viikkoon, käsittämätön toimenpide, sillä noin pienen rahan venyttäminen taloudessa jo sinänsä on höpöä ajattelua ottaen vielä huomioon, että kyseessä ovat kaikkein huo-

noimassa asemassa olevat, monesti henkisesti väsyneet ihmiset.

Mutta kaikkein hurjin edellisen hallituksen leikkaus kumminkin oli saattaa maahan 400 000 työtöntä. Nytkään tilanne ei työttömille näytä hyvältä. Mieluisaa tietysti on lukea suunnitelma työttömyyden alentamiseksi 11 prosenttiin vuonna 1999. Tietysti tehdään rajusti työtä pienempien prosenttien eteen.

Indeksitarkistusten hylkääminen tuo kylmän suihkun varsinkin peruspäivärahalla oleville, sillä viime tammikuussa keskimääräinen peruspäiväraha oli 113 markkaa miinus verot ja työmarkkinatuki 107 markkaa miinus verot. Näissä tulossa 30 markkaa päivässä olisi jauhelihakilon arvoinen anti, mutta kun ansiosidonnaisen päivärahan reaaliarvo on joulukuusta 91 lokakuuhun 95 laskenut 12 prosenttia, on menetys myös peruspäivärahalla oleville ihmisille jauhelihakiloa suurempi.

Ikääntyneisiin työttömiin kohdistunut vaino ei ota laantuakseen. Kuvittelua on yli 50-vuotiaitten normaali työhönsijoittuminen. Lukuisilla heistä on sairauksia, jotka huomioidaan työhön otettaessa, mutta ei eläkettä hakiessa. On irvokasta 30–40 vuotta maata rakentaneille, veronsa maksaneille ihmisille tuottaa hermostuttava ja epävarma eläkeporstua. Kuntoutus, koulutus ja velvoitetyö ovat tosin tyhjää parempia, mutta näitten ihmisten elintason laskemista. Velvoitetyö, jossa määritellään uusi korvaus, pikkuhiljaa tekee näitten ihmisten toimeentuloksi 118 markkaa päivää miinus verot. Vanhemmat, jotka usein tukevat lastensa toimeentuloa, perheen perustamisen alkutaivalta, joutuvat nyt sosiaalitoimiston ovelle, jos luonto antaa periksi. Muut vaihtoehdot ovat vain ikävämpiä.

Nuorten työttömyysturvan ikärajan nostamiseen liittyy mielivaltaisuutta, mutta siinä on myös positiivinen puolensa. Mitä kokoomuksen edustaja — nyt en muista nimeä — (Ed. Elo: Perho!) — ed. Perho — kertoi äsken, niin totta on, että tässä on myös puolia, jotka aktivoivat nuoria. Mutta tietäen ne mielivaltaisuudet, mitä työvoimahallinnossa on ilmennyt sinä aikana, kun olen ollut työttömien keskuudessa työssä, niin täytyy sanoa, että surkealta tulevaisuus näyttää.

Työssäoloehdon nosto 6 kuukaudesta 10 kuukauteen lisää asumistuen menoja 150 miljoonaa markkaa ja toimeentulotukimenoja 185 miljoonaa markkaa vuoteen 1999 mennessä. Käytännössä tietoisena siitä, kuinka vaikeaa on edes 6 kuukauden työtä saada, onnetonta on tämän 10

kuukauden kerääminen huolimatta siitä, että siinä on 24 kuukauden keräysaika.

Kaiken kaikkiaan on kysymys työttömien aseman ja elämisen heikentämisestä ja ostovoiman pienentämisestä, mikä entistä enemmän kurjistelee tätä kansaa.

Oma lukunsa on tässä tilanteessa niiden asema, jotka työpaikoilla vielä yrittävät pitää edes etujen perusharkoista kiinni ja käyvät sopimustulkintakamppailua ilman lain turvaa. Tarkoitin luottamusmiehiä ja työsuojeluvaltuutettuja, jotka sopimusvalvojina ovat tänä päivänä erittäin kovan hyökkäyksen kohteena. Yhä suurempi yritysten joukko pyritään saamaan valvonnan ulkopuolelle, siis sellaisiksi, että luottamusmiestä ei ole ja työehdot määräytyvät enemmän tai vähemmän villisti; eli työnantajapuolella on saneluvallti.

Kun ei ole luottamusmiestä, ei ole sopijapuolta työntekijöiden osalta. Väkeä pestataan yksitellen, hädässä tulijoita on tarjolla. 200 000 SAK:n jäsentä työskentelee työpaikoilla, joissa ei ole luottamusmiestä. Epämääräisellä tiellä ei voida saavuttaa tervettä sopimusmenettelyä, työehtoturva eikä luottamusta. Riitapauksessa työntekijä on suojaton. Hän saa lähteä. Otetaan uusi.

Luottamusmiesten toimintaoikeuksien turvaksi tarvitaan laki, jota ammattiyhdistyskentän väki on myös esittänyt ja tulee tietääkseni esittämään SAK:n kesäkuuiselle edustajakoukselle. Laki tarvitaan, koska nykyiset sopimukset eivät luottamusmiehen asemaa välttämättä turvaa esimerkiksi yritysjärjestelyissä, organisaatiomuutoksissa ja liikkeenluovutustilanteissa. Luottamusmies myydään ulos, mikä merkitsee puuttumista koko neuvottelujärjestelmän kannalta oleellisiin työntekijän oikeuksiin. Tästä on tuore turkulainen esimerkki työtuomioistuimesta, ja laittomien irtisanomisten lista on kaikkiaan pitkä. Luottamusmiessopimuksessa on olennaisia puutteita, ja työlaainsäädännön luottamusmiesturva on hatara ja säännöstö hajanainen.

Nykyisin ollaan varsin kaukana siitä, että joillakin yhteiskunnallisilla toimilla vaikeutettaisiin ihmisten ulosheittoa työpaikoilta tai helpotettaisiin väärinkäytöksiin puuttumista. Valtionhoito on mennyt säästöpalapeliksi, johon jokainen kiikuttaa jostakin repäisemiään palasia, mutta kuva ei vain selkene. Siinä viljellään sloganeita joustoista ja muusta tinkimisestä. Talouspolitiikka on annettu, kone käy, kritiikki on vaiennut. Uutta kehitellään kovin vähän. Työ-

voimapolitiikka on työttömien hallinnoimista, puuhaa ilman näkemystä.

Arvoisa puhemies! Ensimmäisen kauden kansanedustajana ja hallituspuolueen riveissä olen käynyt tähän mennessä eräänlaisen koeajan lävitse samalla lailla kuin työpaikoilla käydään. Koeaikana työntekijälle alkavat selvitä talon metkut. Hän voi alistua kaikkeen näkemäänsä tai nostaa kriittisesti asioita esiin. Minusta on pelottava asia, jos kritiikki sammuu yleensä ja jos se työväenryhmillä sammuu hallitusasemassa, samoin jos tavallista väkeä edustavat kansanedustajat käyttävät lähes kaiken aikansa huononnuten selittelyyn, sen sijaan että hahmoteltaisiin myös näkymiä eteenpäin toki realismin pohjalta. Kukaan ei kuvittele, että 80-luvun rahanpolton jälkien hoito olisi helppoa. Mutta omien aivojen jättäminen käyttämättä ja kritiikin pistäminen narikkaan ovat liian helppoja ratkaisuja. Minusta kansanedustajan tavoite ei voi olla helpolla pääseminen. Siksi haluan nähdä itseni kriittisessä rintamassa työskentelemässä muutoksen näkymien puolesta.

Ed. K o m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Immonen käytti mielestäni tyypillisen ay-liikkeen edustajan puheenvuoron, jossa hän ikään kuin olettaa, että kiristämällä edelleen työehtoja ja luomalla työpaikoissa pysymisen entistä tiiviimmän lainsäädännön piiriin voitaisiin luoda uutta työtä. Mielestäni työttömyyttä ei voida hoitaa muuten kuin työllisyyttä hoitamalla. Tässä lakiesityksessä kiusallista on se, että tässä ennen pitkää pyritään vain säästöihin eikä työllisyyden hoitamiseen. Tällä tavalla me emme pääse tässä asiassa eteenpäin. Mielestäni työaikalaki, ulkomaalaistyönsuoja ja tämmöiset osoittavat selvästi, että tavoitteena on edelleen vain kiristää työlakeja, kun meidän pitäisi luoda todella joustoa.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Immonen monien muiden tärkeiden asioiden ohella nosti puheenvuorossaan esiin 6 kuukauden työssäoloehdon muuttamisen 10 kuukaudeksi. Itse haluaisin kommentoida tätä asiaa siltä osin, että asiaa voitaisiin jonkin verran helpottaa sillä, jos olemassa olevaa lakiesitystä kyettäisiin yhteistuumin valiokunnassa vielä muuttamaan siihen suuntaan, että todella kannattaa ottaa se lyhytkin työsuhte. Kun nyt viikkotyöajaksi edellytetään 18 tuntia viikossa, rokenisin toivoo, että tätä 18 tunnin aikaa voitaisiin madaltaa. Jopa päivän eli 8 tunnin työ taikka

lyhempi voitaisiin ottaa huomioon, niin että tämä 10 kuukauden työssäoloehto voisi kertyä lyhyistä pätkestä. Uskon, että sillä olisi erittäin tervehdyttävä ja hyvä vaikutus tähän kokonaisuuteen. Tällaisia eväitä haluan todella valiokunnalle lähettää.

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työssäoloehdoista, niitten vaikutuksista, ihmisten huonosta motivaatioista, valitettavasti, ja lisäksi joustoista:

Viime vuonna esimerkiksi ylitoita tehtiin niin paljon, että niillä olisi työllistetty 30 000 ihmistä normaalipalkalla. Tämä osoittaa jo yhdellä tavalla sitä, millä tavalla työpaikoilla joustetaan. Määräaikaiset työsuhteet ovat lisääntyneet, kuten äsken kerroin, esimerkiksi metallialalla niin, että tällä hetkellä siellä tehdään 80 prosenttia määräaikaisesti. Työpaikkakohtaiset sopimukset määräaikaisuusperiaatteella ovat vain lisääntyneet.

Mutta huomionarvoista on se, että kun työpaikoilla syntyy pienissä yrityksissä riitatapauksia, pääsääntöisesti nämä niitten ihmisten osalta, jotka kohteeksi ovat joutuneet, jäävät käsittelemättä, syystä että ne ihmisraukat pelkäävät tulla neuvottelupöytään, syystä että mahdollinen tuleva työpaikka siitä vaarantuu. Näitä on satoja ja taas satoja. Eli ehdottomasti täytyy pienilläkin työpaikoilla olla sopimusturva.

Ed. L ö v : Värderade talman, arvoisa puhemies! Under hela den hetsiga debatten om hur regeringsprogrammet skall verkställas för arbetslöshetsskyddets del, har vi från svenska riksdagsgruppens sida betonat att det inte är något självändamål att rucka på reglerna. Det är inte trovärdigt, om någon försöker slå politiskt mynt av att det skulle ligga något slags ideologi i att gå åt enskilda förmånstagare.

Vad det gäller är att justera det system som byggts upp för tider av mycket låg arbetslöshet, så att det inte blir ett hot mot hela välfärdssamhället under en tid av massarbetslöshet. Kritiken av regeringens förslag har bl.a. gått ut på att inbesparingarna inte skapar nya arbetsplatser, vilket vid första anblicken kan verka logiskt. Men redan i ett litet längre perspektiv står det utom allt tvivel att alla utgiftsposter, som på ett avgörande sätt bidrar till att hålla vårt budgetunderskott i storleksskassen tiotals miljarder mark och skatterna skyhöga, är en propp för nyanställningar och ett hot mot en hållbar socialpolitik.

Tässä onkin toistettava, että eduskuntaryhmämme ei missään vaiheessa hyväksynyt väitettä siitä, että hallitus olisi rikkonut ammattiyhdistysliikkeen kanssa tekemänsä sopimuksen. Budjettiriihessä elokuussa ja työllisyyspaketin yhteydessä lokakuussa hallitus nimenomaan sanoi, että kyse on 800 miljoonasta valtion menoihin vuonna 1997, eikä ole selitettävissä, miksi hallitus epäselvästä sanamuodosta huolimatta olisi tarkoittanut jotain muuta syyskuussa.

Edelleen haluamme vielä kerran muistuttaa, että kaikki muut hallitusohjelman säästöpäätökset, koskien esimerkiksi lapsilisiä, kotihoidon tukea, eläkkeitä ja maatalouden kansallista tukea on toteutettu viimeistä piirtoa myöten. Sen vuoksi myös tämän säästön toteuttaminen on oikeudenmukaisuuskysymys, niin kummalliselta kuin se saattaa kuulostaakin ja siitä huolimatta, että edunsaajaryhmissä on tietysti päällekkäisyyksiä.

När det sedan gäller innehålllet i åtgärdspaketet delar vi antagligen de flesta andras åsikt att det kunde och borde ha sett annorlunda ut. Största problemet är utan tvivel den klara snedvridning ur generationssynvinkel som paketet innebär. De yngsta och de äldsta arbetslösa känner mest av förändringarna. Varför?

Det är svårt att se någon annan orsak, för det finns ingen annan orsak, än den otroligt hårdnackade inställningen från löntagarorganisationernas sida till justeringar redan nu i det förtjänstbundna stödets nivå och längd. Redan en liten justering hade räckt till för att 20–24-åringarna i större utsträckning kunde ha lämnats i fred, liksom fallet var med de äldres rätt till s.k. tilläggsdagar. Borde man inte något mera tänka på att ha en medlemskår också i framtiden? För de äldres del gjordes inför hotet om strejk visserligen en del uppmjukningar, men av dessa väcker åtminstone kommunernas pånyttfödda sysselsättningsplikt mest frågor. Även om det kanske inte gäller så stora skaror, kom åtgärden som en bomb för kommunerna. Dessutom är åldersstrukturen hos de arbetslösa väldigt olika i olika kommuner, varför instrumentet på en del håll kan sakna betydelse.

För 20–24-åringarnas del kommer grundlagsutskottet att få hålla tungan rätt i mun. Svenska riksdagsgruppen kunde acceptera förslaget om skärpta villkor för deras arbetsmarknadsstöd först efter att man fått in ett någorlunda löfte om utbildning för dem det gäller, och även då med mycket långa tänder. Men frågetecken kvarstår som sagt.

On ilahduttavaa, että yhdestä paketin ehdotomasti tärkeimpiä kohtia ei missään vaiheessa kiistely. Kyse on muutoksesta ansiosidonnaisen turvan laskentatapa, eli laskennan pohjaksi ei enää jää palkka, jota maksettiin ennen ensimmäistä kertaa työttömäksi jäämistä. Tämä aivan välttämätön toimenpide kuului viime vaalikaudella vastaavia lakonuhkia aiheuttaneisiin tilanteisiin, jollaisen jouduimme nyt kokemaan. Tässä kohdin näkemykset ovat siis kypsyneet.

Koko tapahtumasarjaa seurannut ei voi tulla mihinkään toiseen johtopäätökseen, kuin että lakko loppujen lopuksi pystyttiin välttämään tekemällä varsin maltillisia tarkistuksia hallituksen ehdotukseen. Alkuperäinen säästötavoite piti, ja jatko uudistuksia ajatellen kaikki on vielä mahdollista. Niin sanottua koulutusvakuutusta selvittellään, mutta paperi ei sisällä poliittista päätöstä sen toteuttamisesta. Näin ei voikaan olla niin kauan, kuin rahoitus ja suhde ansiosidonnaiseen turvaan ovat auki. Ratkaisu ei myöskään sulje pois sitä mahdollisuutta, että esimerkiksi uusien yllätysten yhteydessä on myös tarkistettava ansiosidonnaisen turvan tasoa ja kesto, vaikka jotkut ovatkin olleet näkevinään lupauksen asian jättämisestä nykyiselleen.

Rahoitusperusteiden muuttamiseen sisältyy sekä hyväksyttäviä että vähemmän hyväksyttäviä näkökohtia. On hyvä, että työnantajan maksaman markkamäärän ei anneta kasvaa, mutta epäilemättä suhteellisen osuuden kasvu tulee viivyttämään ns. verokiilan kaventamista vaaran taen näin ollen myös työllisyyden elpymisen. Olemme tämän vuoksi edellyttäneet ryhmässämme valmiutta päätöksen tarkistamiseen, jos siihen näyttäisi olevan tarve. Eihän ole mitään järkeä huolehtia työttömien oikeuksista tavalla, joka heikentää heidän työnsaantimahdollisuuttaan.

Haluamme omalta puoleltamme vielä kerran tehdä selväksi, että uudistuksen tavoitteena on koko yhteiskunnan tilan kohentaminen, jotta yhteiskunta pystyisi antamaan uskottavampia lupauksia vaikeassa asemassa oleville, kuin lainarahoitteinen hyvinvointi tarjoaa. Myös näiden lainmuutosten jälkeen meillä on kansainvälisessä vertailussa hyvin pärjäävä työttömyysturvajärjestelmä.

Puhemies! Odotamme asiallista valiokuntakäsittelyä, jossa on tietenkin korjattava ilmeiset kohtuuttomuudet ja huomaamatta jääneet seikat. Sen sijaan on tuskin liian rohkeaa ajatella, että ulkoparlamentaariset voimat ovat tehneet tehtävänsä tällä kertaa. Tässä jos missä on muis-

tettava, että jos alkaa kumarrella yhteen suuntaan, tulee tehneeksi ehdottomasti jotakin muuta toiseen suuntaan. Järjestelmän jatko uudistamisen kannalta toivomme ryhmässämme tietenkin neuvotteluhallun olevan jäljellä. Viime viikon kaltaisia tilanteita meidän on kuitenkin vältettävä jatkossa.

Vi ser fram emot en saklig utskottsbehandling som naturligtvis måste rätta till uppenbara oskäligheter eller förbiseenden. Däremot är det knappast för vågat att anse att de utomparlamentariska krafterna nog gjort sitt för den här gången. Här om någonstans kommer att gälla att om man börjar buga sig i den ena riktningen gör man definitivt något annat i den andra. När det gäller det fortsatta reformarbetet med systemet hoppas vi inom vår grupp givetvis att viljan till förhandlingar finns kvar. Situationer som den vi hade förra veckan måste dock undvikas i fortsättning.

Ed. V i i t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lövin ja muutaman muunkin edustajan puheenvuoroissa on tänään hyvin pitkälle korostunut sana "oikeudenmukaisuus", eli on oikeudenmukaista leikata työttömyysturvasta, koska opiskelijoilta, lapsiperheiltä, eläkeläisiltä jne., kaikilta muiltakin, on leikattu.

Kuitenkin kun oikeudenmukaisuudesta puhutaan, hyvin harvoin kiinnitetään huomiota näiden ratkaisujen sisältöihin. Tässä tapauksessa työttömyysturvan leikkaus on hyvin paljon sen sisältöinen, että se kohdistuu nimenomaan nuoriin. Koska ratkaisun sisältö ei minusta tässä suhteessa ole ollenkaan oikeudenmukainen, minusta pitäisi varoa sellaista ilmaisua tässä salissa, että on oikeudenmukaista tehdä tämä ratkaisu. Pikemminkin pitäisi miettiä niiden ratkaisujen sisältöä eikä sitä, että on vain hienoa leikata tietty markkamäärä kustakin etuudesta, varsinkin kun muistetaan, että edelliset leikkaukset — opintotuet, lapsilisät, kotihoidon tuet, hyvin monet niistä — myöskin kohdistuvat nimenomaan nuorempaan väestönosaan. Tämän vuoksi toivoisin vähän laajempaa sisällöllistä pohdintaa keskusteluun.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lövi koki oikeudenmukaisena työttömyysturvasäästöt. Mitä jos viljelijälle sattuu katovuosi, tulva tai sade tai halla vie viljan? Siinä vaiheessa mennään arvioimaan vahingot yhteiskunnan toimesta ja maksetaan kor-

vaukset. Työttömyydessähän tilanne tavallaan on saman tyyppinen. Siinä on kato käynyt vain työn osalta, "halla" on vienyt työn. Luulen, että viljelijät myös nousisivat hirveään sotaan, jos katokorvausta käytäisiin oikeudenmukaisuussyillä karsimaan ja sanottaisiin, että on ihan oikeudenmukaista, kun leikataan vähän katokorvauksesta. Ainakin olen kuullut sellaisia sanontoja.

Toisekseen varoittaisin hyvin vahvasti puuttumasta ratkaisuun ja maalaamasta tietynlaisia kuvia tason ja keston osalta tulevaisuudessa. Nimitäin nythän ay-liike hyvin hallitusti hoiti sen, että ei isompia rettelöitä tullut. Mutta jos menemme työttömyysturvassa hyvin matalalle, luulen, että lähtevät sellaiset voimat tässä yhteiskunnassa liikkeelle, jotka ovat hallitsemattomia. Silloin on yhteiskuntarauha tavallaan vaarassa. Siinä mielessä toivoisi, että jatkossa voitaisiin katsoa myös työnantajien maksuosuutta, vaikka sanotaankin, että sitä ei tulla nostamaan. Kyllä minusta työnantajien pitää se vastuu työllisyydestä kantaa. Jos eivät sitä kannu sillä tavalla, että ottavat ihmisiä töihin, se maksaa. Ei voi olla niin, että työttömät jakavat tämän kurjuuden vain keskenään.

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Löv, ihan mukava oli kuulla, kun kerroitte, kuinka nyt on rauha maassa. Mutta rauha on vain osalla. Niillä ihmisillä, joilla on pankkivelat ja maksamattomat laskut ja joiden lapset kulkevat huonoissa vaatteissa taikka nälissään, ei ole rauhaa. Siitä syystä olisikin ay-liikkeen ollut syytä vähän enemmän ravistella.

Kun viittasitte siihen, että ulkoparlamentaarinen toiminta on huono juttu, kysynkin: Kuinka sitä sitten harrastetaan niin vahvasti työnantajaliittojen ja joidenkin muiden taholta, koska pääomien voitot, osinkojaot, ovat niin mahtavia, että ne eivät ole valtiovallan käsissä alkuunkaan, elikkä ulkoparlamentaarinen toiminta jauhaa tuolla? Esimerkkinä siitä on se, että Suomi on jaettu niin, että 5 prosenttia rikkaimmista omistaa Suomesta 52 prosenttia ja 5 prosenttia köyhimmistä omistaa 0,3 prosenttia. Tässä tämä rauha sitten todellisuudessa näkyy.

Ed. E l o : Ärade talman, arvoisa puhemies! Först skulle även jag helt kort vilja kommentera ett par synpunkter i rdm. Lövs tal. Jag tror, i alla fall fick jag den uppfattningen, att rdm. Löv inte riktigt förstår sig på nationalekonomin när han säger att man kan skära ner arbetslöshetsskyd-

det, men att det inte har någon inverkan på ekonomin för övrigt. Om vi, rdm. Löv, försämrar arbetslöshetsskyddet, så betyder det att vi minskar köpkraften, vi minskar konsumtionen och ökar arbetslösheten och det är en mycket komplicerad fråga.

Jag hoppas att man också inom svenska folkpartiet inser att nationalekonomin är en dynamisk helhet och att om man gör något på ett håll, så sker också något annat på ett annat håll. Det var också mina socialdemokratiska kolleger här, som kommenterade det som ni sade om rättvisa och arbetslöshetsskyddet och jag ställer bara frågan: Hur är det, rdm. Löv, rättvist att ännu mera försämra situationen för dem, som redan nu har det sämst ställt? Som vi och som ni säkert vet, så är arbetslösheten både en andlig och ekonomisk belastning för envar som drabbats av arbetslöshet.

Puhemies! Suomalaisten mielestä — tutkimukset selvästi osoittavat sen — työttömyysturva on pyhä asia. Kuten totesin ruotsin kielellä, työttömyys rasittaa niitä yksilöitä, jotka sen kokevat, sekä henkisesti että taloudellisesti. Tässä mielessä pidän oikeutettuna sitä ammattiyhdistysliikkeen toimintaa, joka tapahtui viime viikkojen aikana ja joka sitten viime viikolla onneksi päätyi siihen tilanteeseen, että sopu saatiin aikaan. Minusta oli oikein se, että joku taho Suomessa ja tällä kertaa ammattiyhdistysliike kerta kaikkiaan tyrmistyneenä otti vastaan ne toimenpiteet, joihin hallitus aikoi ryhtyä.

On selvää myös, että se teksti, joka kirjoitettiin viime syksynä tulopoliittisen sopimuksen yhteydessä, oli epäselvä. Siitä oli erilaisia tulkintoja, mutta sinne jäi tulkinalle myös varaa. Minun mielestäni on aivan luonnollista, että ammattiyhdistysliike oli huolissaan työttömien asemasta. Jos ammattiyhdistysliike ei olisi ollut siitä huolissaan, mikä taho Suomessa olisi tosissaan huolehtinut työttömistä?

Muistutan vielä siitä, että tulopoliittinen ratkaisu viime syksynä oli varsin suuri uhraus ammattiyhdistysliikkeeltä koko suomalaisen kansantalouden hyväksi. Kävin eräissä ammattiyhdistysliikkeen tilaisuuksissa ennen tulopoliittisen ratkaisun aikaansaamista, ja näissä tilaisuuksissa monet kysyivät, miksi meidän pitää nyt uhrautua, miksi meidän pitää tyytyä 2 prosentin palkankorotuksiin, kun teollisuus saa, esimerkiksi paperi ja metalli, miljardien markkojen voitot viime vuodelta. Niin kuin me tiedämme, nämä voitot myös realisoituivat, ja palkansaajat tyytyi-

vät 2 prosentin palkankorotuksiin siinä hyvässä tarkoituksessa, että työllisyys maassamme parani ja näin työttömyys helpottuisi. Kyllä minun mielestäni suomalainen ammattiyhdistysliike on varsin vastuullinen. Sille pitäisi antaa arvoa eri tahoilla, myös täällä eduskunnassa, ja ainakin minun henkilökohtaiset sympatiani ovat ammattiyhdistysliikkeen puolella.

Myös eduskunnan keskustelussa tänään, kuten tavallisestikin, työttömyysturvan tasoa ja yleensä sosiaaliturvan tasoa liioitellaan. Kun katsomme eurooppalaisia tilastoja, havaitsemme selvästi, että suomalainen työttömyysturva on korkeintaan keskitasoa, jos sitä käänsi. Myös työttömyysturvan ja muun sosiaaliturvan väärinkäyttöä liioitellaan. Kun esimerkiksi on kuunnellut hallituspuolueista kokoomuslaisten kansanedustajien puheenvuoroja, on saanut sen käsityksen, että on maan tapa ja itse asiassa kaikki suomalaiset työttömät käyttävät hyväksi sosiaaliturvan muotoja, niin työttömyysturvaa kuin muitakin muotoja. Minusta tämä on työttömien ja kaikkien huonossa asemassa olevien ihmisten häpäisemistä, ja toivon, että täällä eduskunnassa käytäisiin asiallista keskustelua siinä mielessä, että suomalaisista, jotka nyt ovat huonossa asemassa, hyvin pieni osa käyttää väärin sosiaali- ja työttömyysturvaa.

On myös selvästi nähtävissä mielipidetiedustelujen mukaan, että suomalaisten enemmistö tukee nykyistä sosiaali- ja työttömyysturvan tasoa. Eilen julkaistiin mielipidetiedustelu, jonka mukaan kaksi kolmasosaa suomalaisista oli sitä mieltä, että nykyinen työttömyysturvan taso on oikea, ja yksi viidesosa, liki 20 prosenttia, oli sitä mieltä, että työttömyysturvan tasoa voitaisiin nostaa. Tämä mielestäni osoittaa solidaarisuutta suomalaisilta.

Kun täällä ed. Perho viittasi aikaisemmin Ruotsin säästöihin, tuon nyt esille sen, miten Ruotsin sosialidemokraattinen hallitus on siellä hoitanut asioita. Ruotsissahan työttömyysturvan tasoa päätettiin nostaa joitakin viikkoja sitten. Ei siellä ensimmäisenä käyty työttömien kimppuun, vaikka Ruotsin valtion velan osuus bruttokansantuotteesta on noin parikymmentä prosenttia korkeampi kuin meillä. Minusta se osoittaa Ruotsin sosialidemokraattien erilaista suhtautumista kuin Suomen hallituksen, jossa myös oikeiston voimilla on merkittävä osuus.

Kansantaloudellisesti kannattaa myös miettiä hyvin tarkkaan leikkausajattelua. Maassamme on tullut tavaksi saada suuria otsikoita sillä, että vaatii yhä suurempia leikkauksia. Tällaisia leik-

kauksia ovat vaatineet muun muassa työnantaja-liiton Casimir Ehrnrooth ja kokoomuksen ed. Matti Aura joitakin viikkoja sitten. Heidän mielestään koko kansantalouden ongelma ratkaisitaisiin sillä, että leikattaisiin entistä enemmän.

Olisikin mielenkiintoista kuulla niitten kokoomuslaisten taholta, jotka harrastavat kansantaloutta, oletteko te todella sitä mieltä, että jos me leikkaisimme 40 miljardia eli noin 8 prosenttia bruttokansantuotteesta, kansantalous tulisi äkkiä kuntoon. Minun mielestäni jo tämä 4 prosentin leikkaus, yli 20 miljardin markan leikkaus, on varsin kyseenalainen. Meidän pitäisi nyt hyvin tarkkaan Suomessa seurata, mitä todella tapahtuu. Väheneekö valtion velka? Väheneekö työttömyys? Vastaus ei ole kovin yksiselitteinen. Esimerkiksi kun Saksassa kovasti kiistellään säästöpaketista. 160 miljardin Suomen markan suuruinen Saksan leikkaus, on vain 1,45 prosenttia Saksan bruttokansantuotteesta eli ei tehdä niin syviä leikkauksia kuin meillä.

Kun me olemme nyt leikanneet Suomessa neljän viiden vuoden ajan, kannattaisi miettiä, olemmeko saaneet tilanteen hallintaan. Onko nyt tosiaan velka pienentymässä nopeaa vauhtia, onko työttömyys alentumassa? Minun mielestäni vastaus on "ei". Me emme ole onnistuneet niillä keinoilla, joita jo edellisen hallituksen aikana aloitettiin, ja edellinen hallitushan saattoi tämän maan nykyiseen syöksykierteeseen, josta on todella vaikea päästä irti.

Kun esimerkiksi edellistä valtiovarainministeriä Iiro Viinasta usein täällä on keuhuttu, kuinka suuri säästäjä hän oli, on syytä kysyä, mikä säästäjä Viinanen oli. Valtion velka kuusinkertaistui hänen aikanaan ja työttömyys viisinkertaistui. Oliko tämä sitä säästöpolitiikkaa todella?

Kuten äsken ruotsiksi totesin, kysymyshän on siitä, että kansantalous on dynaaminen kokonaisuus, jossa leikkaukset vaikuttavat ostovoimaan, kulutuskysyntään, ja tätä kautta myös työllisyyteen. Kun tässä maassa on vaihtoehdotonta talouspolitiikkaa saarnattu neljän viiden vuoden ajan, haluaisin muistuttaa siitä, mitä Tampereen yliopiston kansantaloustieteen professori Pekka Ahtiala viime maanantaina puhui. Hän sanoi aivan samaa, kuin olen nyt tässä puhunut: Itse asiassa tällä leikkausepolitiikalla ollaan vaarantamassa koko terve kansantalous. Hänen mielestään Suomen valtion velka, sen kansantuoteosuus, vain nousee näitten leikkausten avulla. Jos täällä joku sanoo, että Pekka Ahtiala on ihan tyhmä mies, mielestäni kannattaa mennä Pekka Ahtialaa haastattelemaan. Hän on kuitenkin

saanut kansantaloustieteen professorin paikan Tampereen yliopistosta. Ehkäpä ed. Kimmo Sasi ottaisi hänen paikkansa, jos enemmän tietäisi.

On aivan selvää käsittääkseni, että velan nopea kasvuvauhti on huolestuttavinta, mutta kun seuraa suomalaisen lehdistön kirjoittelua, niin aivan tarkoitushakuisesti liioitellaan velan kansantuoteosuutta. 63 prosenttia on meidän tämänhetkinen Emu-velkamme, jossa ovat siis mukana kuntien talous ja työeläkerahastot. Se on tällä hetkellä viidenneksi paras Emu-velka Euroopassa tällä hetkellä. Kymmenen EU-maata on meitä huonompia. Seuraan tarkkaan kuitenkin ulkomaisia lehtiä, eikä niissä jatkuvasti paasata sitä, kuinka suuri valtion velka on. Eduskunnassakin meillä on yli puoluerajojen ollut sellaista puhetta, että Suomen valtion velka on ihan valtava. Ei velka ole mikään helppo hoidettava, ja siihen pitää kiinnittää huomiota, mutta kannattaa myös noudattaa kohtuutta ja sitä, minkä tietää, ettei puhu enemmän kuin tietää tai sitten ohi tarkoituksellisesti.

Rouva puhemies! Kannattaa myös miettiä, keneltä leikataan, kun leikkausfilosofiaa mietitään. Me olemme lähteneet eduskunnassa siitä, että kun sosiaaliset tulonsiirrot ovat suuri osa budjetista, pitää esimerkiksi juuri sosiaalimeinoista leikata. Hyvä on, mutta miksei leikata niiltä, joilta ei välittömästi tämä menisi kulutuksesta pois, esimerkiksi suurituloisten lapsilisistä tai ylisuurista eläkkeistä?

Uskoisin, että esimerkiksi perheissä, joiden yhteiset tulot ovat 25 000 markkaa, voitaisiin hyvinkin lapsilisät leikata tässä tilanteessa, kun ei mitään pyhää sen jälkeen enää ole, kun työttömyysturvaakin ryhdyttiin leikkaamaan. Katsotaisiin, ja uskoisin, että pari miljardia markkaa nykyisestä budjetin 8,3 miljardista markasta voitaisiin leikata hyvätuloisilta lapsiperheiltä samoin kuin ylisuurista eläkkeistä. Jos asettaisimme eläkekaton 12 000 markkaan, pystyisimme 1,5—2 miljardia markkaa säästämään. Kyllä minun mielestäni kannattaa mennä tälle alueelle ja todella todeta, että säästämismahdollisuuksia on. Pitää vain katsoa, mikä on esimerkiksi kookouksen kantti silloin, kun lähdetään hyvätuloisilta leikkaamaan. Olisi mielenkiintoista kuulla esimerkiksi ed. Sasin näkemys asiasta.

Kun Ruotsissa viimeksi leikattiin, pääasiassa leikattiin puolustusvoimista ja kehitysavusta. Myönnän, että kehitysapu on Suomessa aika pitkälle leikattu viime kauden aikana, siinä ei enää kovin paljon leikattavaa ole. Mutta kyllä meiltä budjetista löytyisi myös hyvätuloisten lapsilisien

ja ylisuurien eläkkeiden lisäksi leikkaamisen varaa aivan varmasti monilta eri sektoreilta, ilman että se koskisi välitöntä jokapäiväistä kulutusta ja sitä kautta merkittäisi ostovoiman leikkaamista ja työttömyyden pitämistä korkealla tasolla.

Rouva puhemies! Lopuksi toteaisin, että valtiovarainministeri Niinistö on parin viime päivän aikana antanut parikin lausuntoa.

Sunnuntaina hän televisiuutisissa totesi, että nyt täytyy varautua siihen, että leikataan vielä lisää työttömyysturvaa ensi vuonna. Minusta tämä on huono signaali tässä vaiheessa. Kun kuitenkin talouden käyntiin saamisen kannalta on aivan ensiarvoista, että kansalaisten luottamus taloudenhoitoon palautuu, niin jatkuvasti valtiovarainministerin johdolla sanotaan, että kyllä me ehkä leikkaamme ensi vuonna ja nyt näyttää siltä, että leikkaustarvetta on. Minusta se on huono signaali, sitä ei olisi pitänyt sanoa.

Sen lisäksi tämän päivän lehtitietojen mukaan ministeri Niinistö on eilen kirjoittanut Turun Sanomiin, että tarvitaan lisää joustoja. Olisi mielenkiintoista kuulla valtiovarainministerin konkreettinen esitys, mitä hän tarkoittaa lisäjoustoilla. Tässä artikkelissa hän oli todennut, että työttömyysturvan syvä leikkaus ei vielä riitä eivätkä ne joustot, mitä esimerkiksi tänään esitetään epätyypillisissä työsuhteissa, vaan tarvittaisiin lisää. Mitä se olisi?

Olen aikaisemmin kertonut täällä muun muassa ministeri Sauli Niinistön vaalipiiristä olevan turkulaisen firman Extran extratarjoukset, miten voidaan välttää sosiaaliturvakustannuksia. Eikö Niinistö ole tutustunut oman vaalipiirinsä firmaan? Sehän mainostaa, ettei tarvitse maksaa eläkemaksuja, ei sairausajan palkkaa, ei lomarahaa jne. Siis suomalainen lainsäädäntö sallii jo tämän nykyisen käytännön.

Rouva puhemies! Lopuksi toteaisin, että kyllä meidän pitäisi eduskunnassa entistä enemmän kaikkien leikkausten ohella keskustella talouden kokonaisuudesta.

Eilen viimeksi tulivat valtiovarainministeriön budjettipäällikkö ja verohallituksen pääjohtaja esiin. Kaksi virkamiestä ilmoitti, aika mielenkiintoista, että meillä ei ole varaa verohelpotuksiin. Minä vakuutan, että meillä ei ole varaa pitää pieni- ja keskituloisten osalta näin korkeaa verotusta. Olen täysin vakuuttunut siitä, että se on yksi keskeinen syy tähän talouden rämettyneeseen tilaan.

Sen lisäksi tulee Suomen Pankin korkopoliitiikka. Nyt esimerkiksi Ilta-Sanomien mukaan

tutkitaan, minkä vuoksi olemme deflaatiotilanteessa, nollainflaatio on käytännössä deflaatio. Kansainvälinen valuuttarahasto tutkii nyt Suomen Pankin edesottamuksia tältä osalta.

Kolmanneksi on vielä tämä leikkausfilosofia, jota nyt harrastetaan, ja sitten ihmetellään, miksi talous ei kohene ja minkä vuoksi työllisyys ei lähde paranemaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elon puheenvuorosta ei kyllä käynyt selville, minkälaista talouspolitiikkaa hän tukee: Onko hän oppositiossa vai tukeeko hän hallitusta vai onko ainoastaan ay-liikkeen puolella? Esititte lähinnä ratkaisuksi, että hyvä-tuloisten lapsilisien leikkauksella ja eläkekatolla tästä selvittää. Vakuutan, että ne eivät riitä mihinkään. (Ed. Elo: 4 miljardia voidaan leikata!) — Lapsilisiä yhteensä ei ole enää kuin vajaa 8, ja ylieläkkeistä ei löydy sitäkään. — Puheenvuoronne oli aivan kuin oppositioaikana päälle jäänyt levy.

Sitten sanoitte, että ay-liikkeen toimet olivat oikeutettuja. Mutta eihän hallitus toteuttanut muuta kuin ohjelmaansa, ja te olette painanut salissa nappia tämän ohjelman hyväksymisen puolesta ja olette toiminut sillä tavalla. Miten te voitte puolustaa ammattiyhdistysliikettä siinä, että hallitus toteuttaa vain ohjelmaansa eikä edes siinä mittakaavassa, kuin alun perin oli puhe? Ohjelmassahan edellytettiin suurempia säästöjä ansiosidonnaiseen turvaan.

Sanoitte, että työttömiltä ei pidä lähteä ensiksi leikkaamaan. Ei todella pidä, mutta te olette painanut nappia täällä, kun on leikattu 22 prosenttia kotihoidon tuesta, opintotuesta, työttömyysturvan peruspäivärahasta.

Itse asiassa lakkohan ei ollut oikeutettu oikeastaan miltaan osin. Siinähan vain pieneni ansiosidonnaista päivärahaa saavien lukumäärä, ja yhä useampi ansiosidonnaiselta päivärahalta tulee syrjäytymään työmarkkinatuella, jota sitten leikataan, kun ei ansiosidonnaiseen päivärahaan pystytäkään tekemään leikkauksia. Näinhän tässä tapahtuu, eli teidän puheenvuorossanne, ed. Elo, ei ollut kyllä minkäänlaista logiikkaa. Yrititte olla oppositiossa, mutta olette koko ajan tässä salissa painanut nappia hallituksen ohjelman puolesta.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo yhdessä suhteessa ehdotti samaa, mitä valtiovarainministeri Viinanen aikoo. Hän nimittäin ehdotti suurituloisten lapsilisien leikkausta. Elokuussa 1994 ministeri Viinanen ehdotti, että otetaan pois lapsilisät perheiltä, joiden tulot ylittävät 250 000 markkaa vuodessa. Tuolloin professori Viren laski, että jos meillä on perhe, jossa on kaksi alle kouluikäistä lasta, jotka ovat kunnallisessa päivähoitossa, ja vain toinen puolisoista ansaitsee tuon 250 000 markkaa vuodessa, niin jos lapsilisät poistetaan, tämä perhe saa vähemmän nettotulua käteensä kuin nelihenkkinen perhe, joka on kunnallisen toimeentulotuen varassa. Tässä, ed. Elo, on keskustelu siitä, kuka on suurituloisen tänä päivänä tässä yhteiskunnassa ja kuka pienituloisen. Tästä syystä tehdään tuloloukku-uudistusta, koska 250 000 markan tuloillakin tosiasiasa nelihenkkinen perhe voi olla hyvin pienituloisen tässä yhteiskunnassa.

Mitä tulee siihen, ketä kokoomus suosii, haluan kiinnittää huomiota tuloloukku-uudistukseen. Siellä on erityinen vähennys, joka kohdistuu nimenomaan pienituloisille ja keskituloisille. Olen vilpittömästi sitä mieltä, että tänä päivänä, jos ajatellaan sitä, koska työnteko kannattaa, kaikkein vaikeimmassa asemassa ovat pienituloiset, vaikeata työtä tekevät ihmiset, joilla on pienet tulot. Koska kynnys sosiaaliturvan ja työnteon välillä on niin pieni tänä päivänä, pienituloisten verotusta tuleekin keventää.

Mitä tulee suurituloisiin, niin siellä meillä ei välttämättä ole ongelmia maan sisäisesti. Ongelmana suurituloisten osalta on se, että useiden kannattaa meidän ankaran verotuksemme johdosta muuttaa ulkomaille, ja se koskee tiettyä hyvin pientä ryhmää, jolla on sellaista kansainvälistä osaamista, jolla on käyttöä ulkomailla ja jota kieltämättä Suomessakin tarvittaisiin. Mutta tämä on taas meidän oma valintamme, halutaanko heidät pitää Suomessa.

Mitä tulee säästöihin tältä osin, täytyy todeta, että meidän velkamme taso ei ole ongelma, vaan sen kasvuvauhti. Tältä osin olennaista on se, että pyrittäisiin aktivoimaan talouttamme. Samalla kun säästetään, pyritään löytämään sellaisia rakenteellisia uudistuksia, jotka saavat vauhtia meidän jäykistyneeseen kansantalouteemme, ja siinä tarvitaan yhteistyötä.

Ed. L ö v (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo, tehtiin yhteinen hallitusohjelma leikkausohjelmineen. Nyt on kyse viimeisestä vaiheesta. Lisääntyneet työttömyysturvakustan-

nukset on rahoitettava nykyään lainoilla kovin pitkälle ja ajaudumme kaaokseen, josta ei kukaan hyödy. Siinä hyvinvointivaltio lopullisesti murtuu. Olisin itse jopa valmis rahoittamaan työttömyysturvan palkanalennuksilla, jos ay-liike tulisi mukaan ja jos se olisi poliittisesti mahdollista. Todennäköisesti ei.

Vielä kommentti lakosta. Siitä ei kukaan olisi hyötynyt. Heikko-osaiset olisivat kärsineet kaikkien eniten. Se olisi vaikuttanut uskottavuuteemme, markkinoihin ym. Sen tiedämme kaikki.

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo tarttui aika oikeaan asiaan kysyessään, eikö säästöjä olisi muualta voitu ottaa ja nimenomaan armeijan menoista. Parasta aikaa on eduskunnassa käsitellyssä valmiusjoukkoasia, jossa kustannukset ovat 400 miljoonaa markkaa ja ylläpitokustannukset sen lisäksi muutama sata miljoonaa markkaa, puhumattakaan siitä, jos joudutaan ne ihmiset johonkin lähettämään. Siitä rahasta olisi jollekin pienilapsiselle perheelle ollut kovasti hyvä tuki ja apu. Lisäksi armeijan määrärahoissa huomionarvoista on, että kun kertausharjoituksia järjestetään, jokainen kertausharjoituspäivä maksaa 800 markkaa per lärvi, joten niistäkin helposti kertyy sellainen summa, joka olisi ollut hyvä tässä.

Mitä tulee ministeri Niinistön lausumaan, se voi olla hyvinkin totta. Mutta totta on myös se, että kun valtiovarainministeri menee puhumaan tällaista, se tuntuu hölmöltä, syystä että keväällä ovat investoinnit alkaneet vähän liikkua, mutta kun valtiovallan taholta tulee tällainen viesti, ne vähäisetkin liikut alkavat olla sitä, että kauha-kuormaajat kääntyvät portilta takaisin.

Ed. Löville sanoisin lopuksi, että minusta ei ole ongelma, mitä omalle palkalleen tekee. Kyllä työttömät mielihyvin ottavat vastaan vaikka jokaisenkin kansanedustajan palkan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elon puheen talouspoliittisessa osassa kiinnitin aivan erityisesti huomiota siihen, että hän kiinnitti huomiota Suomen Pankin harjoittamaan inflaatiopolitiikkaan ja siihen tilanteeseen, johon nyt on ilmiselvästi tultu tai tulossa, nimittäin deflaatiotilanteeseen. Sehän on aika täydellinen osoitus siitä, että politiikka on täydellisesti epäonnistunut. Kun otetaan valtasuhteet suomalaisessa yhteiskunnassa huomioon, niin jos jonkun, eduskunnan pitäisi tähän reagoida ja erittäin nopeasti. Aivan erityisesti

pankkivaltuustolta odottaisi jonkinlaista reagointia tilanteeseen.

Toinen olennainen asia ed. Elon äskeisessä puheenvuorossa oli velkaantumisen pohdiskelu. Hänhän ymmärtääkseni puheenvuorossaan hyväksyi nykyisen velkaantumisteen hyvin luontevana tilanteena: noin 400 miljardia velkaa, josta noin 190 miljardia velkaa ulkomaille. Ed. Sasi ehätti toteamaan, ettei siinä mitään ongelmaa ole, olennaista on kasvuvauhti. Minusta kumpikin on ongelma, sekä velan absoluuttinen määrä että sen kasvuvauhti. Kun tulot eivät lisäännä näköjään eivätkä ed. Elon äskeisessä puheenvuorossakaan paljon lisääntyneet, ihan himppusen verran vain, silloin joudutaan koko menotalous miettimään uudestaan, ja kohta pidettävässä puheenvuorossani tulenkin keskittymään juuri tähän asiaan.

Ed. Kantalainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elolle, joka heitti näkemyksen palkankorotuksista ja tupon maltillisuudesta, voisi todeta, että tilastojen mukaan selkeästi esimerkiksi teollisuudessa ansiot nousivat viime vuonna 7,8 prosenttia työntekijöiden osalta ja toimihenkilöiden osalta 8 prosenttia. Tupo on johtamassa siihen, että tänä vuonna teollisuudessa palkat nousevat 4 prosenttia ja ensi vuonna vielä 2,6 prosenttia.

Silloin kun mietitään nimenomaan pienten työvaltaisten yritysten asioita, täytyisi nähdä nimenomaan työllistämisen edellytykset ja työn hinta. Ne ovat hyvin merkittäviä asioita. Tässä mielessä meidän pitäisi katsoa, miten voimme kokonaiskustannuksia viedä eteenpäin niin, että kilpailukykyisyys myös säilyy. Näin ollen meillä pitäisi olla rohkeutta miettiä, miten tartutaan verokiilaongelmaan, miten tartutaan välillisiin työvoimakustannuksiin. Tämä on ihan faktinen tilanne.

Mitä tulee ns. suurituloisten osaan, minulla on kädessäni Veronmaksajain Keskusliiton materiaali, jossa todetaan, että meillä luonnollisia henkilöitä, joiden ansiotason veroluokka on yli 150 000, on veronmaksajista kymmenkunta prosenttia ja heiltä on kertynyt maksetuista veroista noin 38 prosenttia. Kyllä mielestäni pitäisi myös nähdä, että progressio osaltaan hoitaa tätä puolta myös kuntoon.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo kaipasi perusturvallisuutta. Aivan oikein, sitä juuri tarvitaan, sellaista perusturvaa ja luottamusta, joka vahvistaa erityisesti

heikoimmassa asemassa olevien tilannetta niin, että saadaan kotimarkkinoita käyntiin ja tätä kautta työllisyyttä.

Ed. Elo, hallituksen linja alusta lähtien, niistä ratkaisuihin lähtien, joita hallitusohjelmassa tehtiin, on poikennut olennaisesti siitä, mitä keskustan talous- ja työllisyyslinja vaalien jälkeisessä tilanteessa olisi ollut. Nyt tuloerot kasvavat. Heikoimmassa asemassa olevien tilanne edelleen heikkenee. Tämä ostovoima, joka kohdistuisi suurelta osaltaan, lähes kokonaan, kotimarkkinoille tai kotimaisiin tuotteisiin, on vähentynyt ja tätä kautta se supistuva talouden kierre on edelleen vahvistunut, joka on meidän ongelmamme. Velanotto on myös ongelma, velan määrä ja velanoton vauhti, kuten ed. Pulliainen totesi. Tämä kaikki on lisäämässä sellaista epävarmuutta, joka hidastaa ja vaikeuttaa työllisyyden ja talouden elpymistä, sitä tavoitetta, jonka hallitus itse asiassa asetti. Nyt on kaiken aikaa loitonnutu tästä tilanteesta.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo peräänkuulutti säästöjä ja niitten oikeudenmukaisuutta. Mielestäni oleellista on ottaa huomioon työttömän koulutus ja kaikki siihen liittyvät kustannustekijät, kun hän on työttömänä. Parempi vaihtoehto, missä voisi säästää, on järjestää ihmisille työtä. Jos otetaan kaikki tekijät huomioon työttömän historiassa, halvempi vaihtoehto yhteiskunnalle ja ihmiselle itselleen on työllistää hänet. Mielestäni, kun ihminen pääsee työelämään kiinni, hän saa toimeentulonsa sillä, hän maksaa laskunsa ja sosiaaliturvamaksunsa ja myös perheelle tulee turvallisuudentunne, joka on hyvin merkittävä kustannustekijä. Mutta tätä ei useasti pohdita myöskään valtionhallinnossa eikä ehkä tässäkään keskustelussa.

Ed. Kemppainen äskeisessä puheenvuorossaan peräänkuulutti jonkin lakon oikeudenmukaisuutta. Minä en tiennyt, mitä lakkoa hän tarkoitti.

Ed. Tulonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elon puheenvuoro oli kyllä hyvin virkistävä. Tietysti siinä oli tänne kokoomuksen suuntaan aika paljon ns. heittoja. Yhdesähän tätä laivaa eteenpäin viedään. Ainakin hallituspuolueiden näin pitäisi tehdä.

En sanoisi, että kokoomus olisi jollain tapaa tässä työttömyysturvan leikkauksessa esiinmarssinut ja väittänyt, että työttömyysturvaa käytetään väärin. Lakihan on juuri niin, kuin se on

kirjoitettu, eikä ole kaiketi työttömien vika se, että tänä päivänä työllistetään ainoastaan 6 kuukaudeksi ja työvoimatoimistojen työpanos pelkästään perustuu siihen, että etsitään 6 kuukauden työllisyysputkia, jolloinka päästään 500 päiväksi ansiosidonnaiselle. Tämähän on meidän ongelmamme, ja se on nimenomaan ongelma sekä työntekijöitten että työnantajien taholta. Sanoisin, että tämä on se, mitä lievästi sanoen käytetään väärin, jos näin uskaltaa sanoa. Mielestäni uudistuksella, jota nyt esitellään, voi olla myös tätä suuntaa oikaiseva vaikutus. Näin ainakin toivon.

Mitä tulee leikkausten vaikutuksen ostovoimaan, olen ihan samaa mieltä ed. Elon kanssa. Tämä tie on käyty loppuun eli ei leikkauksilla saavuteta enää niitä säästöjä, joita oletetaan. Olin ed. Elon kanssa hieman eri mieltä siitä, mistä säästöjä vielä etsitään. Se on hyvin pieni rippunen, mikä saadaan jostain hyvätuloisten lapsilisistä. Ei niillä rahoilla kyllä paljon yhteiskuntaa rakenneta. Sillä voi olla moraalinen vaikutus. Itse lähtisin siitä, että iso iso veroremontti on edessä ja nyt kipuillaan sen asian kanssa.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

Puhja: Mielestäni sitä asiaa pitäisi viedä eteenpäin.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Lyhyesti, rouva puhemies! Ei tosiaan ehdi vastata ihan kaikkeen, mitä täällä on esitetty. Täällä on hyviä näkökohtia.

Mutta aloitan sanomalla ed. Kemppaiselle siitä, että kun äänestin sen 20 miljardin markan leikkauksen puolesta hallitusohjelmassa, ensinnäkin olin ollut neljä vuotta pois eduskunnasta ja ... (Ed. Kemppainen: Ette tiennyt!) — Antakaa nyt minun puhua. — Olisi ollut vähän kohtuutonta sanoa täällä kahden viikon jälkeen, että hallitus esittää nyt väärin jne. Mutta minun mielestäni siinä yhteydessä en myöskään äänestänyt yksityiskohtaisesti työttömyysturvan leikkauksen puolesta, ed. Kemppainen. Sitä paitsi viennin kasvuo-dotukset olivat runsas vuosi sitten aivan erilaiset kuin tänä päivänä. (Ed. Pekkarinen: Ahon hallituksen ansiosta!) — Niin, Ahon tai minkä muun hallituksen tahdosta huolimatta. — Jos katsotaan koko eurooppalaista tilannetta, emmehän me tienneet vuosi takaperin, edes ed. Pekkarinen ei tiennyt, minkälainen Euroopan tilanne tulee olemaan tänä päivänä.

Mitä tulee lapsilisiin, täällä nyt kokoomuksen edustajat sanovat, ettei sieltä voi leikata. Minä olen meidän ryhmämme taloussihteerien kanssa tutkinut asiaa, ja olemme vakuuttuneita siitä, että yli 25 000 markan kuukausitulot saavilta lapsiperheiltä voidaan hyvinkin 2 miljardia löytää 8 miljardista. Ei tuo ole suuri ongelma. Kysymys on vain poliittisesta tahdosta, edustajat Sasi ja Tulonen, tässä asiassa.

Ulkomaille muutto, johon ed. Sasi viittaa, on aina kokoomuksen viimeinen valtti, että jos ei nyt sitten mitään muuta, niin lähdetään ulkomaille. On se isänmaallista puhetta, ed. Sasi.

Ed. Pulliaisen puheenvuoron johdosta totean vain, että Ruotsissa, kun tosiaan velkaantumisaste on huomattavasti korkeampi kuin meillä, ei voida kuvitella, ei mikään puolue siellä voi kuvitella, että ollaan yli 10 prosentin työttömyydessä. Ruotsalaiset pitävät työllisyyttä tavoitteena, heillä on erilainen politiikka. Minusta se on inhimillisempi politiikka, mutta nykyinen leikkauspolitiikka alkoi keskustan ja kokoomuksen hallituksen aikana, ja sen seurauksia me yritämme paikkailla, vaikka varsin huonolla menestyksellä.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Kun viime keväänä hallitusohjelmassa oli maininta, että työttömyysturvaan tehdään uudistus, niin ajattelin, että lopultakin ja kyllä se sitä tarvitseekin, nykyisessä kun on paljon ongelmia, jotka ovat osaltaan aiheuttaneet työllistymisloukkuja. Olen työskennellyt työttömyyskassassa 12 vuotta. Siellä aina ihmettelimme, miksi lain pitää olla niin monimutkainen ja hankala. Nyt en enää ihmettele, kun olen seurannut tämän työttömyysturvalakiesityksen syntymistä läheltä. Se on kai kompromissin kompromissin kompromissin kompromissi. Kokonaisuutta ei enää siinä vaiheessa ole ajateltu.

Ehdotin ministeriön virkamiehille jo alkusyksystä, että lain valmistelussa käytettäisiin ns. prosessityöskentelymallia, josta on todella hyviä kokemuksia eri yhteyksistä. Siinähan selvitetään ensin ongelmat ja niiden pohjalta ongelmalähtöisesti työstetään uutta mallia yhteistyötahojen kanssa. Mielestäni nimenomaan tämän lain uudistamiseen prosessityöskentelymalli olisi sopinut erityisen hyvin. Asiantuntijatahoina ongelmien selvittämisessä ja ratkaisumallien löytämisessä olisi voitu käyttää muun muassa työvoima-

toimistoja, maksajia eli työttömyyskassoja ja Kelaa sekä työttömien yhdistyksiä, rahoittajia, siis työnantaja- ja työntekijäjärjestöjä. Yhteistyötahoja olisi mahdollisesti ollut muitakin. Mutta tällaiseen työskentelymalliin ei ole totuttu näissä kuvioissa, joten sitä ei myöskään käytetty. Vain osalta asiantuntijatahoja kyseltiin kannanottoja. Siispä tuttuun ja turvalliseen tapaan työmarkkinajärjestöt kävivät passiivisen taistelunsa, joka aiheutti sen, ettei ennen maaliskuuta juurikaan neuvotteluissa edistytty. Pelkäsin, että taas jätetään vääntö viime tippaan ja yön hämärinä tunteina asia sovitaan. Se, joka väsyä ensiksi, antaa enemmän periksi. Loppunäytös on kaikkien tiedossa.

Maamme suurin ongelma on palkkatyöpaikkojen puute. Siksi työttömyysturvamenot ovat suuret. Jonkin logiikan mukaan työpaikkoja syntyy, kun ihmisiltä viedään turva. Uskokaa tai älkää, mutta esimerkiksi Kainuuseen, missä on maan korkein työttömyysaste, ei synny yhtään uutta työpaikkaa leikkaamalla työttömyysturvaa. Sain juuri viestin puhelimesta, että Kainuun työvoimapiiriltä ovat rahat työllistämiseen loppuneet ja esimerkiksi Kajaanin kaupunki ei voi enää työllistää yhtään pitkäaikaistyötöntä loppuvuonna. Viime vuonna Uudellamaalla jäi käyttämättä yli 100 miljoonaa työllistämistukirahojä. Pitkäaikaistyöttömät ovat siis loukussa sekä Kainuussa että Uudellamaalla ja ympäri Suomea.

Kuuntelin ryhmässäni valtiovarainministeriön virkamiestä, joka kirkkain silmin sanoi, että kyllä kotimainen kysyntä luo työpaikkoja palvelusktorille talouskasvun myötä. Sori vain, mutta ei näin käy. Ei niitä ainakaan synny niin, että viedään ihmisiltä ostovoimaa pois. Työttömyysturvan leikkaaminen ei vie pelkästään työttömiltä, vaan se vie uskalluksen myös työssä olevilta, jotka nyt säästävät pahan päivän varalle, kenenkään työpaikka kun ei ole enää tänä päivänä varma.

Siispä, suunniteltiin työttömyysturvan uudistus vääristä lähtökohdista? Olisiko kannustavuutta pitänytkin hakea turvan yläpäästä? Työkokemukseni perusteella voin sanoa, että aktiivisimmat työttömät — heillähän yleensä on myös korkein päiväraha — voivat suunnitella enemmän työttömyyytään ja siten myös työttömyysturvaansa. Tälle porukalle esitin kannustamista. Olisi voitu esimerkiksi määrätyn ajan kuluttua alentaa yli 250 markan päivärahoja vaikkapa 10 prosentilla. Jos kaikkien päivärahaa leikataan tasaisesti, aiheuttaa se pienimmissä vain suuria

ongelmia, ei niinkään kannustavuutta, sillä alan työttömistä töihin pääsevät ensiksi vähiten työttömänä olleet ja ne, jotka ovat aiemminkin olleet aktiivisia. Muut joutuvat odottamaan aktiivien työllistymistä. Tällaista näkökulmaa ei valmisteluvaiheessa haluttu huomioida, koska jostain syystä ei haluttu koskea isoimpiin päivärahoihin.

Pääministeri lupasi, myös tässä salissa, että nämä leikkaukset eivät koske nyt työttöminä olevia. Se oli aika hurja lupaus. Olenkin kehottanut kaikkia työttöminä olevia, jos heitä nämä leikkaukset ensi vuonna koskevat, kääntymään pääministerin erityisavustajien puoleen.

Mitä sitten tehtiin? Puutun tässä yhteydessä vain muutamiiin kohtiin.

Ensimmäisenä listalla oli työssäoloehdon pidentäminen. Tiedätekö, arvoisat kansanedustajat, mitä se käytännössä tarkoittaa? Se tarkoittaa sitä, että työttömyysturvajärjestelmästä tulee elistinen hyvää päivärahaa saavien levähdyspaikka. Asiaa on valmisteltu pitkään ja sitä on esitetty aiemminkin. Viimeksihän Ahon porvarihallitus esitti työssäoloehdon pidentämistä 12 kuukauteen. Ay-liike kuitenkin esti sen yleislakkouhalla, tuttu tilanne. Nyt sosialidemokraattisen pääministerin aikana ja molempien vasemmistopuolueiden ollessa hallituksessa se on menossa läpi, joskin lyhyempänä. Olen pettynyt, sillä työssäoloehdon pidentäminen on osittaista työttömyysturvajärjestelmän romuttamista. Väitän, että hallitus tätä esittäessään ei ole arvioinut päätöksen vaikutuksia riittävästi tai jos on, on vastuutonta jättää ihmisiä heitteille.

Tiedän, että eräät tahot haluavat katkaista ns. napanuoran tukityöllistämisen ja 500 päivän nollaamisen välillä. Ilmeisesti tätä ed. Tulonen äsken tarkoitti. Mutta se voisi toimia vain olosuhteissa, joissa vapailla työmarkkinoilla on työpaikkoja tarjolla. Nyt näin ei ole. Jo 6 kuukaudenkin työsuhteen hankkiminen on tuottanut ylitsepääsemättömiä ongelmia lähes 100 000 työttömälle, jotka ovat tipahtaneet työttömyysturvalta työmarkkinatuella. Niin, tipahtaneet, sillä sitä se on. Ensin pudotaan työelämästä, ja kun työtön on pitkään työttömänä, tipahtaa hän vielä yhden, mutta korkean askeleen alaspäin työmarkkinatuella. Sieltä on todella vaikea päästä vapaiden työmarkkinoiden kautta takaisin työelämään. Eivät työnantajat halua sellaista ihmistä töihin, kun on tarjolla "kunnon" työttömiäkin. Tässä on kysymys myös ihmisarvosta. Kannustavia vaihtoehtoja tällekin ratkaisulle olisi ollut, jos niitä olisi haluttu käyttää.

Entä yli 55-vuotiaiden lisäpäiväoikeuden rajoittaminen? Kertokaa minulle, mistä löytyy sellainen työnantaja, joka palkkaa tänä päivänä yli 55-vuotiaan henkilön työsuhteeseen. Miksi pitää nöyryyttää näitä isänmaan rakentajia, joista lähes kaikki ovat olleet työelämässä yli 30 vuotta. Heidän työnsä ja ahkeruutensa vuoksi saamme tai ainakin olemme saaneet nauttia hyvinvointiyhteiskunnan tuomaa turvaa. Nyt kunnat laiteetaan työllistämään, jos koulutusta tai avoimen sektorin työpaikkaa ei löydy. Sinänsä kaunis ajatus, mutta entä ne nuoremmat työttömät, jotka tämän muutoksen takia jäävät kokonaan ilman tukityötä? Kysyä voi myös, mihin ammattiin näitä 30 vuotta työskennelleitä henkilöitä aiotaan uudelleen kouluttaa. Haluaako kukaan työnantaja heitä senkään jälkeen? Nythän alkaa olla raakki jo kolmevitonenkin koulutettu henkilö.

Kuinka moni teistä tietää, mitä todella tapahtuu näille ihmisille? Heidän eläketurvansakin heikentyy väärään aikaan sattuneen työttömyyden takia. Yritän ymmärtää sen, että ns. eläkeputki pitää jollakin tapaa katkaista kalleutensa vuoksi, mutta on keinoja, joilla ihan oikeasti työttömät henkilöt voidaan kunniallisesti saatua eläkkeelle eikä heitä tarvitsisi väkisin laittaa tähän suunnittelemtomaan koulutusputkeen.

Kolmantena yksityiskohtana haluan mainita työmarkkinatuen leikkauksen. Kuka tätä haluaa? Olen kuullut ainoastaan työministeri Jaakon saaren puolustelevan sitä, mutta onko hänkään sitä mieltä, että se pitää tässä aikataulussa toteuttaa? Koulutuspaikkoja halutuille aloille ei ole riittävästi, ja osa ammattikouluttamattomista kavereista ei yksinkertaisesti ole valmis suoraan koulutukseen, vaan he tarvitsisivat koulutukseen valmentavia kursseja. Tämä tuli voimakkaasti esille jo viime syksynä alle 20-vuotiaista keskustellessamme valiokunnassa. Työpajat ovat olleet hyvä, tarpeeksi käytännöllinen keino aktivoida näitä nuoria.

Emme tarvitse tätä leikkausta aktivoidaksemme nuoria: työvoimahallinnolla on jo tällä hetkellä tarvittavat lainkohdat aktivoimiseen karenssin ja päivärahan menettämisen uhalla. Tarvittaisiinkin siis vain työvoimatoimistojen aktiivointia. Näinhän tapahtui myös alle 20-vuotiaiden kohdalla. Nyt sen sijaan voi käydä niin, että syrjäytymisuhan alla olevia nuoria jää pois turvan piiristä. Väitän, että se lasku on taas kalliimpi yhteiskunnalle kuin maksaa perusturvaa heille. Jostakin nämä nuoret rahansa kuitenkin ottavat. Jos eivät saa niitä laillisin keinoin, niin sitten

laittomasti. Valiokunnan kannattaisikin miettiä käsittelyssään, pitäisikö esitystä siirtää myöhemmäksi, jolloin koulutusta olisi ehditty paremmin suunnitella ja kohdentaa.

Eduskunnan käsittelyyn tulevassa lakiesityksessä on myös muutamia parannuksia, nimenomaan kannustavuutta lisääviä elementtejä. Muun muassa soviteltu päiväraha ja omavastuun ajan uudistus ovat oikean suuntaisia ratkaisuja. Toivon, että jo näillä uudistuksilla saamme harmaita työmarkkinoita vähennettyä.

Olen nähnyt monien ihmisten kehityskaaren työssä ollessani, kun pitkäaikaistyöttömyys painaa päälle. Kaikki eivät jaksa olla vahvoja ja uskoa tulevaisuuteen. Kun ongelmia on jo aiemmin ollut turhautumisen ja tarpeettomuuden vuoksi, ovat taloudelliset ongelmat tipahtamisen kautta monesti laukaisseet onnettomia tilanteita: perheiden hajoamisia, lasten huostaanottoja, itsemurhia, alkoholismia, huumeita jne. Siispä näen työttömyysturvan myös ongelmia ennalta ehkäisevänä elementtinä. Kuka vastaa siitä, että valiokunnassakin monesti esiin tulleet ongelmat vain lisääntyvät ja tulevat eteemme moninkertaisena kokonaislaskuna verrattuna työttömyysturvakustannuksiin?

Jos jätämme ihmisiä heitteille, ei hyväosaistenkaan ole sellaisessa yhteiskunnassa hyvä olla. Rautaportit saatte rakentaa talojenne ympärille vartioimaan omaisuuttanne, lapsianne ja itseänne. Sitäkö todella haluatte? Ei sosiaali- ja terveysvaliokunnan tarvitse Amerikkaan asti mennä katsomaan köyhyyttä. Sitä löytyy ihan tästä kotikulmiltakin, jopa rikkaan ja alhaisen veroäyrin Helsingistäkin. Näissä ratkaisuissa on kyse päättäjän arvomaailmasta, mutta täällä eduskunnassahan emme saa omistaa arvomaailmaa, varsinkaan hallituspuolueiden edustajat. Vaikka näkisimme tekevämme vääriä ratkaisuja siunaamalla yön hämärässä tehdyt sopimukset, on vain painettava sopivaa nappia. Arvot saavat jäädä sivummalle.

Arvoisa puhemies! Toivon valiokuntakäsittelyyn avointa näkemystä ja uskallusta muuttaa kohdat, jotka aiheuttavat yhteiskunnalle enemmän kuluja kuin säästöjä. Vaihtoehtoisia säästömallia on olemassa. Inhimillinen elämä on myös työttömän oikeus tämän päivän Suomessa, ja se on nyt pitkälti meidän kansanedustajien tahdon varassa.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Allekirjoitan lähes sataprosenttisesti ed. Huotarin kritiikin syntyneeseen

ratkaisuun. Ed. Huotarihan kritisoi nimenomaan niitä kohtia, joissa perusturvaa heikennetään tai itse asiassa ansiosidonnaiselta turvalta pudotaan perusturvan varaan. Mutta meillä tulee heti riittä siitä, mitä olisi pitänyt tehdä. Ed. Huotarihan on hyväksynyt hallitusohjelmassa jopa isommat ansiosidonnaiseen tulevat työttömyysturvavaleikkaukset, kuin nyt ollaan tekemässä.

Mutta sen takiahan työttömyysturvasta on tulossa elitistinen ja sen takiahan valmistelussa ei päästy mihinkään prosessityöskentelyyn, että ay-johto ei halunnut tällaista, koska se ei millään hyväksynyt ansiosidonnaiseen turvaan muunlaisia säästöjä, tasosäästöjä tai kestopäästöjä, pelkästään rajoituksia siihen, ketkä pääsevät ansiosidonnaiselle turvalle. Tämä on poliittinen lopputulos.

Ed. Huotari, kun olette hyväksynyt hallitusohjelman ja hallituksessa syntyneen säädöksen, tietysti pitää valittaa, vaikka olemme samaa mieltä, että yleislakkouhalla painostamisen jälkeen tai oikeastaan jo valmisteluvaiheessa tapahtuneen painostamisen jälkeen, kun ei voitu tehdä kunnollisia rakenteellisia muutoksia työttömyysturvaan, jotka olisivat säästäneet, lopputulos on varsin huono, aivan niin kuin kerroitte.

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotari kiinnitti kyllä hyvin tärkeisiin seikkoihin huomiota ja meni aika pitkälle siinä, mitä työttömien todellinen elämä on ja miten työttömiin vaikuttaa työttömyysturvan heikennys. Totta on, että tämän päivän työelämässä ihmiset eivät uskalla sairastaa, eivät uskalla olla poissa silloin, kun lapsi sairastaa, syystä että pelkää joutuvansa työttömäksi. Kun tiedossa on, että ansio tippuu 50–60 prosenttia, niin sillä ei perhettä enää elätetä.

Toinen asia on koulutusvakuutus. Hän kertoi, kuinka pitäisi kohdentaa ja siirtää tavallaan aikaa syksymmäksi. Tässä on valitettavia viestejä siitä, että nyt ollaan köhömielin viemässä ihmisiä koulutukseen, kunhan vain voidaan kouluttaa niin ja näin. Valitettavasti ammattikurssikeskuksista tulleet viestit, tosin ne eivät ole virallisia, kertovat siitä, millä tavalla opetus siellä tapahtuu suurelta osin. Se ei ole ammatin johtavaa. Ollaan menossa vähän samalle tielle ja itse asiassa ollaan jo kuin Ruotsissakin, että ihmiset, jotka ovat ammattikurssikeskuksen käyneitä, eivät ole enää työnantajan mieleisiä ihmisiä. Ruotsissahan tämä on jo julkinen ja iso asia, ja Suomessaakin hyvin pitkälle ollaan

menemässä tähän. Viittaa vain ammattikurssikeskusten lukuisiin opettajiin, jotka kyselevät aamulla, mitä kivaa me taas tänään tekisimme. Työttömiä on saatu sinne kurssitettaviksi, että otetaan markat pois.

Minä sanoisin ed. Kemppaiselle sen verran, että tietysti ollaan onnettoman tilanteen edessä nyt. Kun te olitte hallituksessa, meitä työttömiä rasitti jopa sellainenkin asia, että Kelan maksu-kausi muuttui kahdesta viikosta neljäksi. Näinkin pieni asia, kuulkaa, oli ikävä vastaanotettavaksi. Se olisi ollut helposti hoidettavissa eikä oikeastaan rahakysymys.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

Ed. N u r m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotari mainitsi aivan oikein, että palkkatyöpaikkoja ei ole. Mutta en voi olla puutumatta siihen kohtaan, että koko keskustelua ei tarvittaisi, mikäli keskittyisimme jokainen puheenvuoroissamme ja työssämme siihen, että purkaisimme työllistämisen esteitä esimerkiksi pieniltä ja keskisuurilta yrityksiltä, jotka työllistävät eniten. Sellainen keskustelu olisi varmasti myös oppositiopuolueitten, kuten myös hallituspuolueiden, edun ja tavoitteiden mukaista, siis saada suomalaisille työtä. Kun me vain keskustellemme työttömyydestä, hoidamme kolikon negatiivista puolta emmekä puutu ollenkaan todelliseen ongelmaan eli työllistämiseen.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotarin puheenvuoro oli varsin ansiokas, mutta ehkä kuuntelin yhden kohdan huonosti, kun hän puhui sovitellusta päivärahasta. Soviteltua päivärahaa koskevaa pykälään tiukennetaan edellyttämällä, että työaika on korkeintaan 75 prosenttia normaalista työajasta. Nyt rajana on 80 prosenttia. Muutos heikentää osa-aikatyötä ja lyhennettyä viikkoa tekevien ym. mahdollisuutta saada päivärahaa. Jos normaalisti työviikoksi katsotaan 40 tuntia, nyt päivärahan voi saada, jos työaika on 32 tuntia viikossa. Lakiesityksen mukaan työaika saa olla korkeintaan 30 tuntia, ennen kuin päivärahaa voi saada.

Ed. Kemppaiselle haluaisin todeta, että mielestäni työttömyysturva on sillä tasolla, että siinä ei ole varaa leikata, ei pääsääntöisesti edes ansiosidonnaisessa työttömyysturvassa.

Ed. Nurmi puhui työllistämisen esteistä. Työttömyysturva ei ole työllistämisen este. Se on ky-

synnän puute yrityksillä, jotka palveluja tai tuotteita tuottavat. Se on työllistämisen suurin este.

Ed. K o i s t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mikäli puhemies sallii, muutaman sanan sanoisin ensin ed. Elon puheenvuorosta. Vastaan tässä vaiheessa, koska sotkin tekniikan. Hän puuttui puheenvuorossaan eläkekattoihin ja ylisuuriin eläkkeisiin. Vuosina 87—91 muistan, kun tehtiin lakialoite eläkekatoista. Silloin sanottiin tässä talossa, että eläkekaton aikaansaaminen ei ole yksinkertainen asia, vaan se on perinpohjaisesti selvitettävä. Silloin sanottiin, että tätä selvitetään. Nyt peräänkuulutan nimenomaan ed. Elon puheenvuoron jälkeen, kun moni muukin tässä salissa on puhunut siitä ja tulee varmasti tämänkin keskustelun aikana puuttumaan asiaan: Selvitetäköön ne esteet, jotka katoille on, niin loppuvat nämä puheenvuorot, että eläkekatto pitäisi olla. Olin itse allekirjoittanut vaalikaudella 87—91 tämän lakialoitteen.

Minäkin voin yhtyä hyvin moneen kohtaan ed. Huotarin puheenvuorossa. Mutta on se periaate, että kun te, ed. Huotari, olette ollut hyväksymässä hallitusohjelman ja olette hallituspuolueen jäsen, silloin pitäisi myös suhtautua asioihin sillä tavalla, että niillä viimeisillä päätöksillä, viimeisillä teoilla, joita nappia painamalla tehdään, tuodaan julki asiat. Ei auta ruikuttaminen, että kyllähän minä, mutta kun nuo isot pojat ja tytöt. Hyvä, että kritiikkiä esitätte, se on tervettä. Te olette tehnyt hyviä esityksiä, mutta lopputulos!

Ed. H u o t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajille Kemppainen ja Koistinen vastaisiin, että hallitusohjelmassa ei ole sovittu mitään summaa. Siinä on sovittu, että tehdään työttömyysturvauudistus, ja sen olen hallitusohjelman mukana hyväksynyt. Ay-liike oli asettanut tavoitteekseen myös, että työttömyysturvan saantiehtoihin ei puututa, mutta niihin tämä hallitus puuttui. Todennäköisesti koulutusvakuutuksen tullessa voimaan hallitus puuttuu myös työttömyysturvan keston ja tasoon. Ei hallituksen eikä myöskään opposition pidä mennä ay-liikkeen taakse, että sen vuoksi tasoon ei olisi voinut puuttua. Olisi voinut, jos olisi halukkuutta riittänyt.

Ed. Immoselle sanoisin, että koulutusta on hyvin monenlaista. Aikuiskoulutuskeskuksissa on myös paljon hyvää koulutusta, mutta juuri viime vuosina edellisen ja tämän hallituksen aikana on lisätty koulutuspaikkoja niin, että niitä

ei ole kunnolla suunniteltu. Ei ole mitään järkeä, että muurarista koulutetaan kirvesmiehstä ja kirvesmiehestä muuraria. Meillä on ihan ammattitaitoisia rakentajia ilman tällaista ristiinkoulutusta. Se koulutuskaan ei ole ihan ilmaista. Toisaalta se edesauttaa ammattitaidon ylläpitämistä, että saa edes siellä hallissa jotakin seinää muurata vähän aikaa.

Ed. Nurmelle sanoisin vielä lopuksi, että minäkin jään odottelemaan hallituksen toimenpiteitä, mitä sieltä todella tulee pienten ja keski suurten yritysten osalta. Mutta se ei ilmeisesti kuulu tähän keskusteluun.

Ed. Huuh t a n e n : Arvoisa puhemies! Työttömyys on Suomen suurin tämänhetkinen ongelma, ja työttömyyden yhteydessä meillä on mahdollisuus keskustella monista yhteiskunnan rakenteisiin liittyvistä asioista. Suomalainen työttömyysturva on luotu aivan erilaisia olosuhteita varten kuin ne, joissa nyt elämme, ja sen vuoksi odotukset työttömyysturvan uudistamiseksi ovat olleet varsin suuret. Kerta kaikkiaan on ollut tarvetta tulla ns. reaaliaikaan myös työttömyysturvan osalta.

Nykyistä ratkaisua on valmisteltu viiden kuuden vuoden ajan. Nyt oletettiin, kun hallituksessa on vasemmistopuolueitten vahva edustus ja toisaalta tiedetään etujärjestöjen vahva asema työttömyysturvajärjestelmän uudistamisessa, että nämä kaksi asiaa sopivasti yhdistyneinä tuottavat meille toimivamman, paremman järjestelmän kuin aikaisempi.

Suomalaiselle työttömyysturvallehan on tyypillistä se, että työttömyysturvamme taso ei ole kovin erikoinen. Se on keskimääräistä eurooppalaista tasoa. Poikkeuksellista eurooppalaisessa vertailussa on se, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin on helppo päästä ja järjestelmässä säilytään yllättävän pitkään. Tällä tarkoitan nyt vertailua naapurimaihimme.

Ministeri Jaakonsaari, joka ei ole paikalla, sanoi puheenvuorossaan, että Ahon hallituksen aikana ei kyetty sopimaan kolmikantaisesti työttömyysturvauudistuksesta. Tämä ei pidä paikkaansa. Itse asiassa aito kolmikantainen sopiminen pystyttiin toteuttamaan Ahon hallituksen aikana johdollani käydyissä neuvotteluissa 93 kevätkesällä, jolloin kyettiin rakentamaan ns. uudistusmalli, jossa valtion menoja voitiin säästää 1,1 miljardia markkaa ja luotiin samalla rahoitusjärjestelmä, joka on ollut käytössä tietysti hieman muuteltuna aina näihin päiviin saakka.

Yllättävää oli se, että etujärjestöt luopuivat

oikeastaan Ahon hallituksen loppukaudella ponnisteluista luoda vieläkin parempaa työttömyysturvakäytäntöä, kuin nykyisellään on. Kaikki tiesivät, että tarvetta uudistukseen on, mutta ei haluttu kolmikantaisesti viedä asiaa eteenpäin. Takana oli luonnollisesti se, että erityisesti palkansaajajärjestöillä oli epäluuloja porvarihallituksen tahtoon toimivammasta hyvästä järjestelmästä, ja siihen taipuivat myös työnantajien edustajat.

Nyt kuitenkin varmaan on nähty, että ei tämä viivittely ole ketään auttanut eikä vienyt asioita eteenpäin. Lipposen hallitus joutui törmäyskursille samalla tavalla kuin Ahon hallitus työttömyysturvauudistuksia pohtiessaan ja jopa esityksen muotoon saattaessaan.

Mikä on tämän osittaisen paketin anti? Meidän emme vielä ns. työttömyysturvauudistukseen liittyen ole saaneet kaikkia lakiesityksiä eduskuntaan päätettäväksemme. Mikä on oikeastaan ydin hallituksen esityksessä? Hallituksen esityksessä ydin on se, että pyritään pitämään mahdollisimman tiukasti entisestä järjestelmästä kiinni. On tehty virhe, joka on mielestäni perustavaa laatua oleva. Nyt olisi pitänyt pyrkiä sellaiseen työttömyyden pohdintaan, jossa työllistämisen olisi ollut ensisijaista. Olisi mietitty, mitkä ovat työllistämisen todellisia esteitä. Tähän tämä lakipaketti ei anna vastausta muuten kuin kielteisellä tavalla.

Olemme tässä salissa käyneet keskustelua siitä, mitkä ovat työllistämisen esteitä, ja oikeastaan vasemmalta oikealle olleet yhtä mieltä, että työnantajien sivukulut ovat yksi syy korkeaan työllistämiskynnykseen. Nyt kuitenkin tämän ratkaisun yhteydessä luovutaan siitä mahdollisuudesta, joka olisi syntynyt lakipaketin yhteydessä: Luovutaan työnantajien sivukulujen pienentämismahdollisuudesta.

Tämä on ollut mielestäni erittäin kielteinen signaali erityisesti palvelutyönantajille ja myös pk-yrityksille, jotka katsoivat vielä jokin aika sitten toiveikkaasti työllistämisen lisäämismahdollisuuksien suuntaan. Sekä Palvelutyönantajat että Suomen Yrittäjät ovat varsin selvin sanoin ilmoittaneet, että nyt tehtiin väärän suuntainen liike, väärän suuntainen arvio työttömyyden hoidosta.

Näyttää myös siltä, että työntekijäjärjestöt ovat niin tiukkaan arvioineet syntyneen sopimuksen sisällön, että siihen ei enää voida puuttua ja tavallaan mahdollisuudet työttömyysturvauudistuksen ja työllisyyden parantamisen suhteen on lukittu työ sopimuskauden loppuun saakka.

Tietysti mielenkiintoista on se, että valtiovarainministeri Niinistö aivan hiljattain kuitenkin julkisuudessa ilmoitti, että eihän asia välttämättä näin ole: Jos säästötarvetta syntyy, kaikki säästön kohteet on otettava käsittelyyn.

Syntykö säästämisen tarvetta, on oma kysymyksensä. Olen itse arvioinut, että valtion velkaantumistaso on tällä hetkellä 15–20 miljardia korkeampi, kuin mihin Ahon hallituksen aikana tavoitteet asetettiin ja mihin Lipposen hallitus on yhtynyt. Joutuu väkisin kysymään, onko tarkoitusta pitää velkaantumistasoa 15–20 miljardia korkeampana vaiko ei ja mitä se tarkoittaa vuoden 1997 budjettiratkaisuissa.

Tässä lakipaketissa on ratkaisematta jäänyt useita aivan keskeisiä asioita. Poimin sieltä muutamia vielä lähempää tarkastelua varten.

Aivan ylivoimaisesti tärkein on työttömyysturvan oikeudenmukaisen rahoituksen ongelma. Tässä yhteydessä en pelkästään puhu siitä, että työnantajien osuus tulee jatkossa kasvamaan työttömyysturvarahoituksessa, vaan myöskin siitä, että nyt olisi ollut mahdollisuus uusia kokonaan työttömyysturvarahoitus. Tällä tarkoitan sitä, että meidän on siirryttävä mitä pikimmin yleiseen lakisääteiseen työttömyysvakuutusjärjestelmään, jossa luodaan sellainen tasapaino valtion, työnantajien ja työntekijöitten välille, että työttömyyttä todella päästään alentamaan. Toisaalta se työntekijöitten kohdalla toimisi oikeudenmukaisemmin kuin nykyinen työttömyyskassajärjestelmä ja senkin vuoksi tämä uudistus on tarpeellinen.

Tässä yhteydessä olisi toki pitänyt myös ratkaista työttömyysturvan ja kannustavan vähimmäisturvan suhde. Meillä on syntynyt ongelma, joka tarkoittaa sitä, että ansiosidonnaisen turvan ja toisaalta työmarkkinatuen tason välillä on niin suuri ero, että sekin olisi tavalla tai toisella pystyttävä ratkaisemaan.

Vielä nuorten, alle 25-vuotiaiden, työttömien suhteen tapahtuvasta uudistuksesta. Olen hienon epäluuloinen sen suhteen, että tämä aina-kaan alkuun sujuisi niin kuin lakiesitysten perusteluissa kerrotaan. On toki vaara, että ne hyvätkään tavoitteet, jotka on asetettu, eivät toteudu lähinnä kiireen takia. Mutta haluaisin korostaa sitä, että työmarkkinatukiudistus tarkoitti jo sitä, että työmarkkinatuen suuruisella korvauksella olisi päästy samoihin myönteisiin asioihin: koulutukseen, kuntoutukseen, työharjoitteluun jne.

Vielä lopuksi esitän epäluuloni koulutusvakuutusjärjestelmää kohtaan. En oikein vielä ai-

nakaan tässä vaiheessa ymmärrä, mitä ajetaan takaa, kun työttömyyskassan jäsenille tullaan takaamaan ns. koulutusvakuutusjärjestelmä. (Ed. Kemppainen: Tämä on sitä elitismia!) Tämä tuo tietynlaisen — onko elitistinen oikea sana vai mikä — eriytetyn järjestelmän, jota on vaikea ymmärtää, kun on mietittävä samaan aikaan koulutuksen muita tarpeita. Tässä ikään kuin turvataan tiettyä tarkoitusta varten oma rahoituksensa, joka elää aivan omaa elämäänsä esimerkiksi suhteessa koulutuksen budjettirahoitukseen.

Kaiken kaikkiaan on todettava, että hallitus jatkaa päätöksillään linjaa, jossa perusturva saa työttömien kohdalla erilaista kohtelua kuin ansiosidonnainen turva. Tämä käytäntö on jakanut ja jakaa jatkuvasti työttömiä kahden kerroksen väkeen. Tämä koskee jo nyt lähes puolta meidän työttömistämme. Ihmettelen erityisesti poliittisen vasemmiston hiljaisuutta silloin, kun puhutaan perusturvanomaisista korvaustasoista — työmarkkinatuesta ja peruspäivärahasta — työttömyysturvassa. Tähänastinen räikein esimerkki väärästä säästämisestä on työmarkkinatukeen liittyvien lapsikorotusten leikkaus. Tämä mielestäni kertoo epäonnistuneesta työttömyysturvan käsittelystä hallituksen puolelta kokonaisuudessaan.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huuhtanen piti sinänsä ihan linjakkaan puheenvuoron, jonka linjakkuutta varmasti hioi hänen kokemuksensa ministerinä edellisessä hallituksessa.

Kuitenkin tuo pohdinta työllistämisen esteistä olisi kyllä vaatinut sen ajatuksen mukaan, joka täällä tänään aikaisemminkin on esitetty, että eräs keskeinen työllistämisen este on se, että kysyntää ei ole markkinoilla. Ihmisillä ei ole kysyntää, ostovoimaa, ja tämä on keskeisin työllistämisen este. Tämä olisi syytä pitää mielessä. Uskoisin, että myös ed. Huuhtanen olisi valmis omalta osaltaan tätä asiaa viemään eteenpäin.

Eräs toinen huomio tähän on nimenomaan mainitsemanne työnantajan sivukulut. Ne pitäisi toki liittää ja sitoa liikevaihtoon eikä työntekijämäärään niin voimakkaasti kuin nyt. Tässä varmasti olisi yhteistyön aluetta myös.

Kolmanneksi haluaisin suhtautua kriittisesti puheenne loppuun, kun toteatte kahden kerroksen väen problematiikasta. Ei toki ole niiden työttömien vika, jotka ovat ansiosidonnaisen työttömyysturvan piirissä, että tilanne on tämä. Yleensä niilläkin, jotka ovat pudonneet siitä, siis

jotka ovat tällä hetkellä peruspäivärahalla, on aikaisemmin ollut tilaisuus olla ansiosidonnaisen työttömyysturvan piirissä. Syy nyt pitkäaikais-työttömiin löytyy muutaman vuoden takaa.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huuhtanen muisteli Ahon hallituksen aikaa, mitä silloin tapahtui. Silloin muka ay-järjestöt luopuivat loppuvaiheessa kolmikantaneuvotteluista. Minulla kyllä on vähän sellainen muistikuva, että aika alkuvaiheessa taisivat luopua.

Suomen keskustahan on puhunut siitä, että työttömyysturvasta tehtäisiin enemmän vakuutusluontoinen. Silloin muistaakseni esitykset tarkoittivat sitä, että työntekijöiden maksuosuudet olisivat nousseet viisinkertaisiksi, mikä, sen verran kun kuitenkin tunnen ay-puoltakin, olisi tarkoittanut vaikka Rakennusliiton työttömyyskassaan liittymistä, että palkasta olisi mennyt kymmenkunta prosenttia vakuutusmaksua. Se on sen verran kova juttu, että en minä ihmettele yhtään, että välit vähän viilenivät aikanaan.

Työsivukuluista jo aikaisemmin kyselin, mihin hukkuivat tavallaan ne rahat, kun työttömyysvakuutusmaksua alennettiin. Se ei ainaakaan ole näkynyt työllisyyden paranemisena. Maksuhan puolitettiin pk-yrityksissä ja isommissa kolmasosa putosi pois. Siitä huolimatta se ei vaikuttanut työllisyyteen. Eli rahat hukkuivat omistajien voittoihin. Vaikka pk-yrityksiltä pudotettaisiin se prosentin työttömyysvakuutusmaksu, en usko, että sillä olisi yhtään vaikutusta työllisyyteen. Kyllä se on huuhaa-puhetta koko juttu.

Ed. Johannes K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtanen osoitti merkittävää itsekritiikkiä, kun hän moitti työnantajamaksujen nousuista ja työnantajasisivukulujen kasvusta. Edellisen hallituksen aikana lävätettiin yli kuusinkertaiseksi — alle prosentin tasosta 6,3 prosenttiin enimmillään — se työttömyysvakuutusmaksu, joka työnantajalta peritään.

Täällä on jo keskusteltu siitä, mikä olisi ollut silloin oikeaa ja mikä väärää talouspolitiikkaa ja työllisyyspolitiikkaa. Oleellistahan työnantajamaksun osalta on, että silloin kun sitä jouduttiin keräämään enemmän, olisi ollut se objektiivinen momentti, milloin olisi pitänyt hakea toisenlaisia rahoitustapoja. Silloin olisi ollut varaa prässätä esimerkiksi sen tyyppistä ratkaisua, että olisi joko pääomaveroon liitetty työttömyysvakuu-

tusosa tai koitettu hakea liikevaihtoon perustuvia malleja tai jopa suoraan viennin määrään liittyviä. Juuri sillä, että tuossa vaiheessa, kun muutenkin oltiin vähentämässä tuhatmäärin joka viikko väkeä yrityksistä, lätkäistiin korotetut työnantajamaksut päälle, syvennettiin työttömyyskierrettä.

Nyt keventynyt maksurasitus olisi ollut mahdollista jatkossa ehkä osoittaa näiden nyt alennettujen 4 ja 1 prosentin pudotukseen, mihin ed. Huuhtanen viittasi. Tässä tilanteessa ei jouduta myöskään nostamaan maksua. Sehän on oleellista, että vaikka työttömyys on näin pahalla tasolla jatkunut, selvittää näillä prosenteilla ja pystytään niiden puitteissa lisäämään työnantajan osuutta sellaisista työttömyystilanteista, joihin työnantajilla on osaa ja arpaa; erityisesti viittaen tässä lomautuksiin.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Varoitin ed. Huuhtasta, kun hän lähti käyttämään puheenvuoroa, olemaan varovainen, koska puutun pieniinkin virheisiin välittömästi. Ensinnäkin olen samaa mieltä kuin ed. Tiusanen siitä, että ainoa, millä suomalaista työllisyyttä edistetään, on kulutuskysynnän kasvu. Miten se saadaan liikkeelle, on toinen asia. Se on ainoa ja ehdoton. Jos tavarat eivät mene kaupaksi, niiden tuottamiseen työvoimaa ei tarvita. Se on toinen asia.

Ed. Huuhtasen puheesta sai sen käsityksen, että olisi ollut mahdollista työttömyysturvaratkaisun yhteydessä parantaa työllisyyttä muun muassa työnantajan sivukuluja vähentämällä. Ei se kai ollut tarkoituksenaan tässä vaiheessa. Jos työnantajan sivukuluja olisi tässä vähennetty, valtion tuloja olisi myös vähennetty. Eihän tämä ole mitenkään mahdollista, tämähän on täysin perusteeton ajatus. Se, että lähdetään työnantajan sivukuluja vähentämään, on kokonaan oma marssinsa eikä liity tähän asiaan tietysti ollenkaan.

Jos katsotaan työnantajan sivukuluja ja toisaalta kulutuskysynnän kasvua elementteinä, jotka ehkä vaikuttavat työllisyyden kasvuun, niin tärkein on ehdottomasti kulutuskysynnän kasvu. Sitä vastaan juuri Lipposen hallitus on taistellut. Kulutuskysyntä oli kasvussa Ahon hallituksen, hyvän hallituksen, (Naurua, välihuutoja vasemmalta) aikana. Perusrakenteiden muuraamisen jälkeen ihmisten katseet tulevai-

suuteen olivat valoisia siinä vaiheessa. Teidän muutaman miljardin markan perusturvaleikkauksenne aiheutti lopullisen masennuksen, joka jatkuu vuosia. Tästä on kysymys. Aivan oikein, ed. Tiusanen, kulutuskysynnän kasvu, mutta te löitte sen maahan, ja se olisi ollut ainoa ratkaisu tähän asiaan.

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! 400 000 työtöntä Ahon hyvän hallituksen aikana — varmasti on nostanut kulutuskysyntää! Ed. Huuhtanen kertoi äsken ilolla, että nyt työttömyysturvaleikkauksien osalta ollaan reaaliajassa. Muistan, kuinka ministerinä ollessaan hän kiemurteli sitä, mikä oli tilanne silloin. Ainoastaan television kautta sai nähdä niitä leipäjonoja, mitä työttömyys aiheutti. (Ed. Kemppainen: Eikös nyt ole pidemmät, kun te olette hallituksessa?) — Siitä syystä juuri kysynkin ed. Huuhtaselta, kun nyt ollaan reaaliajassa työttömyysturvan leikkauksien osalta:

Mihin unohdetaan se reaaliaika, että voitot kasvavat koko ajan? Kymmenen suurinta pörssi-yhtiötä jakoivat, niin kuin äsken kerroin, 4 miljardia markkaa osinkoina. Eikö se olisi reaaliaikaa, että puututtaisiin siihen, koska se on olemassa oleva tosiasia. Miksi ei puututa? (Ed. Kemppaisen välihuuto) — Aivan. — Miksi ei siihen puututa? (Ed. Tiusanen: Oletteko valmiit tukemaan, oletteko?)

Mitä tulee peruspäiväraha-asiaan, silloin tällöin nousee esille, mitä siinä ollaan tekemässä. Koko ajan, kun olemme puolustamassa ansiosidonnaista päivärahaa, pelätään sitä, että ihmiset tippuvat peruspäivärahalle, koko ajan. Valitettavasti vain on mennyt niin, että rakennuspuoleltakin 20 000 ihmistä on tässä onnettomassa asemassa. Mitä teki edellinen hallitus? Edellinen hallitus asetti jopa peruspäivärahalle 6 kuukauden työssäoloehdon. Eikö se ole häpeä, suuri häpeä työttömiä kohtaan? Sitten kysytte täällä, mitä te olette tekemässä. Nehän pitäisi palauttaa tietysti ennalleen, totta kai.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia täynnä, ed. Immonen!

Ed. Huuhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen sanoi, että kun ei ole kysyntää markkinoilla, asiat eivät tule korjaantumaan, mihin yhtyi myös ed. Aittoniemi. Kuitenkaan asia ei ole näin. Ymmärrän, että

palveluissa, jos ei ole kysyntää, ei synny myöskään työpaikkoja. Meillä on tuontia korvaavaa tavara- ja vientituotantoa, jossa, kun luomme kilpailukykyiset olosuhteet, voimme luoda tietysti työpaikkoja. Molemmissa tilanteissa se on täysin mahdollista.

Mitä tulee ed. Lahtelan arvailuihin, mikä tulisi olemaan kustannusten jako yleisen lakisääteisen työttömyysvakuutuksen suhteen, ette te voi sanoa noin karkeasti, että viisinkertainen tai jotain muuta. Emme me sitä ole esittäneet. Me olemme nyt hakemassa sellaista tasapainoa, jossa työllisyys paranee, jossa työtön saa tarpeellisen tasaisen työttömyyskorvauksen ja jossa työntekijät maksavat kohtuullista veroa. Tästä syntyy toimiva tasapaino, jota nyt tarvitsemme.

Ed. Johannes Koskinen, työttömyysvakuutusmaksu aivan todella jouduttiin sopimaan kolmikantaisesti sille tasolle, kuin mainitsitte. Olen aista oli kuitenkin se, että palkkasummiltaan ns. pienet työnantajat saivat jo erillisen kohtelun, jolla toki pystyttiin lisäämään työllisyysmahdollisuuksia.

Ed. Aittoniemi sanoi, että työnantajan sivukulut eivät nyt ole keskustelussa. Kuitenkin tämän ratkaisun myötä työnantajan sivukulut saivat tietyn ratkaisunsa, jossa työnantajien maksuosuus kasvaa. Sitä minä vain tarkoitin, että tämä oli väärä signaali ja työllistämisen kannalta väärä päätös.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia täynnä, ed. Huuhtanen!

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tämä lyhyehkö puheenvuoroni sopii oikein hyvin jatkoksi siihen, mihin ed. Huuhtanen äsken vastauspuheenvuoronsa päätti: ensiksi muutamia yleisiä havaintoja, sitten lyhyt kertaus historiaa, katsaus tähän päivään ja sitten ehdotus. (Ed. Pekkarinen: Katse tulevaisuuteen!) — Kyllä, ed. Pekkarinen, juuri niin kuin ed. Pekkarinen ministerinä ollessaan kerta toisensa jälkeen teki.

Ensimmäinen yleinen havainto: On aika jännää, että suomalainen yhteiskunta on yksi kaikkein vapaimpia, mutta kun tullaan tähän saliin, se vapaus häviää tuossa lasiovilla lähestulkoon kokonaan pois. Jos maataloustuottaja järjestöjensä kautta vapaassa yhteiskunnassa pyrkii ajamaan asiaansa, poliittisen kentän vasen laita tuomitsee sen. Kun lähinnä vasemmistopuolueisiin lukeutuvat ammattiyhdistysliikkeen osastot puolustavat asemaansa ja etujansa yhteiskun-

nassa, porvarit tuomitsevat sen. (Ed. Pekkari-
nen: Missä seisoo ed. Pulliainen?)

Kuitenkin perimmäinen asia on siinä, että parla-
mentaarisen järjestelmän täytyy olla niin vah-
va, että se kestää sen vapaan yhteiskunnan, jonka
säännöstön se on luonut. Siinä on perimäin-
en asia. Se vapaan yhteiskunnan säännöstö on
tässä salissa luotu. Sen periaatteet on tässä salissa
luotu, ja 199 kannanottajan täällä täytyy kestää
se vapaus, minkä se on kansalaisille antanut.
Meillä on yhdistymisvapaus, meillä on etunsa
ajamisen vapaus, meillä on vapaus mellakoida
aika mukavasti tässä yhteiskunnassa, ja sitä läm-
pimästi kannatan.

Arvoisa puhemies! Sitten historiaan muutama
näkökohta. Kun täällä on nikoteltu sitä, millä
tavalla palautetaan työllisyystilanne hyväksi, on
syytä palauttaa mieleen, kuinka tämä työttö-
myystilanne syntyi. Tämän siemenet synnyttiin
80-luvun jälkipuoliskolla tilanteessa, jossa raha-
markkinoita vapautettiin hultavammalla tavalla,
mikä synnytti kasinopelikauden yhteiskuntaan.
Palautamme mieleen vain yhden täällä usein tois-
tetun luvun: Vuonna 88 liikepankit ottivat ulko-
mailta bullet-lainoja 20 miljardin silloisen mar-
kan edestä ja dumppasivat ne kasinopelimarkki-
noille. Se aiheutti valtavan nopean korkotason
nousun tämän vuosikymmenen alussa. Sen kuri-
muksen otti vastaan Ahon hallitus.

Muistamme, ed. Pekkari, sen hallitusneu-
votteluista oikein hyvin, kun olimme budjetti-
päällikkö Sailaksen puhuttelussa näistä asioista.
Silloin meille kerrottiin, että seuraavan eli vuo-
den 92 budjetin alijäämä tulee olemaan vähin-
tään 40 miljardia markkaa. Sen tausta oli se, että
silloin jo tiedettiin, että oli hävitetty infrastruk-
tuuria, kotimarkkinoita valtavasti jnp.

Niin alkoi työttömyyskehitys: Kun touko-
kuun alussa 91 Ahon hallitus käynnisti työnsä,
työttömiä oli 170 000. Kun se päätti hommansa,
näitä oli 470 000. Siis 300 000 työtöntä oli tullut
lisää. Samanaikaisesti velkaantuneisuus oli
noussut 60 miljardista markasta 320 miljardiin.
Ei se kaikki ollut Ahon hallituksen syytä. Sen
kaikki keskeiset siemenet oli luotu edellisen halli-
tuksen aikana ja niiden henkilöiden toimesta,
jotka lähtivät rahamarkkinoiden vapauttami-
seen.

Nyt pitäisi palauttaa tämä sama takaisin, mut-
ta tietyt markkinataloudessa on käynyt niin,
että eihän niitä potentiaalisia tuotantomahdolli-
suuksia ole maailmankaikkeudessa jätetty käyt-
tämättä, vaan niitä on vallattu. Samoin tuotan-
non välineitä on myyty Baltian maihin jnp. Minä

ymmärrän, että millekähän tahansa hallitukselle on
äärimmäisen työläs paikka palauttaa työllisyys.

Vuosi sitten, kun tämä hallitus käynnisti työn-
sä, vihreiden menoa tähän hallitukseen vastustin
sen takia, että työttömyyden puolittamistavoite
oli tässä katsannossa ja tässä taustassa mahdo-
ton urakka, kun oli juuri hävitetty se rakenne,
joka oli pitänyt yhteiskunnan normaalia toime-
liaisuutta yllä. Mutta kun sitten demokratiassa
hävisin, olen tehnyt kaikkeni, että olisi jollakin
tavalla pärjätty tässä tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Jos mennään tämän päivän
tilanteeseen, käsitellään tätä työttömyysturvapa-
kettia ja samanaikaisesti hallitus on käsitellyt
myöskin tuloloukkuongelmatiikkaa. Kumpikin
asia on ollut tämän päivän puheissa esillä. Muun
muassa ed. Sasi käsitteli tuloloukkuongelmatiik-
kaa tässä rinnalla. Mistä koko vyyhti johtuu, että
tässä tammöistä pallottelua joudutaan käy-
mään? Syy on se, että nämä järjestelmät — siis
meidän tulojärjestelmämme, verojärjestelmämme,
tukijärjestelmämme — on luotu toisenlaisis-
sa olosuhteissa, toisenlaisessa työllisyystilantees-
sa, toisenlaisessa valtiontaloudellisessa tilantees-
sa. Nyt kun ympäristö on muuttunut, vaikeudet
ovat uskomattoman suuret. Ei tämä helppoa
hommaa ole.

Nyt realiteetti on sitten tässä vapaassa yhteis-
kunnassa juuri se, että olemme eläneet tämän
kevätkauden tapahtumat yleislakkouhkineen
päivineen. Aivan varmaa on kaksi asiaa. Ensim-
mäinen on se, että nämä pari lakiesitystä, halli-
tuksen esitystä, tullaan hyväksymään käytännöl-
lisesti katsoen muuttumattomina johtuen siitä
taustahistoriasta, mikä koko tällä kevättalvella
ja tällä viimeisellä vuodelle on. Toinen on se, että
koko systeemi on ankkuroitu vuoden 98 alkuun
saakka sen takia, että työmarkkinasopimus on
voimassa siihen saakka. Tämä on realiteetti. On
aivan lapsellista höpöpuhetta tulla julistamaan
tältä paikalta tai tuolta toiselta puhujakorok-
keelta, että nyt tässä ruvetaan purkamaan tätä
hommaa ja tekemään järjestelyjä jnp., jotka
ajoittuvat lähitulevaisuuteen. Näinhän ei tule ta-
pahtumaan sen takia, että pelisäännöt ovat juuri
ne, jotka kerroin.

Arvoisa puhemies! Tulen siihen tulevaisuuden
osuuteen. Millä tavalla kaikki nämä realiteetit
huomioon ottaen pitäisi menetellä? Pitäisi mene-
tellä mielestäni sillä tavalla, että välittömästi hal-
litus ottaa ohjelmaansa työttömyysturvajärjes-
telmän kokonaisuusdistuksen, jossa otetaan koko
järjestelmä auki. Minusta olisi upeata, että se
komitea olisi parlamentaarinen, siinä olisi koko

yhteiskunta, koko poliittinen kirjo, mukana ja etujärjestöt tietysti myös. Sen työvaliokunnassa, kun komiteasta tulisi suuri, se varsinainen valmistelu työ tehtäisiin ja niin, että se ehdotus siihen liittyvine lukemattomine eriävine mielipiteineen — niin kuin olettaa sopii siinä olevan kunnian säilyttämiseksi — kuitenkin se kokonaisuus, olisi valmiina vuoden 97 lopussa vuotta 98 varten kaikenlaisia ratkaisuja neuvoteltaessa, budjettisuunnitelmia ja -raameja tehtäessä jnp.

Joka tapauksessa yhteiskunnan velkaantuneisuus on entisestään pahentunut, tänä vuonna 55 miljardia nettomääräisesti lisävelkaa. Se on liikaa, se on absoluuttisesti liikaa. Minä olen tässä suhteessa aivan eri mieltä, kun ed. Elo. Toisin sanoen me joudumme ottamaan nyt tämän tilanteen hallintaamme ja siihen täytyy ennakkoluolettomasti ja ilman poliittisia ambitioita käydä käsiksi ensi tilassa.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pullainen lähti liikkeelle rahatalouden ja talouselämän kuumenemisistä 80-luvun vaihteesta, mutta laajensi kylläkin näkymää. Todellakin työttömyyden syy ei ole yksin kysynnän puutteessa, ei yksin talouspolitiikan virheissä 90-luvun vaihteessa, vaan se on pääasiassa rakenteellista, se on automaatio, joka on edennyt. Mehän tuotamme saman verran tänä päivänä kuin vuosikymmenen vaihteessa satojatuansia ihmisiä pienemmällä työvoimalla. On maailmantalouden globalisoituminen, on verokiilailmiö, on kannustinloukut, on kysynnän puute, matalapalkkatyön puute. Nämä kaikki voidaan nähdä työttömyyden syinä. Todellakin työttömyyden syy on rakenteellinen. Sen rakenteellinen kehitys lähti varmaan 80-luvun alusta.

Tästä tullaan siihen, että todella välttämättä tarvitaan rakenteellisia muutoksia ansiosidonnaisessa sosiaaliturvassa, verotuksessa sekä työelämässä. Tässä tullaan vapauteen, mistä ed. Pullainen puhui. Totta kai yhteiskunnassa eri tahoilla täytyy olla myös vastuu tästä kokonaisuudesta, myös erilaisilla edunvalvontajärjestöillä, joita yhteiskunnassa myös voimakkaasti verojen kautta tuetaan. Muuten me emme pääse tästä noidankehästä ulos.

Syyt ovat rakenteellisia. Tarvitaan rakenteellisia uudistuksia. On todella valitettavaa, että työmarkkinajärjestöt ovat lukitsemassa rakenteet nyt tämän vaalikauden loppuun saakka käytännössä kiinni. Se on todella velkaantumisen ja massatyöttömyyden tie, sietämättömän korkean

verotuksen tie, johon rakenteiden lukitsemisella Suomea viedään.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen analyysia syistä, mitkä ovat johtaneet tähän tilanteeseen, oli hyvin mielenkiintoista kuunnella. Mielenkiintoista oli myös kuunnella hänen tulevaisuuden ennusteluitaan. Minusta niissä oli tiettyä järkeä, niin kuin hänen puheissaan aika usein olen havainnut olevan.

Täällä on hyvin voimakkaasti arvosteltu hallituksen esitystä, ja voi sanoa, että moniin puheenvuoroihin täytyy yhtyä. Olen sitä mieltä, ja sitä ammattiyhdistysliike muun muassa korosti tämän asian sotkuisissa yhteyksissä, että tässä ei ole nyt oikein puhua rakenneuudistuksista, joita on työttömyysturvaan huudettu monta kertaa, vaan enempi tämä muistuttaa vain puhdasta leikkauslistaa. Siinä suhteessa olen monien, muun muassa ed. Huotarin, kanssa samaa mieltä, kun hän tämän asian myös otti esille.

Olisin odottanut ed. Pulliailta muutaman vision myös niistä tavoista ja menetelmistä, joilla päästäisiin hänen peräänkuuluttamiinsa rakenneuudistuksiin. Mitä ed. Pulliainen nyt lähinnä tarkoittaa? Ymmärrän kyllä, että se on äärettömän vaikea kysymys, ja hänen puheenvuorosaan tuli kyllä esille, että tässä varsin laajapohjaista selvitystä tarvitaan ja varmasti paljon pähkäilyä monien tahojen toimesta, mutta olisi mielenkiintoista kuulla, mitä ed. Pulliainen tässä vaiheessa ajattelee rakenneuudistuksesta nimenomaan työttömyysturvan osalta.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Pulliaisen puheenvuoro oli monessa suhteessa aivan erinomainen. Vaikka tavallaan historiakatsaus oli hyvin pelkistetty, se varmasti kosketteli niitä ydinkohtia, jotka olivat johtamassa sille tielle, minkä Suomi on tässä läpikäynyt. Vaikkakin hän nyt unohti siinä entisen Neuvostoliiton kaatumisen taloudellisenä mahtina, niin siitä huolimatta tuo analyysi oli varmasti paljon oikea.

Mitä tulee hänen toteamukseensa siitä, miltä tulevaisuus näyttää, niin siinä, ed. Pulliainen, tavallaan se dilemma onkin. Hallitus, jossa puolueenne on mukana, on sitoutunut näihin rakenteisiin, joissa tällä hetkelläkin ollaan. Niihin tehdään nyt kosmeettisia muutoksia, mutta muuta ei, ja aivan kuten sanotte, näihin rakenteisiin ollaan sitoutumassa vuosiksi eteenpäin. On luotava yleinen, yhtäläinen työttömyysvakuutusjär-

jestelmä, joka rakentuu työttömyyden perusturvan päälle.

Täällä kyseltiin aiemmissa puheenvuoroissa, miksi näin ja millä perusteilla näin. Sanon yhden perusteen ja perustelun sille, miksi näin. Mielestäni ei ole mitään järkeä siinä, että tällä hetkellä jonkin kassan jäsen voi maksaa yhdeksän kertaa suuremman kassajäsenmaksun kuin jonkin toisen kassan jäsen ja vielä niin, että se, joka maksaa suurimmat kassamaksut, saa työttömäksi jouduttuaan pääsääntöisesti pienemmän ansiosidonnaisen työttömyysturvan. Eihän tässä ole mitään älyä. Tällaisten rakenteitten uusiminen on pakko saada aikaan. Valitettavasti tällä lakiesityksellä sitoudutaan nykyjärjestelmään moneksi vuodeksi taas eteenpäin.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen puheenvuoro oli kyllä hyvä pelkistys ja hallituspuolueen edustajan puheenvuoroksi varsin rehellinen. Oikeastaan tästä historiasta ja kommentista ei voi muuta sanoa, kuin että jos tämä sali on antanut vapauden mellakoida ja rettelöidä, kyllä minusta vapauttakin saisi olla, jos vastuu kannettaisiin. Jos täällä arvioidaan, että vastuuta ei kanneta, kyllä mekkaloinnin astetta pitäisi jollakin tavalla pystyä säätämään. Laman synnyn historia oli kyllä erittäin pelkistetyksi ja oikein sanottu. Ei Ahon hallitus voinut muuta kuin pysäyttää sen putouksen, joka oli lähtenyt käyntiin ja johon se esimerkiksi budjettipäätöksen oli sidottu vuoden 1991 loppuun.

Mutta jos mietitään ed. Pulliaisen sitoutumista tulosopimuksiin, minä en kyllä ole noin optimistinen. Minusta tuntuu, että sopimukset, jotka ovat vuoden 1998 loppuun tehty, eivät pidä. Me tulemme luultavasti kriisitilanteisiin, koska hallituksen budjettilta puuttuu pohja. Täällä on jo todettu, että siinä on yli 10 miljardin markan rahoitusvaja. Kun velkaantumismuutos ei ole hidastunut, kun työttömyys ei ole laskenut ja kun työttömyysmenot koko ajan lisääntyvät, luulen, että olisi pitänyt jo nyt käyttää tilaisuus hyväksi ja tehdä tässä yhteydessä tarvittavat muutokset esimerkiksi työttömyysturvaan, samaten tarvittavat rakenteelliset uudistukset työaikalakiin. (Ed. Huotari: Mitä ne uudistukset tarkoittavat?) — Ne ovat sellaisia uudistuksia, jotka työllistämiskynnystä laskevat ja joita on työreformissa. Me voimme niihin yksityiskohtiin ... (Ed. Huotari: Mitä konkreettista?) — Konkreettista on se, että vapautetaan ihmiset tekemään työtä. (Ed. Huotari: Entäs työttömyysturva? — Ed. Tiusa-

nen: Missä kahleissa he nyt ovat?) Kysyntää on sitä kautta, että tuotteen hinnat ovat sopivia. Kun me vaikutamme työn hintaan sivukulujen ja muiden kautta, sitä kautta työ vapautuu ja tehdään sellaista työtä, joka käy kaupaksi.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Kemppainen!

Ed. Johannes Koskinen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Puutun ed. Pulliaisen puheen tulevaisuussosaan. Hän kiinnitti aivan oikein huomiota siihen, että hyvin laajoja yhteiskunnallisia ongelmia ratkaistaessa olisi hyvä käyttää myös hyvin laajapohjaista valmistelua eli palauttaa komiteatyötä arvoonsa ja yleensäkin hakea enemmän mielikuvitusta ratkaisuihin. Keskeinen ongelma työttömyysturvan kohdalla on varmaan se, että on pyöritelty liian pienissä piireissä papereita ja samat porukat ovat touhuneet jo vuosikautia.

Tältä kannalta kannatan laennettua toimeksiantoa. Esimerkiksi Toimeentuloturva 2000 olisi sellainen projekti, että siinä mietiskeltäisiin koko sosiaaliturvajärjestelmän, niin eläkkeiden, työttömyysturvan kuin muiden syyperusteisten sosiaaliturvan muotojen, kehittämislinjauksia. Siinä joudutaan yhteensovittamaan ristikkäin vaikuttavia tavoitteita: kansalaispalkkaa, työllä ansaittua sosiaaliturvaa, toimeentuloturvaa, perusturvaa. Tarveharkintaa joudutaan lisäämään ihan taloudellisista syistä eri tyyppisiin etuuksiin.

Kaiken tämän jälkeen pitäisi kuitenkin yksinkertaistaa toimeentuloturvajärjestelmää, mikä on hyvin haasteellinen tehtävä. Se olisi välttämättömyydenä käynnistää siten, että se tämän vaalikauden aikana linjattaisiin ja voitaisiin toteuttaa vuosituhaten vaihteessa, tai voisi olla sama aikataulu kuin perustuslakireformissa. Sieltä itse asiassa saadaankin suuntaa juuri perusoikeutena toteutettavan toimeentuloturvan sisällölle tällaisessa uudistuksessa.

Ed. Aittoriemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen historiikista kuuli selvästi, että hän on jostakin löytänyt minun vanhan puheeni, taikka useita, lukenut ne ja painanut tarkkaan mieleensä ja antoi tulla. (Naurua) Se oli aivan oikein. Näinhän se on, ed. Pulliainen. Tehän toistitte minun tässä salissa useita kertoja esittämäni historiikin. Ei siinä ole mitään pahaa. Jos toinen kansanedustaja tekee jotakin älykäästä, aina sitä voi toistaa, mutta aina

voi tietysti alaviitteen laittaa siitä, kenen puheenvuoro se on ollut.

Mutta sanoisin vielä, että erään tärkeän asian te, ed. Pulliainen, unohditte sanoa, joka vaikuttaa siihen, että meillä työllisyys paranee hitaasti. Se on se, että 80-luvun lopun romahduksen aikoihin pienyritykset olivat vahvasti velkaantuneet ulkomaille, kuten sanoitte. Meillä kaatui kymmeniätuhansia pieniä, muutaman hengen yrityksiä, jotka työllistivät. Näiden yritysten saattaminen uudelleen toimimaan on äärimmäisen tuskallista tällaisessa tilanteessa, jolloin on joka tapauksessa suurta epävarmuutta. Ei siinä auta edes nuorsuomalaisten tekemä ns. karpäsyhtiömalli, jossa 1 000 markan osakepääomalla voidaan huitaista kelvollinen yhtiö pystyyn. Sekään ei auta, vaikka siinä oli hieman tällainen tarkoitus, että kadonneitten pienyritysten suma saataisiin uudelleen toimimaan. Meillä on tällä hetkellä ongelmana se, että nämä pienyritykset katosivat kotimaisilta markkinoilta, ja sehän ed. Pulliainen äskens mainituista syistä ansiokkaasta puheenvuorosta jäi pois.

Rouva puhemies! Sen verran haluan vielä todeta, että ei meillä tällä hetkellä ole kuitenkaan mitään muuta keinoa, vaikka nämä pienyrityksetkin saataisiin pystyyn, kuin tavalla tai toisella saada tavaroiden ja palvelusten kulutuskysyntä liikkeelle. Muuten asiat eivät onnistu, vaikka olisi pienyrityksiäkin, koska niidenkin tuotteet täytyy saada kaupaksi. Kumpi on ensin, kana vai muna, se on yhdentekevää. Tämä on tällainen ristiriita.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Aittoniemi!

Ed. Immonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen historiakatsauksesta tuli mieleen, kun hän tarttui vuosien 1986—87 ongelmien kohtaan, että minusta tätä historiakatsausta voisi mennä aika paljon pitemmälle. En pidä aivan turhana sitä, mitä vuonna 1918 tapahtui. Luulenpa, että sillä on omat heijastusvaikutuksensa vuoden 1987 tapahtumiin, olettaenkin, että silloin vielä eräs turkulainen lakko-rikkuri oli maan päällikkönä ja antoi asioiden virrata.

Haluaisin lisäksi kysyä ed. Pulliaiselta, kun te haluaisitte aukaista työttömyysturvajärjestelmäpaketin tulevana vuosina: Miksi vain tämä, miksi vain köyhyyden keskinäinen probleema halutaan aukaista? Eikö olisi hyvä, että silloin kun

aukaistaan jokin tällainen probleema, aukaistaisiin koko paketti, kuten vuonna 1918, ja katsottaisiin, mistä kana ..., no niin.

Mutta ed. Pekkari on oppinut minusta kiittävästi työttömyysturvakeskustelusta jotakin. Totta on, että toiset maksavat. Minä esimerkiksi maksan nyt melkein 5 000 markkaa vuodessa, kun taas lääkärit maksavat 150 markkaa. Työttömyyskassojen keskinäinen juttu on aina silloin tällöin tapetilla. (Ed. Kempainen: Se olisi voitu hoitaa nyt!) — Aivan, se olisi voitu ottaa vaikka nyt. — Jos se hoidettaisiin niin, että maksettaisiin saman verran, se on 400—500 markan paikkeilla vuodessa. Siihen voi yhtyä.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen kuvasi hyvin sen tilanteen, mihin edellinen, sinipunahallitus, Suomen vei. Silloinhan talous pöhitettiin velkarahalla ja se johti siihen, että meidän kilpailukyky meni, (Ed. A. Ojala: Mikä oli valtion velka?) vientituotannon osuus aleni erittäin voimakkaasti, ja velka oli silloin paljolti yrityksissä, se ei ollut valtiolla. Jälkikäteen pankkikriisin myötä vastuu on siirtynyt budjettiin ja veronmaksajille.

Vientituotannon osuus oli meillä erittäin alhainen. Se taisi olla vuosikymmenen alussa vain noin viidenneksen bkt:stä, ja se on liian alhainen pitääkseen yllä Suomen työllisyyttä ja talouden kantokykyä. Ahon hallituksen aikana tilanne koheni. Minusta olennaisesti saatiin asiat haltuun. Vaihtotase saatiin kuntoon. Se vahvasti tulevaisuudenuskoa. Viennin kilpailukyky parani, ja tätä kautta päästiin sellaiselle uralle, johon ed. Aittoniemi hyvin usein on viittannut, ja ed. Pulliainen ilmeisesti on myös nyt perehtynyt ed. Aittoniemen puheisiin.

Tulevaisuudenkuva kokonaisuudistuksesta työttömyysturvaan ja sen rakenteisiin on varmasti hyvin tärkeä nimenomaan niin, että se tapahtuisi kehityksen ja yhteisymmärryksen tietä eikä romahduksen kautta.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tavoistani poiketen en nyt provosoidu ed. Aittoniemen äskeisestä vastauspuheenvuorosta.

Sen sijaan kommentoin näistä ystävällishenkisistä vastauspuheenvuoroista kahta, nimittäin ensiksi ed. Mähösen sitä puheenvuoron osaa, jossa hän kysyi, minkälainen juuri puhuvan malli erityisesti työttömyysturva-asiaa olisi. Minun mielestäni sen tulisi sisältää kaksi keskeistä periaatetta: Sen on oltava sosiaalinen silloin, kun

työttömyys koittaa, mutta sen samalla pitää olla kannustava työhön palaamiseen. (Ed. Kemppainen: Hyviä periaatteita!) — Se teidän työreforminne keskustassa on kokonaisuutena sellainen, että minusta se ei ole tyydyttävä. Mutta tässä yksittäisessä asiassa se voinee toteutua. Se on aika lähellä sitä ruotsalaista mallia, jossa esimerkiksi ansiosidonnaisessa työttömyysturvassa lähtöprosentti on korkea, mutta se portaittain alenee, jolloin se pakottaa yrittämään työpaikan löytämistä tavalla tai toisella.

Ed. Immoselle vastaan siitä, miksi ei aukais-taisi koko pakettia. Idioottivarmasti, kun kuulun vihreään liikkeeseen, olen siihen lämpimästi valmis, jos sitä minulta kysytään. Juuri silloinhan aukaistaan myös ne perimmäiset kamarit, mitkä kaikki arvot yhteiskunnassa ovat tärkeitä, millä tavalla — muun muassa tämän päivän agendaan liittyen — yhdistetään luonnon hoito ja kunnioitus sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen. Ne ovat vihreän liikkeen keskeiset toimintaperiaatteet ja pyrkimykset.

Ed. Juurola: Arvoisa puhemies! Kiinnitän puheenvuoroni alkuosassa huomiota lähinnä työmarkkinatukeen tehtäviin muutoksiin.

Kuulun nimittäin niihin, jotka pitävät työmarkkinatuessa ammatillista koulutusta vailla olevien rajoitusten laajentamista positiivisena uudistuksena, kun samalla turvataan opiskelu- ja työharjoittelupaikkojen saatavuus painottaen korkea-asteen koulutusta sekä oppisopimuskoulutusta, tuettua työllistämistä ja työpajatoimintaa. Samalla lisätään myös ammatillisia peruskoulutuspaikkoja.

Yhä enemmän huomaan päätyväni ajatukseen, että rahan jakaminen nuorille vastikkeettomasti suoraan peruskoulun jälkeen on ollut aikamoinen virhe. Viime viikolla satuin televisiosta näkemään erään SPR:n henkilön kommentteja, kun hän kommentoi Suomen leipäjonoissa olevia kolmekymppisiä ihmisiä ja totesi uskovansa, että tähän ei olisi tultu, jos vastikkeettoman rahan jakaminen ei olisi ollut sellaista, kuin se on viime vuosina ollut.

Koulutus korreloi tutkimusten mukaan edelleen voimakkaasti vanhempien koulutustason kanssa. Sellaiset nuoret, joilla on voimakas vanhempien tuki koulutuksen arvostamisessa, ovat varmasti saaneet opiskelupaikan.

Varmasti löytyy myös sellaisia nuoria, esimerkiksi jo naimisissa olevia, jotka taloudellisista syistä eivät ole lähteneet opiskelemaan, koska opiskelijan taloudellinen turva on heikompi kuin

työttömän eikä lainaa uskalleta ottaa. Tämä syy on mielestäni varsin ymmärrettävä. Koska aktiivisuutta tulisi suosia, pitäisi opiskelijan turvan olla parempi. Ymmärrän kuitenkin, ettei opintotuen nostamiseen tässä taloudellisessa tilanteessa ole mahdollisuuksia, mutta asiaa pitää edelleen selvittää.

Nuorten päätöksentekoa seurattessani joskus on myöskin tuntunut siltä, että tässä ajassa ylenmäärin pohditaan sitä, sopiiko tämä tai tuo koulutus minulle. Usein jäädään odottamaan ja odottamaan sen asian selvämistä, mikä olisi sopiva opintolinja, ja vähitellen kynnys koulutukseen vain nousee.

10—15 vuoden sisällä Suomenmaassa vapautuu huomattavasti työpaikkoja suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle. Ilmiselvää on, että viimeistään silloin ne, joilla on ammatillinen tai korkea-asteen koulutus, ovat paremmassa asemassa työn saannissa kuin ne, joilla mitään koulutusta ei ole.

Ongelma työmarkkinatuen rajaamisessa on tietysti se, että mikäli nuori ei hakeudu koulutukseen, harjoitteluun tai tuettuun työhön, hän menettää työmarkkinatukensa ja siirtyy toimeentulotuen piiriin. Näissä tapauksissa hän joutuu myös aktiivisten työvoimapolitiittisten toimenpiteiden, aktiivisuuden vaatimusten, ulkopuolelle. Näiden henkilöiden osalta pitäisi olla erityistä seurantaa ja erityisiä toimenpiteitä, jotta todellista syrjäytymistä ei sitä kautta tapahtuisi. Tästä huolimatta varsin ihmeellisiltä tuntuvat keskustan edustajien kannanotot sen puolesta, että työmarkkinatuen rajoituksia ei saisi tehdä lainkaan. Minusta vähiten välitämme nuoristamme jättämällä heidät passiivisen työmarkkinatuen varaan.

Pidän hyvänä myös sitä, että puolison tulojen tarveharkintaa työmarkkinatuessa vähennetään. Erityisesti naiset, jotka ovat joutuneet monienkin työvuosien jälkeen lähes täydellisesti miehen tulojen varaan, kokevat asemansa varsin nöyrytetyksi.

Työmarkkinatuen indeksin jäädyttäminen vielä vuonna 1999 on mielestäni varsin vaikea asia, jonka päätöksenteon toivonkin siirtyvän myöhemmille vuosille, jotta tiedossa olisi inflaation taso. Tässä yhteydessähän asiaa ei käsitelläkään.

Arvoisa puhemies! Kaikki me olemme viime päivinä joutuneet pohtimaan sitä, oliko tämän asian valmistelun yhteydessä annettu yleislakko uhka ylimitoitettu neuvottelutulokseen nähden ja onko ammattiyhdistysliikkeellä liikaa valtaa.

Ammattiyhdistysliikkeellä on valtaa, mutta mielestäni se edelleen käyttää sitä varsin vastuullisesti. Sitä osoittaa myös neuvottelujen jälkeinen lakon peruuntuminen. Valitettavaa kuitenkin on, että kolmikantaneuvottelut eivät lainkaan onnistuneet eivätkä edenneet. Pääministeri Lipponen on useaan kertaan todennut, että kokonaisuutena lopputulos olisi varmasti ollut parempi, ellei asioita olisi paalutettu niin vahvasti heti neuvottelujen alkumetreillä. Tapahtuiko väärinarviointia kaikilla tahoilla? Laskivatko työnantajat, että lakkoa ei tule, koska demarit ja vasemmistoliitto ovat hallituksessa? Ajatteliko ay-liike, että samainen hallitus toteuttaa ne toiveet, joita ay-liike edustaa, eikä liikkeen silloin tarvitse itse kantaa ikävistä asioista vastuuta?

Kaikesta huolimatta olen sitä mieltä, että ammattiyhdistysliike kanavoi varsin vastuullisesti yhteiskunnassa oikeutetusti olevaa tyytymättömyyttä ja on siten turvaamassa yhteiskuntarauhaa varsin kunnioitettavalla tavalla.

Työllisyyden parantaminen on, niin kuin täällä on todettu, parasta turvaa työttömille. Minäkin pidän tärkeänä työn sivukustannusten alenemista erityisesti palvelualoilla. Näen siinä kuitenkin kaikkein pahimmaksi 22 prosentin arvonnäköveron, joka on monella sektorilla, esimerkiksi kampaamoalalla, todella rajusti pudottanut työnteekijöitten määrää. Tässä suhteessa toivoisin nopeita toimenpiteitä.

Ed. Aittoniemi sanoi, että työllisyyden parantamisen varsinainen apu tulee vasta kysynnästä. Olen täysin samaa mieltä. Välistä tuntuu kuitenkin, että myös työnantajat tämän asian unohtavat. Olin äskettäin pienyritysten tilaisuudessa, jossa ei työllisyyden esteeksi enää nähty pelkästään joustojen puutetta, vaan työllistämisen ehtona esitettiin jo lähes koko hyvinvointivaltion purkamista. Aika vähäiselle tällaisessa mietinnässä jää se, että kysynnän turvaa ainoastaan suhteellisen tasainen tulonjako ja myös kohtuullinen sosiaaliturva, mistä meidän täällä pitää pitää huolta.

Ed. Zyskowiec: Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri Lipposen hallituksen tärkein tehtävä on toiminta talouden tervehdyttämiseksi ja työllisyyden parantamiseksi. Talouden tasapainottamiseksi ja siten myös työllisyyden edistämiseksi hallitus sopi jo hallitusneuvotteluissa mittavista valtiontalouden säästöistä. Nyt käsitellessä olevien lakiesitysten myötä hallitus on saanut kokoon hallitusneuvotteluissa sovitun 20 miljardin markan säästöpakettinsa. Säästöjen te-

keminen osoittautui juuri niin vaikeaksi, kuin etukäteen ounasteltiin. Hallitus piti kuitenkin linjansa tiukasti loppuun asti, eivätkä työttömyysturvauudistuksen loppumetrioiden vaikeudet hallituksen johdonmukaisuutta horjuttaneet.

Työttömyysturvan rakenteelliset säästöt ovat kohtuullisia ja muodostavat koko 20 miljardin markan säästöpotista vain vajaan miljardin markan siivun. Tällä alle 5 prosentin siivulla oli kuitenkin maan mahtavimmat etujoukot vastassaan. Muut säästöt, sosiaalisesti vähintään yhtä vaikeat, tehtiin huomattavasti vähemmällä ulkoparlamentaarisella painostuksella.

Muilla sosiaaliturvan etuuksilla ei ole sellaista puolustajaa, joka halutessaan kykenee laittamaan maan polvilleen. Mikäli kyseistä työttömyysturvan säästöä ei olisi kyetty tekemään, vastaava summa olisi jouduttu hakemaan uudelleen jo kertaalleen säästetyistä tulonsiirroista, kuten lapsilisistä, kotihoidon tuesta, opintotuesta, asumistuesta, eläkkeistä jne. Olisiko se ollut sosiaalisesti oikeudenmukaista? Olisiko se ollut tasapuolistia?

Vaikka ammattiyhdistysliike lopuksi perään-tyikin lakkouhkauksistaan, haluan tälläkin arvovaltaisella foorumilla todeta, etten pidä koettua yleislakkouhkaa lainkaan oikeutettuna enkä lainkaan demokratiaan kuuluvana. Demokratiassa hallitus ja eduskunta päättävät lainsäädännöstä, kantavat kokonaisvastuun maan asioista ja vastaavat päätöksistään vapaissa vaaleissa kansalaisille — kaikille kansalaisille, eivät vain vahvojen etujärjestöjen johtajille. Aidossa demokratiassa vallitsee yleinen ja yhtäläinen äänioikeus eikä ammattiyhdistysjohto muodosta mitään tosiasiallista ylähuonetta tai toista kamaria, jolle hallituksen ja eduskunnan aikomukset tai päätökset tulisi alistaa.

Demokratiaan kuuluu myös oikeus osoittaa mieltä. Eduskunnan edessä onkin nähty mitä erilaisimpia etujärjestöjä osoittamassa mieltään säästöpäätöksiä vastaan. Silloin ei kuitenkaan ole kyse mielenosoituksesta, vaan kiristyksestä, kun hallitus ja eduskunta yritetään pakottaa etujärjestöjen tahtoon pitämällä puukkoa kansakunnan kurkulla. Sanoisinkin Lauri Ihalaiselle, että parempi kohtuullisesti toimiva kansanvalta kuin kohtuuton ammattiyhdistysjohtajien diktaatturi.

Arvoisa puhemies! Erityisesti Etelärannan työnantajajärjestöt ovat moittineet, että lakko vällettiin käymällä työnantajien kukkarolla nostamalla heidän maksuosuuttaan ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta. Tämä pitää paikk-

sa, mutta pari huomiota on tässä tarpeen. Ensinäkin, yrittäjien ja työnantajien työttömyysvakuutusmaksu ei nouse hallituksen päätöksen mukaan missään olosuhteissa. Palkkasummasta riippuen se on jatkossakin 1 prosentin tai 4 prosenttia. Toiseksi, mikäli työttömyyskehitys on tulevina vuosina hyvin huono ja työttömyysvakuutusmaksuun kohdistuu paineita, valtio ottaa sen lisätaakan piikkiinsä. Yrittäjän työttömyysvakuutusmaksulle on näin asetettu katto ja katona on nykytaso.

On toki totta, että yrittäjät eivät voi laskea työttömyyden alenemisesta johtuvaa etua välillisten työvoimakustannusten pienentymisenä hyväkseen, ennen kuin heidän maksuosuutensa on noussut nykyisestä 32 prosentista pysyvän lain määräämälle tasolle eli 47 prosenttiin. Samoin on totta, että nimenomaan työllisyyden kannalta olisi ollut eduksi, mikäli palkan sivukuluihin kuuluvaa työnantajan työttömyysvakuutusmaksua olisi päästy alentamaan. Nyt ammattiyhdistysliike valitettavasti esti tämän ja teki tältä osin työttömille karhunpalveluksen.

Koko ajan on kuitenkin muistettava se tosiasia, että lakko olisi tullut maamme yritystoiminnalle ja koko kansantaloudelle hyvin kalliiksi. Lakon välttäminen oli varmasti myös yrittäjien ja työttömien etujen mukaista.

Hallitus on myös päättänyt selvittää ns. koulutusvakuutusjärjestelmää. Julkisuudessa on syntynyt sellainen kuva, että kokoomus vastustaa kyseistä ajatusta. Tämä käsitys on väärä. Päinvastoin kannatamme sitä, että työttömiä aktivoidaan koulutukseen ja korostetaan jatkuvan koulutuksen merkitystä. Olemme vain todenneet, että hallitus ei ole sopinut kyseisen järjestelmän sisällöstä eikä itse asiassa myöskään lopullisesti sen luomisesta. Järjestelmä syntyy edellyttäen, että hallituksessa päästään selvitysten jälkeen yhteisymmärrykseen järjestelmän sisällöstä ja rahoituksesta. Kuten opetusministeri Olli-Pekka Heinonen on osuvasti todennut, idea on vielä raakile, mutta kypsyttelyn arvoinen.

Arvoisa puhemies! Työttömyysturvakiista ajoi maamme taloudellisen ja poliittisen kriisin partaalle. Törmäyskurssin jälkeen on aika korostaa ja muistuttaa, että viime kädessä kaikki hyötyvät, mikäli maassa kyetään talous- ja työeläisyyspolitiikassa laaja-alaiseen yhteistyöhön. Yhteistyön onnistuminen edellyttää kuitenkin sitä, että kaikilla tahoilla tunnustetaan talouden tosiasiat ja osoitetaan kykyä uudistumiseen ja uudelleenajatteluun.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Zyskowitz totesi, että SAK harjoitti kiristystä. Onneksi meillä on järjestäytymisvapaus vielä Suomessa. Toivon mukaan kokoomuskaan ei hyvin vakavasti suhtaudu ajatukseen, että tällaista vapautta ei olisi.

Maksupolitiikasta olen aikaisemmin todennut, että työttömyysvakuutusmaksun tai yleensä työn sivukulujen alentamisella ei työttömyyttä voiteta. Pitemmässä juoksussa, jos ajatellaan, millä me voimme työttömyyden voittaa tai edes puolittaa, se tarkoittaa, että joudumme turvautumaan muihin konsteihin kuin leikkauksiin. Se tarkoittaa työn uudelleenjakamista. Muuta kestävää tietä ainakaan minä en näe sieluni silmillä.

Kyllä sillä tavalla myös suuryritysten osalta on, että ne on saatava maksamaan meidän sosiaalista turvallisuuttamme. Työntekijämäärät vähenevät yrityksissä joka tapauksessa eli palkkatyön osuus vähentyy. Koneet tekevät yhä enemmän työtä, yhä enemmän tavaroita, niillä on hyvä tuottavuus. Tämä yhtälö ei pitkän päälle toimi, jos ei saada muita tuloja kuin työn sivukuluilla ja verotuksella kerättävät, jotka tulevat vähenemään, koska ihmistyötä tehdään yhä vähemmän.

Ed. H u o t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowitz puuttui työttömyysvakuutukseen ja siihen, että ay-liike harrastaa kiristystä. Ilmeisesti ed. Zyskowitz unohtaa sen, että kysymys on nimenomaan työttömyysvakuutuksesta, jossa työnantaja maksaa osittain ja myös työntekijät maksavat osittain vakuutusmaksua työttömyyden varalle. Työnantajan osuus on syntynyt aikoinaan tupojen yhteydessä sovitusta palkan osasta, eli työnantajan maksama osuus on osa palkkaa. Sivistyneissä yhteiskunnissa on lakko-oikeus, eikä ole kovinkaan kauan siitä, kun Ranskassa sitä harjoitettiin aika laajamittaisesti, ja Brysselissä on tuon tuostakin lakkoja, niin ettei tahdo lentokoneella päästä Suomeenkaan päin.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Zyskowitz syytti ammattiyhdistysliikkeen toimintaa diktatoriseksi ja totesi, että ammattiyhdistysliike kiristi tässä tilanteessa. Minusta ay-liike kuitenkin piti myös kiinni omalta osaltaan siitä sopimuksesta, minkä katsoi sopi-

neensa. Minusta onkin erittäin hämmästyttävää, että sellaisella neuvottelutasolla kuin ay-liikkeen ja hallituksen välillä sopimuksia tehtäessä voi syntyä tämän suuruusluokan erimielisyys. Ymmärtäisin tämän erimielisyyden, jos se olisi tapahtunut jossakin työpaikkakohtaisessa pienessä neuvottelussa, jossa olisi ollut kaksi taitamatonta osapuolta, mutta näin ei olisi pitänyt käydä tässä tapauksessa.

Mitä tulee siihen, että ay-liikettä syytetään kiristyksestä, minusta Suomen hallitusta ja eduskuntaa yleisesti ottaen kaikkein eniten viime vuosina ovat kiristäneet suurpääoma ja markkinavoimat. Edellinen valtiovarainministeri tämän tästä sormi pystyssä varoitteli meitä, että ei saa puhua niin eikä näin: Markkinavoimat suuttuvat, ja korot nousevat, ja maan talous menee kaaokseen. Eikö tämä ole kiristystä jos mikä.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin aivan lyhyesti kysynyt ed. Zyskoviczilta kahta asiaa.

Ensinnäkin hän viittasi siihen, että leikkaukset, joita on jouduttu tekemään viimeisen vuoden aikana, ovat koskettaneet hyvin monia kansalaispiirejä suomalaisessa yhteiskunnassa ja ainostaan ammattiyhdistysliike on osoittanut ikään kuin voimaansa ja halunnut torjua leikkaukset viime kädessä yleislakkouhallaan. Oliko ymmärrettävä niin, että ed. Zyskoviczin mielestä myös muiden tahojen yhteiskunnassa olisi vastaavalla tavalla pitänyt, ainakin jos niillä keinoja olisi ollut, pyrkiä protestoimaan näitä leikkauksia vastaan?

Toinen kysymys liittyi siihen, että ed. Zyskovicz totesi, että ammattiyhdistysliike on osoittanut diktatorisia pyrkimyksiä tai diktatorisia otteita, ja viittasi siihen, että demokratiassa nimenomaan kansanvaltaisesti valituilla elimillä tulee olla viime kädessä päätöksentekovalta. Näkeekö ed. Zyskovicz enää mitään roolia esimerkiksi kolmikannassa tapahtuvalle neuvotteluprosessille eli tämän, voisiko sanoa, sopimussyhteiskunnan eräille keskeisille rakenteille tässä mielessä?

Ed. Zyskovicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustajat Lahtela ja Huotari muun muassa ovat puhuneet järjestäytymisvapauden ja lakko-oikeuden puolesta. Sitä minäkin kannatan. Kannatan järjestäytymisvapautta, yhdistymisvapautta, kannatan lakko-oikeutta työehtojen parantamisen puolesta. Mutta en minä tietystikään sitä kannata, että kun hallitus ja eduskunta koko kansalta saamansa valtuu-

tuksen pohjalta ovat uudistamassa lainsäädäntöä, koski se sitten työttömyysturvaa tai mitä muuta lainsäädäntöä tahansa, niin Suomessa pitäisi hyväksyä suhtautua siihen, että vahvat korporaatiot ilmoittavat, että jos te teette niin kuin meinaatte ettekä te tee niin kuin me meinaamme, että teidän pitäisi tehdä, me syöksemme tämän maan taloudelliseen katastrofiin. Tähänhän tilanne oli ajautumassa. Mielestäni se on kiristystä. Se on ehdottomasti sitä.

Monimutkaistuvassa yhteiskunnassa itse asiassa yhä pienemmällä avainryhmillä on mahdollisuus yhteiskunnan keskeisten elintoimintojen häiritsemiseen ja estämiseen. En missään tapauksessa hyväksy sitä, että tällaisella toiminnalla pyritään kiristämään lainsäätäjää, eduskuntaa ja hallitusta, toimimaan etujärjestöjen tahdon mukaisesti vastoin sitä valtuutusta ja vapaata oikeutta toimia, joka kansalta saatuun valtuutukseen perustuu.

Mitä tulee ed. Kiljusen kysymyksiin, niin tässä tähän tämä juuri on. Kun täällä on tehty hyvin hankalia leikkauksia sosiaalisissa tulonsiirroissa, kyllähän niitä ovat leikkausten uhreiksi ja kohteiksi joutuneet kansalaiset vastustaneet. He ovat olleet osoittamassa mieltään eduskuntatalon edessä ja monin muin tavoin pyrkineet vaikuttamaan eduskunnan toimintaan. Se on etujärjestöjen tehtävä. Se on etujärjestöjen oikeus. Sen takia etujärjestöt ovat olemassa. Mutta aivan toinen asia on se, että joukkovoimaa käytetään, korporaatiovaltaa käytetään, tavalla, jossa uhataan yhteiskuntaa taloudellisella katastrofilla, jos ei taivuta etujärjestöjen tahtoon. Silloin on aivan samantekevää ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Johannes Koskinen: Arvoisa puhemies! Korporaatioiden tahtoon taipumisesta ei ollut kyse viime viikkoina tapahtuneessa prosessissa. Siitä ei ole ollut myöskään kysymys lakkoliikehännöissä Ranskassa, Saksassa, Espanjassa, Italiassa, kaikissa suurissa EU-maissa Englantia lukuun ottamatta, vaan on vaikuttettu nimenomaan kohtuuttomiksi koettuihin sosiaaliturvajärjestelmän muutoksiin. Ei pidä pikkuasioiden takia mennä lakkouhkiin eikä pyrkiä niillä sanelemaan ratkaisuja, mutta silloin kun on todella perustavanlaatuisesta kysymyksestä yhteiskunnallinen debatti menossa, tämä on yleisesti länsimaissa hyväksytty tapa vaikuttaa asioihin.

Iso-Britanniahan on poikkeus pitkälti sen takia, että siellä on omintakeinen demokratiakäsitys. Siellä 30—35 prosentilla kansan tuesta pystyy kaikentyyppiset asiat ratkaisemaan, eliikä siellä on jopa tällainen zyskowiczilainen linja pystynyt enemmistönä parlamentissa sanelemaan ratkaisuja, joista köyhä kansa on kyllä joutunut karvaasti maksamaan.

Ilmiö on myöskin yleiseurooppalainen siinä, että kun vakava työttömyys pitkittyy, vaatimukset työttömyysturvan heikentämisestä voimistuvat. Työttömyyden leikkaamisen kangerrellessa moni kovan linjan karsija lähteeikin innolla pätkimään työttömyysturvaa työttömyyden sijasta. Lama näkyy osassa kansaa hämärtäneen käsitteitä sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja solidaarisuudesta.

Jo hallitusneuvotteluissa viime vuoden keväällä oudoksutti se into, millä erityisesti kokoomus ja osan aikaa myös vihreä liitto halusi kohdentaa valtiontalouden tasapainottamisen edellyttämiä säästöjä juuri työttömyyspäivärahoihin. Kokoomuksella ja sen edellisellä hallituskumppanilla keskustalla on ollut merkittävä panos siinä talouspolitiikassa, jolla Suomen työttömyyden annettiin nousta jättilukuihin. Nyt halutaan kunnostautua työttömien toimeentulon murentamisessa.

Lipposen sateenkaarihallitusta muodostettaessa sovittiin, että valtion menojen säästöjä haetaan laajalta pohjalta mahdollisimman oikeudenmukaisesti. Työttömyysturvan rakenteelliset säästöt jäivät osaksi yhteensä 5,5 miljardin markan lisäleikkauksia, jotka pantaisiin toimeen vaalikauden lopulla vuodesta 97 alkaen. Siihen saakka selvittäisiin indeksikorotukset jäädyttämällä. Tämä 5,5 miljardin paketti oli tarkoitus päättää kokonaisuudessaan jo viime syksynä. Siihen sisältyisi kuntien valtionosuuksien ja yri-tystysten leikkauksia, hallintomenojen säästöjä, muitakin tulonsiirtoja kuin työttömyysturvamenot. Paketin sisältöä täsmennettiin syksyllä elo—syyskuussa. Syynä oli tietysti markkinoiden rauhoittaminen ja budjettivalmistelu, mutta myös työehtosopimuskierron.

Kaikin puolin toivottavaa olisi ollut, että ratkaisu työttömyysturvavauudistuksen linjoista olisi syntynyt jo syksyllä tulosopimuskierron yhteydessä. Tuolloin sopimisen edellytyksiä heikensi ylimitoitettu valmistelu, näin voisi luonnehtia. Syksyisessä työryhmävalmistelussa nimittäin työttömyysturvaleikkausten osuudeksi aluksi kaavailtiin 2,2:ta miljardia eli ehdottomasti liian suurta lukua. Se olisi tiennyt keskimäärin

kymmenyksen pudotusta työttömän toimeentuloon ja olisi keskittynyt vielä pitkäaikaistyöttömiin. Tuolloisten huhujen ja kaavailujen mukaan ansiosidonnaisiin työttömyyspäivärahoihin olisi palannut 20 prosentin alenema 130 päivän jälkeen, 500 päivän enimmäismäärä olisi alentunut 400:aan ja osaksi 300:aan päivään ja lapsikorotuksista olisi luovuttu. Samoja lukuja löytyi taas nyt keväällä TT:n kokoomuksen ja vähän Lipposenkin papereista. Näissä kaavailuissa on kyse juuri tällaisesta ahdaskatseisuudesta. On hyvin yksinkertaisilla tavoilla haluttu löytää niitä säästöjä, joita tietysti valtiontalouden tilan vuoksi joudutaan eri sosiaaliturvan lohkoilta hakemaan. Tuo lista oli kuin kopio työnantajajärjestö TT:n perinteisistä vaatimuksista.

Kun hallituspiireistä annettiin tukea tämän tyyppiselle listaukselle, se oli omiaan heikentämään mahdollisuuksia löytää kolmikannassa sopimus tuolloin syksyllä. Silloin hyväuskoisesti ilmeisesti ammattiyhdistysliike ajatteli, että erillisenä kysymyksenä keväällä ja pidemmällä ajalla valmistellen löytyisi siedettävämpi malli. Näin ei kuitenkaan käynyt, niin kuin kokemus osoittaa.

Suomen työttömyysturvajärjestelmä ei ole mikään täydellisyys. Kattavuus on hyvä, mutta taso heikonlainen useimpiin muihin Länsi-Euroopan maihin verrattuna. Säästöjä voi ihan oikeudenmukaisesti löytää esimerkiksi automaattista, joka jatkaa ansiopäivärahaa entisellään aina uudet 500 päivää 6 kuukauden työllistämiskauden jälkeen. Tähän olisi pitänyt puuttua jo vuosia sitten. Se on itse asiassa asetustasolla ollut järjestettävänä, ja myönnän, että varmasti ammattiyhdistysliikkeellä on siinä itsetutkiskelun paikka, miksi näin ei ole tehty, koska järjestelmän vääristävät vaikutukset ovat olleet pitkään näkyvissä.

Itse asiassa koko poikkeussäännös tehtiin pelkästään sen takia, että vanhan työllisyyslain mukaan oli työllistämismenot 6 kuukauden mittaisiin työjaksoihin, joiden ei sallittu heikentää ansioturvan tasoa, mutta sen piti koskea vain näinpäin tätä mekanismia. Nyt se on laman aikana pelannut toiseen suuntaan.

Ansioturvan piiristä saattaisi löytyä ihan oikeudenmukaisia säästökohteita ohin nyt esillä olevan paketin esimerkiksi siitä, että ansioturvaa ei pitäisi ehkä maksaa sen pidemmältä ajalta, kuin sitä on säästetty. Nyt on osaksi hakeuduttu kassaan siinä vaiheessa, kun on näyttänyt todennäköiseltä työttömäksi joutuminen. Muutaman kuukauden kassan jäsenmaksulla saadaan periaatteessa vuosien ansiosidonnainen turva, kun taas sitten, kun tehdään massamaisia leikkaus-

ratkaisuja, sellaisilta, jotka ovat vuosikymmeniä maksaneet työttömyyskassojen jäsenmaksuja, kuitenkin tehdään samanlaiset leikkaukset, vaikka heillä vakuutusjärjestelmän periaatteella pitäisi olla parempi oikeus pidempään ansioturvaan.

Toisaalta työttömyysturvajärjestelmässä on tunnettuja heikkouksia. Peruspäiväraha jää selvästi alle täyden kansaneläkkeen tason, jota on pidetty perustoimeentulon mittarina. Nyt esillä olevassa paketissa tähän kohtaan liittyy vakavasti indeksin jäädytys vuoteen 99 saakka. Jos inflaatio on keskimääräisen suuruinen, tullaan leikanneeksi perusturvan tasoa aika pahasti. Veikkaanpa, että tähän kohtaan joudutaan varsinkin perustuslakivaliokunnan käsittelyssä tarkoin puuttumaan.

Työttömyysturvauudistuksia tai yleensäkin suuria sosiaaliturvauudistuksia ei pidä jättää avoimella valtakirjalla työmarkkinajärjestöjen kabineteissa päätettäväksi, mutta ei myöskään pidä niitä sysiä syrjään päätöksenteosta ja sen valmistelusta. Työttömyysturva ja sen rahoitus koskee koko kansaa, ja keskustelua on käytävä mahdollisimman avoimesti eri osapuolten kanssa.

Työttömyysturvan muuttaminen enemmän työhön kannustavaksi on yleinen vaatimus, ja sitä on tässäkin paketissa käytetty monessa kohdassa perusteluna. Selvimmin työn, varsinkin lyhytaikaisen ja tilapäisen työn, vastaanottamista estävät ne päivärahan maksukäytännön ja sovitellun päivärahan muutokset, jotka Ahon hallitus ajoi varoituksista piittaamatta läpi. Tällaisten lainsäädäntöerheiden korjaaminen on jäämässä edelleen puolitiehen tässä hallituksen esityskokonaisuudessa.

Työttömien tai työttömyysturvan morkkaamisen sijasta intohimoja olisi hyödyllistä ohjata uusien työpaikkojen luomiseen ja työn uusjaon valmisteluun. Tähän suuntaan nyt ovat sekä pääministeri Lipponen että etujärjestöjohtajista erityisesti SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen halunneet keskustelua johdattaa. Sosialidemokraattien puolelta edellytetään nopeata edistymistä näissä neuvotteluissa, jotka koskevat työllisyyden perustaa, verotusjärjestelmän muuttamista työllisyyttä suosivammaksi ja laajoja solidaarisuussopimuksia, joissa olemassa olevaa työtä jaetaan uudelleen, luodaan mahdollisuuksia sopimus pohjaiseen työajan lyhentämiseen jne.

Vaarallisen monessa asiassa ajan kuva muistuttaa Samuli Parosen aforismia: "Yhä useam-

pien on käytävä ristille lunastamaan yhä harvemille taivasta." Sosialidemokraateilta ei tällaista asennetta pidä hyväksyä, olivat he sitten ministerinpalleilla tai ammattiyhdistysliikkeessä. Tässä tilanteessa ammattiyhdistysliikkeen toverit osoittivat pidemmälle menevää solidaarisuutta, jossakin toisessa tilanteessa on ollut päinvastoin, mutta tällainen vastakkainasettelu ei ole kovin olennainen piirre tässä keskustelussa. Se olennainen syvä jako on juuri zyskowiczilaisen oikeistolaisen markkinaliberalismiajattelun ja pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan puolustamisen välillä. Tämä kokonaisuus, jota nyt käsitellään, siedettävällä tavalla kuitenkin pitää pystyssä hyvinvointiyhteiskunnan yhden lohkon, työttömyysturvan, perusteita, mutta toivottavasti eduskuntakäsittelyssä päästään kohentamaan esimerkiksi juuri indeksisuojan osalta esitystä. Samoin nuorten asettaminen eri asemaan muihin työttömiin nähden saattaa olla liian pitkälle menevää esityksessä.

Ed. Zyskowiec (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jäi edellinen vastauspuheenvuoro vähän kesken. Ed. Kiljuselle olin sanomassa ja sanon edelleenkin, että mielestäni on aivan oikein, että kaikki etujärjestöt pyrkivät vaikuttamaan lainsäädäntöön ja hallituksen ja eduskunnan toimintaan, mutta ei yhteiskunta voi niin toimia, että vahvojen etujärjestöt tai vahvat etujärjestöt suuntaavat väkipakolla lainsäätäjän ja hallituksen toimintaa ja tarvittavia ja välttämättömiä valtiontalouden säästöjä omalta kannaltaan ja omien jäsentensä kannalta tarkoituksen mukaisella tavalla. Esimerkiksi kun vammaisilla ei ole samanlaisia ulkoparlamentaarisia painostuskeinoja kuin ammattiyhdistysliikkeellä, leikataan lisää vammaisten etuuksia, jotta ammattiyhdistysliikkeen tärkeinä pitämät työttömyysturvaetuudet voisivat jäädä koskemattomiksi. Tätä tarkoitin.

Tämän kaltaista ajattelua, että eletään sen mukaan aina, mistä löytyvät vahvimmat etujärjestöt, niitten ehdoilla, en voi hyväksyä, eikä se mielestäni demokratiaan kuulu, ei myöskään kuulu demokratia-ajatukseeni siitä huolimatta, että on nähty, että Ranskassa ja Belgiassa ja ties missä muualla onkin vastaavanlaista liikehdintää. Mielestäni kansan valitseman parlamentin ja sen luottamusta nauttivan hallituksen pitää voida tehdä oikeudenmukaiseksi, tasapuoliseksi ja välttämättömäksi kokemaansa lainsäädäntöä yhteiskunnan eri aloilta, ilman että minkään etujärjestön toimesta kiristetään ja painostetaan ta-

valla, joka jättää hallituksen ja parlamentin ilman tosiasiallista valinnanvapautta ja toimintakykyä. Olen iloinen siitä, että tässä tilanteessa ammattiyhdistysliike oli valmis peräytymään asettamastaan uhkavaatimuksesta ja saatiin asia hyvässä järjestyksessä hoidettua.

Mitä tulee hyvinvointivaltion puolustamiseen, sitä juuri olen tekemässä. Me voimme pelastaa hyvinvointivaltion perustan vain sillä, että teemme realistista ja järkevää talouspolitiikkaa. Jos haihattelemme ja velkaannumme yhä kiihtyvällä tahdilla, siinä juuri hyvinvointivaltio murenee.

Lopuksi sanon ed. Johannes Koskisel, että toivon, ettei perustuslakivaliokunnassa hän eikä kukaan muukaan lähde temppuilemaan niin, että se, mitä ei hallituksessa saatu läpi, yritetään sitten perustuslakivaliokunnan kautta hoitaa.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Johannes Koskinen puuttui indeksikorotuksen leikkaamiseen vuodelle 99. Muistutan samalla, että indeksikorotukset on jo leikattu vuosilta 95 ja 96 ja päätökset tehty vuosille 97 ja 98. Eli nykyisen 118 markan peruspäivärahan, työmarkkinatuen ja ansiosidonnaisen päivärahan perusosan pitäisi vuonna 98 olla indeksilukujen mukaan jo 150 markkaa. Mitä muuta tämä on kuin tason leikkausta pienimmistä päivärahoista? Tähän pitäisi minusta perustuslakivaliokunnan täysin puolueettomasti eikä hallituksen etäispäätteenä puuttua, onko tämä perustuslain mukaista.

Tällainen amerikkalais-englantilais-zyskoviczilainen työssä olevien köyhälä ei liene, varsinkaan työttömien köyhälä, muiden kuin koomuksen ja kepun tavoite.

Ed. Räsänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Johannes Koskinen totesi, että kun työttömyyden leikkaus ei onnistu, leikataan työttömyysturvaa. Kuitenkin hän ymmärtääkseni on hyvin pitkälti esityksen takana. Pelkäänkin, että tällä työttömyysturvauudistuksella entisestään pahennetaan työttömyyttä. Ei se ainakaan sitä helpota, varsinkaan kun suunnitellut helpotukset työnantajien työllistämiskustannuksiin peruttiin viime vaiheen kompromisseissa. Tiedämmehän, että 1 prosenttiyksikön lasku työttömyydessä merkitsi yli 2 miljardin markan pudotusta valtion menoissa. Luulen, että jos hal-

litus olisi onnistunut kaikkein tärkeimmässä tavoitteessaan, työttömyyden alentamisessa, tämäkin uudistus saattaisi olla vähän toisen näköinen.

Ed. Johannes Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Zyskovicz viittasi perustuslakivaliokunnan käsittelyyn, tulen varmasti omalta osaltani huolehtimaan siitä, että se on mahdollisimman epäpoliittista ja mahdollisimman perusoikeusystävällistä kuitenkin. Tässä nimittäin on juuri ero ansiopäivärahojen ja perusturvan päivärahojen osalta, että ansiopäivärahat ikään kuin seuraavat palkkakehitystä automaattisesti, kun tulee erilaisia työttömyysjaksoja. Sen sijaan peruspäiväraha lukittuu ja jumittuu Ahon hallituksen jäädyttämään tasoon ja silloin on kysymys tason pudotuksesta.

Nyt tietysti voi olla, että deflaatiokehitys jatkuu ja ollaan hyvin matalissa inflaatioluvuissa. Mutta kenelläkään ei ole sellaista kristallipalloa, joka pystyisi nyt varmuudella sanomaan, mikä on rahan arvo vuonna 99. Siinä suhteessa tämä edustaa ikään kuin uuden tyyppistä tilannetta, jonka perustuslakivaliokunta joutuu tutkimaan, kun näin pitkäksi aikaa indeksisuoja murennetaan.

Opetusministeri Heinonen: Arvoisa puhemies! Useassa tämän päivän keskustelussa käytetyssä puheenvuorossa on kosketeltu kysymystä koulutusvakuutuksesta. Sen takia muutamia näkökulmia siitä, minkä kaltaisesta ajatuksesta on kysymys ja mitä kysymyksiä koulutusvakuutuksen toteuttamiseen ja selvittämiseen liittyy, mielelläni esittäisin.

Kysymys koulutusvakuutusajattelussa on siitä, että meidän työttömyysturvajärjestelmäämme pyritään, niin kuin monissa muissakin konkreettisissa esityksissä, kehittämään aktivoivaan suuntaan. Silloin, kun meidän työttömyysturvajärjestelmämme on luotu, tilanne yhteiskunnassa on ollut kovin toisenlainen ja motiivi, miksi se on luotu, on myös ollut erilainen kuin tämän päivän tilanne.

Siitä motiivista, millä perusteella työttömyysturvajärjestelmä aikoinaan on luotu, muun muassa johtuu se, että työttömyysturvalla oltaessa ei käytännössä ole ollut mahdollista kehittää itseään opiskelemalla, koska sinä aikana on pitänyt olla työmarkkinoiden käytettävissä ja on tullut, että jos opiskelee, ei ole mahdollisuutta olla työmarkkinoiden käytettävissä.

Tähän pääsääntöön poikkeuksen on muodos-

tanut ainoastaan työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, joka on ollut aikuiskoulutusta, jonka työvoimaviranomaiset ovat kyseiselle henkilölle osoittaneet ja joka koulutus on ollut usein hyvin lyhytkestoista kurssitusta. Kun se on ollut viranomaisten osoittamaa koulutusta, jossa kyseisen henkilön oma hakeutuminen ja tahto on ollut vähäinen, ja toisaalta tämä on ollut lyhytaikaista koulutusta, molempia asioita on voimakkaasti kritisoitu.

Nyt esillä olevassa koulutusvakuutusajattelussa perusajatuksena on se mielestäni hyvin kannatettava näkökulma, että yksittäisellä ihmisellä olisi mahdollisuus opiskella myös työttömyysturvalla ollessaan ja nimenomaan mahdollisuus opiskella omaehtoisessa ammatillisessa aikuiskoulutuksessa, jolloin hän itse päättäisi, mihin koulutukseen hakeutuisi. Silloin olisi myös mahdollisuus käyttää pitempiketoista koulutusta, jonka vaikutus työllistymiseen todennäköisesti olisi selvästi parempi kuin lyhytmuotoisen koulutuksen. Tätä tosiasiaa monet tehdyt tutkimukset myös tukevat. Tässä mielessä periaate, joka koulutusvakuutusajatuksen liittyä, on mielestäni hyvin oikea ja hyvin sen elinikäisen oppimisen periaatteen mukainen, jonka nimeen Suomessa on monissa yhteyksissä vannottu.

Kysymys tämän kaltaisten mallien rakentamisesta on ajankohtainen ei pelkästään Suomessa vaan monissa muissakin maissa. Tämän kaltaisia malleja ei käytännössä tietääkseni ole käytössä itse asiassa missäänpäin maailmaa vielä. Kehittytyötä kylläkin tehdään parhaillaan hyvin paljon eri puolilla. Muun muassa Oecd:n parissa on hyvin paljonkin tehty työtä tämän kaltaisten kehittämismallien luomiseksi.

Tässä yhteydessä, kun on puhuttu suomalaisesta koulutusvakuutusmallista, on usein viitattu Ranskan malliin ja tuotu sen hyviä ja huonoja puolia esille. Tämä koulutusvakuutusmalli, josta me Suomessa olemme keskustelleet, on kuitenkin täysin toisenlainen ratkaisu, kuin Ranskan malli käytännössä on. Niinpä näitä kahta mallia on oikeastaan täysin mahdotonta vertailla keskenään. Ainoa yhteinen piirre on ehkä se, että molemmat haluavat tukea elinikäistä oppimista. Toteuttamistavat ovat kuitenkin täysin erilaiset.

Koska mitään kansainvälistä mallia ei ole ja kotimainen valmistelumme koulutusvakuutusmallin käyttöön ottamiseksi on vielä varsin raskasvaiheella, asiassa on edelleen hyvin monia paljonkin selvittämistä vaativia kysymyksiä. Selvittämistä vaativat kysymykset ovat olleet nimenomaan niitä asioita, joita kokoomus on hal-

lituksen näissä asioissa päätöksiä valmistellessa pitänyt esillä. Siinä mielessä haluan yhtyä siihen ed. Zyskoviczin esittämän näkemykseen, että kokoomus ei suinkaan ole missään vaiheessa vastustanut koulutusvakuutuksen kehittämistä, ainoastaan todennut, että asia on toistaiseksi raskas ja vaatii paljon selvittämistyötä ja kehittämistä.

Jos katsotaan, mitä avoimia kysymyksiä koulutusvakuutukseen toistaiseksi sisältyy, ensinnäkin varsin avoin on kysymys, miten järjestelmä rahoitetaan ja mitä se käytännössä tulisi maksamaan. Sen kaltaista selvitystä on tehty toistaiseksi varsin vähän. Tämä on tietysti hyvin iso kysymys, kun kokonaisuutta lähdetään eteenpäin selvittämään.

Toinen tarkkaan pohdittava asia on se, että on kysymys työttömyysvakuutusjärjestelmän kehittämisestä ja siitä, miten sitä kehitetään aktiivisvaan suuntaan. On myös ollut keskustelua siitä, että tämä järjestelmä olisi — samalla tavalla kuin työttömyysvakuutusjärjestelmä — kassasidonnainen ja sillä tavalla järjestelmän sisäistä kehittämistä. Tässä yhteydessä mielestäni on kuitenkin pidettävä huoli siitä, että edelleen jää vaihtoehdoksi muu omaehtoinen ammatillinen aikuiskoulutus ja sen tukeminen eikä rajoituta siihen, mikä tapahtuu koulutusvakuutuksen kautta. On mielestäni tärkeää, että kaikki omaehtoinen ammatillinen aikuiskoulutus ei kanavoidu pelkästään tämän järjestelmän kautta, vaan myös niillä, jotka eivät esimerkiksi ole kassan jäseniä, on mahdollisuus aikuisena kouluttautua. Tässä mielessä, kun koulutusvakuutusjärjestelmää ja sen suhdetta olemassa oleviin omaehtoiseen ammatilliseen aikuiskoulutuksen tukimuotoihin pohditaan, tämä toinen mahdollisuus on myös mielestäni jätettävä.

Kolmas selvittämistä vaativa kokonaisuus koulutusvakuutusasiassa on se, että toistaiseksi aika pitkälti työ, jota koulutusvakuutusmallin kehittämiseksi on tehty, on lähtenyt nimenomaan sosiaalivakuutuksen näkökulmasta. Minusta koulutuspoliittista näkökulmaa siinä valmistelussa on ollut valitettavan vähän. On kuitenkin aivan olennainen osa tietysti tätä järjestelmää ja sen toimivuutta, että katsotaan myös, mitä vaikutuksia tällä on koulutusjärjestelmän näkökulmasta ja miten nimenomaan koulutusmotivaatio kytetään tässä järjestelmässä pitämään korkealla.

Niissä hyvin alustavissa sormiharjoitelmissa, mitä virkamiehet esimerkiksi ovat tehneet, on ollut sen kaltaisia malleja, joissa koulutusvakuu-

tusmahdollisuus on kytketty sillä tavalla ansiosidonnaiseen työttömyysturvajärjestelmään, että esimerkiksi tietyn keston jälkeen ansiosidonnaisen tasoon tulisi käytännössä alenema, paitsi jos siinä vaiheessa hakeutuisi omaehtoiseen ammatilliseen aikuiskoulutukseen, jolloin ansiosidonnaisen taso säilyisi saman suuruisena. Tähän malliin liittyy kuitenkin nimenomaan koulutusmotivaation kannalta se ongelma, että se on malli, joka oikeastaan antaa sen viestin, että ensin kannattaa olla tietty määrä päiviä hakeutumatta koulutukseen ja sen jälkeen, kun tämä tietty lukumäärä päiviä on kulunut, kannattaa hakeutua omaehtoiseen ammatilliseen aikuiskoulutukseen, mutta ei sen koulutuksen takia, vaan sen takia, että ansiotaso ei laske. Koulutuspolitiikan näkökulmasta tämä on kyllä väärä motiivi. Siinä mielessä toivon, että omaehtoiseen ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyvä omaehtoisen motiivin näkökulma kyetään pitämään vahvana, kun rahoitusjärjestelmää mietitään.

Nämä kolme näkökulmaa ovat mielestäni sen kaltaisia asioita, joita on hyvin tarkkaan mietittävä, kun koulutusvakuutusjärjestelmää edelleen kehitetään. Minusta ajatus on erittäin hyvä ja elinikäisen oppimisen periaatetta toteuttava. Tietysti olisi toivottavaa, että tässä kysymyksessä Suomi voisi olla edelläkävijämaa ja löytää toimivan mallin myös muiden maiden vastavalmiselle kehitykselle.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sain jo ministerin loppupuheenvuorosta valtaosaltaan vastaukset kysymyksiin, joita aioin esittää. Mutta haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota työttömien koulutusjärjestelmään jatkossa.

Tähän saakka on hyvin monilta tahoilta, niin opiskelijoitten kuin työvoimaviranomaisten ja muiden koulutuksesta vastaavien toimesta, valiteltu sitä, että yksiselitteisiä ja kaikkia kattavia ohjeita ei ole ollut, millä tavalla kohdellaan kussakin elämäntilanteessa olevia nuoria tai aikuisväestöä silloin, kun koulutuksesta ja heidän oikeudestaan mahdolliseen työttömyysturvaan puhutaan. Jatkoa ajatellen toivoisi, että tähän seikkaan kiinnitettäisiin erittäin paljon huomiota, niin että kaikki saman tyyppisessä asemassa olevat olisivat kautta Suomen samassa asemassa, kun koulutusjärjestelmiä ja niiden tukimuotoja harkitaan.

Ed. Johannes K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Heinonen

näkyv sisäistäneen ja omaksuneen koulutusvakuutusajatuksen huomattavasti paremmin kuin kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja tai valtiovarainministeri Niinistö. Linjaukset, joita hän esitti, ovat aika pitkälti hyväksyttävissä ja myös vastaavat niitä papereita ja suuntaviivoja, joita Euroopan unionin ja jossakin määrin Oecd:n puitteissa on rakenneltu, kun on havaittu, että suurella osalla työikäistä väestöä on varsin puutteellinen ammatillinen koulutus. Toisaalta jatkuvasti nopeampaan tahtiin vaaditaan uusia valmiuksia työelämässä.

Erityisen lämpimästi ajattelen koulutusvakuutuksen etenemistä sen takia, että itse esitin jo vuonna 1989 työministeriössä ollessani Demari-lehdessä näyttävästi tällaista ajatusta, työttömyysvakuutuksen muuttamista työllisyys- ja koulutusvakuutukseksi, mikä aika pitkälle lähennee mallia, jota nyt valmistellaan. Silloin työttömyysvakuutusmaksua pudotettiin todella rajusti hyvän työllisyystilanteen turvin, prosentin kymmenyksiin, vaikka kuitenkin oli nähtävissä, että Suomi ajautuu enemmän tai myöhemmin huomattavasti vaikeampaan työttömyystilanteeseen. Olisi järkevää ollut siinä tilanteessa varautua sekä koulutustarpeeseen että rahastoimalla tuleviin työttömyysturvan kustannuksiin. Mutta siinä tilanteessa työnantajapuoli ja porvarillinen yhteistyökumppani silloisessa hallituksessa, kokoomus, eivät halunneet lähteä tähän suuntaan liikkeelle. Jälkiviisaasti voidaan todeta, että olisi paljolta turhalla kärsimykseltä välttytty, jos tässä olisi pystytty aikaisemmin etenemään.

Ed. V i i t a n e n : Arvoisa puhemies! Työmarkkinatuen saannin ikärajaa ollaan muuttamassa ensi kertaa työmarkkinoille tulevien, ammattikoulutusta vailla olevien nuorten osalta 25 vuoteen. Tämä sekä ansiosidonnaisen työttömyysturvan saantiehtojen kiristäminen on nähty nuoria rokottavaksi osaksi työttömyysturvan uudistamispaketissa.

Kun lakonuhankin jo aiheuttanut paketti hallituksessa sovittiin, ay-liike sekä kaikkien puolueiden eduskuntaryhmät olivat lehtitietojen ja kannanottojen mukaan erittäin huolestuneita juuri nuoriin ja pitkäaikaistyöttömiin kohdistuista toimenpiteistä, yleensä juuri vielä tässä järjestyksessä. Kun sitten lakonuhan varjossa sovittiin tietty myönnytyspaketti, vai miksi sitä ylipäätään voi nimittää, ei tähän pakettiin sisällynyt ainoatakaan nuorten asemaan kohdistunutta parannusta, ei ainoatakaan. Silti huuto loppui.

Eli siis missään ei enää ollakaan huolissaan

nimenomaan nuoriin kohdistuneista heikennyksistä, paitsi ehkä oppositiossa, mutta pelkäänpä, että eniten viran puolesta ja tietäen, että sieltä asioihin ei voi eikä tarvitse vaikuttaa. Tätä perustelen muun muassa jo ed. Huotarin aiemmin esiin tuomalla kommentilla siitä, että keskustavetoinen hallitus itse suunnitteli viimeksi työttömyysturvan saantiehtojen kiristämistä 12 kuukauteen. Samoin muuten "nuorisopuolueemme" kokoomus myös tätä 12:ta kuukautta neuvotteluissa esitti.

Sinänsä koko prosessi on ollut hyvin hämmästyttävä. Kävikö tässä taas kerran niin, että nuorten asemaan vetoaminen julkisuudessa oli sympatioita keräävä ele, joka muutaman huolestuneen esiintulon jälkeen voitiin unohtaa. Korostan vielä kerran, että huolta ei kantanut ainoastaan ay-liike, vaan jokainen eduskuntaryhmä kokoomuksesta vasemmistoliittoon ja ehkä demaritkin siinä välissä, eli kaikki keskeiset tahot, jotka asioihin voivat vaikuttaa ja jopa niistä päättävät.

Poliittisten juhlapuheiden kohderyhmä nuoret ovat taas kerran käytännössä päätöksenteossa toissijaisia. Jo leikkaussuunnitelmien alkutaival oli nuorten kannalta huolestuttava. Tupossa sovittiin ylimääräisestä 200 miljoonan leikkauksesta työmarkkinatukeen, jotta ansiosidonnaisesta turvasta ei tarvitsisi leikata niin paljon. Tässä yhteydessä ei tosin viitsitty pohtia, mitä lisäleikkaus mahdollisesti tarkoittaisi ja voidaanko sitä ylipäättään kohtuuden rajoissa tehdä. Kun keskustelu ansiosidonnaisen turvan leikkaamisesta käynnistyi, vaadittiin kovaan ääneen, ettei turvan tasoon eikä keston saa puuttua. Mikä sitten enää jää jäljelle? Eipä oikein muu kuin saantiehtoihin puuttuminen, joka, totta kai, rokotaa eräänä ryhmänä nimenomaan nuoria.

Näistä ja monista muistakin suunnitelluista ratkaisuista käy hyvin ilmi päättäjien asenne nuoria kohtaan. Toisaalta on nähty, ettei nuorilla ole toimivaa edunvalvontajärjestelmää eikä näin poliittista painoarvoa. Nuoria pidetään laiskasti äänestävänä lapsijoukkona, jota on turha mielistellä ylen määrin. Toisaalta taas saatetaan vilpittömästi ihan hyvää tarkoittaen uskoa, että me päättäjinä tiedämme toki nuoria paremmin, mikä heille on hyväksi. Näin esimerkiksi juuri ohjaaminen koulutukseen leikkaamalla työmarkkinatukea olisi mitä loistavin keino ohjata nuoria eteenpäin. Päätöksen taustalla on kuitenkin liian usein asenne, että nuoret ovat laiskoja ja työtä vieroksuvia tyyppisiä, jotka on kerta kaikkiaan ohjattava koulutukseen. Nuoret eivät

ikään kuin itse osaisi ajatella ja nähdä koulutuksen mukanaan tuomia mahdollisuuksia. Pistämällä nuoret pakkokoulutukseen kasvatamme heitä vastuullisiksi kansalaisiksi emmekä kasvata heitä lojumaan työttömyyskortistossa. Tämän tyyppisiä perusteluja on kuulunut todella useista suunnista ja usein.

Usein ollaan myös huolissaan siitä, että nimenomaan nuoret käyttävät hyväkseen työttömyysturvaa ja siinä olevia aukkoja. Mutta samalla painolla ei suinkaan olla huolissaan siitä, että varmasti myös muut ikäryhmät saattavat tällaista hyväksikäyttöä harjoittaa. Tosin kyllä itse olen sitä mieltä, että suurin ongelma tässä yhteiskunnassa tällä hetkellä ei todellakaan ole se, että työttömyysturvaa käytetään väärin, vaan se, mikä täälläkin salissa on moneen kertaan todettu, että työtä ei kerta kaikkiaan ole.

Todellisuudessa nuoret ovat usein yhteiskunnallisesti valveutuneita, aktiivisia ihmisiä. Esimerkiksi tuoreen nuorten asenteita mittaavan nuorisobarometrin mukaan nuoret pitävät koulutusta arvossa ja näkevät sen parantavan työllistymismahdollisuuksia. Nuoret ovat myös erittäin halukkaita pääsemään mukaan työmarkkinoille ja pitävät perinteistä palkkatyötä arvossa. Tämän mahdollisuuden mielelläni nuorille soisin.

Jos puhutaan työmarkkinatuen uudistamisesta hieman enemmän, voimme jälleen kerran todeta, että tavoite on ihan hyvä, mutta keino on valitettavasti väärä. Ratkaisu on nuorten oikeusturvan kannalta kyseenalainen. Ensinnäkin, jos asiaa ajatellaan periaatteellisesti, on täysi-ikäisyysrajamme 18 vuotta. Kuitenkin nykyään on tullut lähes muotiin tehdä tästä rajasta liukuva etenkin silloin, kun on kyse oikeuksista, ei niinkään velvollisuuksista. Kyse on kuitenkin täysi-ikäisen ihmisen oikeudesta perusturvaan; aikaisemmin se on siirretty 20 vuoteen ja nyt jopa 25 vuoteen. Useat tämän ikäiset ovat itsenäisesti asuvia, jopa perheellisiä ihmisiä.

Eli jos tällaiselle ratkaisulle pyritään hakemaan edes jonkinmoista loogista tai oikeudenmukaista perustelua, miksi ei saman tien esitetä, että työmarkkinatukea leikattaisiin kaikilta ammatillista koulutusta vailla olevilta, ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevilta ihmisiltä ikään katsomatta? Jos kerran ratkaisu on hyvä ja toimiva, eikö se toimisi kaiken ikäisten ihmisten kohdalla?

Ed. Juurola täällä esimerkiksi totesi, ettei nuorille tulisi maksaa vastikkeetonta työttömyysturvaa. Samalla logiikalla voidaan kysyä, miksi yli-

päätään kenellekään tarvitsee maksaa kyseistä työttömyysturvaa. Jos kerran leikkaus todella siis on näin välttämätön, miksei saman tien leikata kunnolla? Itse tosin rohkenen epäillä koko leikkauksen tarpeellisuutta ja varsinkin sen taroituksenmukaisuutta.

Meille on kerrottu, että muutos koskisi vain joksinkin pientä joukkoa nuoria ja siksi se voidaan hyvin tehdä. Ihmettelen kuitenkin, miksi joissain tapauksissa tämän kaltainen logiikka toimii täysin toisin päin. Esimerkiksi suurille ansiosidonnaisille työttömyyspäivärahoille ei haluttu laittaa katkoa, koska niitä on niin vähän, ettei säästöä syntyisi juuri ollenkaan. Miksi siis tällainen nuorten perusoikeuksien kannalta erittäin tulkinnanvarainen, vain pientä joukkoa koskeva muutos kannattaa tehdä?

Toisaalta esitystä on syytä pohtia myös puhtaasti käytännön näkökulmasta. Tämän vuoden alusta voimaan tullut muutos, jossa ikäraja nostettiin 20 vuoteen, ei ole ollut kaikilta osin toimiva. Pelot koulutusmahdollisuuden muuttumisesta koulutuspakoksi ovat osittain osoittautuneet oikeiksi. Nuorille ei ole muodostunut mahdollisuutta valita koulutusalaan oman mielenkiinnon mukaan. Ratkaisun varjolla koulutuspaikkoja luotaessa kiinnitettiin huomiota pääasiassa koulutuksen määrään, ei laatuun tai siihen, johtaisiko koulutus työpaikan saantiin. Koulutuspaikat niille aloille, joilla olisi ollut kysyntää työmarkkinoilla, saattoivat jäädä toteutumatta, koska kouluilla esimerkiksi ei ollut varaa laiteinvestointeihin.

Nyt ja tulevaisuudessa on tärkeintä siis satsata koulutuksen laatuun. On täysin mahdoton ajatus, että nyt jo alle 25-vuotiaat pakotettaisiin koulusta kouluun -putkeen ilman mitään näkyviä työllistymisestä. Tämä on todella lyhytnäköistä säästöpolitiikkaa. Koulutukseen satsaaminen on hyvä asia, mutta se on todellakin tehtävä oikealla tavalla. Esimerkiksi jos halutaan lisätä aloituspaikkoja korkeakouluihin, on samalla myös turvattava korkeakoulujen resursit. Muuten ratkaisusta on enemmän haittaa kuin hyötyä.

Kaiken kaikkiaan näitä ratkaisuja valiokunnissa pohdittaessa toivoisin, että näihin näkökulmiin kiinnitettäisiin vakavaa huomiota ja toimittaisiin niin, että esimerkiksi työmarkkinatuen ikärajaa ei korotettaisi suunnitelmien mukaisesti.

Arvoisa rouva puhemies! Koska nuorten oikeutta itsenäisiin etuuksiin ollaan lisääntyvässä määrin eri yhteyksissä sitomassa muun muassa

koulutukseen, tulisi nuorten perusoikeuksien kannalta mielestäni peruskoulun jälkeisestä koulutuksesta tehdä nuorille lakisääteinen oikeus. Tällöin parannettaisiin nuorten oikeusturvaa ja perusoikeuksia. Jos yhteiskunta on valmis sulkemaan kouluttamattoman nuoren tukijärjestelmien ulkopuolelle, on sen taattava nuorelle lakisääteinen oikeus tämä koulutus hankkia. Tällöin ei olisi kyse pakosta, vaan oikeudesta ja mahdollisuudesta.

Nuorisoasiain neuvottelukunta on esittänyt edellä mainittua toimenpidettä sekä useita muita keinoja, joilla yhteiskunta voisi tulla nuoria vastaan ja antaa nuorille mahdollisuuden ja motivaation kouluttautua niin, että koulutuksen seurauksena pääsee työmarkkinoille. Eräänä näistä keinoista on mainittu täälläkin paljon puhuttu ikärajan poistaminen opintotuesta, mistä muun muassa ed. Aula avauspuheenvuorossaan oli hyvin huolissaan. Minusta on hyvin harmillista tosiaan, että viime hallitus, Ahon keskustavetoinen hallitus, jätti opintotuki uudistusta tehdessään tämän uudistuksen tekemättä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi toivoisin todella, että nämä nuorisoasiain neuvottelukunnan esittämät toimenpiteet otettaisiin todesta ja mahdollisimman pian niitä ruvettaisiin viemään eteenpäin.

Ed. T. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun täytyy olla pikkuisen eri mieltä ed. Viitasen kanssa. Minulla on tässä Euroopan komission selvitys eurooppalaisten aseista koulutukseen, jossa suomalaisista peräti 89 prosenttia on tyytyväisiä saamaansa koulutukseen. Koulutukseen olivat erittäin tyytyväisiä nimenomaan 15—24-vuotiaat nuoret. Käsitykseni on se, että kaikkein pahinta, mitä nuorille voimme tehdä ja aiheuttaa syrjäytyminen, on se, että heidät jätetään passiivisten toimenpiteiden varassa kotiin. Työmarkkinatukea koskevassa selvityksessä on kerrottu, että ammatillista koulutusta vailla olevia nuoria on 3 prosenttia eli 10 000—11 000. Mielestäni on enempi tahtokysymys, halutaanko räätälöiden yhdessä nuorten kanssa hakea heille koulutusta, työharjoittelua tai oppisopimusta. Mielestäni on meidän yhteisvastuumme hoitaa tämä asia näin. Sillä taataan se, että nämä nuoret eivät syrjäydy yhteiskunnan ulkopuolelle.

Yksi asia, johon haluan tässä vaiheessa puuttua, on se, että olen erittäin tyytyväinen, että ansiosidonnaisessa päivärahaassa lapsikorotuksiin ei koskettu, koska suuri osa tulonsiirtojen

leikkauksista on nimenomaan kohdistunut lapsiperheisiin. Tänne jäi yksi työtapaturma, ja se tapahtui työmarkkinatuen lapsikorotukseen leikkauksessa. Toivoisin, että tämä asia voitaisiin myöhemmin oikaista.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Opintotuki sai edellisen hallituksen aikana positiivisen suuntauksen. Siitä kun olisitte jatkaneet, niin hyvä olisi ollut. Se siitä.

Ed. Viitasen puheessa ja monta kertaa aiemminkin on puhuttu siitä, käytetäänkö työttömyysturvaa väärin vai ei. Väärin ja väärin, mikä on väärin, mikä oikein? Mutta on kaksi selvää ilmiötä työttömyysturvaa nauttivien henkilöiden piirissä.

Toinen on se, että perustellusti tarjottua työtä ei oteta vastaan, ja myös työvoimavirastot antavat jo työtä tarjotessaan ymmärtää, että sitä ei tarvitse ottaa, mutta muodolliset koukerot täytyy suorittaa. Toinen on 6 kuukauden työssäoloaika: Sovitaan ennakkoon, että työ on vain 6 kuukautta, tai sitten tehdään vempulat 6 kuukauden kuluttua, että päästään jälleen työttömyysturvalle.

Ei kai tämä ole työttömyysturvan tarkoitus? Näitä on mielestäni turha salailla. Nämä ovat elävää elämää suomalaisessa yhteiskunnassa työttömyysturvasta puhuttaessa, ja nämäkin ongelmat täytyy tuoda esille eikä niitä peitellä niin kuin ed. Viitanen nimenomaan korostetusti todeten, että työttömyysturvan väärinkäytöksiä ei ole olemassa.

Ed. Viitanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutama sana ed. T. Pohjolan puheenvuoron johdosta. Jos kerran pystymme nuorille hyvää tekemään ja heille koulutuspaikkoja yhteistyössä heidän kanssaan luomaan, hyvä näin. Sitä minäkin toivon. Jostain kumman syystä nuoret itse, ne nuoret, kenen kanssa päivittäin keskustelen, kokevat tulevan järjestelmän erinomaiseksi pakkokoulutusjärjestelmäksi, jossa heidän perusoikeuksiaan ei kerta kaikkiaan kunnioiteta. Siitä olen aivan samaa mieltä, että nuoret todellakin arvostavat koulutusta, pyrkivät koulutukseen ja haluavat kouluttautua, mutta tässä systeemissä todellakaan nuorten koulutusmotivaatiosta ei ole niinkään kysymys.

Ed. Pohjola kovasti korosti sitä, että nuoret eivät saisi syrjäytyä työmarkkinoiden ulkopuolelle. Siitäkin olen todella hämmästyttävän pal-

jon yhtä mieltä. Jo tällä hetkellä pyritään kaikin puolin tätä estämään muun muassa kehittämällä työpajatoimintaa, oppisopimuskoulutusta jne. Minä kysyn: Miksi tämän kaiken lisäksi tarvitaan joku oikeusturvan kannalta hyvin kyseenalainen pakkokouluttautumisjärjestelmä?

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Keskustan edustajien toimesta on jo käytetty monta puheenvuoroa, jotka ovat valottaneet sitä näkemystä, mikä keskustalla on käsittelyssä olevien kahden hallituksen esityksen suhteen, eikä tätä puheenvuoroa enää olisi paikallaan ja tarpeen välttämättä siltä kannalta käyttääkään, mutta on muuan syy, miksi sen kuitenkin haluan käyttää.

Ensisijainen syy, miksi täällä äänessä olen, liittyy siihen parlamentarismiin, jonka perään tietyllä tavalla täällä on kuulutettu. Mitä tällä tarkoitan? Tarkoitan sitä keskustelua, mitä julkisuudessa on viimeisten viikkojen aikaan käyty työttömyysturvasta, sitä näytelmää, mikä on tiedotusvälineissä näytelty hallituksen edustajien ja työmarkkinajärjestöjen välillä, niitä keskustelua, mitä television välityksellä on voitu katsella kotona työttömyysturvan leikkauksista ja ylipäänsä työttömyysturvasta jälleen kerran hallituksen ja työmarkkinoiden välillä. Tätä on tämä asia ollut viimeisten viikkojen ajan, asia, jossa viimekätinen päätösvalta kuuluu — eduskunnalle.

Tänä päivänä näiden asioiden esittely sitten tapahtuu eduskunnassa ja olemme istuneet täällä kohta viisi tuntia. Tämän keskustelun aikaan, jolloin tämän suuren asian, julkisuuden perusteella ison asian jo senkin takia, että se oli vaarassa aiheuttaa yleislakon, lähetekeskustelu täällä tapahtuu, asianomainen ministeri, jolle asian esittely kuuluu, ei ole paikalla käymässä keskustelua kansanedustajien kanssa, jotka ovat käyneet keskustelua yli neljän tunnin ajan.

Minusta se kertoo aika paljon siitä asenteesta, jolla hallitus suhtautuu eduskuntaan ja eduskuntaan suhtautuessaan parlamentarismiin yleensä. Myönnän, että viime viikolla, kun oli valtioneuvoston kyselytunti ja olivat tavallaan lakkotilanteeseen liittyvät kysymykset esillä, välillisesti niiden yhteydessä oli toki ministerillä tilaisuus vastata myös nyt käsittelyssä olevien lakien ytimen kannalta muutamaasi asioihin. Mutta, arvoisa puhemies, ei ole mitään varsinaista parlamentarismia se menettelytapa, millä tätä asiaa kyselytunnin kautta yritettiin käsitellä. Siinähan tilanne on se, että kun esimerkiksi opposition edustaja

saa puheenvuoron, sen jälkeen voi mennä 10—15 puheenvuoroa, ennen kuin seuraavan kerran saman oppositiopuolueen edustaja saa puheenvuoron nykymentettelyn kautta. Parlamentarismin kanssa sillä menettelyllä ei ole mitään tekemistä.

Niinpä nyt jos koskaan, kun tämän asian — ehkä tämän kevään ja ainakin viime viikkojen tärkeimmän ja suurimman asian — käsittely tässä salissa alkoi, asianomaisen ministerin pitäisi olla täällä paikalla. Kuulin ministeri Jaakonsaaren paikaltaan käyttämän yhden vastauspuheenvuoron. Annan sille suuren arvon. Sekin on paljon se näissä oloissa ottaen huomioon, että varsinkin ministeri ei ole käyttänyt ensimmäistäkään, mutta ei se vielä kovin paljon ole sekään. Ei se kovin paljon ole sekään.

Minusta tämä osoittaa todella sen, ettei parlamentaarisen demokratian olennaiselle ytimelle näy annettavan kovin paljon arvoa. Nyt kun alkaa lakien valiokuntakäsittely, sen jälkeen tämä julkinen pohjakeskustelu on tietyllä tavalla taakse jäänyttä elämää. Sen aika ja paikka olisi ollut tässä yhteydessä. Pidän perin huonona hallituksen puolelta sitä menettelytapaa, jonka se tähän asiaan omaksui.

Toki täällä opetusministeri käytti ihan ansiokkaan puheenvuoron koulutusvakuutusjärjestelmän kehittämisinjoista, mutta sehän ei ole nyt käsittelyssä olevan kahden lain sisältöön liittyvä asia ollenkaan. Se liittyy välillisesti siihen kokonaisratkaisuun, mikä hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen kesken tehtiin, mutta nyt käsittelyssä olevien lakien ydintä se ei ole.

Arvoisa puhemies! Tämän lisäksi ihan muutama yksittäinen havainto lähinnä täällä käytyyn keskusteluun. En todella mitään olennaista uutta tässä yhteydessä enää yritäkään sanoa, vaikka ehkä tällaisen talouspoliittisen arvioinnin tekemiseen toki tässä yhteydessä myös olisi paikka.

Ed. Viitaselle ystävällisesti, arvoisa puhemies, toivoisin voivani huomauttaa, että kovin uljaalta ei kuulostanut se, että edustaja, jonka puolue hallitukseen tultuaan leikkasi opintotuesta ensi töikseen muutaman sata miljoonaa markkaa, syyttää edellistä hallitusta siitä, että se hoiti opintotukiudistuksen jollakin tavalla huonosti. Ed. Viitanen, toivon, että selaillette viime vuosien budjetteja. Te näette sieltä, että opintotukimenot neljän vuoden aikana lähes kaksinkertaistuivat. Se on aika paljon se tilanteessa, jossa maan talous sinänsä romahti. Näin siinä silloin kävi.

Myönnän, että kaikkien opiskelijaryhmien opintotuki ei ollenkaan kohentunut samassa suhteessa, ei niin, että se koheneminen suhteelli-

sesti olisi ollut yhtä hyvä noiden uudistusten aikaan. Se, että näin kävi, johtui paljolta siitä, että ne prioriteetit, tärkeysjärjestykset, opintotukijärjestelmän uudistamisessa määriteltiin sillä tavalla, että opiskelijayhteisöt, opiskelijajärjestöt, olivat omalta osaltaan niitä määrittelemässä. En sano täällä sitä, että opiskelijajärjestöt olisivat olleet tyytyväisiä. Totta kai ne olisivat halunneet vielä enemmän, mutta se tärkeysjärjestys, että korkeakouluopiskelijoiden opintotuen parannus pantiin ensi sijalle, oli pitkälti myöskin opiskelijajärjestöjen itsensä hyväksymä. Todella sitä kaikkea taustaa vasten, mitä viime vaalikaudella tehtiin, oli minusta aivan käsittämätöntä, että tämä hallitus ensi töikseen leikkasi satoja miljoonia markkoja opintotuesta.

Toinen ed. Viitasen väite oli — ja joku muukin täältä vasemmalta kertoi — että edellinen hallitus teki esityksen, jonka mukaan työssäoloa jatkettaisiin 12 kuukauteen. Pitää paikkansa, että silloisen osastopäällikön — se titteli Raimo Sailaksella oli — paperiin tällaiset esitykset liittyivät, mutta minun muistissani ei ole, että hallituksen esitykset niistä asioista eduskuntaan olisivat tulleet. Sailaksen papereissa oli paljon muuta sellaista, mikä ei koskaan tämän esittämässä muodossa edellisen hallituksen aikaan tänne ehtinyt. Kun hallitusvalta vaihtui, sen paperin ikävimmät asiat, ennen kaikkea perusturvaan kohdentuvat leikkaukset, kyllä tänne monelta kohdin ennättivät.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee käsittelyssä oleviin lakeihin, ihan muutama sana vielä niistäkin.

Ensinnäkin nyt tehtävät ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkaukset on asetettava myöskin siihen viitekehukseen, jonka muodostaa koko työttömyysturvan käsittely tämän hallituksen aikaan. Muistutan minäkin tässä siitä, että sekä perusturvan että työmarkkinatuen aiemmat leikkaukset ovat monien satojen miljoonien markkojen mittaiset, liki miljardin suuriset, tämän hallituksen toimesta eivätkä niiden leikkausten osalta tietyt piirit erityisen kovasti takajaloilleen nousseet. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevan kansanosan työttömyysturvan leikkaukset menivät aika kevyesti läpi.

Nyt kun ansiosidonnaisen turvan ollaan siis puuttumassa, on tilanne jo huomattavasti toinen. Minä kuulun niihin, jotka ovat sitä mieltä, ettei toki nykyisen keskimääräisen ansiosidonnaisen työttömyysturvan taso, joka on 4 500 markan paikkeilla tai vähän yli kuukaudessa, ole toisesta mikään liian korkea ansiosidonnaisen työttömyysturvan taso. Ei sitä käy kadehtimi-

nen, eikä sen kimppuun käyminen voi olla niiden asia, jotka haluavat oikeudenmukaista yhteiskuntaa rakentaa, ei niin.

Mutta yhtä lailla on selvää, varsinkin kun otetaan huomioon liki miljardin leikkaukset heikoimmasta työttömyysturvasta, että ansiosidonnaisen turvan leikkaus varsinkin paremmasta päästä olisi ollut ja on perusteltua ja paikallaan. Keskusta ehdotti tätä myös omassa, viime vuoden loppupuolella esittämässään vaihtoehtobudjetissa. Pidän periaatteessa edelleenkin siihen suuntaan kohdennettuina näitä leikkauksia perusteltuina.

Aivan samalla tavalla myös ne seikat, mihin ed. Johannes Koskinen puheenvuorossaan kajoisi, ovat mielestäni paikallaan, eli ansiosidonnaisen työttömyysturvan tason määräytymisperusteiden tarkistaminen silloin, kun vuodesta toiseen 6 kuukauden työssäolon jälkeen palataan uudelleen vanhalta pohjalta ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin. Muun muassa tämän tyypisiin korjauksiin varmasti jo nykyjärjestelmän puitteissa tarvetta olisi.

Mutta tulenkin lopuksi pääsanomaan, siihen joka täällä jo monessa puheenvuorossa on tullut esille lähinnä keskustan edustajien toimesta, että nykyjärjestelmän paikkaamisten kautta ei kunnollista työttömyysturvajärjestelmää aikaansaada. Siksi olisikin todella paikallaan ja välttämättömästä uudistaa koko järjestelmä yleiseksi työttömyysvakuutusjärjestelmäksi — mitä pikemmin, sitä parempi. Nykyinen järjestelmä ei kerta kaikkiaan kestä oikeudenmukaisuuden näkökulmasta tehtävää kriittistä tarkastelua.

Jo aiemmin totesin, että kassan jäsenten kesken eriarvoisuus on mitä melkoisin. Eri alojen kassajäsenmaksujen erot voivat olla jopa yhdeksänkertaiset ja vielä niin, että monta kertaa heikointa turvaa saa se, joka on maksanut aiemmin työssä ollessaan suurinta kassajäsenmaksua. Myös, niin kuin ed. Johannes Koskinen hyvin täällä esille toi, nykyjärjestelmä antaa sen mahdollisuuden, että ansiosidonnaisten kassojen piiriin tullaan viime vaiheessa, kun on uhka olemassa siihen, että työttömäksi joudutaan. Sitten päästään nauttimaan tavallaan niitten kassan jäsenten maksamista maksuista, jotka ovat vuosia kausia niitä maksaneet.

Yleinen vakuutusjärjestelmä ei, ed. Lahtela, sitä merkitse, että joidenkin verotus kiristyy 10 prosenttiyksikköä. Ei se tietenkään sitä merkitse. Ette te itsekään voinut sitä vakavasti tarkoittaa. Mutta sitä se toki merkitsee, että joidenkin maksut varmasti kohoaisivat siitä lähes olematto-

masta tasosta, millä ne tällä hetkellä ovat, ja pääsääntöisesti tällaisia henkilöitä olisivat ne, jotka ovat työssä toimialoilla, joilla työttömyyttä juurikaan ei ole ja joiden ansiot ovat parhaimmat. Minun mielestäni näiden tuleekin osallistua nykyistä jämerämmin ja enemmän yleisen työttömyysvakuutusjärjestelmän rahoittamiseen, jos sellainen aikaansaadaan, niin kuin pitäisi. Mutta vastaavasti siinä järjestelmässä joidenkin muiden, niiden jotka nyt maksavat kohtuuttoman korkeata kassamaksua, maksut voisivat alentua nykyisestä tasosta. Ei voi toki luvata mitään suuria aleja sinne, mutta ilman muuta tämä tasaus käytännössä toimisi tähän tapaan.

Mitä tulee työntajien osuuteen nykyjärjestelmässä ja mahdollisessa uudessa työttömyysvakuutusjärjestelmässä, sanon vain nykyjärjestelmän osalta sen, että todellakin nyt käy niin, että jos työttömyys tästä kevenee, paranee siis, hallituksen tekemän ratkaisun, jolla siis työnantajan osuus nousee 32:sta 47:ään prosenttiin, seurauksena työnantajien, pienten työvaltaistenkaan, taakka ei suinkaan kevene työttömyysturvan rahoituksesta, vaan se koko potti, minkä ne joutuvat maksamaan, jopa kasvaa. Se kasvu tapahtuu, vaikka prosentti pysyy ennallaan, siitä syystä, että palkkasumma, mistä potti määräytyy työttömyyden laskiessa ja työllisyyden parantuessa, tietysti siinä tilanteessa kasvaisi.

Pidänkin monella tavalla pettymyksenä nimenomaan työllistämiskynnyksen madaltamistavoitteiden kannalta, joiden nimiin kaikki vanovat, sitä että hallituksen viimeviikkoisessa ratkaisussa tuon kynnyksen alentamisen mahdollisuuksille pantiin tulppa ainakin vuodeksi pariaksi, todennäköisesti kahdeksi vuodeksi eteenpäin. Monien muiden valitettavien asioiden ohella myös se seikka oli perin valitettava.

Ed. M. Markkula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V i i t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkariselle lyhyesti opintotuesta.

Mielestäni ei ole kovinkaan ansiokasta sillä ylpeillä, että valtion opintotukimenot kasvoivat, kun samaan aikaan kuitenkin vähävaraisten opiskelijoiden tulot eivät parantuneet. Vain niiden opiskelijoiden asema parantui, joiden vanhemmat pystyivät heitä niin auttamaan, että he eivät joutuneet tämän uuden epävarman lainasysteemin piiriin.

Mitä tulee siihen, kannattaako näistä asioista ylipäätyäkään keskustella oppositio — hallitus-asentein, minun mielestäni ei. Tämä on läisyyskysymys, ja nämä nuorisoon liittyvät kysymykset ovat mielestäni sellaisia, että kautta aikain politiikassa nuoria on ollut helpompi rokottaa ja potkia päähän aivan riippumatta siitä, mikä puolue milloinkin on valtaa pitänyt.

Oman esimerkkini kepusta toin vain osoitakseni, että on ehkä hieman tekopyhää kuvitella, että he ovat tähän kaikkeen nuorten kuristamiseen syyttömiä. Eivät ole syyttömiä demarit, ei ole syytön keskustapuolue. Haluan, että joku, joka todella uskoo olevansa tai edustamansa puolueen olevan täysin syytön näihin kaikkiin heikennyksiin, voisi ilmoittaa sitä. Katsotaan sitten, kenen paperit täällä ovat puhtaat!

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yksi niistä oleellisista kohdista, mihin ed. Pekkarinen viittasi, on parlamentaarinen ja ulkoparlamentaarinen toiminta. Olen kyllä samaa mieltä siitä vehkeilystä, mitä viimeinen kuukausi on saatu kokea.

Huvittavaa ed. Pekkarisen esityksessä on se, että nyt, kun ollaan Suomessa ja eletään tätä järjestelmää, ulkoparlamentaarinen toiminta on ärsyttävää, mutta kun mennään taas asioissa pitemmälle ajatellen, ketkä vaikuttavat meidän päätöksentekoomme, niin kuten puheenvuorossani sanoin, siellä ovat työnantajapiirien edustajat ja monet muut suurpääomatahot. Niiden ulkoparlamentaarinen toiminta keskeisesti on vaikuttamassa meidän juttuumme. Ei tarvitse mennä kuin kymmenen vuotta sitten naapurimaahan, silloin samat tahot — voisiko sanoa: ed. Pekkarisen kaltaiset tahot — olivat kyllä hyvin iloisia, että oli ulkoparlamentaarista toimintaa. Tosin olin minäkin.

Olen huolestunut myös samasta asiasta, mistä ed. Pekkarinen, että täällä ei ole asianomaista ministeriä. Se heijastelee kyllä työttömien kenttään negatiivisesti ja antaa sellaisen kuvan, että asia on tosiaan mitätön. Se ei työttömien keskuudessa todella ole mitätön asia. Se on hyvin tärkeä. En tiedä, millä tavalla tätä asiaa pitäisi eteenpäin viedä, mutta toki on huolestuttavaa jopa järjestyksen kannaltakin, että näin leväperäisesti ministerin taholta tähän asiaan suhtaudutaan.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitokset ensinnäkin ed. Pekkariselle siitä optimistisesta asenteesta, että palkkasumma tulee tässä yhteiskunnassa kasvamaan.

Minä itse jo aloin vaipua epätoivoon, kun työttömyys ei tahdo millään laskea eivätkä palkkasumatkaan ole kovasti kasvaneet. Mutta kyllä tässä edelleen leijuu semmoinen kepulainen kirves tai viikate.

Jos puhutaan työttömyysvakuutusjärjestelmästä kansanvakuutusjärjestelmän osana, sehän tarkoittaa sitä, että nykyinen ansiosidonnainen työttömyysturva olisi siinä tapauksessa romutuksen alla kokonaan. Näin käsitin noista puheenvuoroista.

Ymmärsin, että sen sijaan työnantajat pitäisi jättää kokonaan rauhaan, päinvastoin pudottaa maksut, jos rivien välistä oikein tulkitsin, vaikka siellä huippuvoittoja tehdään. Eihän tämä homma näin voi olla. Se ei ole ainakaan minusta oikeudenmukaista missään tapauksessa. Eli maksut maksaisivat sitten ne vähät työntekijät ja työttömät jakaisivat kurjuuden keskenään.

Samoin totean työttömyysvakuutusjärjestelmän ehdoista, että nykyisin ansiosidonnaisessa on aika tiukka linja: Siihen kuuluu määrätty työssäolo, määrätty vakuutusedellytykset, ja yhteiskunta laittaa vähän liksaa lisää siihen, ja sillä on pidetty se yllä. Toisekseen, jos siihen tiukasti puututaan, kyllä minä luulen, että yleislakko on varmasti tulossa, jos siis lähdetään sille tielle, että työttömyyskassajärjestelmä purettaisiin kokonaan.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahtelan puheenvuoron johdosta ihan vain lyhyesti: En tietystikään ollut esittämässä ansiosidonnaisen turvan järjestelmän romuttamista. Minä luulen, että kovin moni muu tässä salissa ei voinut käsittää sillä tavalla kuin te, ed. Lahtela, joko tahallisesti tai tahattomasti. Arvelitte myös, että työnantajat jäisivät ilman maksuja. Päinvastoin, minun mielestäni pientyönantajien maksuja pitää alentaa, mutta suurten, pääomavaltaisten ja liikevaihdoltaan merkittävien osuutta pitäisi nostaa. Tämä on minun näkemykseni.

Mitä tulee ed. Immosen puheenvuoroon ulkoparlamentaarisesta toiminnasta, en puheenvuorossani puhunut siitä lainkaan. Minä puhuin ainoastaan siitä parlamentarismin ideasta, johon kuuluu se, että hallitus poliittisesti merkittävää esitystä valmisteltuaan on valmis itse täällä käymään debattia meidän kaikkien kanssa, oltiinpa oppositiossa tai hallituksessa. Parlamentaarisen debatin pääpaikka on parlamentti eikä työväentalo tai nuorisoseurantalo tai muu vastaava talo.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee vielä opintotukeen, ed. Viitaselle sanon, että se oli iso uudistus, kun kertaheitolla opintorahamuotoisen tuen määrä nousi 670 markkaa kuukaudessa 1 540 markkaan kuukaudessa. Vaikka samanaikaisesti valtion takaaman lainan korko tulikin markkinaehtoiseksi, sen suoran avustuksen äsken kertomani suuruinen nousu kompensoi monin kerroin ja monin verroin tuon rahan hinnan, sen koronousun, aiheuttaman lisäkustannuksen. Näin se oli.

Ed. Viitamies: Arvoisa puhemies! Työttömyysturvan uudistaminen on, kuten on havaittu täälläkin, tunteisiin vetoava ja ristiriitainenkin hanke. Kun rakenteiden uudistaminen yhdistyy säästötavoitteisiin, on ymmärrettävää, että uudistuksen suhteen tunnetaan epävarmuutta myös Eduskuntatalon ulkopuolella. Valtiontalouden menojen supistaminen on ollut välttämätöntä, mutta päätöksenteko on ollut koko ajan vaikeaa, niin tässäkin. Painetta yleensä hallitusta kohtaan on tullut eduskunnasta ja kussakin asiassa tärkeimmistä sidosryhmistä. Tässä tapauksessa paine työntekijäjärjestöjen suunnasta oli sikäli ymmärrettävä, että niiden jäsenet osallistuvat järjestelmän rahoitukseen ja samalla muodostavat työttömyysturvan ensisijaisen, oikeastaan ainoankin, kohderyhmän. Työmarkkinatuen ja ansiosidonnaisen työttömyysturvan saajat ovat olleet huolissaan toimeentulostaan.

Kun hallituksen esitystä arvioidaan tästä yhteiskunnallisesta lähtökohdasta, voidaan todeta, että hallitus on onnistunut varsin hyvin. Työttömyysturvan rakenteellisella uudistuksella saadaan aikaan vaikutuksia, jotka epäilemättä myös alentavat työttömyyttä. Säästöt toteutetaan siten, että työttömien työnhakijoiden ansioturvan taso ei alene.

Menojen supistaminen leikkaa rahoitustarvetta. Tästä seuraa säästöä valtiontalouteen. Kun täällä ed. Zyskowiec ja viimeksi ed. Pekkari- nen moittivat sitä ratkaisun osaa, joka ei levittä- nyt säästöä myös työnantajien piikkiin, olisi oikeastaan kysyttävä: Tarkoittaako se samalla, että valtiontalouteen tullutta säästöä täytyisi jotenkin vähätellä, vai olisiko tarkoituksenmukaisempaa heidän mielestään, että säästöä olisi tehty enemmän, jotta säästövaikutusta olisi voitu muuallekin jakaa? Jos säästöjä olisi täytynyt tehdä enemmän, haluaisin kysyä niin ed. Zyskowiec- zilta kuin ed. Pekkarieltakin, mistä tulisi säästää ja kuinka paljon.

Säästö valtiontaloudessa merkitsee osana finanssipolitiikkaa talouskasvuedellytysten vahvistamista. Se on ollut myös hallitusohjelman lähtökohtana. Rahoitustarpeen aleneminen vaikuttaa myös työvoimakustannuksiin. Vaikka työnantajien rahoitusosuus kasvaa, kuten oikein on, ei maksuehtoa tarvitse muuttaa. Työvoimakustannukset eivät kasva, vaan niiden alentamiseen tulevaisuudessa avautuu kyllä tässä näköalaa.

Työntekijöiden maksuehdon alentamiseen voidaan tämän jälkeen päästä vielä nopeammin. Se merkitsee palkansaajien verotuksen huojentamista. Nämä talouspoliittiset vaikutukset ovat merkittäviä työllisyyden kannalta, vaikka itse muutokset ovat varsin vähäisiä.

Hallitus ei esitä työttömyysturvan tason tai keston alentamista. Hallitus ei esitä myöskään muutoksia ansiopäivärahan lapsikorotuksiin. Juustohöyläratkaisu, jota tiettävästi erityisesti kokoomuspuolueessa olisi harrastettu, olisikin ollut epätoivottava, koska keskimääräinen työttömän ansioturva, noin 4 500 markkaa bruttona kuukaudessa, ei ole niin korkea, että sitä olisi kohtuullista alentaa.

Kun taso ja kesto on katsottu oikeaksi jättää koskematta, on muutettava ansioturvan ja työmarkkinatuen saantiehtoja. Saantiehtojen muutos esitetään nyt toteutettavaksi siten, että haakeutuminen koulutukseen ja muun muassa sesonkiluonteisiin palvelutöihin on nykyistä kannattavampaa ja mielekkäämpää työttömän työnhakijan kannalta. Työssäoloehdon muutos 10 kuukaudeksi, kun tarkastelujakso muuttuu 24 kuukaudeksi, toimii ainakin osittain juuri tähän suuntaan. Kun tähän yhdistetään sovitun työllisyylain muutos, joka velvoittaa kunnat solmi- maan vähintään 10 kuukauden työsuhteita 55- vuotiaiden työnhakijoiden kanssa, voidaan tältä osin olla varsin tyytyväisiä.

Ansioturva lasketaan vastedes aina viimeisim- mässä työssäoloehdon mukaisesta palkkasum- masta tietyin ehdoin. Se poistaa teoreettisenkin keinottelun mahdollisuuden ja lisää siten järjes- telmän oikeutusta. Muutos kannustaa jatka- maan toistaiseksi solmittuja työsuhteita nähdäk- seni mahdollisimman pitkään.

Alle 25-vuotiailta ammatillista koulutusta vailla olevilta poistuu oikeus vastikkeettomaan tukeen. Tuen kuitenkin saa, jos osallistuu koulu- tukseen tai työharjoitteluun. Nuorille taataan koulutus- ja työpaikat. Ajatuksena on aktivoida nuoria työnhakijoita ja torjua yhteiskunnallista syrjäytymistä. Ed. Juurola puhui mielestäni tästä

asiasta varsin nappiin aikaisemmin keskustelun aikana.

Hallituksen esitykseen liitetty koulutusvakuutusjärjestelmä tarkoittaa sitä, että jatkossa työn työnhakija ei menettäisi ansioturvaansa opiskelun takia. Tältä osin kyse on vuosikymmenen uudistuksesta, kuten muun muassa SAK:n puheenjohtaja on arvioinut. Uudistus edellyttää tarkkaa selvitystä, mutta ennen kaikkea poliittista tahtoa sen aikaansaamiseksi. Näkyvissä on ollut sekä asiallista pyrkimystä selvitykseen että toisaalta myös pyrkimystä siihen, että poliittista tahtoa ei välttämättä muodostuisi. Toivon todella, että tätä tahtoa sitten löytyy.

Hallituksen esitys merkitsee ansiosidonnaisen järjestelmän uudistamista siten, että se vastaa paremmin tilannetta jossa sitä joudutaan valitettavasti nyt soveltamaan. Vuonna 1985 säädetty järjestelmä luotiin aivan toisenlaisiin olosuhteisiin. Silloin työttömiä työnhakijoita oli viidennes nykyisestä määrästä. Julkinen keskustelu hallituksen esityksen yksityiskohdista on mielestäni edelleen paikallaan, ja siihen voivat aivan hyvin osallistua myös sellaiset suomalaiset, jotka ovat palkansaajajärjestöjen jäseniä tai niiden hallinnossa tai työtehtävissä mukana.

Vuoden 1985 työttömyysturvauudistuksessa eduskunta muutti sosiaali- ja terveysvaliokunnan esityksen mukaisesti lähes kaikkia silloisen hallituksen esityksen yksityiskohtia, koska hallitus ei ollut kyennyt arvioimaan seurausvaikutuksia kyllin tarkasti. Tarvittaessa muutoksia tehdään nytkin, kuten sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja keskustelun aikana täällä totesi. Tässä vaiheessa mielestäni korostuukin eduskuntatyön vastuu. Mahdollisten sudenkuoppien poistamisen lisäksi olisi hälvennettävä turhaa epävarmuuden tunnetta. Kansanedustajien vastuuntuntoista asennetta tarvitaan nyt. Epävarmuuden lietsojia on liikkeellä varmasti tarpeeksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen porvarillisissa ryhmissä on ollut selkeää halukkuutta kovakouraisempaan leikkauslinjaan. Näin voi arvioida myös tämänpäiväisten puheenvuorojen perusteella. Lisäksi kokoomuksen kansanedustajilla tuntuu olevan hallussaan patenttiritkaisu työttömyyden alentamiseen. Soisi, että he vihdoinkin toisivat ajatuksensa julki. Heiltä on perätty toistuvasti, mitä tarkoitetaan joustoilla ja työllistämisen esteiden purkamisella. Mitä lainsäädäntöä pitäisi muuttaa? Mielestäni olisi jo kansalaisvelvollisuus, että meitä tavallisia ihmisiä tässä asiassa valaistaisiin.

Sosialidemokraattina pidän tehtyä esitystä säästöjen osalta kohtuullisena. Tässä valtiontalouden tilanteessa ovat pienet justeraukset tae sille, että järjestelmä voidaan ylläpitää jatkossakin. Rakenteellisenä uudistuksena esitykseen sisältyy myös paljon hyviä puolia. Uudistus lisää työllisyyttä, koska se kannustaa vastaanottamaan myös lyhyempiä työsuhteita. Olennaista on, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan ta-soa ja kesto ei esitetä alennettavaksi.

Opposition puheenvuoroissa korostuu vaihtoehdottomuus. Keskusta ei oikein pysty peittelemään pettymystään siihen, että a) uudistus ylipäätään näyttää toteutuvan ja b) ansiosidonnainen järjestelmä säilyy Suomessa edelleen elinvoimaisena. Tosin ed. Pekkarinen juuri äsken ilmoittautui ansiosidonnaisen järjestelmän vankumattomaksi kannattajaksi. (Ed. Laitinen: Ollokohan viime hallituksessa näin?) — Niin, sitä voisi kysyä.

Kunhan pöly laskeutuu, voidaan ehkä todeta, että tehty uudistus vahvistaa sopimusyhteiskunnan käytäntöä, vaikka sen kaltainen toteamus tässä tilanteessa saattaa tuntua vielä ennenaikaiselta. Itse kuitenkin uskon näin. Nyt työttömyysturvaa on osoitettu voitavan uudistaa lainsäätäjän ja työmarkkinajärjestöjen kesken. Keskustan suhtautuminen tällaiseen yhteistyöhön on tunnetusti ollut kielteinen; päinvastoin ehkä pitäisi lisätä sanelua ja vähentää sopimista. Sehän on ollut myös keskustan työreformin linjana.

Kaikkien tehtyjen säästöpäätösten yhteydessä kuullut keskustalaisarviot on kuultu myös tänään. Säästöt eivät riitä, mutta nämä riittämättömätkin säästöt aiheuttavat kohtuuttomia vaikeuksia ihmisille. Ajatuskuviota on välillä vaikeata seurata tavallisella kaupunkilaisjärjellä.

Sateenkaaren vasemmalla puolen, jossa nyt on tyhjää, ei puolestaan pidetä säästöjä lainkaan tarpeellisina eikä toisaalta tunnusteta, että myös työttömyysturvaa voitaisiin harkiten uudistaa. Lisäksi ihmetyttää vasemmisto-opposition halukkuus todistella työllisyyden parantamisen mahdottomuutta. Linjana tuntuu olevan, että mitään ei saa muuttaa eikä mitään hyvää voida oikeasti saada työnskään aikaan. Kun ei mitään halua muuttaa eikä mihinkään halua pyrkiä, on kysyttävä: Ollaanko sitten niin tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseen?

Hallituksen esityksen suuri linja yhdessä palkansaajaliikkeen kanssa tehtyjen lisäysten kanssa merkitsee työttömyysturvajärjestelmän ajantasaistamista ja kehittämistä. Olennaista on, että työllisyys saadaan paranemaan ja työttö-

mien työnhakijoiden määrää saadaan alennettua. Arvioni on, että käsillä oleva esitys pienenä osana kokonaisuutta voisi johtaa tähän suuntaan.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Viitamies totesi, että keskusta tuntee jonkinlaista katkeruutta, kun tämä hyvä ja merkittävä uudistus toteutui. Kyllä kai voidaan sanoa, että se on pikemminkin vahingoniloa, mutta kun keskusta on kansanvaltainen, vastuullinen puolue, ei se vahingonilostaakaan nauti.

Eihän tässä viimeisessä rutistuksessa tapahtunut yhtään mitään työttömyysturvan suhteen. Niin kuin Seppo Syrjä, pilapiirtäjä Aamulehdessä, kuvaa: Sama paketti samoilla naruilla puristettiin toisesta kohtaa vähän ohuemmaksi ja toisesta se pääsi vähän laajemmaksi. Sama paketti samoilla naruilla uuteen sidokseen, siinä se oli. Työnantajat vähän hävisivät, mutta tietyllä tavalla tulevaisuuden optiolla se korvataan heille, mitä he joutuvat enemmän maksamaan. Siinä oli teidän uudistuksenne, kun sanotaan suoraan. Ei tästä kannattaisi jauhaa kymmentä tuntia tänä iltana. Tämä on siihen vastaus.

Ed. Viitamies sanoi, että edellisen hallituksen aikana sosiaali- ja terveysturvaa muutteli asioita. Kyllä! Edellinen hallitus oli parlamentaarinen. Silloin sai sosiaali- ja terveysturvaa, jos oli muuttamista, myöskin muutella. Se oli yleensä linja. Toivottavasti nyt te, kun täällä on hallituksen omista riveistä paljon esitetty kritiikkiä asian suhteen, valiokunnassa muutatte säälliseksi esityksenne, tämän naruilla uudelleen ryötyn paketin. Aukaiskaa se naruista ja katsokaa, mitä sisällä on, ja nitokaa taas uudelleen. Onhan teillä valta ja voima.

Mitä tulee siihen, mitä tämä hallitus ottaa ja mitä edellinen otti, niin te otatte niiltä, jotka ovat valtion tukipolitiikan varassa, jotka ovat saaneet valtiolta tukea pysyäksensä hengissä. Te otatte niiltä köyhiltä senkin vähän, mitä heille on elintukeen annettu. Rikkailta ette ota mitään. Tämähän on teidän politiikkanne tämän maan talouden hoitamiseksi. Turha tuollaisia täällä on puhella, ed. Viitamies.

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheeni kohta, jossa mainitsin sosiaali- ja terveysturvakunnan ja eduskunnan työn työttömyysturvan uudistamisen yhteydessä, käsitteli ajankohtaa, joka oli 80-luvun puolivälissä. Ed. Aittoniemen arviot silloisen hallituk-

sen parlamentaarisesta kulttuurista saattavat silti pitää ihan hyvin paikkansa.

Ed. Aittoniemi vähätteli uudistusta. Tietysti siitä voisi johtaa kysymyksen, mitä olisi pitänyt tehdä. Tässä hallitus kykeni sopimaan yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa työttömyysturvauudistuksesta, siihen liittyen valtiontalouden säästöistä, yleislakko vältettiin. Mikä on ongelma? Onko muuta ongelmaa kuin se, että keskusta ei ole hallituksessa?

Ed. F i l a t o v : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi kritisoi sitä, että täällä puhutaan asiasta liian pitkään, mutta kuitenkin hän itse käyttää puheenvuoron ainakin joka toisen puheenvuoron välissä, joten keskustelua on varmaan pitänyt yllä ed. Aittoniemi aika pitkälle.

Ei sille mitään voi, että työttömyysturvauudistus on käytännössä enemmän säästöpaketti kuin todellinen rakenneuudistus eikä siitä miksiäkään muutu, vaikka voissa paistaisi. Kuitenkin siihen liittyy joitakin positiivisia kannustimia, joista tänäänkin on puhuttu, yhtenä koulutusvakuutus ja toisena se, että esimerkiksi puolison työmarkkinatuen tarveharkintaisuutta lievennetään. Se on riittämäärä, mutta suunta on oikea, koska varsinkin naisten ja tasa-arvon kannalta tämä on varsin oleellinen asia.

Käytännössä asetelma on aika tragikoominen. Me kannustamme ihmisiä työhön, vaikka työpaikkoja ei ole tarjolla. Kannustaminen on tosin tärkeää, mutta työttömyys ei hoidu kannustamalla, vaan sillä, että syntyy työpaikkoja.

Työttömyysturvaan tehtävät leikkaukset ovat ainakin vasemmistopuolueille erityisen kipeitä, koska tähän ihmisryhmään ovat jo kohdistuneet monet muut tulonsiirtoihin tehtyt leikkaukset. Kokoomuslaiset ovat moneen kertaan tässä salissa esittäneet vaihtoehtona sitä, että sitten pitäisi leikata enemmän vammaisilta, lapsilisistä tai joistakin muista asioista kuin työttömyysturvasta. Mutta ongelma on se, että samat leikkaukset ovat kohdistuneet jo työttömiin ihmisiin.

Paketin leikkausten painopisteet ovat ikävästi nuorissa. Työssäoloehdon muuttaminen ja työmarkkinatuen raju leikkaus kolahtavat kipeimmin juuri nuoriin. Toivottavasti me emme ole luomassa sellaista yhteiskuntaa, jossa ansiosidonnaisuus on hyvä sosiaaliturvan muoto tai tipumisen paikkaamistilanteiden muoto, mutta ne ihmiset, varsinkin nuoret, jotka eivät pääse itse ansaitsemaan ansiosidonnaisuutta, tipahtavat järjestelmästä kokonaan pois.

Surullisin osa säästöpakettia on mielestäni ehdottomasti nuorten työmarkkinatukeen kohdistuvat leikkaukset. Tässä työmarkkinatukiudistuksessa on kyse samasta asiasta kuin jos Suomessa tehtäisiin alkoholilainsäädäntöä pelkätään katsoen alkoholisoituneita ihmisiä. Lain taustalla on kuva lintaavasta nuoresta, joka ei itse hakeudu aktiivisesti työhön eikä koulutukseen, vaan hänet pitää siihen työntää taloudellisilla pakotteilla.

Kuitenkin lain perustarkoitus on hyvä. Siinä halutaan ohjata nuori mieluummin työhön, työharjoitteluun tai koulutukseen kuin pelkätään olemaan työttömyysturvan varassa. Käytännössä järjestelmä ei kuitenkaan toimi, vaan pakottaa työttömän koulutukseen, ilman että hänellä on aitoa mahdollisuutta valita ala, joka häntä kiinnostaa. Jokainen meistä tietää, kuinka koulutautumisen kannalta motivaatio on varsin tärkeä.

Nuorisotyöttömyyttä hoidetaan meillä käytännössä säilömällä nuoriso koulutukseen, vaikka Suomen nuorison koulutustasoa on Oecd-maiden ehdotonta kärkeä. Suomessa yli 18-vuotiaista 80 prosenttia on koulutettuja tai koulutuksessa. Ruotsissa vastaava luku on 60 prosenttia ja usein mallimaana pidetyssä Uudessa-Seelannissa tai USA:ssa prosentti on 20. En tarkoita, että koulutautuminen olisi huono vaihtoehto, mutta jokin kyllästymispiste koulutuksessakin on. Nuorta, jonka oma elämänhalinta on kriisissä tai varsin suurissa vaikeuksissa, ei auta paikka koulunpenkillä, jos motivaatio puuttuu.

Vuoden alusta astui voimaan työmarkkinatukilaki 18- ja 19-vuotiaiden kohdalla. Tammikuu oli työvoimatoimistoissa lähes ympäri maata kaoottinen. Tulkinnat työmarkkinatuen menettämisestä vaihtelivat työvoimatoimistojen, ja ajauduimme tilanteeseen, jossa joissakin kunnissa työttömät nuoret kirjoittautuivat työttömiksi naapurikuntaan, koska siellä työmarkkinatuen maksatus ei katkennut niin kuin omassa kunnassa. Yhä on tulkinnanvaraista, miten nuorelle käy, jos hänellä ei ole koulutusta tai työharjoittelupaikkaa. Työvoimatoimistoissa ei vielä ole keinoja valvoa, onko nuori todella hakeutunut koulutukseen. Tarkastus on kiinni lähinnä hakijan rehellisyydestä. Jos rehellisesti tunnustaa, ettei ole hakenut koulutuspaikkaa, työmarkkinatuki katkeaa, mutta jos pokka kestää valehdella, mitään keinoja tarkastukseen ei ole.

Alle 20-vuotiaiden kohdalla järjestelmä voidaan saada toimivammaksi ja lähemmäs tarkoi-

tettua oikeutta kouluttautua työttömyyden sijaan. Mutta nyt, kun esitystä ollaan laajentamassa alle 25-vuotiaisiin, joudutaan tilanteeseen, jossa entiset ongelmat kärjistyvät vielä pahemmiksi. Joukossa on perheellisiä ihmisiä, joita jatkossa voidaan pitää työharjoittelussa työharjoittelupalkalla pahimmassa tapauksessa monta vuotta, paikka vain välillä vaihtuu. Lisäksi työmarkkinatuen velvoitteet estävät näitä nuoria saamasta ns. normaaleja työllisyystöitä, jos nyt työllisyystöitä voi normaaleina töinä pitää, mutta näissä kuitenkin ansiotaso olisi korkeampi ja nuoren mahdollisuus aloittaa elämänsä olisi turvatumpi.

Meillä ei ole vielä tietoa siitä, miten työmarkkinatukijärjestelmä on auttanut alle 20-vuotiaiden työhön sijoittumisessa. Me emme ole pystyneet ratkaisemaan läheskään kaikkia lain käytännön sovellutukseen liittyviä ongelmia. Edes nykyisen lain piirissä olevia nuoria ei ole pystytty informoimaan lain tuomista velvoitteista riittävästi. Silti me olemme laajentamassa järjestelmää.

On tietysti selvää, että tässä taustalla ovat valtiontalouden kannalta välttämättömät säästöt, mutta se ei ole itsestäänselvää, että ne piti ottaa työmarkkinatuesta. Jos työmarkkinatuen leikkauksista suhteutetaan ansiosidonnaisen turvan leikkaukseen, ansiosidonnaista turvaa olisi pitänyt leikata 5 miljardia. Se on aika hurja summa eikä tietenkään tavoiteltava. Mutta on kohtuullisen varmaa, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan puolelta olisi löytynyt inhimillisempiä ja oikeudenmukaisempia leikkauksia esimerkiksi luomalla ansiosidonnaiselle päivärahalle katto.

Normaalien työpaikkojenkin syntymisen kannalta työmarkkinatukiudistus on kyseenalainen. Se luo järjestelmän, jossa työnantajalla on mahdollisuus saada ilmaista työvoimaa ainakin teoriassa lähes loputtomiin. Nuori taas voi joutua putkeen, jossa hän kärjistetyimmässä tilanteessa on työmarkkinatuella kuusi vuotta.

Valiokuntakäsittelyssä on ehdottomasti kiinnitettävä huomiota siihen, että näiden putkien syntyminen estetään. Jotkut työvoimatoimistot ovat omalla ohjaustyöllään yrittäneet estää niiden syntymistä, mutta laki antaa niihin mahdollisuuden. Nuorista ei saa tehdä ilmaista hantti työvoimaa yrityksille. Muuten normaaleja työpaikkoja ei varmasti synny.

Jos meidän yhteiskuntamme on siirtymässä vastikkeellisiin turvajärjestelmiin, niin kuin tässä nuorten kohdalla, on se selvä arvovalinta eikä välttämättä edes tuomittava. Mutta kun vastik-

keellisuutta vaaditaan, ikä ei saa olla ainoa peruste.

Kun jatkossa tätä lakiesitystä käsitellään ja sivistysvaliokunta ja sosiaalivaliokunta tekevät omia lausuntojaan, on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että työmarkkinatuen vastapainoksi suunniteltu koulutusjärjestelmä toimii. Koulutuspaikkoja voi olla laskutikulla laskien riittävästi, mutta pelkkä määrä ei riitä. Kun nuori joutuu opiskelemaan osittain velkarahalla, hänellä on oikeus odottaa, että koulutus on mielekäästä ja sen jälkeen hänen työnsaantimahdollisuutensa paranevat.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Filatovin puheenvuoro oli, kuten ne aina ovat olleet, perusteellinen ja erinomainen.

Hän aloitti puheenvuoronsa sillä, että toi sen seikan esille, että tämä työttömyysturvauudistus on enemmän säästöpaketti kuin rakenneuudistus. Hän löysi joitakin kannustimia tästä uudistuksesta muun muassa koulutusvakuutuksen osalta.

Sen sijaan hän oli erinomaisen kriittinen puheenvuorossaan alle 25-vuotiaiden jättämiseen työmarkkinatuen ulkopuolelle. Tässä minä olisin halunnut häneltä tiedustella: Eikö tätä voitaisi katsoa myös eräällä tavalla kannustavana järjestelmänä? Eikö ole mielekäästä, että mieluummin kuin nuori ihminen saatettaisiin siihen asemaan, että hän nauttisi passiivisesta tulonsiirrosta, hänet pyrittäisiin tavalla tai toisella aktivoimaan joko koulutuksen tai työharjoittelun piiriin, josta voisi asteittain kehittyä jonkinlainen oppisopimuskoulutusjärjestelmä myös?

Ed. Filatov oli huolissaan siitä, että koulutukseen sijoittaminen johtaisi koulutuspakeroon ilman todellista motivaatiota opiskelijoilla eikä se olisi mielekäästä. Mutta eikö tähän kokonaispakettiin nimenomaan ole sisältymässä myös se ajatus, että tähän kytkeytyisi myös työharjoittelu? Toisin sanoen tällä tavalla nuoret saataisiin joka tapauksessa aktiivisemman järjestelmän piiriin kuin passivoivalla työmarkkinatuella.

Ed. Filatov (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työmarkkinatukiudistuksen kannustavuus on nimenomaan sen idea. Mutta ongelma on se, että se ei toimi käytännössä. Sen osoittavat monet ihmiset, jotka työvoimatoimistoissa nuorten ihmisten kanssa painivat ja toteavat, että silloin kun nuorella ei ole halua koulutautua tai muuten asiat ovat solmussa, ei ole

mikään ratkaisu se, että nuorelle tarjotaan koulutuspaikkaa, joka ei kuitenkaan johda mihinkään. Esimerkiksi koulutusvakuutus on minun mielestäni aito mahdollisuus, koska se ei ole pakko, vaan ihminen voi itse valita sen. Mutta nuorten kohdalla kyse on siitä, että nuoren on pakko mennä koulutukseen, jos haluaa jostakin jotakin rahaa.

Työharjoittelupaikkojahan on. Niitä on esimerkiksi Hämeenlinnassa tarjolla kyllin paljon, kun vain olisi nuoria, jotka sinne menisivät. Mutta ongelma on se, että tavallaan työnantajat palkaavat sitä työvoimaa, joka heillä on, työharjoittelupaikoilla. Ne eivät maksa työnantajalle, ja saadaan nuori tekemään ilmaiseksi töitä. Se johtaa siihen, että oikeita työpaikkoja ei synny, vaikka työnantajilla olisi tarvetta palkatakin.

Jos tämä järjestelmä on muutaman vuoden kestävä, 18:sta esimerkiksi 20:een, se vielä toimii, että tekee suunnilleen nollapalkalla työtä, mutta jos nuoren pitää tehdä kuusi vuotta tällaisella täysin naurettavalla palkalla töitä ja yrittää tulla toimeen, se on mielestäni aikamoista ikärasisia.

Ed. Laitinen: Arvoisa rouva puhemies! Työttömyysturva on ollut viimeisen viiden vuoden ajan maan hallituksen hampaissa. Porvarihallituksen aikana se oli pääsääntöisesti ideologisista syistä, koska porvarihallituksen erityisesti Suomen keskustan, päätavoitteena oli romuttaa kokonaisuudessaan palkansaajien työllä ansaittu ja ansioon suhteutettu turva ja siinä keskeisenä oleva työttömyysturva. Tämä oli ja on ymmärtääkseni edelleenkin Suomen keskustan tavoite.

Turmiollisen, porvarihallituksen harjoittaman yhteiskunta- ja talouspolitiikan avulla syvennettiin kansainvälisen taantuman vaikutuksia maassamme niin, että työttömyys kasvoi räjähdysmäisesti, valtion velka moninkertaistui ja kansallinen yhteishenki rikkoutui. Silloinen valtiovarainministeri syyllisti ammattiyhdistysliikkeen ja ennen kaikkea työttömät kaikesta siitä turmiollisesta tilasta, johon porvarihallitus oli maan saattanut. Rangaistustoimenpiteenä oli tarkoitus romuttaa nykyinen työttömyysturvajärjestelmämme. Työttömyysturva nähtiin yhteiskunnan syöpänä. Näinhän silloinen valtiovarainministeri totesi. Täysin käsittämätöntä puhetta.

Nykyinenkään hallitus ei mielestäni saa täysin puhtaita tyylipeiteitä viime kuukausien aikana toiminnastaan työttömyysturvakäytännön yhä

teydessä. Kun työnantajat irrottautuivat kolminkantaneuvotteluista ja ryhtyivät vaatimaan kolminkertaisia säästöjä työttömyysturvaan siihen verraten, mitä tulopoliittisessa sopimuksessa oli sovittu, oli soppa ja mellakka täysin valmis.

Hallitus teki aika kummallisia sormiharjoitteluja työttömyysturvan kokonaisuudistuksen yhteydessä. On jäänyt lähes mysteerioksi, miksi pääministerinkin mainostama sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre on paperi, jota valmistettiin sukkuloimalla yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa, olikin sitten vain harjoituspaperi. Oliko niin, että kokoomus oli jo myynyt omat kannanottonsa täysin kiinni lyötyinä työnantajien vaatimustasoa lähemmäksi? Kun hallituskin on vielä valitettavasti porvarienemmistöinen, syntyi paperi, joka aiheutti suurta närää ja jopa kauhistusta ammattiyhdistysliikkeen ja ennen kaikkea työttömien joukoissa.

Sitten ns. uuden poliittisen kulttuurin nimissä niin pääministeri kuin valtiovarainministerikin ryhtyivät kilvan muiden ministereiden säestämänä kertomaan tiedotusvälineissä, ettei hallitus neuvottele mistään enää. Se, mitä hallitus on päättänyt, on siinä ja sillä siisti, vaikka hallituksen yksityiskohtaisissa esityksissä oli selvästi sellaisia lapsuksia, jotka olisivat toteutuessaan vain aiheuttaneet käytännössä lisämenoja valtiolle, kun leikkauksista puhuttiin. Samalla ne olisivat aiheuttaneet ylitsepääsemättömiä vaikeuksia työttömille kotitalouksille.

Oli kaikkien osapuolten kannalta mielestäni järkevää, että viimeisen päivän aikana löytyi myös todellista tahtoa hallituksen puolelta astua neuvottelupöytänsä. Ikävintä on se, että tätä neuvottelutahtoa jouduttiin vauhdittamaan ammattiyhdistysliikkeen puolelta yleislakkouhallalla. Toisin kuin edellisen hallituksen kohdalla nyt löytyi uusi vaihe niin pääministeriltä kuin valtiovarainministeriltäkin. Nyt on syytä todeta, että meillä on pääministeri, jolla taitaa olla loppujen lopuksi kykyä myös neuvotella ja sopia, ja sellainen valtiovarainministeri, joka viime kädessä tuntee vastuun maan kokonaisedusta. Toivon mukaan näin.

On kuitenkin mielestäni varsin kummallista, että niin pääministeri Lipponen kuin valtiovarainministeri Niinistö julkisuudessa suorittavat tietynlaisia anteeksipyyntöjä ja häpeämisharjoituksia siitä, että he ovat tehneet sopimuksen ja neuvotelleet ammattiyhdistysliikkeen kanssa työttömyysturvauudistuksen sisällöstä. Vaikka sopu on laiha, on kuitenkin myönnettävä, että ratkaisulla maamme kansantalouden kannalta

on merkitystä. Se on myös noteerattu maamme rajojen ulkopuolella ja kansallisestikin ns. markkinavoimien reaktioissa. Korot ovat laskeneet, markka hieman vahvistunut ja usko yhteiskuntarauhan säilymiseen nykyisen hallituksen toimilla ilmeisesti palautumassa. Ei tätä tietenkään mielestäni hallituksen tarvitse hävetä. On todettava, että tällaisia saavutuksia eivät ole aikaansaaneet monet nykyiset EU-maiden hallitukset. Ei edes sosialidemokraattinen Ruotsin hallitus ole pystynyt vastaavanlaiseen sopimustoimintaan.

Se, että sopimus syntyi, on mielestäni hyvä asia, mutta työttömyysturvan kokonaisuudistustoimet jäivät selkeästi puolinaisiksi ja aika paljon jatkovalmisteluun. Väistämättä jäi sellainen maku tästä operaatiosta, että tavoite oli vain tehdä leikkauksia ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan ja erityisesti kokoomuksen toimesta.

Hyvänä pointsina voidaan todeta se, että työnantajien maksuosuus nousee nyt asteittain lainmukaiselle tasolle. On aivan turha työnantajajärjestöjen huutaa, että tällä heikennettäisiin työllisyyttä. Se ei luonnollisestikaan pidä paikkaansa, koska maksuosuuksiin ei tulla puuttumaan. Näin yrityskohtaisesti työttömyysturvan rasitus ei tule kasvamaan.

On selvää, että viime vuosien miljardivoitoista on syytä nyt yritysten ja erityisesti suuryritysten oma osinkonsa työttömille maksaa. Tämäkin olisi syytä julkisesti vielä näkyvämmiin todeta, onhan erilaisia sankarikerhomuksia Olliloista ja kumppaneista nyt esitetty, kuinka heidän bonuspalkkansa on moninkertaistanut heidän vuositulonsa. Pieni siivu työttömien toimeentulon turvaamiseksi ei ole kohtuuton vaade näissä osinjonjaoissa.

Arvoisa puhemies! On hyvä asia se, että keskustapuolue ei ole nyt hallitusvastuussa, sillä keskustapuolueen sisältä vaatimukset vielä rajumista leikkauksista tuntuvat nyt yleisessä keskustelussa unohtuneen. Työttömyysturvan käsittelyn aikana erityisesti viime vaalikaudella kusta on vaatinut vielä suurempia leikkauksia erityisesti ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. Tämähän olisi merkinnyt nykyisen työttömyysturvajärjestelmämme romuttamista. Tällöin olisi tapahtunut keskustan niin kaipaamaa rakennemuutosta, mutta sen rakennemuutoksen raunioilla olisi laitettu työttömät entistä pitempiin soppajonoihin ja päädytty todelliseen yhteiskuntarauhan rikkoutumiseen.

On ollut aika tavalla vaarallista seurata kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtajan ed. Zyskoviczin aggressiivisia vaatimuksia repiä

tämä paketti auki, syntynyt laiha sopu rikki. Hän on unohtanut, että nyt ei ole enää porvarihallitus voimissaan, ei ole enää porvarihallitus. Mikäli kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtajan tavoite johtaisi eduskunnassa nyt syntyneen sovun rikkoutumiseen, merkitsi se käytännössä välittömästi, totta kai, hallituskriisiä. Tässä asiassa hallitus ei saa nyt revetä, vaan syntyneen sopimuksen kulkemista, jotka ovat koulutusvakuutuksen kehittäminen ja työttömyysturvan keston ja tason säilyttäminen nykyisellä tasolla, on pidettävä kiinni. Mikäli näihin puututaan, merkitsee se koko baletin uudelleenkäynnistymistä.

Mutta on syytä lakiehdotuksen syntyneitä ratkaisuja sellaisilta osiltaan korjata valiokunta- ja eduskuntatyöskentelyssä, joilla ei ole varsin suuria taloudellisia merkityksiä valtiontalouden kannalta. Yksi ja mielestäni keskeinen niistä on työttömyysturvan saanti- ja paluuehdon muuttaminen takaisin nykyiselle eli 6 kuukauden tasolle.

Mielestäni kokoomuksen ajama raju leikkauslinja merkitsi sitä, että työttömyysturvauudistuksessa unohdettiin kaikki työttömät, toteutettiin leikkauksia eikä päästy todelliseen työttömyysturvan kokonaisuudistukseen.

Paluuehto on hyvin keskeinen kysymys erityisesti haja-asutusalueella oleville työntekijöille, ennen kaikkea tietysti rakennusallalla ja muilla TEL-aloilla työskenteleville. Nykyään — se voidaan todeta — työn kesto on näillä aloilla noin 1,5—3 kuukautta hyvin monissa tapauksissa. Haja-asutusalueella sellaisia rakentamis- ym. työkohteita osuu varsin vähän, joissa työkestit olisivat pitempiä. Näin ollen on tavattoman vaikea tätä 10 kuukauden kertymää edes 24 kuukauden ajanjaksolla saavuttaa. Tällöin nyt työttömyysturvan piirissä olevat rakennusmiehet tulevat käytännössä putoamaan pois koko työttömyysturvan piiristä nyt esitetyllä 10 kuukauden paluuehdolla. Pelkään, että se merkitsee käytännössä sitä, että harmaan työvoiman markkinat edelleenkin rehottavat eikä niitä saada kuriin.

Mielestäni tällaiset typeryydet — uskallan sanoa niin — on syytä nyt korjata valiokunta- ja eduskuntatyöskentelyssä. Jotta korjaustarve ymmärrettäisiin, tulen omalla käyttäytymiselläni lisäämään painetta siihen suuntaan, että nämä epäkohdat voidaan korjata. Jos näin ei tule tapahtumaan, pelkään, että en voi kaikilta osin olla tämän ehdotuksen takana.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen soturi ed. Laitinen

kaiveli vanhoja ja muisteli sitä, kuinka jokin hallitus oli jotakin tehnyt, oli edes tehnyt, mutta Ahon hallitus jätti talouskasvun yhteiskuntaan perinnöksi Lipposen hallitukselle, joka hyvin nopeasti sai käännettyä kaikki mittarit alaspäin. Työllisyyden myönteinen kehittyminen pysähtyi ja kääntyi taas työttömyyden kasvuun.

Ed. Laitisen puheessa ei sanallakaan mainittu sitä, että pitäisi luoda jotakin uutta, siis uusia työpaikkoja. Kysymys oli pelkästään työttömyysturvan puolustamisesta. On hyvä, että meillä on työttömyysturvajärjestelmä, mutta se on tarkoitettu käytettäväksi vain siinä tapauksessa, ettei ole työtä, ja hallituksen tehtävänä on hoitaa valtiontaloutta niin, että kansakunnassa kaikilla ihmisillä on työtä.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Laitinen ihan ansiokkaasti kosketteli sitä, että työssäoloehto pidennettäisiin 10 kuukaudeksi. Hänen näkemyksiinsä voi täysin yhtyä siltä osin, mitä se tulee merkitsemään: Yhä useampi työn putoaa peruspäivärahalle. Mutta näinhän on ollut ainakin kokoomuksen tahto jo edellisellä eduskuntakaudella. Sehän oli selkeästi nähtävissä, että ansiosidonnainen työttömyysturva ja ammattiyhdistysliike olivat silmätikkua ja pahanilmanlintuja. Se, että nyt ollaan tähän päätyessä, on erittäin valitettavaa.

Kannattaa myös muistaa se, ja siitä muistaakseni ed. Laitinenkin mainitsi, miten edellisellä kaudella valtiovarainministeri Viinanen mainitsi ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta yhteiskunnan syöpänä. Tämä lumipallo ansiosidonnaisen työttömyysturvan romuttamiseksi ja ihmisten peruspäivärahalle saamiseksi on suomalaisen yhteiskunnan ja Suomen eduskunnan oikeistopiirissä kasvanut kaiken aikaa, ja tässä näkyy tuloksia.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä pidän ehkä kotitarpeisiin liittyvänä retoriikkana sitä analyysia, jota ed. Laitinen teki maan talouden kehityksestä menneiden vuosien aikana. Myös siihen samaan sarjaan menee hänen arvionsa siitä, mitä mieltä eri puolueet olivat viime vaalikaudella työttömyysturvajärjestelmästä. Olin kuitenkin hieman yllätynyt. Ed. Laitista — pidän ihan tolkun miehenä, joka seuraa asioita ja on niistä perillä. Sitä taustaa vasten on outoa tällaista esittää.

Edelleen kiintyy huomioni kuitenkin siihen, että ed. Laitinen kehtaa kehua esityskokonaisuutta, joka nyt on kaikkienensa viime viikolla

aikaansaatu. Sille, että nuorten työmarkkinatuesta otetaan 200 miljoonaa markkaa nettona pois, mitä ed. Viitanen kovin sanoin kritisoi, ed. Laitinen kehuessaan kokonaisratkaisua ymmärtääkseni antoi tuen. Minä ihmettelen.

Työssäoloehdossa toki ymmärsin ed. Laitisen käyttämät hieman kriittisetkin sanat. Tämä ratkaisu merkitsee muun muassa sitä, että esimerkiksi opettajaksi valmistunut nuori kaveri, joka vuoden ja yhdeksän kuukautta käy opettamassa, ei tämän jälkeen pääse välttämättä ansiosidonnaiselle turvalle lainkaan. Ed. Laitinen, minä palautan mieleen, että teidän puoluetoverinne, hyvä virkamies Raimo Sailas tämän tyyppisiä ratkaisuja esitteli viime vaalikaudella, mutta eivät ne kovin paljon sitä pitemmälle päässeet.

Arvoisa puhemies! Mitä vielä tulee järjestelmän romuttamiseen, josta ed. Laitinen syytti esimerkiksi keskustaa, ei sellaista keskusta ole esittänyt viime vaalikaudella, muttei esitä myöskään tällä vaalikaudella, mutta nykyjärjestelmän muuttamista huomattavasti oikeudenmukaisemmaksi me esitämme.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Niin se on, ed. Laitinen, että ansiosidonnainen työttömyysturva on sillä tavalla, mitä aikoinaan Viitanen tarkoitti, yhteiskunnan syöpä siltä osin, kuin sitä käytetään väärin. Siinä on ilmennyt selviä ilmiöitä, jotka eivät vastaa enää työttömyysturvan alkuperäistä tarkoitusta, eivät sinnepäinkään, ja siltä osin se on syöpä. Jos oikein kriittiseksi haluaisi ryhtyä, onhan se kamalaa, kun joutuu 6 kuukauden sijasta tekemään 10 kuukautta töitä välillä, ennen kuin saa taas uuden 500 päivän loman. Sitä ilmeisesti tässä tarkoitetaan. Olkoon tämä henkilökohtainen puheenvuoroni. Tämä ei liity ollenkaan sosiaalisen keskustan puheenvuoroihin, vaan on ed. Sulo Aittoniemen puheenvuoro.

Lähdin kahvilaan, kun kuulin teidän puheenne alkuosan. Minä tiesin, että tulee se sama jatko: Moititaan edellistä hallitusta ja kehutaan tätä. Niin se vain on, ed. Laitinen, että ministeri Louekoski aikoinaan 91 sanoi sosialidemokraattien Paasilolle: Älkää missään tapauksessa menkö hallitukseen, nyt yhteiskunnan talous romahtaa. Niin asiat on hoidettu sinipunan aikana.

Sosialidemokraatit eivät tulleet hallitukseen. Keskustan Esko Ahon hallituksen aikana maan talouden perusteet rakennettiin uudelleen. Sil-

loin luotiin voimakkaat pohjat, jos katsotaan vaihtotasetta, korkoja, työttömyyden kehitystä, kansan uskoa tulevaisuuteen. Ei ole mennyt kuin vuosi, kun te kompuroitte kuin juopunut akka tai ukko humalassa yhteiskunnassa sen hallituksen kanssa, ja työttömyysturvasopimus osoittaa kompurointia. Tämä paketti on aivan naurettava, jonka te avasitte ja jonka taas sidotte uudelleen, kun oikein suoraan sanotaan asiat, niin kuin ne ovat.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvin mielenkiintoista kuunnella keskustan kehumista viime hallituksen aikaansaamisilla ja työllisyyskysymyksillä, mutta tarkoitukseni ei ole nyt mennä historiassa taaksepäin.

Näen ed. Laitisen puheenvuoron hieman toisin kuin ed. Salo. Ehkä se johtuu siitä, että tunnen hänet pitkältä aikaa ja varsinaisesta työelämästä. Olen vakuuttunut siitä, että ed. Laitinen on ainakin aiemmissa puheenvuoroissaan hyvin useinkin korostanut työllisyyden merkitystä eikä suinkaan kiinnittänyt huomiota ainoastaan työttömyysturvajärjestelmän kehittämiseen, mutta hän voi vastata omalta osaltaan siihen. On tietysti hirvittävä tilanne, aivan kuten ed. Laitinen totesi, tämä työllisyys ehdon nostaminen 6 kuukaudesta 10 kuukauteen. Nimenomaan oli ansiokasta siinä se, että rakennusmiehiä muistettiin. Se oli erittäin hyvä. Monet muutkin ovat heitä muistaneet, ja se on hyvä. Kyllä heitä rankaisee, jos ketä, tämä homma, koska tiedetään, että äärettömän suuria vaikeuksia on saada tuota 10 kuukauden työssäoloehdot täyteen. Ainut, mitä tässä voi perustella myönteisenä näiltä osilta, on se, että karttumisjakso nostettiin 8 kuukaudesta 24 kuukauteen, jos se jotakin lohduttaa. Se vielä tästä olisi puuttunut, jos aika olisi pysynyt entisessä 8 kuukaudessa. Se olisi ollut silloin katastrofi. Silloinhan tämä ei olisi tietenkään toiminut millään tavalla.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On irvokasta, kun edustajat Salo ja Aittoniemi täällä kehua retostelevat sitä, minkälaisen pohjan nykyinen eduskunta ja hallitus saivat edelliseltä kaudelta. (Ed. Aittoniemi: Hyvät pohjat!)

Ed. Salo, vuosina 92 ja 93 Suomen bruttokan-

santuote putosi yhteensä 13 prosenttia. Voidaan sanoa, että sen laatuista bruttokansantuotteen romahtamista ei ole koskaan Suomessa tapahtunut aikaisemmin. Ed. Aittoniemi tässä nyt kehui, kuinka hyvät pohjat luotiin. Kyllä tämä työttömyys- ja velkakierre, jonka kimpussa me olemme, ed. Aittoniemi, varmasti koko tämän ja tulevan vaalikauden vielä, luotiin viime vaalikaudella. Olisi mielenkiintoista lukea esimerkiksi ed. Aittoniemen kommentteja silloin, kun hän vielä toimi Suomen maaseudun puolueessa ja oli kommentoimassa näitä asioita.

Rouva puhemies! Tällä historialla on suuri vaikutus tähän päivään, ja sen takia tähän kannattaa aina palata, koska me joudumme erittäin vaikeiden ongelmien kanssa tänä päivänä tekemisiin.

Ed. Lahtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta on täysin käsittämätöntä, että ed. Aittoniemi täällä käyttää puheenvuoron, jossa hän toteaa, että työttömät ovat lomalla. Minusta tämä on niin vakava kysymys, etteivät kansanedustajat edes tällaisessa debattikeskustelussa voi tuon kaltaisia puheenvuoroja käyttää.

Mitä tulee siihen, minkälaisen perinnön Lipposen hallitus edelliseltä hallitukselta sai, niin kyllä me kaikki tiedämme, niin kuin täällä ed. Elo totesi, että bkt laski erittäin voimakkaasti, työttömyys kasvoi hurjaa vauhtia, valtion velka räjähti, talous romahti, ja itse asiassa käytettiin kyllä valitettavasti työttömyyttä välineenä, jolla muutettiin suomalaisessa yhteiskunnassa, meidän hyvinvointivaltiossamme, rakenteita erittäin voimakkaasti. (Välihuutoja keskustan ryhmästä)

Kyllä minä puolustan nykyistä ansiosidonnaista työttömyysturvajärjestelmää ja näen, että tässä paketissa, ed. Pekkarinen, valitettavasti mentiin aika pitkälle leikkauksiin, ajateltiin asiaa enemmän valtiontalouden kuin työttömän ja tämän järjestelmän kannalta. Tästä johtuen, olen sen sanonut muuten julkisesti ja sanoin sen äsken puheenvuorossanikin, en voi hyväksyä näitä leikkauksia, jotka kohdistuvat nuoriin työmarkkinatuella oleviin työttömiin, ja niitä epäkohtia, mitä hallituksen esityksessä ehdotetaan, muun muassa työssäolo- ja paluuehdon nostamista.

Kyllä minä olen, ed. Salo, erittäin huolissani siitä, että Suomessa on tällainen työttömyys, ja kaikkeni teen omalta osaltani, että työllisyys lähitisi kasvuun ja työttömyys merkittävästi alenisi. Tämän hallituksen ohjelma poikkeaa edellisen hallituksen ohjelmasta merkittävästi siinä, että

työllisyyden hoito on otettu nyt keskeiseksi tavoitteeksi.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Lipposen hallitus on nyt runsaan vuoden istunut ja maata hallinnut, saanut aikaan sen, että hallitusohjelman liitteeksi kirjoitetut säästökohteet tai leikkauskohteet on toteutettu. Viimeiset kohteet ovat nyt meillä käsittelyssä eli työttömyysturva ansiosidonnaisen ja työmarkkinatuen osalta. Hallitusohjelmaan on kirjoitettu, on syytä ed. Elolle ja muillekin sosialidemokraateille mainita, Sosiaali- ja terveystalouden sekä työelämän kehittämisen päälukuun maininta, että sosiaalisten tulonsiirtojen osalta tehdään toimenpiteet siten, että "ei heikennetä kaikkein heikko-osaisten turvaa".

Mutta hallitusohjelman jo mainitsemani lisäpöytäkirja kuitenkin merkitsee sitä, että monella, monella monella tavalla ja lähes kaikkien heikko-osaisten kohdalla heidän turvaansa on heikennetty samanaikaisesti, kun meidän palkan-saajien, työelämässä aktiivitoiminnassa olevien, osalle on tullut verokevennyksiä ja palkankorotuksia. Suhteessa ja reaalisesti heikko-osaisten asemaa hallitus on heikentänyt merkittävästi, ja se lista, millä tavalla, on pitkä. Opintotuesta aloitimme tai te aloititte. Lapsilisät olivat sitten, sitten maatalouden tukipaketti ja kotihoidon tuki, sairausvakuutus, kansaneläkkeet. Kuntien valtionosuuksien kautta palveluja on rasitettu, jo kertaalleen on leikattu työmarkkinatukea, ja nyt siis ovat vuorossa ansiosidonnainen työttömyysturva ja työmarkkinatuki. Eli lista on pitkä.

Syy on tietysti pitkälti se, että valtiontalouden tilanne on tavattoman ongelmallinen. Erityisesti velan kasvu on meille vaikea ongelma, ja siitä on kannettava vastuuta. Mutta kaikkein tärkeintä olisi ollut ja olisi edelleenkin se, että työllisyyttä parannettaisiin määrätietoisin toimenpitein. Se tie on jäänyt hallitukselta kulkematta. Työllisyys on likipitään sama kuin tasan vuosi sitten touokuussa, 450 000 työtöntä. Lukumäärä on pysynyt samalla vaikealla ja korkealla tasolla. (Ed. Elo: Mikä on lääke, edustaja Kankaanniemi?)

Tällä hetkellä käsittelyssä on siis työttömyysturvan leikkaus. Hallitus yritti ohjelmansa mukaisesti kolmikantaisesti sopia, miten tämä kohta toteutetaan, mutta niin työaikalaissa kuin tässä työttömyysturvan uudistamisessa kolmikantaneuvottelut eivät johtaneet tuloksiin. Siitä tulikin ikävä näytelmä jälleen kerran.

Äsken ed. Laitinen antoi kovasti kiitosta ammattiyhdistysliikkeelle, että se sai lakonuhallaan muutettua hallituksen pakettia, mutta valtiovarainministeri televisiossa ja muussa yhteydessä viime viikolla torstain — perjantain aikaan moineen kertaan sanoi, että penniäkään ei säästöistä hallitus tinkinyt eli tehtiin vain sopimuksia joistakin selvitystoimenpiteistä, joilla tämä niin sanotusti työttömien puolesta -lakko peruuntui. Olen hyvin tyytyväinen, että lakko peruuntui. Siinä ei olisi voittajia ollut.

Mutta valitettavasti lasku lankeaa nuorille ja ikääntyneemmille työttömille eli kaikkein heiko-osaisimmille. Yhtenä ryhmänä ovat lyhytaikaisissa työsuhteissa olevat, jotka ansioon suhteutetun työttömyyskorvauksen piiriin pääsemisen ajan pidentämisestä kärsivät, LEL-alat, lähinnä rakennusala. Eli muutamat ryhmät tässä ovat nyt raskaan laskun kantajina. Toisaalta on hämmästyttävää, että vasemmisto nieli tämän tällä tavalla kaataen laskun kaikkien heikko-osaisen työttömien niskaan.

Toisaalta kokoomus taipui siihen, että työvoimavaltaiten yritysten välillisten työvoimakustannusten alentamissuunnitelmista käytännössä luovuttiin useaksi vuodeksi eteenpäin. Näin se tie on suljettu työllisyyden parantamisen välineenä. Tämä on häpeäksi varmasti porvaripuolueelle hallituksessa.

Korostan, että hallituksen pitäisi nyt panostaa erityisesti pk-yritysten työllistämisedellytysten parantamiseen. Yhtenä keinona olisi välillisten työvoimakustannusten määräytymisperusteiden uusiminen. Se ei sinänsä varmaan ratkaise vielä ongelmia. Mutta sen lisäksi erilaisten työllistämiskynnysten alentamisella, mistä täällä on paljon puhuttu, voitaisiin jotain saada aikaan. Mutta toimenpiteet antavat yhä odottaa itseään. Kaikkein tärkeintä on, että yritysten mahdollisuudet ottaa työhön työttömiä paranevat kiireesti.

Jos hallitus panostaisi nimenomaan työllisyyden parantamiseen kaikkensa ja unohtaisi jopa Emu-haaveensa, valtiontalous paranisi työttömyyden alenemisen kautta: Työttömyysturva-menot supistuisivat, ja verotulot kasvaisivat. Kulutuskysyntä lähtisi liikkeelle, ja työllisyys parantuisi sitäkin kautta. Näin valtiontalouden ongelma helpottuisi, ja silloin voitaisiin myös pitää työttömistä huolta, niin nuorista kuin ikääntyneistä ja muista ryhmistä, jotka eivät syystä tai toisesta kuitenkaan työpaikkaa saa.

Se hämmästyttää yhä uudelleen ja uudelleen, että hallitus ei panosta tosiasiaa työllisyyden parantamiseen, vaan leikkausten jälkeen leikkaa.

Nyt ollaan hallitusohjelman viimeisessä kohdassa, joka on toteuttamatta, siis nimenomaan ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkauspaketissa. Tämä työttömyysturvan leikkaus on perusteltavissa valtiontaloudellisista syistä lyhytnäköisesti. Pitemmällä tähtäyksellä säästö ei sitäkään paranna, koska toimenpide jälleen vähentää kulutuskysyntää, ostovoimaa, ja heikentää työllisyyttä. Lisäksi se ajaa nuoria ja muita työttömiä entistä syvempään ahdinkoon elämässään. Siitä on monenlaisia lieveilmiöitä ja ikäviä seurauksia näille ihmisille ja heidän perheilleen.

Ed. Elolle totean, että äsken mainitsin pk-yritykset työllisyyden parantamisen erityisenä kohteena. Eduskuntaryhmällämme on vihreä asiakirja, jossa on työllisyyslääkkeitä pitkä lista. Työn jakaminen on yksi keskeinen asia, jossa pitäisi vähitellen saada jotakin aikaan.

Yhdyn myös siihen, mistä ed. Laitinen äsken puhui, että suuryritysten miljardivoittoja pitäisi jotenkin saada hyödynnettyä. Meillä ei keinoja tietystikään suoranaisesti ole pakottaa niitä, mutta niiden isänmaallisuuteen ja kansalliseen vastuuseen maamme tilanteesta pitäisi vedota voimakkaasti, jotta ne investoisivat kotimaahan, eivät maksaisi osinkoina ulkomaille eivätkä sijoittaisi voittojaan ulkomaille, vaan todellakin Suomeen.

Meillä on esimerkiksi itärajan takana Pietarin alueella ja lähialueilla 10 miljoonaa ihmistä, jotka kuluttavat kuitenkin kasvavassa määrin. Sinne voitaisiin yrittää suunnata tuotteita, ja niiden valmistaminen olisi Suomessa hyvin viisasta.

Mutta tarvitaan uudistuksia työelämässä ja välillisten työvoimakustannusten alentamista ja sitä kautta työllisyyden parantamista, jolloin yrittäminen tulee kannattavaksi. Silloin työllisyyden paranemisen kautta myös valtiontalous saadaan kuntoon. Tämä yksinkertainen malli pitäisi hyväksyä, mutta se ei näytä menevän eteenpäin.

Äsken moitittiin edellistä hallitusta. Sanoisin, että edellisen hallituksen poliittisena linjana oli yksi syvä virhe. Se oli se sama virhe, johon Holkerin hallitus jo koko ajan syyllistyi: väärä rahapolitiikka maassamme. Se oli kyllä ilmeisesti koivistolaista ja sosialidemokraattisjohtoista rahapolitiikkaa, joka johti tähän umpikujaan, josta sitten kärsittiin.

Tänäkin päivänä vallitsee sosialidemokraattinen inflaation vastustuspolitiikka, jota kokoomuskin tukee, aivan sairaaloinen inflaation pelko tässä tilanteessa, jossa siihen ei ole mitään realistisia syitä. Pitäisi vähän hellittää siitä ja tätä

kautta antaa tilaa tuotannon ja yleensä tämän tilanteen korjaantumiselle; sekin olisi lääke. En mitään massainflaatiota halua, mutta ei tällainen linja, mitä nyt noudatetaan, ole kenenkään edun mukainen. Se lisää työttömyyttä, lisää vaikeuksia ihmisille ja on kaiken kaikkiaan tuhoisaa.

Arvoisa puhemies! Itse käsittelyssä olevasta hallituksen esityksestä totean, että täällä on monissa puheenvuoroissa käyty läpi sen muutamat kriittiset kohdat.

Ensimmäinen on työssäoloehdon pidentäminen, joka on hyvin ongelmallinen monilla aloilla. Ihmettelen, jos esimerkiksi rakennusalaa lähellä olevat kansanedustajat, jotka tuntevat sen puolen ongelmat, ovat asian näin nielemässä. On syytä valiokunnassa hyvin tarkkaan pohtia, mihin se on johtamassa.

Seuraavaksi on syytä harkita ikääntyneiden lisäpäiväraha-oikeuden kiristämistä. Onko se kohtuullista näiden ihmisten osalta, jotka ovat pitkän työhistorian tehneet? He ovat siinä mielessä ansainneet kyllä jo eläkeputken pääsemisen. Toki kohtuuttomuudet pitää tässäkin suhteessa poistaa.

Kolmas asia on 20—24-vuotiaiden nuorten työmarkkinatuen leikkaus, joka toteutetaan nyt hirvittävällä nopeudella. Se pitäisi vähintään siirtää pitemmällä aikavälillä toteutettavaksi, jolloin voitaisiin hoitaa se asia, eikä piiskata nuoria näissä valtavan suuren työttömyyden oloissa. Heitä pitää pystyä auttamaan näihin vaihtoehtoihin eikä sillä tavalla, että pannaan leipä poikki ja sitten sanotaan, että pitää tehdä sitä sun tätä. Se ei ole nykyaikaista eikä vastuullista nuorisopolitiikkaa, päinvastoin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tarkoituksena ohjelmansakin mukaisesti oli uudistaa työttömyysturvaa, niin kuin ohjelmassa sanotaan: "Hallitus valmistelee yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa työttömyysturvajärjestelmän kokonaisuudistuksen - -." Eli tavoite oli kokonaisuudistuksen toteuttaminen, ja sen pitäisi tulla voimaan ensi vuoden alusta. Minä en hyvällä tahdollakaan voi sanoa tätä pakettia, mikä on käsittelyssä, kokonaisuudistukseksi. Sillä ei kevennetä järjestelmää, ei yksinkertaisteta hallintoa ja ennen kaikkea tällä ei lisätä lainkaan oikeudenmukaisuutta. Päinvastoin, oikeudenmukaisuus vähenee ja katoaa. Niin kuin totesin, heikoimmassa asemassa olevat ajautuvat entistä suurempiin vaikeuksiin eikä myöskään maksujärjestelmä oikeudenmukaistu.

Mielestäni työttömyysturvajärjestelmä olisi uudistettava kokonaisuudessaan esimerkiksi si-

ten, että eri alojen työttömyyskassat kootaan yhteen vaikkapa Kansaneläkelaitoksen alaisuuteen ja yhteyteen eduskunnan näin valvomaksi. Rahoitusjärjestelmä pitäisi uudistaa yhteneväiseksi ja tasa-arvoiseksi kaikkien ammattialojen osalta maksujen suhteen, järjestelmän suhteen. Hallintoa pitäisi keventää ja poistaa kaikki turhat palkkiovirat, mitä niissäkin järjestelmissä on. Edelleen, tulee yhtenäistää etuusjärjestelmää siitä riippumatta, millä alalla on työtön sattunut olemaan ennen työttömäksi jäämistään. (Ed. Aittoniemi: Se on yleislakko!) — On varmasti niin, että jos tällainen malli toteutetaan, mikä olisi oikeudenmukainen, järkevä, edullinen, se aiheuttaisi yleislakon. Mutta sillä yleislakolla ei olisi minkäänlaista oikeutusta, ei minkäänlaista.

Minä pikkuisen sanon viimeviikkoisesta yleislakon uhasta, joka ei toteutunut yleislakkona. Sillä oli pieni oikeutuksen häivä siinä mielessä, että hallituksen esitys vieläkin on epäoikeudenmukainen erityisesti nuoria kohtaan eikä poista sitä epäoikeudenmukaisuutta, mikä koko meidän kaksiosaisessa järjestelmässämme on. Siksi lakolla oli oikeutusta jossakin määrin. Mutta tässä yleisessä kansantalouden ja valtiontalouden tilanteessa lakonuhka ei tietysti ollut oikeutettu, asian kannalta oli, mutta yleisen tilanteen kannalta ei. Oli hyvä, että lakkoa ei tullut.

Mutta nyt pitäisi todellakin sekä maksurasitteen eli järjestelmän rahoituksen että etuuskien osalta yhtenäistää koko järjestelmä. Eduskunnalla kansan valitsemana pitäisi olla rohkeus tehdä tällainen uudistus ja saattaa niin lääkärit kuin kaupan myyjät saman arvoisiksi periaatteessa tässä järjestelmässä ja lähemmäksi tasa-arvoa myös käytännössä.

Yksi tapa on tietysti tämänkin osalta se, mistä esimerkiksi ed. Filatov viimeksi puhui, eli säättää ansiosidonnaisen työttömyyskorvauksen päivärahalle katto johonkin kohtaan. Samalla tavalla kuin suuriin eläkkeisiin myös näihin voitaisiin säättää katto. Sitä tuntuvat monet vasemmalla kannattavan, mutta eivät kuitenkaan sitä tosisaan näyttäneet ajavan hallituksessa. Niin se on sitten poissa täältä ja edelleen epäoikeudenmukaisuus saa tältäkin osin rehottaa.

Arvoisa puhemies! Ikääntyneiden osalta kysymys olisi ennen kaikkea eläkepolitiikan uudistamisesta myös sillä tavalla, että heidän osaltaan tulisi oikeus kohtuulliseen eläkkeeseen nykyistä helpommin.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kankaanniemi puhui

pääomista ja siitä, että pitäisi tavallaan vedota niihin, että ne sijoittuisivat Suomeen. Kyllähän tänä päivänä tiedetään se systeemi, että pääomilla ei ole kotimaata. Niitä ei enää säkissä kuljeteta, mikä olisi tietysti ihan hyvä tapa. Siten ne voitaisiin paremmin jäljittääkin. Mutta nyt, kun raha siirtyy konekielisenä hetkessä maasta toiseen, tuntuu, että tässä on toivoton tapaus. Kaiken lisäksi tahtoo olla niin, että yhä enemmän tulee ulkomaalaisia, jotka ohjaavat toimintaa maan rajojen ulkopuolelta.

Kolmikantaisuus epäonnistui hallituksen osalta. Sehän meni kaksikantaan, siinäpäin kävi näinpäin. Mutta se on ihan luonnollista, koska työnantajille annettiin työttömyysvakuutusmaksun alennus aikanaan vastikkeetta. Eihän sellaisesta neuvottelusta tule mitään, jos työnantajapiirit sanovat, että pitää säästää 4–5 miljardia, ja on sovittu jostakin huomattavasti pienemmästä eli 600–800 miljoonan säästöstä. Senhän tietää, ettei siitä ainakaan sopimusta synny sillä tavalla. Sitä vielä tuntuu kokoomuspuolue hyvin myötäilevän, niin että se on ilmeisesti hyvä työnantajapiirien kannalla. Älkää, ed. Kankaanniemi, olko yhtään pahoillanne siitä, että kokoomus ei hoitanut leiviskäänsä siinä hommassa, ainakin lehtien välityksellä sai sen kuvan.

Työttömyyskassajärjestelmästä yleensä. Ed. Kankaanniemi ei varmaan tunne sitä tehokkuusajattelua, mikä työttömyyskassoissa on. Nimitäin käsiteltyä tapahtumaa kohti tehokkuus on parempi kuin Kelalla, mitä olen tilastoja nähnyt. Siinä mielessä ei systeemi parane, vaikka se siirrettäisiinkin Kelalle. Ei se tehokkuudeltaan paremmaksi muutu.

Ed. El o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pari kommenttia ed. Kankaanniemen puheenvuoron johdosta.

Kun hän totesi, että Suomen Pankin noudattama vahvan markan politiikka ja sen jälkeen inflaation vastainen politiikka on sosialidemokraattisjohtoista, niin hän hakee sen kyllä aika pitkältä. Tosiasia ilmeisesti on, että vahvan markan politiikan taustalla oli presidentti Koivisto, mutta sehän ei ollut presidentin vastuulla, vaan Suomen Pankin silloisen pääjohtajan Rolf Kullbergin ja (Ed. Kemppainen: Holkerin hallituksen!) myöhemmin Sirkka Hämäläisen. Niin kuin totesin, tällä hetkellä kai tutkitaan, mikä on johtanut Suomen tähän lähes deflaatiotilanteeseen, joka on varmasti estämässä taloutemme elpymistä. Sitä tutkii Kansainvälinen valuuttarahasto, niin kuin tiedämme.

Mitä tulee lakon oikeutukseen, sanon vielä kerran, että minusta suomalainen ammattiyhdistysliike on hyvin vastuullinen. Sillä oli oikeutuksensa ryhtyä toimenpiteisiin tässä tilanteessa. Muistutan muun muassa siitä, mitä tapahtui joulukuussa Ranskassa, missä paljon pienemmästä syystä ranskalainen ammattiyhdistysliike lähti liikkeelle. Saksassa on nyt lakon uhka paljon pienemmän leikkauksen johdosta, joten kyllä ammattiyhdistysliike ympäri Eurooppaa reagoi hallituksen toimenpiteisiin.

Eläkeiän nostamisesta toteaisin sen, että se tuntuu aivan järjettömältä, on jo pitkän aikaa tuntunut. Valtiovarainministeriö ajaa eläkeiän nostamista tilanteessa, jossa meillä ei kerta kaikkiaan ole avoimia työpaikkoja, ei nuorille eikä vanhemmille. Mitä järkeä siinä on tällaisessa taloudellisessa tilanteessa? Jos meillä on työvoimapula, silloin minusta on normaalia, että nostetaan eläkeikää, jos halutaan lisää kokeneita työntekijöitä, mutta tässä tilanteessa tämä on aivan väärä toimi.

Rouva puhemies! Lopuksi työllistämiskynnyksestä. Ilmeisesti ed. Kankaanniemi tarkoittaa ns. joustoja, kun hän puhuu, että työllistämiskynnyksiä pitäisi alentaa. Ehkä ed. Kankaanniemi antaisi nyt jonkun esimerkin, mitä hän tarkoittaa työllistämiskynnyks-sanalla.

Ed. Sa l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elolla olisi ollut varmaan käyttöä viime eduskunnassakin. Hän on oppinut omalla tavallaan läksynsä ja opettajana ei varmaan kannastaan nopeasti luovukaan.

Mutta kun puhutaan suurteollisuudesta ja suurteollisuuden kasvottomuudesta, voitonjaosta, suurteollisuus tänä päivänä toimii valtavirtauksen mukaan eli vahvistaa talouttaan ja investoi isänmaattomasti sinne, mihin on edukkaampaa investoida. Sehän kuuluu tähän nykyjärjestelmään.

Mutta se, mikä tässä on surkuhupaisaa, sosialidemokraatit ovat hyvin voimakkaasti ajamassa valtionyhtiöiden myymistä ja yksityistämistä, ja menetetään loppukin ote siitä teollisuuden ohjailusta, jota Suomen kansalla voisi olla, jos pidettäisiin valtionyhtiöt eduskunnan valvonnassa ja tehtäisiin myös aluepolitiikkaa, aluekehityspoliitiikkaa, niin kuin Suomenmaassa aikanaan on tehty, silloin vanhaan hyvään aikaan.

Ed. Ka l l i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On toki myönnettävä, että työllisyys ei ole parantunut sillä vauhdilla kuin työt-

tömyyden puolittamisura edellyttäisi. Mutta meidän on toki muistettava, että kyllä tähän maahan on viimeisen vuoden aikanakin työpaikkoja syntynyt 45 000:sta 60 000:een riippuen vähän tilastojasta. Tämä on ihan oikean suuntaista, mutta tietysti vauhti on ollut liian hidas. Pitäisin sitä kuitenkin jonkinmoisena saavutuksena.

Meidän on, ed. Kankaanniemi, muistettava se, että me elämme avoimessa kansainvälisessä taloudessa, avoimessa kilpailussa. Suomen talouden tilanne on aika paljon riippuvainen siitä, miten meidän vientimme vetää. Valitettavasti viime aikoina erityisesti meidän keskeisissä vientimaissamme talous on yskinyt, etupäässä Saksassa. Tälle me emme tietenkään voi mitään.

Ehkäpä kaiken kaikkiaankin Euroopassa on jonkinmoisena ongelmana ollut se, että kun kaikki maat samaan aikaan harjoittavat tiukkaa finanssipolitiikkaa, se on merkinnyt kysynnän laskua ja tällä tavalla vähentänyt talouden aktiiviteettia.

Toteaisin, ed. Kankaanniemi, ettei työllisyyden parantamiseen ole mitään nopeita poppakonsteja. Täytyy sanoa, ettei teidänkään reseptinne vakuuttanut.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen-vuoro): Rouva puhemies! Totean, että sosiaalidemokraattien valtionyhtiöpolitiikka on todella aika pelottavaa. Esimerkiksi Jyväskylän seudulla Valmetin myynti aiheuttaa suurta pelkoa siitä, että se siirtyy ulkomaiseen omistukseen ja saattaa lopulta jopa tuoda työttömiä, ja voitot menevät siltäkin osin taas ulkomaille.

Mitä työnantajien puheisiin tulee, puheita tähän maailmaan mahtuu, niin kuin tässä salissa on nähty, ed. Lahtela. Ei niitten mukaan voida elää, vaan sen, mitä on neuvottelupöydässä kuul-tu ja paperille pantu.

Mitä tulee työttömyyskassojen yhteenlaittamiseen, olen sataprosenttisen varma, että sillä saataisiin tehokkuutta lisää ja paljon kustannuksia alennettua. Kela toki on tehoton eräiltä osin, mutta sitäkin voidaan tehostaa, kun sinne pannaan kunnon paineet päälle.

Mitä rahapolitiikkaan tulee, ed. Elo, kyllä se on valitettavasti ollut sosiaalidemokraattisten vai-kuttajien johdossa erittäin vahvasti ja pitkään, ja se on ollut virhepolitiikkaa, kaikkein suurin virhe. Toki joku Saksan tilanne, mihin ed. Kallio viittasi, on ylipääsemätön meille, niin kuin oli Neuvostoliiton romahtaminenkin. Edellisen hallituksen syyksi sitä ei voida panna.

Mitä tulee, ed. Elo, ammattiyhdistysliikkeen

rooliin, kyllä se nyt taipui täysin tähän pakettiin pelkkien selvitysten varassa. Sai lupauksen, että selvitetään ja selvitetään, mutta ei mitään muuta.

Ed. Elo voisi lukea Euroopan sosiaalidemokraattisen puolueen työllisyysohjelman 2,5 vuoden takaa. Siellä selitetään hyvin tarkkaan, mitä sosiaalidemokraatit tarkoittavat joustoilla työelä-mässä. Lukekaa ne, ed. Elo!

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Ihan aluksi olisin halunnut kommentoida ed. Kankaannien esiin nostamaa ajatusta työttömyysturvan rahoitusjärjestelmän muutoksesta. Hän esitti, että se pitäisi siirtää esimerkiksi Kansaneläkelaitokselle, että saataisiin siitä oikeudenmukaisempi. Tietysti tällainenkin ajatus voi tulla, mutta rahoitusjärjestelmä voitaisiin saada oikeudenmukaisemmaksi nykyiselläkin tavalla, vaikka se kulkisin ammattiliiton kautta, kun saataisiin vain yhteisymmärrystä eri ammattialojen välillä. Nyt esimerkiksi Lakimiesliiton jäsen maksaa 250 markkaa vuodessa, jolloin hänellä on liiton jäsenmaksu ja työttömyyskassamaksu siinä samassa. Esimerkkinä voin kertoa, että itse maksan tällä kertaa noin 320 markkaa kuukaudessa jäsenmaksua liittoon, johon muutenkin kuuluisin. Jos tasaamista voitaisiin tehdä, sillä jo saataisiin huomattavasti oikeudenmukaisuutta, mutta se ei ole vain onnistunut.

Toitte myös esiin sen, että ei saatu kattoa ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle tässäkin ratkaisussa. Olen sitä mieltä myös, että se olisi pitänyt saada ja on erittäin valitettavaa, että näin ei käynyt. Esimerkiksi vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä tätä asiaa moneen kertaan käsitelimme ja ministereitä tältä osin evästimme. Haluan kertoa myös sen, että muun muassa Rakennusliiton Uudenmaan aluejärjestö hyvin määrätietoisesti pyrki esiintymään tähän suuntaan ja sanoi, että he haluavat, että katto tulee, että puheet ylisuurista työttömyyskorvauksista myös loppuisivat. Mutta näin nyt vain ei käynyt.

Rouva puhemies! Kun tätäkin keskustelua on kuunnellut ja myös jo vuosia kestänyttä aikaisempaa keskustelua siitä, kuinka työttömyysturvaa pitää uudistaa, ja nähnyt, miten työttömiin ihmisiin on suhtauduttu, ei voi olla muuta mieltä kuin siitä, että työttömiltä ihmisiltä on todella vaadittu äärettömän kovasti henkistä kestävyyttä taloudellisen kestävyuden ohella. Näitä ihmisiä on monella tapaa syyllistetty ja heidän työttömyyhteensä suhtauduttu halpamaisesti. Minun sydäntä viilsi, niin kuin olisi puukolla pistetty, esimerkiksi äsken, kun ed. Aittoniemi — sanon

suoraan, kehtasi sanoa, että työttömät ovat lomalla. Se kertoo suuren luokan häikäilemättömästä suhtautumisesta tämän suuren ongelman kanssa kamppailevien ihmisten elämäntilanteeseen.

Kun työttömyysturvakeskustelua on käyty, sitä on hallinnut päälinjaisena oikeastaan se, että työttömiä on syyllistetty eri tavoin kaiken aikaa, hyvin monella tavoin. Milloin he ovat työhaluttomia, milloin harrastavat väärinkäytöksiä. Aika usein ovat nousseet esiin esimerkiksi erilaiset väärinkäytökset; niitä on vilahdellut tänä iltana tässä keskustelussa monta kertaa. Ajatelkaa, hyvät työtoverit: Kun on puoli miljoonaa työtöntä, kyllä siihen sakkiin varmaan väärinkäytöstenkin tekijöitä sopii. En puolusta heitä, mutta olisiko se jotenkin ihmeellistä? Ei pidä syyllistää työttömiä yleisesti, jos joku tekee väärinkäytöksiä. Emme varmaan ole valmiita sanomaan esimerkiksi kaikkia pankinjohtajia rikollisiksi ja väärinkäytösten tekijöiksi, vaikka siitäkin porukasta on näitä löytynyt.

Yksi asia tässä on ollut erittäin ongelmallinen. Minä koen erittäin suurta tuskaa työttömien puolesta, kun heillä muutenkin on vaikeata ja elämä tehdään kansalaiskeskustelulla vielä vaikeammaksi. On puhuttu esimerkiksi tässä talossa useaan kertaan siitä, kuinka velkaa joudutaan ottamaan työttömyyden hoitamiseen. Tietääkseni valtion budjetti on yksi kokonaisuus. Velkaa otetaan moneen muuhun asiaan. Sitä otetaan esimerkiksi siihen, että meidän herramme voivat käydä Brysselissä päivittäin neuvottelemassa; maksetaan lentolippuja ja matkailuja. Edustustoja pidetään yllä ympäri maailmaa. Velkaa otetaan kansanedustajien ja ministereiden palkkojen maksuun, lentokenttiin, teihin, kaikkeen mahdolliseen. Miksi nostetaan esiin se, että työttömien elättämiseen pelkästään otetaan velkaa? Se on erittäin raskasta niille ihmisille.

Olisin halunnut ihan lyhyesti muutamia koh-
tia työttömyysturvapakettista kosketella.

Indeksiehto esimerkiksi on mielestäni aika kyseenalainenkin. Siihen on tänä iltana muistakseni täällä viitattukin. Nyt on jo useammalle vuodelle sovittu siitä, aina vuoteen 1998 asti kai, että indeksit jäädytetään, mutta tällä esityksellä tulisi vielä vuosi lisää. Samaan aikaan todennäköisesti kuitenkin on tulossa palkankorotuksia, ainakin ikälisiä ja palvelusvuosilisiä valtio- ja kuntasektorilla ja varmaan muuallakin, mutta ei ole koskaan ajateltu, että niistä pitäisi karsia. Aina otetaan kiinni arimpaan ja kaikkein haavoittuvimpaan kohtaan. Minä to-

della rohkenen toivoa, että perustuslakivaliokunta hyvin tarkkaan katsoo, miten indeksilain laita on, puuttuuko se perusoikeuksiin. Todella toivon sitä, että tämä asia voidaan perustuslakivaliokunnassa katsoa sillä tavalla, että siitä ei tehdä poliittista kädenvääntöä, vaan tämä todella katsotaan rehellisesti. Hiukan minä olen huolestunut tämän asian osalta siitä syystä, että ed. Zyskoviczin puheenvuoro oli kivenkylmä tältä osin. Hän antoi ymmärtää, että ei perustuslakivaliokunnalla ole mitään tekemistä tämän asian kanssa enää.

Työmarkkinatuesta ja siihen tehtävistä muutoksista täällä on käytetty mielestäni aivan erinomaisia puheenvuoroja, viimeksi ed. Filatov. Hänen näkemyksiinsä voi tältä osin, oikeastaan kaikilta osiltaan, yhtyä. Olen muutamien nuorten kanssa kerennyt keskustella tästä asiasta, ja he ovat olleet erittäin huolestuneita myös ns. pakkokoulutusasiasta; heistä monet näkevät sen tällä tavalla.

Sellainen seikka, jota ei ole käsitelty täällä tänä iltana, on kotona asuvien, työmarkkinatuelle olevien nuorten elämäntilanne. Ajatelkaapa, että päiväraha on vain 60 prosenttia 118 markasta ja perheessä saattaa olla tilanne, että on työtön isä, työtön äiti ja työmarkkinatukea 60 prosenttia saava nuori tai kenties kaksi. Nämä ovat hyvin vaikeita asioita, joissa meidän pitäisi kyetä menemään arkipäivään. Minulla on sellainen käsitys, että nuorten kohdalla tätä asiaa jotenkin pitäisi voida vielä korjata, sillä kun kokonaisuus paljastuu, se on varmaan erittäin raadollinen ja erittäin onneton. Jos ei muuta niin ainakin se tietää sitä, että rasitteet siirtyvät kunnille, koska näiden nuorten on myös elettävä.

Täällä on myös puututtu puheenvuoroissa ja itsekin puutuun vastauspuheenvuorossani työsäoloehdon pidentämiseen. Ed. Laitinen esitti toivomuksen, että se voitaisiin palauttaa 6 kuukauteen. Tietenkin se olisi toivottavaa, jos se suinkin on mahdollista. Yhteen asiaan haluaisin työsäoloehdon osalta ainakin korjauksia, ellei 6 kuukautta onnistu. Nythän lakiesityksen mukaan viikossa pitää olla 18 tuntia töitä, mutta tätä määrää olisi alennettava niin, että esimerkiksi muurari voisi mennä laatoittamaan kylpyhuoneen ja saada siitä 8 tunnin palkan, siis voisi ottaa tällaisia lyhyitä työsuhteita, samoin maalarit tai kuka tahansa. Kotiapulainen voisi mennä hoitamaan lapsia tai perushoitaja mennä sairaalaan tuuraamaan päiväksi tai kahdeksi. Tämä mielestäni palvelisi hyvin ansiokkaasti sitä hallituksen tavoitetta, että lyhyiden työsuhteiden vas-

taanottaminen tulisi entistä houkuttelevammaksi ja kannattavammaksi. Myös tällä voitaisiin kerätä ansiosidonnaisia päiviä.

Arvoisa puhemies! Muutama sana ikääntyneistä työntekijöistä. Minä en olisi osannut mil-lään tapaa ennakoida sitä, että tähän kohtaan olisi puututtu, koska työelämässä on varsin paljon ikääntynyttä väkeä, pitkän työhistorian teh-neitä. Olisi todella toivonut, että 53 vuotta ja kuukausi työttömyysputkeen, jos kerran mikään muu ei auta, olisi heille vielä taattu. Se, että nyt esitetään pehmennyksenä muun muassa koulu-tusta, on aika lailla hämmentänyt ja ärsyttänyt-kin tämän ikäisiä ihmisiä. He kysyvät, oikeute-tusti mielestäni, mihin heitä koulutetaan, mitä varten heitä koulutetaan, kun kerran ei ole näky-vissä, että sillä koulutuksella saisi työtä, kun ei 45-vuotias koulutettu tahdo saada työtä, saati 55-vuotias, ja työnantajat kovin mielellään tä-män ikäisistä juuri eroon haluavat.

Jos meillä on ylimääräistä rahaa koulutuk-seen, mielestäni sille olisi parempia kohteita. Esi-merkiksi työvoimapolitiisessa koulutuksessa on hyvin paljon aukkopaikkoja. Sanon itse esimerk-kinä, että Tampereella ammatillisessa kurssikes-kuksessa, jossa opetetaan sorvareita, on yksi cnc-sorvi ja siinä vieressä lojuu 6—10 kaveria. Kun yhtä opetetaan, toiset katsovat vieressä, ja vuo-rotellaan tätä systeemiä. Tässä tarvittaisiin lisää sorveja, että päästäisiin käytännön työharjoitte-luun. Tällaisiin tapauksiin sitä rahaa mielestäni enemmänkin tarvittaisiin kuin iäkkäiden ihmis-ten kouluttamiseen.

Moneen kertaan on todettu se seikka, että pitää saada työpaikkoja, työttömyysturvamenot vähenevät vain sillä, että saadaan ihmisille töitä. Moneen kertaan on tänäkin iltana tullut esiin se, millä tavalla niitä työpaikkoja saataisiin. Yksi on se, että pk-sektoria, työvoimavaltaista sektoria, helpotettaisiin palkkaperusteisissa maksuissa. On se vain kummallista, kun viimeiset viisi vuot-ta minä olen tässä talossa kuunnellut puheita tästä asiasta, kun kaikki me siitä puhumme, että asia ei vain etene. Mistä tämä oikein on kiinni? (Ed. Kemppainen: Maksetaan työttömyysturva-menoja!) — Ei se nyt ihan siitäkään johdu. Kyllä siellä on paljon muitakin palkkaperusteisia mak-suja kuin työttömyysturvamaksut. — Pienillä työnantajilla sentään maksut ovat onneksi por-rastettuja, mutta tarvitaan varmaan vielä lisää toimenpiteitä.

Olen mielessäni miettinyt tätä asiaa. Esimer-kiksi alennettiin työnantajan työttömyysvakuu-tusmaksua yksityisellä sektorilla 3 miljardilla ja

kuntasektorilla miljardin potilla, ja me olemme vaatineet ainakin kunnallisina päättäjinä kun-tasektoria työllistämään ja saaneet siellä koh-tuullisen hyviä tuloksia alkuunkin, ei varmaan riittävästi eikä läheskään kaikissa kunnissa, mutta monissa kuitenkin. Mutta mitä on tapah-tunut yksityisellä puolella? 3 miljardia on men-nyt kuin tuhka tuuleen, eikä sieltä mitään työ-paikkoja ole tullut. Tästä minulla on lupa tehdä se johtopäätös, että olisi varmaan tarpeellista ruveta tekemään sellaisia ratkaisuja, että niitä alennuksia ja porkkanoita annetaan siinä suhteessa, kuin ruvetaan työllistämään. Työn-antaja työllistää, on näyttöjä siitä, että on työl-listänyt. Sen jälkeen tulisi vasta mahdollisesti joitakin helpotuksia.

Ed. Kankaanniemi valitteli puheenvuoros-saan sitä, että ei suurteollisuudelta oteta rahaa ja raha on isänmaatonta. En ole koskaan nähnyt, että suurteollisuus olisi vapaaehtoisesti kovin helposti maksanut, eikä rahalla ole koskaan ollut isänmaata eikä kasvoja.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rimmi näki huolena, että työttömiä syyllistetään. Ei varmaan kukaan tar-koituksella tee niin. Kyllä kai arvostelu työttö-myysturvajärjestelmää kohtaan ja mahdolliset syyllistämiset tulevat sen takia, että siellä on ra-kenteellisia ongelmia, jotka mahdollistavat työt-tömyysturvassa, jos eivät väärinkäyttöä, ainakin laskelmoinnin ja jopa keinottelun. Näitä muu-toksiahan me esitämme nimenomaan, jotta täl-lainen työttömyysturvalla keinottelu estettäisiin. Mutta millä nämä muutokset on estetty? Yleis-lakkouhallalla.

Samaten kun, ed. Rimmi, vasemmistoliitossa esitätte päivärahakattoa tai arvostelette indeksi-jäädytyksiä tai työmarkkinatukeen tehtyjä leik-kauksia, oletteko te ihan jengalla, mitä täällä on tapahtunut? Nämähän tulevat sen takia, että var-sinaiseen ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan ei ole tullut leikkauksia. Te olette hyväksyneet tietyn tasoiset säästöt työttömyysturvajärjestel-mässä, eikä kosketa tähän 12 miljardin pottiin, jota saa parisataatuhatta ihmistä, vähän yli. Säästöt tehdään työmarkkinatuessa ja perustur-vassa, joita saa yhtä monta ihmistä suurin piir-tein, mutta siihen käytettävät määrärahat ovat pienemmät. Kyllä teidän pitäisi tunnustaa, että ei ole tullut rakenteellisia uudistuksia ja työttö-myysturvamenot tulivat epäsosiaalisiksi nimen-omaan yleislakkouhkan takia. Kun ed. Huotari on täällä, totean, että ei ay-liike hyväksynyt sitä,

että näitä säästöjä olisi etsitty yhteistyössä ja olisi voitu etsiä muualtakin.

Mitä tulee pk-yritysten työllistämismahdollisuuksiin, kyllähän nimenomaan työttömyysmenot ja työeläkemenot ovat 10—15 viime vuoden aikana lisääntyneet. Ne ovat suurimpia esteitä epäsuorissa palkkamenoissa.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyväksyttyjen säästöjen tulee olla oikeudenmukaisia. Jos tätä esimerkiksi keskustasta ajaisi, ed. Kemppainenkin vaatisi pääomatulojen huomioon ottamista sosiaalietuuksien yhteensovittamisessa, muun muassa työttömyysturvassa. Näin hän ei tee.

Ed. Rimmi oli oikeassa siinä, kun hän totesi, että indeksitarkistuksen poistaminen vuodelta 99 on täysin perusteeton ja tarpeeton toimenpide, koska reaalista palkankorotusta tapahtuu — tai oikeastaan käytännössä alentamista. (Ed. Kemppainen: Te hyväksytte sen!) — Toivottavasti eduskunta ei tule sitä hyväksymään.

Toinen on työmarkkinatuki alle 25-vuotiaiden osalta. Se tulee vaatimaan täsmäkoulutusta, erityisiä toimenpiteitä. Muuten se systeemi ei tule onnistumaan. Muuten se on tilastojen putsaamista. Siihen on myös puututtava.

Ed. Rimmin kanssa olen eri mieltä siitä, kun hän 53-vuotiaiden osalta lähti yksitotisesti tuomitsemaan. Nimittäin kyllähän jopa vahva suomalainen vientiteollisuus, joka tekee suurta tulosta, on käyttänyt härskesti hyväkseen työttömyysturvan eläkeputkea, eikä se voi olla oikein. Tietysti se ei osoita vientiteollisuudelta suurta isänmaallisuutta työllisyystalkoissa myöskään. Samaan aikaan kun ollaan hyvin varovaisia uusien työntekijöiden palkkaamisessa, teollisuus on käyttänyt tätä järjestelmää vanhojen työntekijöiden ulosmittaamiseen. Se ei voi olla tässä tilanteessa oikein myöskään.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rimmi kyseli, mihin iäkkäitä ihmisiä koulutetaan tai kuntoutetaan. Kyllähän tässä ihan selkeästi semmoinen ajatus syntyy, että näiden ihmisten on tehtävä vielä yksi veltti, ennen kuin jäävät työttömyyseläkkeelle, elikkä hukkaprosentti on suuri. Heidän pitää olla 10 kuukautta töissä tai osaksi koulutuksessa, kuntoutuksessa, mutta joka tapauksessa pitää olla töissä, ennen kuin pääsevät eläkkeelle. Osa

koulutuksesta, 16 viikkoa, luetaan 10 kuukauden työssäoloahtoon. Minusta se on sinällään nöyryyttävää.

Itse tein joskus lakialoitteenkin, josta käytiin lähete keskustelu täällä, että 55-vuotiaat pitkäaikaistyöttömät pitäisi päästää työttömyyseläkkeelle. Minusta se olisi kohtuus. Siihen kuuluu vielä se harkinta, että työvoimaviranomainen toteaa, että he eivät työllisty; todennäköisesti heidän työllistymisensä olisi hyvin vaikeata. Siinä mielessä tämä on hyvin ristiriitainen asia ja kirvelee kovasti, mutta näköjään hallitus viisaudessaan ja jopa työmarkkinajärjestöt ovat sopineet, että tämä on oikein ja kohtuullista. Minusta se ei ole.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kemppaiselle totean, että ed. Rimmi on ihan jengallaan, vaikka arvosteleekin näitä esityksiä. Minä kerroin omia näkemyksiäni ja myös vasemmistoliiiton näkemyksiä. Täällä on oikeus näitä arvostella. Ei ollenkaan heikota arvosteleminen.

Te sanoitte, ettei onnistuttu esimerkiksi ansiosidonnaista leikkaamaan. Totta kai siinä etujärjestöt pitivät puoliaan ja ay-liike yritti pitää kiinni kaikin voimin siitä, mitä oli sopinut tupossa. Siitäkään se riitti oli, ja siihen olen tänään aikaisemmassa puheenvuorossani viitannut.

Mitä tulee vientiteollisuuteen ja siihen, että vientiteollisuus on käyttänyt härskesti hyväksi sitä, että 53-vuotiaita on voitu saneerata, pitääkö sen tähden niitä ihmisiä, jotka ovat joutuneet sen kohteeksi, rangaista? Eikö vientiteollisuuteen päin pitäisi laittaa paineita, että näin ei saa tehdä?

Ed. T i u s a n e n: Arvoisa puhemies! Päättään nostanut uusioikeisto ja uusliberalismi käyttävät suurtyöttömyyttä ja valtiontalouden epätasapainoa härskesti hyväkseen ajaakseen tästä yhteiskunnasta alas sen sosiaaliturvaa, tätä nk. hyvinvointiyhteiskuntaa, pohjoismaista mallia. Uskon, että 200 kansanedustajassa on myös niitä, jotka tähän tähtäävät. En usko, että ketään heistä on nyt paikalla, mutta tällainen tilanteen ja hädänalaisten hyväksikäyttö on aivan selvästi nähtävissä. Uskon, että monella suunnalla tyytyväisyydestä oikein hetkotetaan, kun työttömyys pysyy tällä tasolla ja kun valtiontalous todella on huonossa kunnossa. Tätä tilannetta käytetään hyväksi ajettaessa mainitsemiani yhteiskunnallisia turvarakenteita alas. (Ed. Kemppainen: Mikä hallitus nyt on?)

Tämä tuli myös esille ammattiyhdistysliikkeen

ja hallituksen konfliktissa. Aivan selvästi oli tietty euforia oikealla puolella nähtävissä ja kuultavissa, myös tietty ilmasilta kokoomuksen eräiden edustajien ja muun muassa ed. Kemppaisen välillä, siinä, miten nyt pistetäänkin ammattiyhdistysliikettä oikein tapetin ja seinän väliin. Tällaista keskustelua saattoi kuulla, ei mitenkään tarvinnut kovin salaa kuunnella.

Tällaista Fleet Street -ilmiötä odotettiin myös Suomeen. Muistatte sen Lontoon kadun, jolla nämä painotalot olivat, joiden työntekijät yrittivät pysyä leivässä ja olivat lakossa. Sitten mogulit ajelivat ohi uusine systeemeineen. Fleet Street -ilmiö haluttiin tuoda myös suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen nujertamiseen. Tässä hetkuttelivat myös keskustan eräät edustajat, muun muassa huomasi tämän ed. Kemppaisen kohdalla. (Ed. Kemppainen: Vastuuseen pitää panna!)

Tänään käyty keskustelu ylimalkaan on osoittanut myös valmiutta uuteen ajatteluun, ei vain valmiutta leikkauksien jatkamiseen pääsääntöisesti niiltä, joilla muutenkin on vähän.

Eduskunnan enemmistö — tässä voimme todeta myös itsekkäisesti, että nimenomaan hallituspuolueet — on potanut aktiivista muistinmenetystä sen suhteen, mitä hallitusohjelmassa sanotaan, että "ei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa". Juuri pienituloiset lapsiperheet, joita koettelee työttömyys, kokevat omassa elämässään tämän osan hallitusohjelmaa jääneen todellakin ilman ansaittua huomiota.

Tänään on kiinnitetty vakavaa huomiota kansantalouttamme uhkaavaan deflaatioon. Muun muassa ed. Elo ansiokkaassa puheenvuorossaan näin teki. Kotimarkkinoiden lamasta on päästävä. Tämä vaatii pieni- ja keskituloisten kulutuskysynnän lisäämistä, ja keino tähän on heidän verotuksensa helpottaminen. Jokainen pieni- ja keskituloisen lisämarkka menee kulutukseen.

Yritysten maksamien palkan sivukulujen painottaminen yrityksen liikevaihdon suuntaan on välttämätöntä. Yhteiskuntamme ei todellakaan tule selviytymään tässä tilanteessa, jossa jatkuvasti täydellä kapasiteetilla toimiva vientiteollisuus ei ole palkannut uusia työntekijöitä — tai hyvin vähän — samalla kun se tekee tuhansien miljoonien markkojen voitollisia tilinpäätöksiä. Esimerkiksi paperikoneen uusiminen pääsääntöisesti merkitsee tuotannon voimakasta lisäämistä suunnilleen puolella henkilökunnalla siitä, mikä ennen uusimista oli. Sama koskee mekaanista puunjalostusta, kuten esimerkiksi Enso-Gutzeitin Kotkan sahan uusiminen osoittaa:

tuotannon oleellinen lisääminen puoleen vähennetyllä työvoimalla.

Yhteiskunnan pelastaminen vaatii rohkeutta nostaa robottiverotus käyttökelpoiseksi keinoksi saada suurteollisuus osallistumaan yhteiskunnan palvelujen ja perusrakenteen kustantamiseen. Maan hallituksen ja ministerien tehtävänä on osaltaan edistää tätä ajatusta myös Euroopan unionissa.

Emu-kriteerit riepottelevat työttömyystilastoja koko Euroopan unionissa, eivät vain Suomessa. Saksan Bundestagin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja totesi pari kuukautta sitten puolestaan, että sosiaaliturva on kilpailun este. Tämä lausunto ilmentää niitä ideologisia ongelmia, joita nk. yhdentävässä Euroopassa on, joita Euroopalla on edessään ja jotka vaikuttavat päivittäiseen poliittiseen päätöksentekoon.

Arvoisa rouva puhemies! Eduskunnassa me hyvätuloiset leikkaamme pienituloisten ihmisten elintasoja. Ongelmana on koko yhteiskunnassa kasvava itsekkyyks, se ettei poliittisista syistä ole päästy leikkaamaan eikä saa leikata sieltä, missä todella on mistä leikata: pääomatuloista ja suurista yritysvetoista. Samoin täällä esiin tullut päivärahakaton luominen olisi ja on tarpeellista. Tämän salin poliittiset voimasuhteet ovat edelleen sellaiset, että oikeudenmukaisuus ja tasiarvoisuus hukkuvat itsekkyyden hyökyaallon alle.

Onkin syytä peräänkuuluttaa tähän taloon ei tällä kertaa nais- tai miesverkostoa vaan verkostoa, joka olisi ja on valmis todella suojaamaan pienituloista, heikoimmassa asemassa olevaa kansalaista. Hallituspuolueiden kohdalla tämä merkitsee myös hallitusohjelman toteuttamista.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi haluaisin todeta, että uskokaamme valiokuntiin ja tähän taloon sikäli, että valiokuntatyössä voitaisiin ja voidaan hallituksen esitystä myös parantaa. Ne ajatukset ja huomiot, jotka liittyivät työttömyysvakuutusjärjestelmän kokonaisvaltaiseen uudistamiseen, ovat varmasti perusteltuja.

Ed. Jari Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Tiusaselle täytyy todeta, että hänen analyysinsä yhteiskunnasta oli pikkuisen erilainen kuin minun, mutta toisaalta olen tyytyväinen, sillä jos ajattelisin samalla tavalla kuin ed. Tiusanen, olisi syytä nipistää itseään ja katsoa, onko hereillä. Mutta vakavin heitto hänen puheessaan oli se, että Suomessa on joku, joka on tyytyväinen siitä, että on 450 000 työtöntä. Minä en kyllä semmoista usko.

Näitä ei takuulla ole yhtään, ainakaan yhtään vastuullisesti ajattelevaa ihmistä, ei tässä talossa eikä missään muuallakaan Suomessa. Se on tietysti tärkein asia, koska jokainen takuulla tekee kaiken voitavansa, jotta työttömyyttä saataisiin pienennettyä. Siitä, millä keinoilla se tapahtuu, on tietysti erilaisia ajatusmalleja.

Mutta on yksi asia, mihin toivoisin vastausta. Täällä on puhuttu tänäänkin useamman kerran siitä, että pieni- ja keskituloisten verotusta pitäisi keventää, joten kertokaa nyt minulle, kun olen uusi kansanedustaja, missä menee pieni- ja keskituloisten raja, mikä on keskituloisen ja mikä pienituloisen nettotulo ja kuinka paljon pitäisi veroja siltä kohtaa alentaa. Kun katsoo, mikä on brutto- ja nettotulojen erotus, niin nykyisen progression mukaan ei hirveästi ole eroja tietyissä tuloluokissa. Vaikka bruttotulot kasvavat, nettotulot eivät kasva oikeastaan ollenkaan.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen puuttui pääomatuloihin. Se olikin mielenkiintoista, kun esitin ministeriön virkamiehille, että pääomatulot pitäisi tehdä vähentäväksi tekijäksi työttömyysturvassa, heille se ei käynyt ollenkaan. He vastustivat suoralta kädeltä tällaista esitystä. Minun mielestäni siinä ei ole mitään järkeä, että esimerkiksi vuokratuloja voi olla vaikkapa 1 500 markkaa, ilman että se vaikuttaa ollenkaan työttömyyspäivärahan määrään, kun taas saman kokoinen työtulo vaikuttaa pienentävästi. Kyllä meidän tässä salissa pitäisi päästä jo puhumaan siitä, että jos kerran ihmisillä on pääomatuloja, verotettava osuus tulisi vähentäiseksi sosiaalietuuksista. Sillä tavalla voitaisiin myös osittain turhaa ja osaa työttömiä myös katkeroittavaa tulonsiirtoa vähentää ja säästää saada aikaiseksi.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton puhujilla, kuten ed. Tiusasella, on jäänyt oppositio- ja vaaliaikainen levy päälle, kun te vaaditte robotteeroa tai päivärahakatkoja. Tehän olette hallituksessa ja hallituksessa esimerkiksi vientityöntekijien työttömyysvakuutusmaksua pienennätte. Toimitte juuri päinvastoin. Kuitenkin te täällä arvostelette näinpäin. Samoin päivärahakatot te siunaatte, vaikka ratkaisut ovat juuri päinvastaisia kuin te esitätte.

Kun te, ed. Tiusanen, sanoitte, että uusoikeisto käyttää tilaisuutta hyväkseen, nyt on vasemmiston vaalivoittoon perustuva hallitus, jossa

molemmat vasemmistopuolueet käyttävät valtaa ja ay-liike vielä hallituksen päälläkin käyttää viimeistä veto-oikeutta. (Ed. Huotari: Ei ole vasemmistoenemmistö!) Ei tämä ole uusliberalistista, vaan tämä on kyllä minun mielestäni lähes yhden asian diktatuuria silloin, kun viimeiset päätökset tehdään. Ainakaan tältä näkökannalta ette voi vastuuta säilyttää muualle.

Arvostelitte esimerkiksi minun puheenvuoroani siitä, että me pyrkisimme jotenkin ay-liikkeen nujertamiseen. Ei suinkaan, mutta on lupa arvostella ay-johtoa sellaisista ratkaisuista, joita se tekee esimerkiksi jäsenistönsä enemmistön etuja vastaan. Kun lopputulos on kuitenkin näin epäoikeudenmukainen, että tekin arvostelette, on toki meidänkin lupa arvostella ja sanoa, että jos he eivät ota vastuuta, he ovat silloin väärässä. Mutta te nojaatte poliittisessa voimassa heihin ja käytätte heitä hyväksenne. Siitä huolimatta he tekevät sellaisia päätöksiä, joita te ette pidä hyvinä.

Sitten vielä kahteen asiaan. Hallitusohjelmassa sanotaan, ettei leikata heikompiensaisten turvaa. Eikö nyt ole juuri tehty päinvastoin? Silloin kun oli kotihoidon tuen, lapsilisän, peruspäivärahan ja sairausvakuutuksen leikkaukset, nehen olivat juuri leikkausta pieniosaisilta. Kun te sanotte, että kulutukseen pitäisi antaa nimenomaan pienituloisille ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut, ed. Kemppainen!

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kemppaiselle: Totesin todella niin, että tätä hallitusohjelman asiakohtaa ei ole pantu toimeen, siis on leikattu. Erityisesti pienituloiset ja heikompiensaisten ovat joutuneet leikkauksen kohteeksi.

Ed. Jari Koskiselälle uusliberalismista: Englanti oli hyvä malli, nimenomaan thatcherismi, tähän tilanteeseen, johon sielläkin jouduttiin, jossa lyötiin ammattiyhdistysliikettä ikään kuin missiona, lähetystehtävänä, maahan ja alas. Minun on omasta puolestani helppo puhua asiasta, koska en erityisemmin ole ammattiyhdistysliikkeen edustajana koskaan missään ollut enkä koe olevani. Mutta näen niin, että se on suomalaisen demokratian kannalta erinomaisena tärkeätä, että meillä on pystyvä ja toimiva ammattiyhdistysliike. Väitän, että on olemassa tämä halu. Ei sitä sanota eikä kirjoiteta julki, mutta se näkyy teoissa. Löytyy myös tahoja, jotka ovat tyytyväisiä siitä, että tätä taloudellista tilannetta, maan

hätää, voidaan käyttää hyväksi sosiaaliturvan ja ammattiyhdistysliikkeen alas ajamiseksi.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota erääseen asiaan keskustelun tiimoilta. Arvelen nimittäin, että asia menee myös perustuslakivaliokuntaan lausunnolle. Iltapäivällä ed. Zyskowiec käytti puheenvuoron, jossa hän totesi, että perustuslain mukaan alas-päin voidaan aina toimeentuloturvasa mennä, ei ole olemassa alarajaa, siis voidaan joustaa aina alaspäin. Samalla hän varoitteli sosialidemokraatteja siitä, että perustuslakivaliokunnassa sen antaessa lausuntoa asiasta ei alettaisi rettelöidä sillä tavalla, että vedotaan perustuslain antamaan perusturva-oikeuteen ja sillä tavalla pyritäisiin vesittämään työttömyysturvauudistukseen liittyviä sopimuksia.

Tämä oli aika erikoinen lausunto ed. Zyskowieciltä. Jos ajattelen aikaisempia arvioita, miten perustuslain perusturvuudistusta saatetaan käyttää hyväksi, niin tässä on juuri se esimerkki. Kun ei ole mitään, on vain sana, että on oltava riittävä toimeentulo, aina voidaan joustaa tarpeen mukaan ja antaa se mahdollisuus, että ihmisen elintaso viedään aina alhaisemmaksi ja alhaisemmaksi.

Tässä mielessä on hyvin tärkeätä, kun perustuslakivaliokunta käsittelee työttömyysturvauudistusta eri osiltaan, muistaa se, että se ei ole poliittinen elin. Se on korkea lain tulkitsija tässä talossa, eikä se saa ed. Zyskowiecin sen paremmin kuin muidenkaan ajatusten ja lausuntojen perusteella, vaan kylmästi ja inhimillisesti ratkaista, mikä on perustuslain mukaista.

Mielestäni ed. Zyskowiecin ajattelu, en halua häntä moittia, oli aika varomatonta perustuslain tulkintaa, mihin hän tavallaan ohjaili: että te demarit ette vain missään tapauksessa ala käyttää hyväksi perustuslain turvaa tässä asiassa, vaan kyllä se myötä sen mukaan, kuin tarvitaan. Pidän tätä hyvin pahana ajatuksena.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana vielä puhujakorokkeelta käsin, vaikka vastauspuheenvuoroja on tullut käytettyäkin.

Työttömyysturvavaleikkauksessa käytiin kyllä ihmeellinen show. Kolmikantaisesti sovittiin säästöjen suuruudesta, mutta sitten, kun oikeat tilanteet tulivat, summat olivatkin jotain muuta, kuin oli sovittu. Siinä vaiheessa ei voinut kuin ihmetellä. Joku muukin edustaja täällä ihmetteli, onko tilanne näissä neuvotteluissa sillä tavalla,

että ihmiset ovat väsyksissä, ajettu loppuun, vai onko kysymys siitä, että kirjurit ovat heikkoja. Jatkoa ajatellen, jos mitä sopimuksia tehdään, kuinka monikantaisesti hyvänsä, kyllä kirjausten pitää olla sellaiset, että ne pitävät.

Kun olin pääluottamusmiehenä, vaikka ilmaisuaitoni kirjallisesti onkin hyvin vajavainen, kyllä sopimukset useimmiten pitivät. Jos eivät käyneet pitämään, kyllä siinä rähinä tuli samalla tavalla, kuin meinasi tässäkin tulla. Tosin oli hyvä, kun välttyttiin, ettei mene niin pitkälle.

Käyn lakiesityksen muutamia kohtia ihan lyhyesti lävitse.

Työssäolo- ja paluuehdon muuttamisessa 10 kuukauteen tulee olemaan vaikeuksia, koska kuntien budjetteihin pitää saada lisää rahaa. Muutoin siinä käy niin, että ihmiset tippuvat 500 päivän rajan ulkopuolelle. Niitä on tippunut tänäkin aikana jo, vaikka työssäoloehto ja paluuehto ovat olleet 6 kuukautta, ja sosiaalitoimen luukulle tulee lisää asiakkaita.

Lisäksi voi vielä ottaa huomioon, että kun 53-vuotiaiden, ikääntyneiden ihmisten eläkeputki siirtyy kahdella vuodella eteenpäin, sehän tekee sen, että sieltä tulee, määriä en tiedä, koko maassa kymmeniätuhansia ihmisiä odottamaan 10 kuukauden työllistämisyksiköä, että pääsevät taas työttömyysturvan piiriin ennen työttömiksi jääntään. Siinä mielessä tämä tekee lisää velvoitetta ja lisälaskua kunnille. Tässä toivoisi jonkin tyyppistä vastuuntuntoa, kun tiedetään, mitkä ovat kuntien mahdollisuudet, kun erinäköisiä poliittisia voimasuhteita on olemassa. Nytkin jo näkee, että joissakin kunnissa työllistäminen hoidetaan paremmin ja toisissa ihmisten annetaan hyvin kylmästi tipahtaa. Siinä tapahtuu juuri se, mistä tässäkin salissa on monesti peräänkuulutettu: Ihmisiä nöyryytetään vielä siinä vaiheessa, kun he ovat saattaneet tehdä jo hyvin pitkän työputken ja joutuneet sitten jostain syystä työttömiksi.

Sovitellun päivärahan osalta yhä edelleen olen sitä mieltä, että vanha, vuonna 1993 ollut systeemi olisi ollut parempi. Osa-aikatyöntekijöiden osalta olisi muutettu järjestelmää tähän suuntaan, mikä nyt on, ja kokoaikaisissa, lyhyissä työsuhteissa olisi ollut se systeemi, että kun ollaan työttöminä, saadaan korvaus niiltä päiviltä ja työpäiviltä tietysti palkka. Tähän verrattuna se on karkeampi systeemi, mutta se koettiin oikeudenmukaisemmaksi. Kun rakennustyöntekijät kävivät täällä lähetystönä, he totesivat, että heistä se on parempi systeemi.

En tiedä, miksi tällaiseen päädyttiin, mutta tuntuu jollakin tavalla, että tässä on virkamies-

valtaisuus hyvin suuri. Valmistelussa ei hirveän paljon painoarvoa laitettu meille, jotka otimme yhteyttä virkamiehiin päin, ja todennäköisesti haluttiin junnata joku linja läpi, ja tässä tulos on.

Se, mitä ed. Huotarikin täältä korokkeelta puhui ja paikaltaankin, että otettaisiin pääomatulot vähentäväksi tekijäksi työttömyysturvassa, olisi minusta ollut aivan aiheellinen juttu. Samanlaista rahaa se on, saako pääomatuloa vai palkkatuloa, jos ottaa sen ihmisen elämisen ja toimeentulon kannalta. Pääomatulo vain sattuu tulemaan vähän helpommalla. Se on jotakin muuta kuin työllä tehtyä, se tulee sijoittamisesta. Minusta yleensä se voisi olla vähän kovemmin kohdeltu kuin työtulo. Siinä vaiheessa ei tarvitse enää hikoilla.

Sitten kattoajatus. Useimmissa maissa, missä on ansiosidonnainen työttömyysturva, on myös työttömyysturvalle katto. Jos oikeudenmukaisuutta ajattelee, olisi pitänyt uskaltaa jossakin vaiheessa hallituksen toimesta tuoda se esille, mutta ilmeisesti pelättiin, kun puhuttiin työmarkkinajärjestöjen osuudesta, sitä, että parempitulaiset järjestöt eivät kattoo hyväksy, niin kuin tulikin viestiä, että tällaista ei pitäisi säätää.

Toinen asia on leikkurin jyrkentäminen. Tällä hetkellä voimassa olevassa laissa on raja 10 620 markkaa kuukaudessa ja ansioturva karkuu ylimenevältä osalta 20 prosenttia. Jos se olisi muutettu 10 prosenttiin, sieltäkin olisi muutama sata miljoonaa tullut säästöä. Se olisi tuntunut parempiosaisilla ihmisillä.

Mutta tässä on esitys, ja valiokunnalla on tietysti mahdollisuus tehdä muutoksia. Toivoisin, että ovatkin kyseessä olevissa valiokunnissa, että he harkitsevat mahdollisuutta, onko paluuehdon osalta mahdollista muuttaa 10 kuukauden rajaa mahdollisesti 6 kuukauteen tai johonkin välille, kuitenkin tietäen, että monilla aloilla on sellaisia töitä, että ehto on mahdottomuus periaatteessa saavuttaa, vaikka aika onkin kaksi vuotta.

Ennen kaikkea sellaisilla alueilla, mistä itsekin olen kotoisin ja missä työttömyys on toiseksi tai kolmanneksi suurin maassa, tietää ihan tarkkaan, että millään järkevillä konsteilla ihmiset eivät työllisty. Se tietää sitä, että jos kunnat eivät satsaa lisää rahaa työllistämiseen, siinä käy niin, että ihmiset putoavat ansiosidonnaiselta turvalta. Tosin tässäkin salissa olen kuullut puheita, että jotkut voivat jopa olla vahingoniloisia siitä, jos tällainen sattuisi, koska jotkut ovat purkamassa koko ansiosidonnaista järjestelmää puhei-

den mukaan. Itse tulen viimeiseen asti tappelemaan vastaan. Tämä on työllä ansaittua sosiaaliturvaa, ja jotkut haluavat saada samat etuudet myös niille, jotka eivät ole koskaan lähteneet kukaan töihin. Ilmeisesti on sellaisia isäntiä ja emäntiä, muista en osaa sanoakaan.

Toinen, minkä valiokunnassa toivoisin otettavan vakavasti ja käytävän kaikki vaihtoehdot läpi, on, ettei väliinputoamisia tapahtuisi. Ikänytneiden osalta on hyvin vaikeita tilanteita, samaten nuorten päässä. Pitäisi voida turvata ihmisille jonkin tyyppinen elämisen mahdollisuus ja ihmisarvoinen elämä tässä hyvässä Suomessa tämänkin jälkeen.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahtelakin viittasi siihen, että ay-johto ei olisi tiennyt, mistä se tupossa sopi. Kyllä kai kaikille vähänkin ajatteleville on selvillä, mitä on sovittu. Hallitusohjelmasta lähtien on aina puhuttu siitä, että valtion menoista säästetään se ja se osa. Pääministerikin on sen todennut, eli varmasti oli tieto kaikilla, mistä oli sovittu. Kysymys oli vain siitä, että piti löytää tekosyy, että yleislakolla päästiin uhkaamaan ja saatiin tämä näytelmä aikaiseksi. Mutta tämä on aivan ilmeisesti jokaiselle selvää, koska jos sen lauseen lukee, mikä on hallitusohjelmassa ja tupossa kirjattu, kyllä se täsmälleen samaa tarkoittaa. Toisessa asia on yksiselitteinen, toisessa jos ei ole yksiselitteinen, niin silloin pitää katsoa se toisesta kohtaa.

Ed. Lahtela, niin kuin useat vasemmistoliitonkin ryhmän puhujat, ovat valitelleet, että yksittäiset kansanedustajat eivät saaneet tahtoaan läpi epäkohtien korjaamisessa. Näin varmasti on, kun korporatiivista valtaa on käytetty. Mutta eihän loppujen lopuksi ollut kyse muusta kuin hallitusohjelmassa päätettyjen säästömäärien läpiviennistä. Kun ette tuoneet esille sellaisia vaihtoehtoja, että ne olisivat täyttyneet, tai ette saaneet ay-liikkeen hyväksyntää, se on aika huono tekosyy, että nyt sanoudutte irti näistä kielteisistä asioista. Hallitusvastuuta kannetaan kokonaisuutena. Sitä joko kannetaan tai ei.

Kattoajattelusta. Sekin on aikamoinen tekosyy. Eikö olisi parempi, että rakennettaisiin sellainen oikeudenmukainen ansiosidonnainen työttömyysvakuutusjärjestelmä, yleiskassaan perustuva, jossa todella on vakuutusluonnetaan niin, että voidaan katsoa, että siinä on maksettu työttömyysvakuutuksesta? Jos olisi laskutapa, jossa esimerkiksi katto-ongelma olisi ratkaistu sillä tavalla, että turvaa ei laskettaisi urakkatu-

loista vaan alan palkkatasosta, sitä ei voitaisi arvostella liian korkeaksi.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kemppaiselle toteaisin — en tiedä, onko se ennakkointia, minä en ole vielä vasemmistoliiton ryhmään siirtynyt — leikkauksen tasosta. Kyllä kai, jos sopimukset olisi yksiselitteisesti kirjattu joihinkin niihin pöytäkirjoihin, joita neuvotteluista on tehty, ei tällaista tappelua olisi tullut, koska kumpikin osapuoli olisi voinut osoittaa, että on juuri näin kirjattu. Siinä on niin iso tulkinnanvara. En tiedä, oliko tarkoituksellista, että joku kirjasi ja teki tällaisen jutun, että voitiin tulkita kahtaalta. Voi olla haarakka kaksinkertainen, kolminkertainen, ja jotkut ovat sitä mieltä, että oikean tason piti olla 600 miljoonaa ansiosidonnaisesta ja etuusmenoista.

Ed. K u o s m a n e n: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys työttömyysturvan uudistamiseksi jäi torsoksi. Työttömyysturvajärjestelmään tehtiin vain osa välttämättömistä uudistuksista. Siksi muutosten työllistävä vaikutus jää vähäiseksi tai negatiiviseksi. Lisäksi säästöt jäävät pieniksi eivätkä alenna työn hintaa toivotulla tavalla. Työttömyydestä aiheutuvat välittömät menot ovat noin 27 miljardia markkaa vuodessa. Esitetyt säästöt jäävät ensi vuonna alle miljardiin markkaan ja vuonna 1999 suurimmillaankin vain alle 2 miljardiin markkaan. Valtion velka kasvoi yhtä paljon pelkästään kaksiviikkoisten neuvottelujen loppuvaiheen aikana. Työnantajien rahoitusosuutta työttömyysturvamenoista lisättiin. Nyt tehtyjen päätösten säästöt ohjataan kokonaan valtiolle ja palkansaajille.

Työttömyysturvamenojen raju kasvu johti siihen, että työnantajien työttömyysturvamaksu nousi kymmenkertaiseksi lyhyessä ajassa 1990-luvun alkupuolella. Työnantajat rahoittavat työttömyysturvamenoista tänä vuonna 8,3 miljardia markkaa. Tästä suurten yritysten osuus on lähes 90 prosenttia. Maksu on edelleen nelinkertainen pitkän ajan keskiarvoon verrattuna. Hallituksen päätös merkitsee sitä, että työnantajien työttömyysturvamaksu säilyy huippukorkeana, mikä osaltaan hidastaa talouskasvua ja haittaa työllistämistä.

Hallituksen esityksen mukaan lomautusajan työttömyysturvamenot peritään työnantajilta. Muutos luo uuden esteen työvoiman palkkaami-

selle. Tämä kustannusten yksipuolinen kohdistaminen voi johtaa siihen, että irtisanominen yleistyy sellaisissakin tilanteissa, joissa tilapäinen lomauttaminen olisi tarkoituksenmukainen vaihtoehto.

Työttömyysturvamenot ovat kohonneet kohtuuttoman korkeiksi. Olennaiseksi puutteeksi jäi, että nykyisen turvan kestoa ja tasoa ei kyetty korjaamaan. Työttömyysturvajärjestelmä uudistuu jonkin verran työhön kannustavamaksi. Tästä eteenpäin historiallisen korkean ansiosidonnaisen turvan tason säilyttäminen ei enää ole mahdollista. Lisäksi suurten ikäluokkien kustannuspommi lykkääntyi hiukan myöhäisemmäksi. Myönteistä on myös, että hätäisesti valmistellusta, keskeneräisestä koulutusvakuutusmallista ei tehty sitovia päätöksiä. Sinänsä on tärkeää, että koulutuksen tehostamisella pyritään parantamaan työttömien sijoittumista työelämään. Aikuiskoulutusta on kuitenkin syytä tarkastella jatkossa entistä monipuolisemmin ja laajemmin.

Arvoisa rouva puhemies! Talouskasvu on jatkuvasti hidastunut monissa meille tärkeissä maissa. Se on jopa lähes pysähtynyt. Jo ensimmäisen vuosineljänneksen jälkeen on selvää, että teollisuusyritysten tulokset jäävät tänä vuonna miljardeilla markoilla suunnitelluista budjeteista. Mitään merkkejä kasvun uudesta käynnistymisestä ei ole. Elo — syyskuun vaihteessa syntynyt ainutkertainen tulopoliittinen ratkaisu ei enää riitä kasvun vauhdittamiseksi. Suomalainen ongelmakolmio on tällä hetkellä deflation, korkean reaalkoron ja verokiilan yhdistelmä. Sen mustaan aukkoon hukkuu merkittävä osa ostovoiman poikkeuksellisen suuresta kasvusta. Siten se hidastaa myös uusien työpaikkojen syntymistä kotimarkkinoille.

Pankkien uusien luottojen efektiiviset kustannukset ovat entistä suuremmat. Reaalisesti keskimääräinen korko on 7 prosentin luokkaa. Se jarruttaa kulutusta. Erityisesti se näkyy asunokaupassa, siis rakentamisessa. Reaalikorkoa on siis edelleen laskettava; huutokauppakorkoa ja mahdollisesti myös peruskorkoa on myös varaa alentaa.

Korkea työn verotus on yksi työttömyytemme suurimpia syitä. Verotusta on alennettava, ja vastaavat säästöt on etsittävä julkisesta taloudesta. Suurimmat hyödyntämättömät reservit ovat yhä edelleen harmaassa taloudessa. Verotuloja jää saamatta ainakin 15 miljardin markan verran vuodessa. Väärin perustein maksettujen työttömyysturva- ja toimeentulomenojen määrää on vielä vaikeampi arvioida. Näiden epäkohtien

korjaamiseen tähtää sekä työttömyysturvauudistus että tuloloukkujen purkaminen. Sama tahto on myös verokiilan kaventamisella.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kuosmanen käytti varsin asiantuntevan talouspoliittisen puheenvuoron, joka piti sisällään myös ajatuksen siitä, miksi työllisyyttä ei synny. Toisaalta olemme tässä tilanteessa joutuneet työnantajapuolella kahden tehtävän loukkuun: työllistää ja maksaa työttömyydestä aiheutuvia kustannuksia hyvin merkittävästi. Tämä tuli myös ed. Kuosmasen puheessa esille.

Kokoomuksessa on tietämystä, mutta ei varsinaista toimintaa myöskään hallituksessa harmaan talouden kitkemiseksi. Sen ymmärrän, että sosiaalidemokraateilta ei löydykään innokkuutta siihen, että ansiosidonnaisella työttömyysturvala olevat, jotka käyvät harmaalla keikalla, yritettäisiin pistää riviin. Mutta kokoomuksessa kuvittelisi olevan sellaisen ryhtiliikkeen, joka hallituksessa toimisi tämän asian korjaamiseksi.

Ed. Kankaanmies (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmasen puheenvuoro oli todella tervetullut sinänsä, vaikka kaikkiin sen kohtiin en voi suoraan yhtyäkään. Hän totesi, että uudistus, joka on käsittelyssä, on jäänyt puolitiehen. Tämä on totta. Valitettavasti se on menoa taaksepäin, ed. Kuosmanen, siltä osin, minkä mainitsitte, kun jatkoitte keskustelua, jota itekin puheenvuorossani kävin: Väkilisten työvoimakustannusten betonointi sille tasolle, jolla se nyt on, on todella taaksepäin menoa. Työllisyys ei valitettavasti lähivuosiinakaan parane tämän paketin johdosta.

Oikeastaan olisi ollut hyvä kuulla hallituspuolueen arvostetulta yrittäjäedustajalta, kenen järjetön esitys ja päätös oli, että välillisten työvoimakustannusten alentamissuunnitelma luovuttiin. Jos se oli ministeri Niinistön, hän ansaitsee erityisen syvät moitteet omalta puolueeltaan, jos yrityspuolue haluatte olla. Työllisyys ei todellakaan parane, ja se pitäisi saada paraneamaan.

Toisaalta ed. Kuosmanen nosti esille myös kasvun hiipumisen. Se on äärettömän vakava kysymys tällä hetkellä. Meillä on syksyllä katastrofi päällä, jos kehitys menee tähän suuntaan. Toivoisin, että kaikkialla salissa käytäisiin keskustelua siitä, millä voidaan ehkäistä se synkkä rotko, jonka partaalla olemme, ettemme putoa sinne. Hallitus on ottamassa askelta eteenpäin,

vaikka sen askeleen alla ei ole muuta kuin tyhjyyttä ja synkkyyttä. Nyt esille nousi myös harmaa talous, ja siihen pitäisi todella voimakkaasti ja kiireisesti myös paneutua.

Ed. Tiustanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Salo ikään kuin sivulauseessa totesi, että työnantajat ne vasta pinteessä ovat yhteiskunnassa. Varsinainen debatin avaaja sivusi muutamaa tosiseikkaa, esimerkiksi sitä, että todellinen korko on 7 prosenttia, ja puhui deflaatiosta ja sen kielteisestä merkityksestä, joka vaikuttaa nimenomaan tähän.

Kuitenkin siinä mielessä olisin ed. Kuosmasen kanssa eri mieltä, että kun nimenomaan alenamme pieni- ja keskituloisten verotusta ja veroaakkaa, meidän ei tarvitse leikata valtiontalouden menoja, toisin kuin totesitte. Pidän mahdollisena, että tarkoitatte sitä, että jälleen leikataan ihmisten sosiaaliturvaa tai vastaavia menoja. Tälle tielle alkäämme tässä hallituksessa enää aktiivisesti lähtekö.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ensiksi haluan puuttua väärin perustein maksettuihin työttömyyspäivärahoihin, niin kuin täällä monta kertaa hyvin "asiantuntevasti" ilmeisesti monet ihmiset sanovat. Tiedän, että kun väärin perustein maksetaan työttömyyspäivärahaa, niin jos kysymyksessä on vilpillinen teko, siitä seuraa petossyyte, ja jos se on vilpittömässä mielessä tapahtunut, silloin se hoidetaan muulla tavoin riippuen siitä, miten pitkä aika on kysymyksessä. Minusta pitäisi vähitellen jo ruveta tämä asia siirtämään sen oikeille tasoille eli selvittää, minkä verran väärin perustein maksettuja päivärahoja yleensä on ja mitkä ovat ne syyt, minkä takia näitä väärin perustein maksettaisiin. Jos joku työntekijä on töissä ja samalla nostaa työttömyyspäivärahaa, silloin voi myös kysyä, onko työnantajalla puhtaat jauhot pussissa.

Asiaan liittyvät tietysti myös harmaat keikat. Joku kehotti, oliko se demareita tai yleensä vasemmistolaisia, miettimään, mitä tälle asialle pitäisi tehdä. Kerron, että Rakennusliiton Uudenmaan aluetoimistossa on erittäin tehokkaasti hoidettu asiaa jo parin vuoden ajan ja siitä on myös ollut tuloksia. Koko ajan työntekijäjärjestöt puuttuvat asiaan, koska harmaa työvoima vie myös oikeita työpaikkoja. Täytyy muistaa, että harmaata työntekijää ei ole, jos ei ole harmaata työnantajaa. Ehkä pitäisi lisätä sanktioita myös työnantajille, että harmaata työvoimaa ei enää niin paljon käytettäisi.

Kun on kuunnellut koko illan näitä puheita, on huomannut sen, että Suomi on pitkä maa ja eri puolilla Suomea on hyvin erilaiset tilanteet. Varmaan Lapin ja myös Oulun läänin kansanedustajat samoin kuin Itä-Suomesta tulevat tietävät, miten erilaiset tilanteet eri puolilla Suomea ovat. Esimerkiksi Kainuussa ei vapailla työmarkkinoilla ole työpaikkoja. Jos minulta esimerkiksi tämän neljän vuoden rupeaman aikaan on mennyt työpaikka alta, niin kuin hyvin todennäköistä on, niin vaikka olisin kuinka aktiivinen ja vaikka kuinka minulla olisi hyvä koulutus, työpaikkaa ei välttämättä ole, varsinkin jos on poliittinen rasite nimenomaan tuolla alueella, jolla keskustapuolue hallitsee kaikkia, myös yksityisiä työpaikkoja.

Se osoittaa sen, että me puhumme niin erilaisista asioista ja erilaisista lähtökohdista. Täällä joku voi nähdä, että joku tekee harmaata keikkaa, mutta ei siitä välitä. Jos sitä pienemmällä paikkakunnilla tai pohjoisessa joku tekee, naapuri sen kyllä varmasti ilmoittaa. Siellä nämä harmaan talouden ongelmat eivät ole niin suuret.

Kun ajatellaan, että avoimen sektorin työpaikkoja ei ole juurikaan ainakaan Pohjois-Suomessa, silloin erittäin tärkeiksi tulevat työllistämismäärärahat, valtion määrärahat, ja niitä, ikävä kyllä, tämäkin hallitus on leikannut koko ajan. Tämä ja edellinenkin hallitus on leikannut nimenomaan työllistämiseen kohdistuvia varoja. Koulutukseen taas on lisätty rahaa. Niin kuin tänään aikaisemmin jo kerroin, työllistämisrahat esimerkiksi Kajaanin tahdolta ovat nyt loppuneet. Kaikki pitkäaikaistyöttömät, olivatpa olleet työttöminä 18 kuukautta tai 2 vuotta, joutuvat jäämään ilman työpaikkaa, mikäli uutta rahaa ei löydy. Kaupunki on kuitenkin työllistänyt saman verran kuin aikaisemmin, mutta säännökset ovat muuttuneet. Kaupungille ja kunnille työllistäminen on tullut vielä kalliimmaksi kuin aikaisemmin.

Mitä tehdään noille pohjoisen ihmisille, jos kaikille ei riitä työpaikkaa? Pitäisikö heidät raahata tänne väkisin juurettomiksi ihmisiksi näihin pääkaupunkiseudun lähiöihin? Sieltä ovat työtä tulleet tänne hakemaan vapaaehtoisesti, sieltä on jo hyvin paljon lähtenyt ihmisiä ja nuorta, koulutettua väkeä koko ajan lähtee lisää. Haluammeko Pohjois-Suomesta reservaatin, jossa on paljon suojeltuja vanhoja metsiä ja muutamia vanhuksia siellä puiden ja metsien kätköissä asumaan? Ei kai näin ole. Jo turvallisuuspoliittiselta kannalta on järkevää, että koko Suomi pidetään asuttuna.

Sitten menen työvoimatoimistojen erilaisiin tulkintoihin.

Jossakin vaiheessa esitin työttömyysturvauudistuksesta, joka silloin alussa vielä oli mielestäni uudistus, että lähdetäisiin työvoimatoimistojä aktivoimaan. Työvoimahallinnossa on paljonkin tekemistä. Siellä on monta kertaa juututtu vanhoihin asenteisiin. Nyt kun on annettu paikallista päätösvaltaa, jokainen työvoimatoimisto käytätty eri tavalla. Erot ovat todella suuret.

Toisista työvoimatoimistoista saa korkeintaan 2 kuukauden työsuhteita. Jos työssäoloehto muuttuu 10 kuukaudeksi, 3 000:n tai 4 000 asukkaan kunnassa on täysi mahdollisuus saada 8 kuukauden työpaikkoja jostakin avoimelta sektorilta.

Koska tilanne on mennyt niin älyttömäksi, samaiset työvoimatoimistot antavat myös karensseja oudoista asioista: Jos työnantajalle on tarjottu kolmea kirvesmiestä ja yhden kanssa tulee sopimus, kahdelle annetaan karenssi sen vuoksi, että heillä ei ole ollut neuvottelukykä, että olisivat päässeet sopimukseen. Ei ole ihme, että työttömyysturvavaltakunnalla on paljon tehtävää ja vuoden jonot, koska tällaisia päätöksiä tehdään sen vuoksi, että halutaan kiusata ihmisiä.

Esitin työttömyysturvan valmistelussa, että työvoimahallinnossa siirryttäisiin erilaisiin tulostavoitteisiin. Tällä hetkellä siellä tulostavoitteena on pitkäaikaistyöttömyyden katkaisu. Jotta voitaisiin mahdollisimman monta pitkäaikaistyöttömyyttä katkaista, pitää ensin olla pitkäaikaistyöttömyyksiä. Vasta sen jälkeen voi tehdä tulosta eli katkaista niitä. Niinpä monissa työvoimatoimistoissa, jotka haluavat olla tuloksellisia, työnhakijaa pyydetään tulemaan ensimmäisen kerran työvoimatoimistoon ehkä 10 kuukauden kuluttua työttömyyden alkamisesta tai mahdollisesti vuoden kuluttua. Työllistyminen avoimille työmarkkinoille noin pitkän työttömyyden jälkeen on aika mahdotonta. Tulostavoitteeksi pitäisikin asettaa pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisy: Mitä vähemmän pitkäaikaistyöttömiä yleensä työvoimatoimiston kirjoilla on, sitä paremmat olisivat nämä tulokset.

Työttömyysturvavaleikkauksista täällä on pitkin iltaa puhuttu, siitä onko tämä nyt hyvä vai huono ratkaisu ja mitä olisi pitänyt tehdä.

Minulla oli lukuisia erilaisia vaihtoehtoja, millä tavalla olisi voitu sekä kannustavasti että parempia työttömyyspäivärahoja alentamalla saada saman kokoisia säästöjä, kuin nämä ongelmallisimmat säästöt tällä hetkellä ovat, mutta se

ei jostakin syystä käynyt. Olen erittäin pettynyt tulokseen, mutta tulen valiokunnassa kuitenkin vielä esittämään vaihtoehtoiset säästöt, koska kysymys ei ole siitä, etteikö työttömyysturvasta voisi säästää, vaan siitä, keneltä otetaan. Ymmärrän, että oikeisto ajaa hyvien päivärahojen säilyttämistä. Jos niillä puolueilla työttömiä kannattajia on, tietysti he ovat näitä, joilla on hyvät päivärahat.

Samoin olisi pitänyt keskustella rahoitusremontista, jossa ei toimittaisi sillä tapaa, kuin ed. Kemppainen esitti, vaan niin, että valtio maksaisi peruspäivärahan plus lapsikorotuksen ja kassan jäsenet plus työnantajat rahoittaisivat lopun eli vakuutusosuuden. Silloin tulos olisi kohtuullinen. Silloin ne kassat, joista saa isoa päivärahaa, joutuisivat keräämään myös hyväpalkkaisilta jäseniltään enemmän. Silloin työssäolevat olisivat niitä, jotka maksavat. Tällä hetkellä lääkäri maksaa 150 markkaa vuodessa ja esimerkiksi rakentaja voi maksaa 3 000 markkaa vuodessa. Maksu ei ole ollenkaan riipuvainen siitä, minkälaista työttömyyspäivärahaa saa.

Sitten menen tähän, mitä tupossa sovittiin.

Olen hyvin tarkkaan lukenut niitä papereita, ja ensimmäisessä paperissa lukee, että tehdään 600 miljoonan markan säästö ansiosidonnaisesta työttömyyspäivarahasta valtion menoista. Kun tuposopimuksessa hallitus tähdensi ja täydensi tätä sopimusta, siinä puhuttiin vain rakenteellisista säästöistä eikä enää ollenkaan valtion menoista. Kummallista oli, että kun useita kertoja pyysin ministereiltä vastausta siihen, kumpi se säästösumma on, sitä ei haluttu sanoa ääneen. Keskustelua käytiin ainakin kaksi kuukautta myös lehtien palstoilla, mutta asiaa ei haluttu sanoa ääneen. Kissaa ei haluttu nostaa pöydälle ajoissa, vaan sitten vasta, kun oli taistelu menossa. En tiedä, kenen etu se loppujen lopuksi oli.

Kun koulutusvakuutuksesta sovittiin, molemmat lakkoon valmiit ay-pomot sanoivat televisiossa, että nyt sovittiin, että koulutusvakuutuksen rahoituksena ei käytetä tason ja keston alenamista. Mutta pääministeri jo samana päivänä, kun sopimus oli tehty, sanoi, että mitään sellaista ei olekaan sovittu. Kyllä ed. Lahtelan mainitsemaa kirjuria pitäisi tutkia, pistääkö hän kaikki asiat ylös. Kaiketi väärinkäsitys ei ole kirjurin vika, vaan niitten jotka paperiin nimensä laittavat. Katsotaan sitten loppuvuodesta, minkälainen taistelu saadaan uudelleen tason ja keston leikkaamisesta, mikä ay-liikkeelle tuntui olevan

kynnyskysymys. Siitä ei nyt uskalleta puhua eikä sopia ajoissa, vaan siirretään se taas muutaman viimeisen yön ratkaisuksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuulee saman jo toiseen kertaan illan kuluessa, alkaa vihdoinkin uskoa. Minä tulin nyt täysin vakuuttuneeksi, että ed. Huotari on sitä mieltä, että tämä yleislakon estänyt sopimus pitää repiä eduskunnassa auki ja ottaa se mahdollisuus vastaan, että yleislakko sitten tulee. Minä uskon, että tästä salista tuskin löytyy yhtään ainoaa edustajaa, joka olisi tyytyväinen tähän ratkaisuun. Minä olen kuunnellut tämänkin keskustelun alusta miltei loppuun saakka ja tullut siihen vaikutelmaan, että tukijoita ei niinkään löydy, mutta sen sijaan yhteiskunnallisen tilanteen ymmärtäjiä kyllä. Minä joudun toteamaan, että ed. Huotari ei ainakaan siihen ryhmään kuulu.

Toivoisin, että lähettäisitte kummankin puheenne kopion SAK:hon mieluummin tänä iltana vielä faksilla.

Ed. Johannes Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotari kiinnitti huomiota siihen sinänsä ikävään ilmiöön, että tässä nyt kahdessa vaiheessa on liikuttu tämän puolentoista vuoden prosessin aikana kaksilla papereilla tai ainakin kahdella tulkinnalla samoista markkamääristä. Tässä tapauksessa ehkä ennen kaikkea valtiovarainministeriön joidenkin virkamiesten on syytä mennä itseensä. Tulee paljon turhaa juoksua, kun tällainen väärinkäsitys taikka väärinkirjaus leviää. Tässä tapauksessa valtiosihteeri Sailas pitkälti paikkasi sitä omalla toiminnallaan yleislakkouhan selvittämisessä, ja papereita saatiin täsmennettyä, mutta se, että ylipäänsä aiheutettiin niin vakava erimielisyys ja kolmikannan lohkeamisvaara, sinänsä vaatii itsetutkiskelua.

Myös hallituksen toiminnassa on kehittämisen varaa varmasti siinä suhteessa, kannattaako todella isoista asioista tehdä välipapereita: Kirjataan parille sivulle suuria periaatteita hyvin tulkinnanvaraiseen tapaan. Joistakin asioista annetaan myötäsukaisia lausuntoja tai tuntemuksia toiseen suuntaan ja toisista toiseen suuntaan. Taustalla kuitenkin on jo valmiiksi kirjoitettuja lakiesityksiä. Voitaisiin puhua ihan suoraan täsmällisistä sisällöistä ja jättää vähemmälle tällaiset julkilausuman luontoiset muistiot, jotka tässäkin prosessissa olivat vain aiheuttamassa sekaannuksia.

Kokonaisuutena työttömyysturvarehovka varmasti antaa ajattelemisen aihetta ja oppia tullevalle.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Arvelen, että ed. Huotari on oikeassa siinä väitteessään, että papereissa kirjaus tuponeuvottelujen kuluessa muuttui. Siitä sen verran faktoja on olemassa. Näin jälkikäteen täytyy tietysti kysyä perustellusti, voiko tällainen kirjauksen muuttuminen olla aivan tahaton vahinko. Kun tiedämme, että yleensä työmarkkinakysymyksissä ollaan äärimmäisen pilkuntarkkoja, olisi aika yllättävää, että tupon kaltaisessa prosessissa, jossa ainakin yhdelle osapuolelle nimenomaan työttömyysturvamenoihin tehtävät säästöt olivat kaikkein vaikein kysymys, johon varmasti kaikkein suurin huomio kiinnitettiin, juuri tässä kysymyksessä olisi vahingossa tapahtunut kirjoitusvirhe, joka työntekijäjärjestöjen puolella olisi voitu, niin kuin tehtiin, tulkita sillä tavalla, että syntyi mahdollisuudet tupon syntymiselle.

Hyvä on, että tupo syntyi, mutta kyllä elämään jää väkisin epäily siitä, että täysin tahaton tuo tulkintavirhe ei ollut, vaan sillä edesautettiin käytännössä tupon syntymistä ja jätettiin kiistely tuonnemmaksi, aikaan jolloin ei enää ollut pelättävissä, että itse tupo vaarantuisi.

Mutta tämän tulkintavirheen seurauksena meille syntyi yleislakkouhka ja ulkoparlamentarisen painostuksen avulla toinen osapuoli sai merkittäviä muutoksia hallituksen aikomuksiin. Kun näistä muutoksista toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry on myös meille edustajille lähettänyt selvityksen omalta kannaltaan, siitä mitä muutoksia työnseisauksella saavutettiin, on vähintäänkin oikein, että myös eduskunnan aika-kirjoihin kirjataan demokratiamme tämän hetken vaihe siitä, mitä muutoksia ulkoparlamentarisella uhkailulla voidaan aikaansaada. On vähintäänkin oikein, että valiokuntatyöskentelyssä arvioidaan työttömyysturvamuutoksia myös siltä kannalta, ovatko kaikki viimeisen viikon aikana tapahtuneet, uhkaamalla saadut muutokset oikeudenmukaisia myös ajatellen kolmikannan toimintaa siten, että sekä valtion että myös työnantajien oikeudet edut tulisivat kohtuudella huomioitua.

STTK on kirjannut kaikkiaan 18 saavutusta, jotka yleislakkouhalla järjestö sai aikaan.

1) kohdassa todetaan: "Ansiopäivärahaan ei tehdä vuoden 1998 alusta suunniteltua alenemaporraa työttömien koulutusaikaisen toimeentulon rahoittamiseksi. Työttömien talouteen täl-

lä on erittäin suuri vaikutus. Alenemaporras olisi vienyt vuoden 1998 työttömiltä ansioturvasta 1 200 miljoonaa markkaa. Huolimatta työttömyyden arvioidusta alenemisestä vuonna 1999 11 prosenttiin olisivat työttömät alenemaporraan johdosta menettäneet vuonna 1999 noin 1 100 miljoonaa markkaa. Nyt edellä mainitut leikkausuhat on torjuttu." Näin toteaa STTK.

2) "Ansiopäivärahan maksatuksen enimmäiskestoa ei lyhennetä vuoden 1998 alusta työttömien koulutusaikaisen toimeentuloturvan rahoittamiseksi. Valtioneuvostossa suunnitellaan ollut keston porrastus olisi merkinnyt vuonna 1999 ansiopäivärahan piirissä oleville työttömille 630 miljoonan markan menetystä. Myöhemminä vuosina tämän toimenpiteen merkitys suhteellisesti olisi kasvanut edelleen. Työnseisauksella saatiin tämäkin leikkaus torjuttua." Täten väittää STTK.

3) "Työnantajakollektiivin rahoitusvastuu ansioturvan rahoituksessa palautetaan vaihtelevan pysyvän lain mukaiselle tasolle. Vuonna 1997 Työnantajien keskuskassan osuus nostetaan ansioturvan rahoituksessa 32 prosentista 40 prosenttiin. Tämän taloudellinen vaikutus on noin 930 miljoonaa markkaa. Lisäksi työnantajien vastuuta lomautusajan työttömyysturvan rahoittamisesta lisätään tuntuvasti valtion osuutta vähentäen.

Työnseisauksella alla hallitus päätti myös siitä, että myöhemmin työnantajien osuus ansioturvan rahoituksessa nostetaan 47 prosenttiin." STTK arvioi, että vakuutusosuuden nosto 47 prosenttiin voitaisiin toteuttaa jo vuonna 1998. Itse sitä epäilen. Se edellyttää kyllä työttömyyden verraten nopeaa merkittävää alenemista. STTK arvioi: "Nykyiseen osuuteen -- verraten tämä merkitsisi työnantajien rahallisen vastuun lisääntymistä vuonna 1998 yli 1 600 miljoonalla markalla."

4) "Hallitus päätti pitää työttömyyskassan jäsenten maksuosuuden 5,5 prosenttina."

5) "Palkansaajien työttömyysvakuutusmaksu -- pidetään hallituksen päätöksellä vuonna 1997 ennallaan."

6) saavutuksenaan STTK kirjaa: "Jos palkansaajien työttömyysvakuutusmaksun tuotto käytetään nykyisellä tavalla vuonna 1997, merkitsevät edellä mainitut ansioturvan rahoitusta koskevat päätökset verotuloilla rahoitettavien valtion ansioturvamenojen alenemista tämän seurauksena noin 1 miljardilla markalla."

7) "Ennen vuotta 1944 syntyneiden oikeutta säilyttää entinen 55 vuoden lisäpäiväraha-oikeus-

raja parannettiin siten, että hallitus katsoi alemman ikärajan säilyttämisen tulevan turvatuksi, jos henkilölle on vuonna 1996 maksettu työttömyyspäivärahaa tai koulutustukea yhteensä vähintään 100 päivältä." Aikaisempi hallituksen esitys oli 150 päivää.

8) "Vuonna 1944 tai sen jälkeen syntyneille, jotka työttömyysturvalain voimaantulosäännöksen mukaan jäisivät lisäpäiväoikeuden ulkopuolelle, turvataan mahdollisuus työllistymistä edistävään koulutukseen tai kuntoutukseen. Lisäksi hallitus päätti, että jos edellä tarkoitettua työtöntä ei voida työllistää avoimille työmarkkinoille tai järjestää hänelle soveltuva koulutusta tai kuntoutusta, on kunnan työvoimaviranomaisen osoituksesta järjestettävä työntekoon mahdollisuus 10 kuukauden ajaksi." Tämä on ns. työllistämismenestys. Sitä, keneltä nämä kunnan resurssit ovat poissa, STTK ei arvioi.

Teksti jatkuu: "Tällä säännöksellä turvataan se, että 500 päivältä muutoin putoaville järjestetään mahdollisuus palautua ansioturvan piiriin työssäoloehdon täyttävän koulutuksen avulla. 10 kuukauden - - pituisen työskentelyn ansiosta kyseisten henkilöiden 500 päivän työttömyyspäiväraajakson laskenta alkaa alusta."

9) "Hallitus on päättänyt lisäksi selvittää kiireellisesti ikääntyneiden työllistymisen edistämiseksi mahdollisuudet lieventää työnantajan eläkemaksun työntekijän iän mukaista porrastusta niin, että maksun kokonaistuotto pysyy ennallaan. Tämä on merkittävä uudistus, jota STTK on" — kuuleman mukaan — "ajanut jo useiden vuosien ajan."

10) STTK arvioi: "Hallitus oli esittänyt ennen työnseisauhkaa, että työttömyyden aikana työttömälle kertyisi eläkeoikeutta vain työttömyysturvaa vastaavan tason mukaisesti. Tämä olisi merkinnyt karttuman alentumista lähes puoleen, ehkä 0,8:aan nykyisestä 1,5 prosentin karttumasta. Työnseisauhan vaikutuksesta hallitus lievensi vaatimustaan. Hallitus esittää nyt, että työttömyysaikainen karttuma alennettaisiin 80 prosenttiin nykyisestä. Käytännössä tämä merkitsee noin 1,2 prosentin vuosittaista karttumaa. Työnseisauhka toi tähän 50 prosentin korotusvaikutuksen." STTK ei ole laskenut, mitä lisäkustannuksia ja kenelle nämä viimeisen viikon aikana tehdyt muutokset aiheuttivat.

11) STTK arvioi: "Ennen työnseisauhkaa hallitus esitti soviteltuun päivärahaan toisaalta sen määräytymisperusteisiin parannuksia, mutta

toisaalta myöskin uutta soveltamisalaa ja suhteellista enimmäiskorvausta rajoittavia muutoksia. Hallitus oli esittänyt, että soviteltuun päivärahaan oikeuttava enimmäistyöaika ei saa ylittää 70:tä prosenttia alalla sovellettavasta kokoaikaisen työntekijän enimmäistyöajasta. Työnseisauhan vaikutuksesta hallitus nosti kyseisen ajan 75 prosenttiin.

Samoin hallitus oli ennen työnseisauhkaa laatinut lakiesityksen, jossa todettiin, että päiväraha lapsikorotuksineen ja työstä saatu tulo sovittejakson aikana saavat yhteensä olla enintään 85 prosenttia. Työnseisauhalla saimme tämän rajan nousemaan 90 prosenttiin." Paljonko se maksoi, sitäkään ei ole laskettu.

12) "Ennen työnseisauhkaa valtioneuvosto oli laatinut lakiesityksen, jonka perusteluissa todettiin, että sovitellun päivärahan enimmäiskeston laskenta käynnistetään vuoden 1997 alusta. Tämä olisi pudottanut suuren joukon lyhennettyä työaika- ja satunnaistettuja tekeviä sovitellun päivärahaajärjestelmän piiristä. Työnseisauhan ansiosta hallitus päätti" — STTK:n kertoman mukaan — "että sovitellun päivärahan enimmäiskeston jäädytystä jatketaan vuodelle vuoden 1997 loppuun." Tästäkään ei ole kustannuslaskelmia.

13) "Hallitus perääntyi myös siinä, ettäalkanmäärityksessä suojattuihin osa-aikatilanteisiin lisätään osa-aikaisia." Tämänkään kustannuksia STTK ei ole laskenut.

14) "Hallituksen lakiesitys ennen työnseisauhkaa sisälsi säännöksen siitä, että työssäoloehdon 24 kuukauden tarkastelujaksoa ei hyväksyttävän syynkään perusteella pidennetä enempää kuin 5 vuotta. Tällä olisi ollut erittäin negatiivinen vaikutus erityisesti opiskelun ja lastenhoidon vuoksi työmarkkinoilta poissaolotilanteisiin. Aiemmin hankittu työssäoloehto olisi menetetty erittäin monissa tapauksissa. Työnseisauhan ansiosta hallitus päätti, että työssäoloehdon tarkastelujakso voi hyväksyttävillä syillä pidentyä 9 vuoteen." Tämänkään kustannusvaikutusta ei ole arvioitu.

15) "Työnseisauhan laukaisemiseksi hallitus päätti myös siitä, että arkipyhät voidaan lukea työttömyysturvassa omavastuujaksiksi." Myös tästä kustannuslaskelmat puuttuvat.

16) "Valtioneuvoston ja STTK:n välillä sovitettiin työnseisauhan laukaisemiseksi myös siitä, että kolmansien maiden lipun alla työskentelevien merenkulkijoiden työskentely näissä aluksissa voidaan rinnastaa Suomessa vakuutettuna työskentelyyn."

17) ”STTK:n vaatimuksesta hallitus päätti myös siitä, että erikseen selvitetään, voidaanko työssäoloehdon kertymisessä käyttää nykyisen viikkokohtaisen tarkastelun rinnalla muuta tarkastelutapaa, jossa työ jaksotaan pidemmälle aikavälille.”

18) Tavoite, joka työnseisauksen avulla STTK:n mielestä saavutettiin, liittyy koulutusvakuutusjärjestelmään, josta tämän illan aikana on jo paljon puhuttu.

On aihetta kysyä, kuinka demokratiamme toimii. Ulkopuolisella uhkailulla hallitus saatiin muuttamaan päätöksiä verraten nopeassa aikataulussa. Tosiasia on se, että merkittävä osa laskusta työnnettiin niiden harteille, jotka eivät päässeet tämän viikon aikana todellisuudessa neuvottelemaan.

Viime vuosina Suomessa on oltu hyvin yksimielisiä siitä, että työllisyyden parantamiseksi palkkojen sivukuluja olisi alennettava, työllistämisen verokiilaa olisi kavennettava. Toivon, että nyt saavutuksia kirjanneet järjestöt pohtisivat hetken sitä, mikä saavutus se oikein on, että osa keskeisistä työllistämisen kustannuksista betonoitiin luultavasti seuraaviksi kolmeksi vuodeksi hyvin tiukkaan kiinni. Siinä ei liikahtuksia pääse tapahtumaan. Pitää kysyä, miten motivoidaan yrityksiä työllistämään.

Arvoisa puhemies! Nykyoloissa tarvittaisiin radikaaleja toimia työllistämisen kustannusten alentamiseksi. Hallituksen työttömyysturvasta tekemä ratkaisu valitettavasti jäädyttää kustannustasoa käytännössä loppuvuosikymmeneksi ennalleen. Yrittäjät eivät saa edes työttömyyden mahdollisesti helpottuessa kevennystä työttömyysvakuutusmaksuihin. Hallitukselta on kysyttävä: Miten hallitus uskoo yritysten innon työllistää kasvavan, kun työllistämistä rangaistaan korkeilla maksuilla? Järjestelmää pitäisi virittää sellaiseksi, että sekä työnantajien että työntekijöiden maksurasite kevenisi työllisyyden parantuessa.

Edellisessä työssäni sain olla tehtävässä, jossa jouduin myös johtamaan myyntimiehiä. Täytyy sanoa, että olisin kyllä ollut aika huono esimies ainakin myyntityössä, jos myyjälle olisi sanottu, että myydä pitää lisää, mutta provisiopalkkaa ei ole. Vähän samalla menetelmällä hallitus nyt työskentelee yrityksien nähdessä. Työllistää pitäisi lisää, mutta minkäänlaisia työllisyysosinkoa maksujen alenemisena ei lähivuosina luvata.

Ed. Johannes Koskinen (vastauspuheen-
vuoro): Rouva puhemies! Olihan siinä STTK:n

uutisia. Asiassa kiinnitti huomiota se ero, mikä keskustan ryhmässä on arvioissa. Ed. Aittoniemi on illan mittaan todistellut, että mikään ei muutunut yleislakkouhan ja sen johdosta käytyjen neuvottelujen johdosta, vaan hallituksen paperit nieltiin sellaisenaan. Nyt ed. Vanhanen todisteli, kuinka paljon muuttui ja kuinka kalliisti erityisesti työnantajat joutuvat maksamaan niistä muutoksista joita tehtiin hallituksen paperiin. Toivoisin, että keskustan eduskuntaryhmä sisältään selvittäisi tämän arvion.

Oleellistahan on koko se ratkaisu, joka nyt tässä muodossa tulee eduskunnan käsiteltäväksi, ja kannan ottaminen siihen. Toivottavasti keskustasta löytyy rakentavaa mieltä eduskunnassa kokonaisuuden käsittelyyn niin, että työttömien asemaa ei murennettaisi entisestään, vaan ehkä joitakin pikku parannuksiakin käsittelyssä saadaan aikaiseksi.

Ed. Vanhanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esitin vain STTK:n arvion siitä, mitä se omasta mielestään lakkouhalla sai aikaan. Tulee olemaan valiokunnan tehtävä arvioida, mitkä olivat ne muutokset, joita lakko-uhalla saatiin. Kyllä eduskunnan tehtävä tässä yhteiskunnassa on yrittää pitää huolta siitä, että kaikkien eri osapuolten ja kansalaisryhmien kohtelu olisi oikeudenmukaista ja mikään taho ei pelkällä voimalla uhkaamalla saavuttaisi toisten kustannuksella sellaisia saavutuksia, joita nykytilanteessa ei voi pitää hyväksyttävänä.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Kaikki osapuolet voivat sanoa muodollisesti täyttäneensä antamansa lupaukset. Kasvot on säilytetty ja makeupit korjattu.

Edustajat Vanhanen ja Kuosmanen kuvailivat puheissaan jo teknisiä tapahtumia, mitä tässä sopimuksessa ja lainvalmistelussa tapahtuu, joten niihin lienee turha puuttua. Minullakin on ainakin 20 kohdan pikainen lista niistä asioista, jotka estävät edelleenkin työnantajaa työllistämästä.

Vuosituhat vaihtuu ja maailma muuttuu, asenteemme joka puolella vain kovin hitaasti. Suomi uskoo itseensä ja tapaansa hoitaa asioita ja velkaantuu miljardin viikossa. Viime vuonna bruttokansantuote kasvoi 4 prosenttia ja palkat 8, enemmän kuin kymmeneen vuoteen. Tämän vuoden ennusteen mukaan bruttokansantuote on maksimissaan 2 prosenttia ja palkkojen enustetaan nousevan 4 prosenttia. Voi vain kysyä, mihin meillä on varaa.

1970-luvun staattinen hyvinvointimalli on historiaa. Olisi syytä uskoa jo se. Mikäli työnteko ei muutu kannattavammaksi kuin tämä työttömyyden ylläpito, ennustan, että 1990-luvun velkavetoinen hyvinvointiutopiamme painuu kasaan kuin ilmapallo. Kasaanpainumisteoriaa tukee edelleenkin voimakkaasti laajeneva harmaa talous, tuloloukut, edelleen työn teettämisen kalteus erityisesti työvoimavaltaisella pk-sektorilla, edelleen ylikorkea verotus, inhimillinen itsekkyyks ja harhaiset tulevaisuuspelot.

Pk-sektorin toimintaedellytykset sekä taloudelliset resurssit ovat aina olleet niukat. Yleensä ne ovat olleet yrittäjän selkänahka, Black & Decker, akka ja lapset sekä talo pankilla panttina.

Toimintaympäristö ja yrityskulttuuri ovat tuhatta ja yhtä yötä ilman aladdinin lamppua. Nyt aladdinin lampuksi meille on esitetty koulutusta. Se on se "sesam aukene" kaikkiin kysymyksiin, kaikkiin ongelmiin. Jos kuitenkin työvoimapolitiittinen koulutus vie kaikki resurssit omaehtoiselta aikuiskoulutukselta, voisi kysyä, viekö pakko edellytykset myös työn ja tekijänsä kohtaamiselta, oppimisen ilolta, ja kaatavatko pakko-opit ojaan.

Työministeri Jaakonsaari on varmaankin kiitettävästi ideoinut niin ammattikorkeakoulun koulutusta, työpajaprojektia kuin muitakin.

Kun iltapäivällä tapasi oman lääninsä ja maakuntansa edustajia nimenomaan ammatillisen koulutuksen sektorilta, tuli sieltä korviin hätähuuto: Rahaa annetaan, rahaa on kiitettävästi liikenteessä, se kohdentuu väärin. Se, mikä on kaikkein onnettominta tässä tilanteessa, arvoisa puhemies, on, että ammatilliseen koulutukseen ei haluta hakeutua. Siinä ei ole vetovoimaa, vaikka esimerkiksi meillä Savossa on huutava pula metallialan ammattimiehistä, pitkälle koulutetuista, ammattitaitoisista hitsareista, kaikenlaisista metallialan ammattimiehistä. Yritykset palkkasivat heitä milloin hyvänsä. (Ed. Aittoniemi: Työtä on, miksi ei kelpaa? — Ed. Elo: Miksi markkinat eivät vedä, eikö makseta tarpeeksi?) — Niin kuin minä tässä yritin ed. Elolle sanoa, edellytykset työn ja tekijänsä kohtaamiseen eivät ole oikeat. Työ on meillä hinnoiteltu ulos. (Ed. Elo: Ja kuitenkin tarvitaan työvoimaa!) — Niin, minä yritin tulla juuri siihen, että työvoimaa tarvitaan.

Tarvitaan pitkälle koulutettua ammattityövoimaa, mutta nuoret eivät hakeudu ammatilliseen koulutukseen. Voi kysyä, kuka on vienyt rehelliseltä työltä, duunarilta, hänen arvonsa,

hänen ammattitaitonsa arvostuksen. Ei usko kukaan, jos he itse eivät usko, koulutukseen. Tämä on ongelma. Duunareita tarvitaan, duunarit itse eivät usko alaansa eivätkä koulutukseen. Siellä on tyhjiä, vapaita koulutuspaikkoja. Kaikki haluavat mistersuomiksi Suomiksi, bingoemänniksi, tv-tähdiksi, napakympeihin; kukaan ei halua tehdä työtä. Olisi syytä miettiä, mihin on hävinnyt tästä maasta työn ja työnteon arvostus.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. R. Korhonen puhui kyllä aivan oikein, mutta tämä ongelma on jo vähän taannoisten vuosien asioita. Kun jossakin vaiheessa koulutusta suunniteltiin, ei oltu minkäänlaisessa yhteydessä ensinnäkään työnantajapiireihin. Toisaalta nuoria ihmisiä ei valistettu, vaan kaikista piti tulla hortonomeja ja merkonomeja tai mitä hyvänsä, jalat oman pöydän alla, kravatti kaulassa ja oma puhelin, johon voi vastata, että täällä on myyntisihteeri se ja se. Kun kysyttiin, kuka haluaisi mennä tehdastyöhön sorvariksi, viilaajaksi tai levysepäksi, näitä ei löytynyt, koska se oli liikaista ja vähän arvostettua työtä. Se muistetaan taannoisilta vuosilta. Mikä tilanne juuri tällä hetkellä on, se on toinen asia.

Kyllä ed. R. Korhonen oli ihan oikeassa itse asiassa, mutta minä en tiedä, kuinka se ajallisesti lokahti juuri tähän. Tähänhän on tietysti tullut jonkin verran korjausta. Kyllähän sorvari — levyseppä-puolellekin on nyt jo hakeutujia, koska tiedetään tämän elämän realiteetit. (Ed. Elo: Pitää maksaa enemmän palkkaa!) — Niin tai lähteä siitä, että jos on sorvarin ja levysepän ammattitaito, pitää mennä työhön ja otetaan pois työttömyyskorvaus, jos ei mene, ja sillä siisti. Näinhän ei tänä päivänä tapahdu, mutta siihen asiaan saatan vielä tässä puheenvuorosani palata.

Minä olen kuunnellut tarkkaan tätä keskustelua ja minulle on tullut sellainen ei mitenkään uusi ajatus, että tämän Lipposen hallituksen aikana asiat hutaistaan vain yhdessä yössä. Jotakin kirjoitetaan muistikirjan kulmaan välittämättä lainkaan siitä, miten sitä jossakin vaiheessa myöhemmin tulkitaan, kunhan vain päästään julkisille tiedotusvälineille sanomaan, että hallitus on nopeasti sopinut asiat näin ja näin. Sitten syntyy tällaisia tilanteita kuin on ollut yleislakon uhan

alla, ja pahasti pelkään, että tämä kyty ei ole vieläkään sammunut.

Kun olen kuunnellut täällä esimerkiksi ed. Huotarin puheita, hallitusryhmän edustajan, niin hän voimakkaasti lähtee siitä, että asiat eivät ole kunnossa, vaan niitä täytyy valiokunnissa vielä kääntää ja vääntää. Siis paketti, joka nyt yleislakon uhan alla solmittiin, ei sekään vastaa todellisuutta, vaan täällä eduskunnassa valiokunnassa ja ehkä tässä suuressa salissa tulee vielä kova vääntö ja tämä saattaa johtaa siihen, että tulee uusi yhteenotto ammattiyhdistysliikkeen kanssa.

Tämän asian vahvistaa myös ed. Zyskoviczin täällä illalla käyttämä puheenvuoro, jossa hän varoitteli sosialidemokraatteja, että alkää tulkitko perustuslakia ja perusturvauudistusta väärin. Kyllä se myötää ja taipuu köyhän suuntaan ihan tarpeeksi, ei siellä ole mitään sellaisia sääntöjä, kuinka paljon on perusturva ja paljonko sitä pitää saada. Kyllä se taipuu, jos sosialidemokraatit vain annatte periksi. Se on peruszyskovicziläinen ajattelutapa, että perustuslailla ei ole mitään merkitystä, vaan köyhä ja työtön lyödään vaikka kuinka lättänäksi eikä hänelle tarvitse jäädä juuri mitään, kunhan vain saadaan nämä sopimukset sovittua.

Kolmas asia, joka johdatti minut tähän suuntaan, oli ed. Vanhasen puheenvuoro, jossa hän luetteli STTK:n mielikuvitukselliset 18 kohtaa siitä, miten paljon se oli saanut etuja näissä neuvotteluissa itselleen. Jos ed. Vanhanen olisi vielä ynnännyt laskukoneella ne summat — hän oli sen verran fiksu, että hän ei ynnännyt — olisi varmaan herännyt jokaisen ajatuksissa kysymys, kuka sen todella maksaa. Ajatelkaa, hyvät ihmiset, kun kuuntelette tätä: ed. Huotarin puhe, ed. Zyskoviczin puhe, ed. Vanhasen lukema 18-kohtainen STTK:n voittoluettelo. Jos jollakulla olisi SAK:n eli Ihalaisen voittoluettelo, se vielä luetaisiin.

Sitten tässä talossa asia viedään eteenpäin, sosiaali- ja terveystalokuntaanko tämä nyt menee. Eihän siellä voi tulla tältä pohjalta sellaista sopimusta, joka tyydyttää ammattiyhdistysliikettä ja tyydyttää hallitusta. Minä olen vähän sitä mieltä, että näillä systeemeillä ollaan ennen pitkää, vielä ennen kesälomia, barrikadeilla, mitä en tietenkään toivo, mutta asia kyllä on aivan hullussa mallissa ja hutaisten tämä homma on tehty. Ja nämä ovat kaikki faktoja, mitä tässä luettelini, sitä mitä olen tänä iltana kuullut. Eihän tältä pohjalta voi valiokunnassa tulla mitään sovintoa, vaan riita alkaa siellä. Se jatkuu, ja siinä

nähdään, mitkä ovat Lipposen hallituksen hutaisut.

Ahon hallituksen aikana oli pitkiä yöneuvotteluja, viikonkin neuvotteluja, mutta siellä oli tarkkaan kaikki paperilla, mitä oli sovittu. Siitä ei ollut kysymys ollenkaan, että kukaan olisi väittänyt toisin sovitun. Jos kokoomus lähti petoksia tekemään, niin kuin maatalouden kansallisessa tukipaketissa yhdessä demarien kanssa, se on toinen kysymys, mutta tulkintaeroja ei ollut siinäkään asiassa. (Ed. Elo: Mitä tämä hallitus päätti?) — Tässä on kahden hallituksen ero, ed. Elo, aivan selkeästi sanottuna. Suomen talous rakennettiin ja muurattiin teitä varten, sosialidemokraatit, vuosina 91—95, ja nyt te olette vuodessa teputellut sen jo siihen, että työttömyys on samassa kuin aikaisemmin ja kansantalous jyrkässä laskussa. Tästä on, ed. Elo, kysymys. (Ed. Elo: Mitä tilastoja ed. Aittoniemi on lukenut?) Sitä on turha kääntää.

Ed. Pulliainenkin miettii tuolla asioita. Mutta ed. Pulliainen on fiksu mies. Hän käytti jo illalla, niin kuin sanoin, vähän samanlaista puheenvuoroa kuin minäkin aikamani puhuessaan talouskehityksen historiasta ja Ahon hallituksen erinomaisuudesta. Hallituksen riveistä tulee toistuvasti edelliselle hallitukselle kunnianosoituksia ja kiitosta.

Arvoisa puhemies! Tässä on mennyt jo yli viisi minuuttia, mutta minä menen vielä työttömyysturvan väärinkäyttöön. Meillä nimittäin ainakin ed. Huotarin kanssa on jossain määrin erilaisia käsityksiä ja varmaan vähän yleisemminkin, mitä tarkoitetaan työttömyysturvan väärinkäyttämällä, josta minäkin olen aika kovasanaisesti tänä iltana laususkellut.

Ed. Huotari puhui pelkästään rikosoikeudellisesti tuomittavasta väärinkäytöstä, toisin sanoen siitä, että petoksella saadaan työttömyysturvaa, johon ei ole lainkaan oikeutta. Se on kyllä yksi asia. Mutta aikanaan, kun ministeri Viinanen puhui syövästä suomalaisessa yhteiskunnassa tarkoittaen työttömyysturvajärjestelmää, kyllä hän kai lähinnä tarkoitti tai ainakin osaksi sitä, että kun päästään työttömyysturvan piiriin, niin jonkin ajan kuluttua, vaikka on vastaavaa työtä tarjolla, sitä ei tahdota millään ottaa, vaan siitä kieltäydytään ja tänä päivänä jo osittain myös työvoimavirastojen virkailijoitten avustuksella.

Toinen asia on se, että kun on 6 kuukauden työaika oltava välissä, ennen kuin palataan jälleen uuteen laskentaan ansiosidonnaisessa, sovietaan jo etukäteen työnantajan kanssa, että työtä on vain 6 kuukautta, taikka sitten tavalla tai

toisella lähdetään käpyttelemään sen 6 kuukauden kuluttua, vaikka työtä vielä olisikin, jotta päästään aloittamaan uudelleen sitä 500 päivän ansiosidonnaista. Minun mielestäni tämä puoli on sitä työttömyysturvan väärinkäyttöä, jota ehkä Viinanenkin tarkoitti. Tätä tekee vain osa, en tiedä, kuinka suuri osa, mutta osa työttömistä, enkä halua syyllistää kaikkia työttömiä, vaan sitä pientä osaa heistä.

Mutta minä näkisin, että tällaisten kielteisten piirteiden karsiminen olisi kyllä ammattiyhdistysliikkeenkin asia. Ammattiyhdistysliikkeen olisi paljon helpompi vaatia jäsenkunnalleen työttömyysturvaetuja, jos samalla nähdään, että se huolehtii myös siitä, että työ on aina ensimmäinen ja työttömyysturva on vasta toinen.

Näitä asioita salaillaan. Niistä pitää yhteiskunnassa keskustella, siellä on paljon ruokkomista. Työ on otettava aina vastaan ensimmäiseksi, ja jos sitä ei ole, silloin yhteiskunnallisten eri organisaatioiden velvollisuutena on järjestää suomalaisessa yhteiskunnassa työttömälle kohtuullinen toimeentulo ilman vikinöitä ja kiertelyjä, jos se on taloudellisesti mahdollista. Mutta tällaiset väärinkäyttäjät, jotka kaikilla konsteilla haluavat nauttia vain työttömyysturvaa ja jättävät työpaikan käyttämättä, on kitkettava pois, puhumattakaan siitä, että petoksella huijataan työttömyysturvaa. Se on toinen asia vielä; tässä on kaksi erilaista tapausta. Minä olen puheenvuorossani sitä lievempääkin arvostellut, juuri nimenomaan sitä, että työtä ei oteta vastaan, vaikka sitä olisi.

Se oli niin paljon kuin 9 minuuttia. Kiitos käytetystä ajasta, rouva puhemies.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on tietysti kokenut kansanedustaja. Hän osasi ottaa aikaisempia puheitaan hiukan takaisin, kun hän totesi työttömien lomalla olemisesta, miten he ovat aina 500 päivää lomalla. Ed. Aittoniemi, joko käyttäe sanaa "loma" tai sanaa "työttömyys" väärin. Ei voi sanoa, että ihminen, joka on työtön, on lomalla. Se on varsin harhainen käsitys ja yhteen veto.

Ed. Huotarilla, niin kuin meillä muillakin, on varmasti oikeus vaatia ja odottaa, että sosiaali- ja terveysvaliokunta paneutuu tähän asiaan ja sieltä mahdollisesti tulee myös ehdotuksia hallituksen esityksen parantamiseksi. Edelleenkin myös ed. Huotari kertoi aikaisemmin tänään siitä, että esimerkiksi Rakennusliiton Uudenmaan aluejärjestö on selvittänyt osaltaan harmaata taloutta ja

pystynyt estämään sen toteutumista tällä selvityksellä. Tämän kuulumme.

Edelleenkin palaan tähän, mihin itse viittasitte: Väärinkäytöksiä toteuttava joukko on varsin marginaalinen ja rajallinen, ehkä parituhatta, kun ajattelemme, että meillä 450 000 työtöntä. Työttömyyshän yhden vuoden aikana, vuonna 1991, nousi 170 000:sta lähes 300 000:teen.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Puutun vain yhteen asiaan tässä laajassa kokonaisuudessa eli koulutusvakuutuskysymykseen, joka nousi hyvin keskeiseksi neuvotteluissa, ja ilmeisesti myös jatkossa siihen puututaan. Tiedot sen sisällöstä ovat olleet kovin puutteellisia. Ammattiyhdistysliike on kannattanut sitä innokkaasti, mutta työnantajataho on ollut varauksellinen.

Mielestäni parhaimmillaan koulutusvakuutus voi tarjota mielekkään vaihtoehdon passiiviselle työttömänä ololle, josta tänään olemme saaneet kuulla hyvinkin kriittisiä äänenpainoja. Se saattaa tietysti nostaa myös koulutus- ja ammatitaitotasoa. Se voisi parhaimmillaan myös mahdollistaa hajanaisen aikuisten ammatillisen koulutuksen ja työvoimapolitiittisen koulutuksen selkeyttämisen. Epäilyttävää näissä kaavailuissa on ollut, että oikeus koulutusvakuutukseen olisi kytketty työttömyyskassan jäsenyyteen. Mielestäni sellaista vaihtoehtoa ei saisi olla, vaan kaikkien työttömien olisi oltava samalla viivalla.

Arvoisa puhemies! Toinen oleellinen kysymys on kaavaillun koulutusvakuutuksen ja normaalin nuorisosaasteen koulutuksen suhde mukaan lukien opintojen aikainen toimeentuloturva. On huomattava, että kun periaatelinjauksia uudesta ansiosidonnaisesta koulutusvakuutuksesta on tehty, samaan aikaan kuitenkin nuorisosaasteen opintotukea ei ole kehitetty ja nuorten työmarkkinatukea on leikattu. Nämä ovat hyvin valitettavia kehityssuuntia, mitä tulee nuorten ihmisten tukemiseen.

Ed. Tiusaselle olisin halunnut todeta, että valiokunnassa me opposition edustajat tietysti toivomme, että tähän saisi huomattaviakin muutoksia, nimenomaan mitä tulee nuorison asemaan.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Ed. Hyssälä, pyydän teitä jatkamaan puhujakrokkeelta.

P u h u j a : Minä lopetankin tähän. Toivon, että tulee niitä muutoksia, mutta luulen, että täs-

sä on itsetpetosta hallituksen taholta ja kovin suuria muutoksia ei tule.

Ed. Salo: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lainmuutos on tässä salissa saanut erittäin monitahoisen puheryöpyyn liikkeelle. Onko lainvalmistelu ollut perusteellista? Ei ole ainakaan ollut hallituksen valmistelu. Toivon mukaan esitys saa aikanaan valiokunnassa myös perusteellisen käsittelyn, niin että se toimii pienen ihmisen edun mukaisesti.

Tässä ovat työmarkkinajärjestöt lähteneet liikkeelle lakkoa aseena käyttäen. Lakko on kovan linjan politiikkaa, jonka seurauksena ei tiedetä, johtaako tätä maata hallitus vai ammattiyhdistysliike. Toivottavasti kun budjettivalmistelut alkavat ja tulee uusi budjetti, tiedetään, kuka sen on valmistellut, hallitus vai työväenliike.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minä ed. Tiusaselle vielä selvennän sitä, koska työtön on mielestäni 500 päivän lomalla ja koska ei: Jos henkilö jää työttömäksi, on siitä huolestunut, henkoo ja miettii, miten pääsisi mahdollisimman nopeasti työnlaitaan takaisin, se 500 päivää ei ole varmasti silloin lomaa. Mutta jos hän sen 500 päivää kuluttaa siihen, että mietiskelee, millä konstilla saisi vielä uudistettua ne 500 päivää mahdollisesti, ettei tarvitsisi olla 6:takaan kuu-kautta töissä, se suunnittelu on lomalla oloa. Näitä on varmasti vähän. Ehkä on 2 000 tai ei ole yhtään, mutta esitin sen teorian, missä on loman ja ei-loman systeemi. Vastatkaa vain, ed. Tiusanen, alkää te ed. Rajamäkeä uskoko, vaikka hän kielsi teitä vastaamasta. Meillähän tuli asia selväksi keskenämme, eikö totta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, sivistysvaliokunnan ja työasiainvaliokunnan on annettava asia-sta lausunto tiistaihin, ensi kesäkuun 4 päivään mennessä.

3) Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 75/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuk-sen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan,

jolle perustuslakivaliokunnan, sivistysvaliokun-nan ja työasiainvaliokunnan on annettava asia-sta lausunto tiistaihin, ensi kesäkuun 4 päivään mennessä.

4) Hallituksen esitys laiksi vesilain muuttamisesta

Hallituksen esitys 54/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuk-sen mukaisesti ympäristövaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys laiksi kuntarajojen määräämisestä Suomen aluevesillä

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 55/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäi-siin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakiva-liokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Jansson: Värderade talman! När Fin-lands territorialvattengräns i fjol utvidgades och riksdagen samtyckte till detta, så bestämde riks-dagen dessutom att regeringen ganska snabbt skulle lämna förslag till rågång mellan kommu-nerna, som påverkades av denna åtgärd. Reger-ingen föreslår nu en speciallag i detta syfte. Lagen är i och för sig bra, men den har brister och dem skall jag nu kort berätta om.

Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on onnistu-nut tässä rajankäynnissä, mutta mielestäni vain osittain, kahdesta syystä: Lakiteksti on ensinnä-kin liian monisanainen. Se näyttää omituiselta normien ja hallinnollisten määräysten sekoituk-selta. Toiseksi lakiesityksen 7 § ei asianmukaises-ti ota huomioon, miten Ahvenanmaan maakun-nan alue automaattisesti kasvaa sen myötä, kun koko maan alue kasvaa. Sen takia tarkennukset ovat paikallaan.

Tämän johdosta on vähintään perusteltua, kuten puhemies äsken sanoi, että perustuslaki-valiokunta lausuu, miten laki on säädettävä, kos-ka silloin on mahdollista kuulla sekä maakunnan asiantuntijoita että valtiosääntöoppineita.

Jo kymmenen vuotta sitten saatiin silloisen itsehallintolain perusteella kokemusta siitä, mi-ten nämä raja-asiat selvitetään. Valitettavasti hallitus ei ole ottanut tätä huomioon, vaikka

väliin on tullut jopa itsehallintolaki. Siksi olen vakuuttunut siitä, että tämäkin asia hoituu sa-
nottujen tarkennusten jälkeen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

6) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 56/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Tässä on kysymys ulkomaalaislain muuttamisesta. Kohdassa Pääasiallinen sisältö lukee: "Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia lisäämällä lakiin nimenomainen säännös siitä, että entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle henkilölle, jolla on suomalainen syntyperä, voidaan myöntää oleskelulupa paluumuuttajana." Tämä tarkoittaa nyt ilmeisesti muita kuin inkerisuomalaisia.

Minä kyllä, kun tämä tulee valiokuntakäsittelyyn, kehottaisin tarkoin ottamaan huomioon, mitä kokemuksia on inkeriläisten paluumuutosta. Me olemme tehneet Inkerin heimolle hyvin hankalan teon sikäli, että olemme repineet osan heistä Inkerinmaalta pois tänne, missä heillä ei ole identiteettiä, ja osa siellä olevista on jäänyt vajaakehitykselliseksi ilman identiteettiä.

Kaiken lisäksi sitä, että pitää osoittaa olevansa suomalaista syntyperää, on aivan reilusti inkeriläisten osalta käytetty väärin. Tänne on tullut paljon sellaisia henkilöitä, joilla ei edes isän veljen kaima ole mitään sukua, vaan on ihan tekaituilla papereilla tultu. Tässä tietysti ollaan kehittänyt siinä mielessä, että paremmin asiat tutkitaan.

Mutta minä en oikein tätä ymmärrä, eikä tässä ole mitään rasismia eikä ulkomaalaisvihaa, eikä minulla ole heitä vastaan mitään. Mutta eivät nämä inkeriläiset, jotka tänne ovat tulleet, työtömiksi Suomeen, elä täällä sen paremmin ja

onnellisempina kuin sielläkään. Pitäisi aika tarkkaan miettiä, kuinka tätä lakia ryhdytään soveltamaan ja kuinka helposti sieltä Suomeen otetaan. Totta kai sieltä tulossa ollaan, kun luullaan, että tämä on paratiisi, mutta niin kuin tänäkin iltana on huomattu keskustelussa, ei tämä Suomi olekaan mikään paratiisi. Näin ollen pitäisi vähän antaa ehkä tietoja sinne Venäjänmaalle, ettei tänne tulla niin suurella innostuksella. (Ed. Elo: Ahon hallituksen aikana!) — Se on sitten vuonna 99, kun Aho palaa valtaan, neljä vuotta taas paratiisia, mutta sitten tulevat taas demarit, ed. Elo.

Ed. Tiisala: Arvoisa puhemies! Aikaisemmin ei voinut oikein ed. Aittoniemen käsityksiin yhtyä, mutta tässä ainakin voi. Ainakin voi hiukan myönteisesti sivuta niitä. Toteaisin kyllä koskien inkeriläisiä, joihin tässä verrattiin näitä ihmisiä, että kyllä se presidentti Koiviston ilmoitus televisiolähetyksessä johti monella tavalla sentyyppisiin ratkaisuihin, jotka eivät lopujen lopuksi olleet kaikkien inkeriläisten tai yleensä inkeriläisten edun mukaisia. Siinä mielessä olisi kyllä hyvä todellakin pohtia, miten nämä asiat viedään lainsäädäntötasolla eteenpäin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laeiksi leimaverolain ja leimaverolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys 57/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 76 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 58/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi näkövammaisten kirjastosta

Hallituksen esitys 61/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 62/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Isohookana - Asunmaa: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys ammatillisten oppilaitosten toiminnan sääntelystä ja määrällisen sääntelyn uudistamisesta on odotettu ja oikea sikäli, että kyseinen ala on jo pitkään halunnut ja toivonut modernimpaa ja joustavampaa säännöstöä. Yhteiskunnallinen rakennemuutos vaatii, että koulutusta laaja-alaisesti, koulutuksen ja työelämän vuorottelua tiivistettäisiin, mutta myös sitä, että elinkeinopolitiikan suunnittelu liitettäisiin ammatillisen koulutuksen suunnitteluun nykyistä järkevämmiin. Järjestelmän keventäminen ja päätösvalan siirtäminen oppilaitostasolle ovat siis oikeita uudistusesityksiä.

Lakiehdotuksessa on kuitenkin eräitä kohtia, joihin erityisesti toivon sivistysvaliokunnan paneutuvan. Tällä lailla nimittäin ammatillisen koulutuksen ohjanta keskitetään nyt täysin ministeriö- ja valtioneuvostotasolle. Alueelliset mielipiteet jäävät huomioon ottamatta, kun lääninhallituksilta otetaan nykyiset tehtävät pois.

Lääninhallitukset ovat viime vuodet työskennelleet vaikeassa ympäristössä. Samanaikaisesti sinne on kuitenkin muodostunut arvokasta asiantuntemusta, jota pitäisi hyödyntää ja jota ammatillinen koulutus tulevaisuudessakin tarvitsee. Lakiehdotuksessa nyt kuitenkin todetaan, että alueellisten työelämän tarpeiden huomioon ottaminen tapahtuu tästes joustavammin oppilaitosten ja työelämän suoran yhteydenpidon avulla. Kuka työn koordinoi, ei selvää lakiehdotuksesta, eikä tätä ole haluttu enempää pohtiaakaan.

Arvoisa puhemies! Voimassa olevassa aluekehityslaisissa on maakuntien liitoille annettu merkittävä alueellinen kehittämistehtävä ja siten muun muassa velvollisuus edistää alueensa elinkeinopolitiikkaa. Vahvan elinkeinopolitiikan

edistämiseksi on luotu uudet hallinnolliset jäsytelyt, joihin ei valitettavasti aikanaan saatu koulutuspoliittista ulottuvuutta mukaan. Näin siitä huolimatta, että ammatillisen koulutuksen kehittäminen on yksi onnistuneen elinkeinopolitiikan keskeisistä välineistä. En voi kuvitellakaan talousaluetta tulevaisuudessa enkä tällä hetkelläkään, missä ei olisi tasokasta ammatillista koulutusta, ja jokainen kunnollinen talousalue mielestäni tarvitsee nykyisin myös korkea-asteen ammatillisen koulutuksen. Myös EU:n alue- ja sosiaalipoliittika edellyttävät alueellisen tason koulutussuunnittelua. Alueilla olevaa koulutuspoliittista asiantuntemusta ei siten tule väheksyä.

Työttömyyden ollessa korkea on myös työllisyyskoulutuksen alueellinen merkitys keskeinen. Kyseisessä lakiesityksessä ei ole mitenkään mietitty, kuinka hallinnollisesti koordinoida ammatillista peruskoulutusta, aikuiskoulutusta ja työllisyyskoulutusta. Näiden keskinäinen koordinointi on kuitenkin äärettömän tärkeää niukkojen resurssien tehokkaan käytön kannalta, mutta myös siksi, että koulutus onnistuisi työllisyyttä ajatellen tulevaisuudessa paremmin kuin tänä päivänä.

En jaksakaan uskoa, että ministeriötasolla voitaisiin näihin seikkoihin riittävästi kiinnittää huomiota. Tämähän on jo nyt oikeastaan havaittu yhdeksi ongelmaksi, ja äskeisessä keskustelussakin useita kertoja vilahti esille se, että koulutus ja työvoiman kysyntä eivät kohtaa.

Lakiehdotuksen perusteluissa itse asiassa tunnustetaan myös tämä ongelma, sillä sivulla 5 on todettu, että opetusministeriö kehittää yhteistyössä eri hallinnonalojen ja työelämän kanssa mekanismeja, joilla voidaan nykyistä paremmin ennakoida työvoiman ja koulutustarpeen muutoksia. Tämä ennakkointitehtävä kuuluu mielestäni juuri aluehallinnolle. Eri alueilla on erilaiset tarpeet nyt ja myös tulevaisuudessa, erilainen elinkeinopolitiikka ja erilaiset koulutusodotukset. Opetusministeriö ja työvoimaministeriö tarvitsisivat aika tavalla lisää henkilökuntaa, jos siellä hoidettaisiin tämä tehtävä edes tyydyttävästi.

Kannattaa muistaa, että Suomessa on koulutussuunnittelun neuvottelukunta, jolle nämä asiat itse asiassa ovat lain nojalla kuuluneet jo pitkään ja taitavat edelleenkin kuulua, mutta joka valitettavasti ei ole kyennyt ongelmia ratkaisemaan, kuten hyvin tiedämme.

Tällä hetkellä meillä siis on runsaasti rahaa, mutta koulutusta ei ole koordinoitu oikein, ja se johtuu juuri tästä hallinnollisesta sekavuudesta.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksessä jätetään lääninhallituksiin siis enää tietojenkeruu- ja seurantatehtävä. Alueaston asiantuntemusta ei näin hyödynnetä, kuten pitäisi. Toivon todella, että valiokunta olisi perusteellinen ja selkeyttäisi alueatasolla kyseisen ongelman.

Lakiehdotuksen eräs toinen ongelma on se, että koulutustehtävä on ylläpitäjälle tietyllä tavalla kaksijakoinen tästedes. Tulevaisuudessa koulutuksen ylläpitäjällä katsotaan olevan tietty velvoite saamansa oikeuden perusteella järjestää koulutusta, jota valtioneuvostotasolla voidaan rajoittaa. Mutta toisaalla ylläpitäjä voidaan velvoittaa tarjoamaan tietyn alan koulutusta, mutta ilman erillistä rahoitusta. Käsitykseni on, että jos valtio velvoittaa, sen tulee myös ottaa rahoituskellinen vastuu eikä siirtää sitä yksinomaan ylläpitäjälle. Mitä hallituksen esitys nyt taloudellisesti merkitsee, on niin ikään valiokunnassa tämän lain käsittelyn yhteydessä selvitettävä.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa puuttui ihan oikeaan asiaan, ja esimerkiksi tänään olen siitä kuullut meidän paikallisia ja alueellisia ihmisiä. Mutta he kokivat, että valtioneuvosto delegoi kunnalle ja kuntayhtymälle oikeuden järjestää koulutusta ja meillä ylemmän kouluhallinnon tasolla otetaan kantaa vain seitsemään koulutusalaan. Tällöin voidaan sanoa, että maakunnallisesti nähdään, että me voimme täsmäkohdentaa alueella elinkeinoelämää palvelevaa, oikeaa ammatillista koulutusta eikä koulutus tavallaan tapahdu sitä mukaa, kuin sattuu olemaan opettajia ja muita resursseja. Eniten todella ollaan huolissaan taloudellisten resurssien riittävydestä.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti haluan ed. R. Korhoselle vielä tähdentää, että ongelma on juuri se, että ylläpitäjä ja maakunnan liitto eivät nyt mitenkään säännöselvoitteisesti tule kohtaamaan ja myöskään piiritasolla työvoimahallinto ei tule kohtaamaan. Jos kaikki kohtaavat, se tulee tapahtumaan vapaaehtoisesti. Näin tietenkin täytyy toivoa ja olettaa, mutta jollakin tavalla säännöksissä pitäisi mielestäni näkyä sen, että yhteistyö alueellisella tasolla on välttämätöntä, jotta resurssit tulisi mahdollisimman tehokkaasti hyödyntämään.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Minä näkisin, että tähän, niin kuin monella laisäädännön eri haaralla, tähdätään. Eli kun meil-

lä tavallaan kolmen ministeriön toimialoja eli KTM:n, MMM:n ja työministeriön, maakuntatasolla ollaan yhdistämässä keskuksiin, kuntayhtymät näkevät, että ne voisivat olla myös heidän yhteistyökumppaneitaan. Tietysti vapaaehtoisuuskin on ihan hyvä ja kaunis asia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys metsälaiksi sekä laeiksi kes-

tävän metsätalouden rahoituksesta ja rikoslain 48

luvun 1 §:n 3 momentin muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 63/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ihan aluksi on syytä todeta myönteisesti se, että metsälait ovat yhdessä luonnonsuojelulain kanssa vihdoin täällä eduskunnassa käsittelyssä. Mutta ennen kuin menen tähän varsinaiseen metsälakien sisältöön, hallituksen esityksen muodossa, on syytä palauttaa mieleen muutamia näkökohtia sekä metsähistoriasta että metsänhoitomme historiasta.

Metsähistoriallisesti on syytä palauttaa mieleen, että reilut 10 000 vuotta sitten tällä paikalla, täällä Helsingin kohdallakaan, ei mitään metsiä ollut. Täällä oli jäätä semmoinen kilometrin verta. Toisin sanoen nämä metsät, jotka täällä Suommenniemellä nyt ovat, ovat viimeisen 10 000 vuoden aikana tänne tulleet ja niiden koostumuksesakin on tapahtunut hyvin merkittäviä muutoksia. Ensiksi oli männiköitten ja koivikoitten kausi, jos näin voitaisiin sanoa. Sitten oli synkkien kuusikoitten kausi, ja sitten oli sekametsien kausi. Nyt elämme sitten sellaista kautta, jossa ihmisen jälki näkyy metsissämme hyvin suuressa määrin.

Viimeisen 200—300 vuoden aikana on kannettu hyvinkin paljon huolta siitä, säilyvätkö metsämme, kun ihminen niitä käyttää. Esimerkiksi viime vuosisadalla oli erittäin suuri pelko

viranomaisten piirissä siitä, kun oli paljon uusia sahoja, käyttävätkö nuo sahat kaikki tukkipuut niin, että metsät täältä taantuvat.

Tässä vaiheessa voidaan ottaa metsäkulttuuri arvioinnin piiriin. Ehkä masentavaa, mutta se metsänhoitokulttuuri, joka meillä tänä päivänä on käytäntöä, joka ei mitään vähäistä laadultaan olekaan, ei ole toki suomalainen keksintö. Suomeen omaksuttiin metsänhoitokulttuuri malliin yksi yhteen Saksasta. Saksassahan oli jo 1800-luvun alussa hyvin korkeatasoinen metsäkulttuuri, joka myös näkyi tieteellisissä julkaisuissa. Jos nyt oikein pirullisesti sanoo, niin ei niissä paljon ole sisältö muuttunut sitten 1820-luvun. Kun lukee Forstwissenschaftliche Zentralblattia 1820-luvulta, niin siellä on hyvin oivallista ohjetta vaikka Suomen tämän päivän metsänhoidolle.

Meillä omaksuttiin tällä vuosisadalla metsäammattimiesten piirissä hyvin selkeä näkemys sen suhteen, että on eräs erityisen vaalimisen kohde, ja se on metsänraja. Oli havaittu, että olosuhteet metsänrajan säilymiselle silloisella tasolla olivat heikentyneet eli luonnonvoimat toimivat niin, että metsänraja pyrkii alenemaan. Kanadasta oli tiedossa muun muassa semmoiselta alueelta kuin Keewatinin alueelta, että metsänraja oli taantunut muutaman sadan vuoden aikana 250 kilometriä, siis siirtynyt etelään päin. Tämä on tietysti hyvin näyttävä näyttö siitä, että metsää tuolla suojametsävyöhykkeellä, niin kuin sitä meillä ruvettiin kutsumaan, tuli erittäin varovaisesti kohdella.

Vuonna 1922 meillä säädettiin suojametsälaki, jota on itse asiassa aika hyvin noudatettu. Eli meillä on pyritty estämään se, että metsä taantuisi kohti etelää. Nyt tuo suojametsälaki ehdotetaan kumottavaksi ja korvattavaksi itse metsälakiin sisällytettävällä säännöstöllä. Hyvä niin, jos se merkitsee sitä, että vanha kulttuuri tässä suhteessa säilyy.

Nimittäin tässä tuli aihetta huoleen siinä mielessä, että mennä viikolla julkistettiin ns. Pokan toimikunnan ehdotus, jossa aivan erityisesti kiinnitettiin huomiota siihen, että nyt pitäisi päästä hakkaamaan suojametsiä — ja huom! — liiketaloudellisesti merkittävällä tavalla, toisin sanoen niin, että kun hakkuutoiminnassa on laskettava myös kulut, niin merkittävässä määrin, että tuotto on suurempi kuin kulut. Toisin sanoen, kun näistä metsälaeista tulee toimivaa lainsäädäntöä ensi vuoden alussa, niin tässä suhteessa ainakaan Pokan toimikunnan ehdotuksia ei pidä ottaa ohjenuoraksi, kun sovelletaan asianomaista pykälää suojametsien käsittelyyn.

Meillä metsähistoriaan ja käytön historiaan sodan jälkeisenä aikanaakin liittyy muutamia sellaisia tapahtumasarjoja, jotka eivät kovin suureksi maineeksi kuitenkaan metsänhoidollemme ole.

Eräs osa-alue, johon käytettiin paljon yhteiskunnan varallisuutta, oli soiden ojitus. Oulun yliopiston kasvitieteen laitoksen tutkimusten mukaan satojatuhansia hehtaareja soita ojitettiin turhanpätse. Niistä ei koskaan kasvavan metsän alueita tullut.

Heti sodanjälkeiseen alkukauteen sijoittuivat kuuluisat Osaran aukeat, joista tuli sittemmin hartaustilaisuuksien kohteita metsäammattimiehille, kun he kävivät niillä alueilla, missä metsityminen kuitenkin jonkin verran onnistui, ja totesivat, että kyllähän ne sittenkin olivat passelia nuo Osaran aukeat, toisin sanoen kaikki ei toki mennyt pieleen.

Sitten vihdoinkin tuohon samaan aikakauteen ja erityisesti 60-luvulle ajoittui koivikoitten hävittäminen. Meillähän oli hyvin laajoja koivikoita kaskikauden tuloksena. Sitten katsottiin, että koivut ovat aivan hyödyttömiä puita, ja niitä ryhdyttiin kaulaamalla hävittämään, kunnes sitten havaittiin, että itse asiassa koivu olikin äärimmäisen arvokasta puutavaraa. Kun mentiin 80-luvulle, koivun kantohinta oli korkeampi kuin kuusen ja männyn. Toisin sanoen oli tehty kutaunkin melkoinen möhlä.

Suomessa metsähoitopolitiikka on kuitenkin ollut siinä mielessä helpompaa, että meillä on suhteellisen vähän havupuulajeja verrattuna Pohjois-Amerikkaan, jossa niitä on hyvin paljon. Jos Pohjois-Amerikassa olisi vastaavalla tavalla toimittu kuin Suomessa, siellä olisi ehkä todella kurja tilanne. Suomessakin, jos olisi monta puulajia, tilanne olisi huonompi kuin tällä hetkellä on. Siis meille on ollut onni, että meillä on ollut suhteellisen vähän puulajeja.

Mitä tulee lakiehdotuksiin, jotka nyt ovat lähetekeskustelussa, pääsääntöisesti totean, että olen hyvin samaa mieltä kuin ehdotukset. Lain valmisteluhistoriaan kuitenkin sisältyy minusta hyvin synkkänä piirteenä se, että ministeriössä oli valmistunut kaksi eri versiota: ekomerkkiversio ja karsittu versio. Meillä on nyt hallituksen yksimielisenä esityksenä ekomerkkiversio.

Valitettavasti vaihtoehtona oli tarjolla karsittu versio, josta ei todellakaan olisi ollut metsälaiksi, sellaiseksi ekomerkiksi, että sen kanssa hirviäisi lähteä seuraavalle vuosisadalle suomalaisissa metsäasioissa. Totuus on se, että metsäasiat ovat globalisoituneet voimakkaasti ja sillä

tavalla markkinavoimat ohjailevat jo nyt maailman laajuisesti näitä asioita. Valistuneet kuluttajat ratkaisevat, kenen ja millä tavalla hoitamasta puusta valmistettu paperi heille kelpaa ostettavaksi.

Lakiehdotukseen sisältyy läpäisyperiaatteella paitsi kestäväen käytön ja hoidon periaate myös biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen vaatimus. Ne ovat yhteensovitettuja, ja mikä erinomaista, kokonaisuus on yhteensovitettu luonnonsuojelulain kanssa. Tätä näkökohtaa on pidettävä erinomaisen hyvänä. Se on minusta tässä yhteydessä ratkaisevaa. Ratkaisevan hyvä on myös se, että esitykset ovat tulleet yksimielisinä valtioneuvostosta eduskuntaan. Toisin sanoen on lähdetty siitä, että kokonaisuus säilyisi myös eduskuntakäsittelyn läpi siihen asti, kun lait vahvistetaan ja ne tulevat voimaan.

Se, että lait aikaisemmin olivat erillään, oli suuri heikkous, kun kuitenkin vanha luonnonsuojelulaki kohdisti paljon toimenpide-ehdotuksia ja vaatimuksia metsään eloyhteisönä ja se oli kuitenkin metsällisenä yhteisönä erillään oman yksityismetsälakinsa takana. Nyt ne ovat yhteensovitettuja, ja se on hyvä asia.

Kansainvälisestä ulottuvuudesta vielä. Jos ja kun toivottavasti lakiehdotuksista tulee todellista Suomen lainsäädäntöä, se muodostaa erinomaisen hyvän puskurin sitä pyrkimystä vastaan, että Euroopan unionin puitteissa siirryttäisiin maatalouspolitiikan kaltaisesti yhteiseen metsäpolitiikkaan. Tuolle ajatukselle on sanottava ehdottomasti "ei". On lähdettävä siitä, että metsäpolitiikka säilyy kansallisella tasolla, ja sellaisena sen pitää olla kansallisesti hyvän ekomerkin takana.

Arvoisa puhemies! Vielä yksi asia, ja se on se, mitä lakiin laitetaan ja mitä siihen ei laiteta. Lakiin sisällytetään toimintaperiaatteet, mutta mielestäni lakeihin ei pidä laittaa kuutioita eikä pinta-aloja eikä mitään sellaista. Puulla on nimittäin sellainen taipumus, että sytytettynä se palaa. Toisin sanoen tällaisten tavoiteasioiden täytyy olla valtioneuvoston tasolla metsäpoliittisesti ratkaistavia eivätkä ne kuulu lainsäädännön sisältöön. Tästä saattaa tulla hyvin voimakas keskustelu, mutta minun näkemykseni on tämä. Toivon laille erittäin nopeaa käsittelyä eduskunnassa ja yhdessä luonnonsuojelulain kanssa.

Ed. R. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ed. Pulliaista ihan kohtuullisen viisaasta ja hyvästä puheenvuorosta. Itse uskon myös siihen, että kuluttaja on se, joka

valitsee, tosin joskus tunteella ja hyvin useinkin. Siitä huolimatta uskon, että valinnalla pystymme vaikuttamaan pitkässä juoksussa myös lainsäädäntöön ja päätöksiin. Suomen talous seisoo puujaloilla, ja siksi on hyvä, että saamme ihan kohtuullista lainsäädäntöä, joka myös tukee taloudellisia resurssejamme, koska tämä on osa sitä teollisuutta, josta saamme hyvinvointia, jota voimme jakaa, niin kuin toisen asian kohdalla jaettiin tai oltiin jakamatta. Siinä suhteessa on hyvä, että nämä lait pitkällisten synnytyspoltojen jälkeen on saatu käsittelyyn ja ne kulkevat käsikädessä ja ... (Ed. Rajamäki: Tuleeko vastauspuheenvuoro?) — Tulee, minä kiitin ed. Pulliaista erinomaisen hyvästä puheenvuorosta.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pulliainen puhui tempoilusta, jota metsäpolitiikassa harrastetaan. Se on ihan totta. Hän mainitsi koivikoiden hakkaamisen maahan. Tällä hetkellä on yhä edelleen sitä ajattelua, vaikka nyt ollaan huomaamassa, että haavat, pihlajat ja lepät ovat arvokkaita puolajia. Tosin lakiesitys mahdollistaa sen, että monimuotoisuusarvotkin voitaisiin ottaa jatkossa huomioon.

Metsiensuojelun osalta totean sen verran, että minä yhä edelleen olen sitä mieltä kuin aikaisemminkin, että suojelualueilla jossakin mitassa voisi kokeilla sellaisissa kunnissa jopa hakkuita, joissa suuri osa kunnan alueesta on suojelussa, ja otettaisiin pehmeitä arvoja ja teknologiaa käyttäen luonnonarvot huomioon. Sillä ei vahingoitettaisi mitään arvoja luonnonsuojelualueella. Toivon mukaan sellaiseen jossakin vaiheessa vielä päästäisiin ihan järkisyiden perusteella.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viimeksi mainittuun puheenvuoroon on syytä todeta, että juuri sen takia luonnonsuojelulaki ja metsälait muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, että pidetään talousmetsät talousmetsinä ja luonnonsuojelualueet, silloin kun ne ovat tarpeellisia, luonnonsuojelualueina ja luonnonsuojelualueita hoidetaan niin kuin luonnonsuojelu edellyttää. Tämä on kumpaakin tapaa suojeleva, jos näin voidaan sanoa, ja se on kansainvälisesti erittäin arvokasta, koska periaatteiden pitää olla hyvin kirkkaita ja selviä.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Minikään muun maan hyvinvointi ei ole niin keskeisesti riippuvainen metsätaloudesta ja metsäteollisuuden vaihtotase- ja työllisyysvaikutuksista

kuin Suomen. Suomen metsälainsäädännön kokonaisuudistus on siis erittäin suuri asia, ei pelkästään metsien uusiutumiskyvyn ja elinvoimaisuuden turvaamiseksi, vaan jotta sen myötä myös kansantalouden kannalta tärkeä puun tuotanto turvataan.

Metsien hoidon ja käytön kestävyys on keskeisenä periaatteena metsälainsäädännön uudistamisessa. Metsien monimuotoisuuden turvaaminen ja talousmetsien sellaisen vaihtelevuuden ylläpitäminen, joka luo edellytykset runsaalle eliöstölle, ovat kansan- ja metsätaloudellisen näkökulman rinnalla esityksessä.

Ed. Pulliainen viittasi ministeriön kahteen malliin. En tarkalleen löydä ministeriöstä ekomallia ja ilman ekomerkkiä olevaa mallia sen takia, että metsälakitoimikunnan jäsenenä tunnistan tarkalleen hallituksen esityksen metsälakitoimikunnan esitykseksi, paitsi siltä osin, kun voin tyytyväisenä todeta erivän mielipiteeni vaikuttaneen eräisiin keskeisiin kohtiin muun muassa uudistamis- ja eräiden muiden kohtien osalta.

Työn alkuvaiheeseen toi keskeisesti jännitettä toki samaan aikaan valmisteilla olleen luonnonsuojelulain ja metsälain suhde, mutta keskeistä on se periaate, että metsätaloutta koskevat asiat käsitellään metsälainsäädännön ja luonnonsuojelualueet luonnonsuojelulain kautta. Metsien monimuotoisuutta ja luontovaikutuksia koskevista asioista tuleekin säätää lähinnä tietysti metsälaissa. On selvää, että elinympäristön suojelun tasoa kyetään nostamaan myös metsien käyttötapojen parantamisella. Tällöin tietysti hakkuumenetelmien, koulutustason ja taloudellisten intressien asettamat rajat tulee ottaa huomioon. Luonnonsuojelu yleensäkin tulee nähdä jatkuvana prosessina, mihin nimenomaan metsälain sisältö pyrkii nyt luomaan edellytyksiä.

Toisaalta suomalaisen metsäluonnon suojelussa on liian mustavalkoisella tavalla lähdetty joko vahvan metsätalouden tai neitseelliseksi suojeltujen alueiden valinnoista. Olisi erittäin tärkeää, että luodaan myös välimuoto luonnonsuojelualueiden ja talousmetsien välille, koska mielestäni metsäekosysteemi menestyy ja kykenee sopeutumaan myös oikealla tavalla hoidettuihin talousmetsiin. Joka tapauksessa on tärkeää, että valmistelussa ja lainsäädäntövaiheessa näiden lakien suhteet ovat selkeät, ettei muodostu mahdotonta prosessia siitä, että tehdään systemaattisesti väkinäisiä ratkaisuja. Pahimmillaan voidaan luonnonsuojelulain, metsälain ja muun maankäytön säätelyn kokonaisuudesta tehdä erittäin vaikeaselkoinen.

Metsälain tarkoituksena on luoda puitteet ja edellytykset ekologisesti ja monikäyttöisesti sekä puuntuotannollisesti kestävä metsätalouden harjoittamiseen. Kolmisen vuotta sitten Helsingissä pidetyn Euroopan metsäministerien konferenssin linjaus näkyy valmistelussa. Metsätasollahan se merkitsee sitä, että metsien uusiutumiskyky ja elinvoimaisuus turvataan, kansantalouden kannalta puuraaka-aineen tuotanto on turvattu ja metsiä hoidetaan ja käytetään siten, että monimuotoisuus ei vähene. Metsätalous ylläpitää toisaalta metsissä sellaista vaihtelevuutta, että edellytykset runsaalle eliöstölle ja metsien monikäyttömahdollisuudet turvataan. Paikallisen väestön toimeentuloa ei tule vaarantaa, ja tulevien sukupolvien mahdollisuus käyttää metsiä monipuolisesti myös turvataan.

Lakia sovelletaan metsätalousmaahan riippumatta siitä, kuka maan omistaa, sekä metsämaan ohella kitumaahan ja joutomaahan. Sosialidemokraattien taholta alun perin olisimme halunneet jättää Metsähallituksen ja valtion metsät lain ulkopuolelle, koska pelkäsimme organisaatioon liittyviä ongelmia, mutta organisaatiolaisa lähdettiin pitkälti siitä, että voimme tarkastella kokonaiskattavasti maata ja metsää tämän lainsäädännön puitteissa. Nimittäin missään nimessä emme halunneet syntyvän sellaista vaaraa, että valtion metsät voitaisiin alistaa yksityismetsien ja niiden edunvalvojien, MTK:n, pelinappulaksi kantohintapeliin.

Muutamaan näkökohtaan kiinnitin seuraavaksi huomiota.

Ensinnäkin tässä maassa on laiminlyöty ensiharvennukset. Meillä on hoitamattomia, yli 5 vuotta vanhoja uudistusaloja noin 30 000 hehtaaria ja määrä on kasvamassa, viivästyneitä ensiharvennuksia jopa 550 000 hehtaaria. Puuhuollon ja metsien ensiharvennuksen kannalta oli epäonnistunut metsäverotuksen muuttaminen myyntiverotuksen suuntaan. Tässä suhteessa ensiharvennusvelvoitteen korostaminen oli meidän mielestämme erittäin tärkeää, että nimenomaan laissa puhutaan uuden puuston aikaansaamisesta, joka olisi maanomistajan velvoitteena uudistushakkuun jälkeen. Tässä suhteessa hallituksen esityksen 8 § on metsälakitoimikunnan enemmistön kannasta poiketen selkeä. Siinä myös on uudelleenkäyttelyvelvoitteet ja ylipäänsä vastuu uuden puuston aikaansaamisesta selkeänä.

On todella uskomatonta, että tässä maassa todella on ollut metsälainsäädäntö, jossa uudistamista on korostettu ja metsän hävittämistä on pidetty lainvastaisena mutta metsän on saanut

tukahduttaa eli jättää harventamatta, ilman että siihen on tapiolainen järjestelmä tai muu puuttunut. Mutta toisaalta meillä on ollut ilmeisesti myös niin rikkaita metsänomistajia, että heillä on ollut varaa pitää metsiä negatiivisella korolla.

Tärkeätä on myös se, että hakkuutoiminnassa metsänomistajalla on mahdollisuus vaikuttaa vahvasti hakkuun toteuttamistapaan. Metsien erilaisista korjuumenetelmistä kävimme tässä talossa ja maa- ja metsätalousvaliokunnassa varsin voimakasta keskustelua muun muassa Takalan metsien yhteydessä 80-luvun puolivälissä, jolloin me sosialidemokraatit erityisesti maa- ja metsätalousvaliokunnassa silloisen yksityismetsälain käsittelyn yhteydessä lisäsimme metsänomistajan vaikutusmahdollisuuksia metsähakkuumenetelmiin. Nykyään kovin vihertävä teollisuutemme oli silloin käyttäytymisensä toisessa ääripäässä, siis vain kymmenen vuotta sitten, ja harvasti surutta vahvoja aukko- ja auraushakkuuta. Tätä asenteiden muutosta kuvaa hyvin se, että kun 80-luvun puolessavälissä arvostelin metsien hoitomenetelmiä silloisen lainsäädännön käsittelyn yhteydessä, eräs teollisuuden edustaja totesi, että ei viljaakaan korjata korsi kerrallaan. Näillä lauseilla luulisin saatavan nyky-Suomen metsäteollisuudesta pikaiset lähtöpässit.

Tärkeätä on, että omistaja ilmaisee halunsa siitä, miten metsää hoidetaan. Metsälain tavoitteiden ja metsänhoidon laadun kannalta on hyvin keskeistä, että metsän hoidosta ja hakkuista vastaa se, joka suorittaa metsän hoitotoimenpiteitä. Tämä on mielestäni tärkeä pakote ammattitaidon korostamiseen ja luo varovaisempaa kulttuuria. Metsän hakkaajaksi katsotaan maanomistaja tai se, jolle maanomistaja on luovuttanut hakkuuoikeuden tai jonka työnjohdon tai valvonnan alaisena hakkuu tosiasiallisesti on tehty.

Suojavyöhykkeistä täällä jo ed. Pulliainen mainitsi. Ne on sisällytetty nyt myös tähän metsälakiin. Ongelmaksi saattaa muodostua poikkeuksellisen tuulialttiille rannoille ja saarille muodostettavat ja varustettavat suoja-alueet ja niiden määrittely. Hakkuussa ja metsänhoitotoimissa tulisi säästää mahdollisimman paljon tuulien suhteen kestäviä puustoja ja metsien uudistamisen tulisi tapahtua suojavyöhykkeitä hyväksi käyttäen. Kyse on varsin laajasta asiasta, jossa kuntien ja muiden viranomaistahojen kuuleminen on tärkeää.

Metsätalouden alueellinen tavoiteohjelma on asiakirja tai ohjelma, johon laitettiin paljon toiveita myös valmistelussa. Tähän laadintatyöhön

tulee kytkeä keskeiset alueiden metsätalouden osallistujatahot, ja toivon mukaan sillä vältetään myös metsälöistä toiseen hypähteleviä metsänhoitotiloja erilaisine ilmentymineen. Toisaalta on tietysti vaara, että tässä nyt nimenomaan myös rakennetaan ne riidat eri alueille. Se riippuu tietysti yhteistyöasenteista, eri näkökohtien hyvästä huomioonotosta ja metsälainsäädännön tavoitteiden ymmärtämisestä.

Hallinto- ja valvontaorganisaatiokysymys on ehkä ongelmallisempi. Minä haluan ihan vakavasti ensiksi kiinnittää huomiota siihen, että metsäkeskusten voimavaroja, entisten metsälautakuntien niin ikään aikanaan, on vedetty rajusti alas. Maa- ja metsätalousministeriön piirissä säästötoimet kohdistuvat rajusti metsäpuolelle, joka on ollut pitkään maatalousalustein. Esimerkiksi nyt neuvotellaan 250:n eli metsäkeskusten joka neljännen työntekijän irtisanomisesta, kun samaan aikaan koko muussa maa- ja metsätalousministeriön hallinnossa yhteensä puhutaan ehkä 100 henkilön työpanoksen vähentämisestä. Tämä on täydellisessä ristiriidassa sen kanssa, että nyt nimenomaan tämän lain täytäntöönpano ja valvonta edellyttävät, että on ammattitaitoista henkilöstöä riittävästi. Tämähän ei tietysti ole tämän lain säätämiseen liittyvä kysymys, mutta budjettimielessä siihen on eduskunnan myös kiinnitettävä huomiota.

Meille sosialidemokraateille oli hyvin keskeinen lähtökohta se, että julkisen viranomaisen tehtävät ja julkiset viranomaistehtävät tulisi yksityismetsätalouden hallinnossa eriyttää muista edistämistehtävistä ja keskittää ne mieluusti viranomais- ja asiantuntijaorganisaation tehtäviksi. Mutta tässä vaiheessa syntyi malli, jossa olisi ikään kuin erillinen yksikkö viranomaistehtäviä hoitamaan metsäkeskuksissa. Juhlallisesta nimityksestä huolimatta tämä yksikkö tarkoittaa yhtä tai kahta henkilöä.

Tärkeätä on kuitenkin se, että vangit eivät valitsisi vanginvartijoita eli että liittyen metsän uudistamisen varmistamiseen, määräaikojen toteuttamiseen jne. selkeästi toimii metsäviranomainen, joka laatii myös toiminta-alueensa alueellisen tavoiteohjelman ja seuraa sen toteutumista. 80-luvun puolessavälissä myös metsänparannuslakien uudistamiskäsittelyn yhteydessä eduskunnassa korostettiin metsänparannushankkeiden toteutuksen ja valvonnan eriyttämistä eri toimielimille. Meillä on ollut hyvin erikoinen käytäntö tältä osin eikä kovin kunniakas.

Asia, jossa emme saaneet tahtoaamme metsälakitoimikunnassa läpi, oli metsänomistajien

edustajien valinta organisaatiopuolella. Organisaatiolaithan on tietysti jo käsitelty, mutta jatkossa tulisi postiaänestykseen ja valintatapojen kehittämiseen myös kiinnittää huomiota.

Metsätalouden rahoituslaki korvaa metsänparannuslainsäädännön, ja siinä pyritään yksityismetsien kestäväan hoitoon ja käytön edistämiseen turvaamalla puuntuotannon kestävyttä ja ylläpitämällä talousmetsien biologista monimuotoisuutta. Keskustelua on herättänyt pyrkimys toteuttaa sen kautta metsätalouden alueellisia tavoitteita ja jossain määrin myös ympäristönhoitohankkeita. Tämän portin avaamiseen metsälainsäädännön rahoitusjärjestelmän kautta tulee suhtautua varovaisuudella ainakin sikäli, ettei nyt tässä ikään kuin rakenneta luonnonsuojelulaille omaa rahoituskanavaa. Kyse on kuitenkin metsäparannuslainsäädännöstä.

Me olemme lähteneet siitä, että vähillä metsänparannusvaroilla tulisi myös erityisesti vahvistaa kestäväan tuotannon perusedellytyksiä eikä niinkään hajottaa voimavaroja liian moniin tukikohteisiin. Esimerkiksi työlajeissa on mielestäni painotuksen tarvetta. Puuntuotannon kestävyden turvaamiseen liittyviä työlajeja esitetään edelleen lukuisia. On metsän uudistamista, kuluusta, nuoren metsän hoitoa, energiapuun korjuuta, metsänterveyslannoitusta, kunnostusojitusta ja metsätien tekemistä. Varojen oikean suuntaamisen osalta olisi tärkeätä katsoa eri alueilla tärkeimmät työlaajat. Tietysti valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto budjetin perustelujen yhteydessä pystyy tietysti painottamaan asioita ja ilmeisesti sitä keskustelua joudutaan myös käymään. Se on tietysti yksi väline ja vipu, jolla eduskunta pystyy myös vaikuttamaan jatkossa.

Muutama sana, arvoisa puhemies, unohdettuista asioista. Edellinen hallitus, MTK-johtoinen hallitus, (Ed. Aittoniemi: Joko taas?) jossa ministeri Pesälä aikanaan tämän metsälakitoimikunnan asetti, ei antanut — tietysti tarkoituksellisesti — toimenkuvaan metsäverotukseen tai esimerkiksi metsänhoitoyhdistyslakiin liittyviä tehtäviä. Metsälakitoimikunta ei tietysti voinut siten myöskään käsitellä tämän tyyppisiä asioita. Kuitenkin metsäverotuksen puuhooltoon ja metsätalouden kehittämiseen liittyvien vaikutusten selvittäminen olisi myös tärkeätä. Asiaa ei saisi unohtaa, koska sillä on aivan selvästi myös metsänhoitoon liittyviä kannustuskysymyksiä sisälössään.

Metsänhoitoyhdistyslaki myös tulisi kumota ja uudistaa kokonaan, koska oikeus periä pakol-

isia jäsenmaksuja ei ole kansan oikeustajun mukaista. Metsänhoitoyhdistyksillä on toki merkityksensä, mutta ne ovat myös eräillä alueilla keskittyneet maa- ja metsätaloustuottajien edunvalvontaan paikallisorganisaatioina. On myös MTK:n strategia ollut rakentaa niistä puhtaasti metsäpoliittisia edunvalvontaelimiä alueelle, puukaupan osapuolia jne. Yhdistyslainsäädännön mukainen toiminta vapaaehtoisena intressiorganisaationa sen sijaan on käyttökelpoinen.

Tätä asiaa on tietysti syytä vakavasti selvittää ja pohtia. Maa- ja metsätalousvaliokunnassa olemme edellyttäneet hallitukselta toimia tämän lainsäädäntökokonaisuuden käsittelyn jälkeen saattaa eduskunnan käsittelyyn metsänhoitoyhdistyslain uudistus. Hallitus on omassa keskuudessaan valmistelemassa metsänhoitoyhdistyslainsäädännön uudistamiseen liittyvää työryhmää, ja se esitys saadaan eduskuntaan tämän kokonaisuuden käsittelyn jälkeen.

Ensimmäinen varapuhemies: Ennen kuin myönnän vastauspuheenvuoroja niitä pyytäneille edustajille, muistutan siitä, että vastauspuheenvuoroissa ei saa esittää muuta kuin selvityksiä tai oikaisuja toisen puheenvuoron tai vastauspuheenvuoron johdosta tai vastineen siinä esitettyyn väitteeseen. Vastauspuheenvuoron tulee siis aina liittyä kiinteästi aikaisempaan puheenvuoroon. Näin ollen yhtyminen tai kiittäminen ei riitä vastauspuheenvuoron perusteeksi.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rajamäki totesi, että metsänomistajista osa on niin rikkaita, että metsät ovat hoitamatta. Metsälaki tulee varmaan avuksi tässä asiassa siltä osin, kuin näin on. Metsänomistushan jakaantuu kolmeen osaan eli maatalousväestöllä kolmannes, palkansaajilla kolmannes ja teollisuudella kolmannes. Kaupunkilaisväestö, joka metsiä kolmanneksen omistaa, todella varmaan tarvitsee myös lain suomaa ohjailua.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki puheenvuoronsa alkuosassa totesi, että hän ei ainakaan tiedä mitään siitä, että olisi ollut pari eri versiota metsälaista. Ainakin minulla oli lukemista ja tutustumista varten versio, jossa oli lihavoituna tietyt osat, jotka oli tarkoitettu arvioitaviksi siltä kannalta, jäävätkö vai eivätkö ne jää, eli oli pitempi ja lyhyempi versio. Minä tulkitsin sisällön

perusteella, että se lihavoidulla osalla varustettu oli ekologinen versio ja se toinen oli karsittu versio.

Ed. Kalli (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kahteen kohtaan ed. Rajamäen puheenvuoron osalta haluan puuttua. Ensimmäinen on 8 § eli uuden puuston aikaansaaminen, jossa hallituksen esitys pitää sisällään tiukan 5 vuoden rajauksen. Osaltaan tämä saattaa toimia niin, että jotkut metsänomistajat tahtomattaan haluavat viivyttää uudistamisen alkamista sinne 5 vuoden päähän ja saattaa syntyä erikoisia tilanteita. Itse vierastan aikamääritteitä. Parempi olisi edistämällä ja neuvonnalla saada aikaan tilanne, jossa metsänomistajaa kannustetaan käynnistämään toimet niin nopeasti kuin suinkin mahdollista.

Toinen asia eli metsänhoitoyhdistyslain mukaan tuominen ja mahdollisen metsänhoitomaksun poistaminen on aika iso kysymys. Jos se varsin nopealla aikavälillä toteutettaisiin, siinä kävisi samalla tavalla, mitä nyt organisaatiolaki tuo tullessaan: Yhdistykset tulorahoitustaan menettäen joutuisivat aika nopeassa tahdissa irtisanoamaan henkilöstöä. Sen tähden mahdollisen metsänhoitoyhdistyslain uudistamiseen pitää suhtautua hyvin rauhallisesti.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ongelma on juuri tämä metsänomistuksen pirstoutuneisuus. Tämä lakihan koskee kaikkia metsänomistajia, siis valtion maita mutta myös kaupunkilaisia ja maatalousyrittäjiä. Tässä suhteessa tarvitaan varmasti muitakin elementtejä. Eräs on tämän vuoden alusta läpi ajamamme työllisyysasetuksen muutos, jossa myös työllisyysvaroja voidaan käyttää metsänparannustoimenpiteisiin, muun muassa harvennustoimenpiteisiin.

Ed. Pulliainen, voi olla, että on liikkunut joi-tain versioita. Meille sosialidemokraateille ei ole uskallettu esitellä kyllä mitään muuta kuin metsälakitoimikunnan ehdotuksen mukaista esitystä, koska emme mitään muuta olisi hyväksyneet.

Ed. Kallille totean, että 8 § on monella tavalla ongelmallinen. Metsälakitoimikuntahan lähti liian väljästä muotoilusta, 5 vuodesta, jona aikana on ryhdyttävä toimenpiteisiin uuden puuston aikaansaamiseksi. Sehän tarkoittaa, että viimeisenä päivänä heitetään kuokalla vähän multaa. Kaiken kaikkiaan nyt tämä muotoilu on parempi, koska puhutaan uuden puuston aikaansaami-

sesta. Eri asia on se, olisiko edelleen mietittävä sitä, että Oulujärven vesistön pohjoispuolisella alueella määrääkausi olisi 5 vuotta, mutta eteläisellä puolella 3 vuotta, koska 5 vuotta on vielä jossain määrin monienkin asiantuntijoiden mukaan liian pitkä paremmalla puunkasvualueella.

Ympäristöministeri Haavisto: Arvoisa puhemies! Muutama sana luonnonsuojelulain ja nyt käsiteltävänä olevan metsälainsäädännön yhteensovittamisesta. Ensinnäkin hallitusohjelmassa jo aikanaan todettiin, että hallituksen yhtenä päämääränä on saada aikaan, voisi sanoa, jonkinlaista metsärauhaa eli pyrkiä edistämään yhtä aikaa metsien talouskäyttöä ja luonnonsuojelutarpeita.

Voi sanoa, että tilanne, jossa nyt eduskunnalle on annettu yhtä aikaa uusi metsälainsäädäntö, metsätalouden rahoituslaki ja luonnonsuojelulaki, on yksi etappi tällä tiellä. Tie tosin on varsin pitkä, ja vielä monia muita haasteita sillä matkalla on tulossa, mutta tämä on melko hyvä alkku. Voin vahvistaa sen, mitä ed. Pulliainen sanoi, että välillä käytiin myös hallituksen piirissä keskustelua siitä, ehtivätkö nämä lait yhtä matkaa eteenpäin. Molemmissa oli tietysti omia vaikeuksiaan, mutta ehkä luonnonsuojelulaissa loppuvaiheessa. Oli todellakin erilaisia versioita siitä, miten näitä sovitettaisiin yhteen, mikäli eduskunta ei yhtä aikaa voisi käsitellä näitä kahta suurta lainsäädäntöuudistusta. Siinä mielessä tämä on erittäin tärkeä ja voisi sanoa historiallinen mahdollisuus käsitellä näitä yhtä aikaa ja myöskin näiden lakien yhteensovitusmekanismeja täällä eduskunnassa käsitellä ajallisesti samaan aikaan.

Myös mielestäni lakien välinen työnjako on tullut varsin selväksi. On selkeää, että vastuu valtakunnallisesti tärkeistä luonnonsuojelutoimista, suurista luonnonsuojelualueista kuuluu luonnonsuojelulain puolelle. Metsäviranomaisille ja metsälainsäädännölle tulee sitten metsälain kautta myös oma varsin painava vastuunsa metsäluonnon monimuotoisuuden suojelusta ja myös talousmetsien luonnonarvojen hoitamisesta. Onhan totta, että Suomen uhanalaisista lajeista taitaa noin 43 prosenttia elää metsissä tai olla riippuvaisia metsistä. Myös talousmetsien hoito ja käyttö varsin voimakkaasti vaikuttavat näihin luonnonsuojelutarpeisiin ja luonnonarvoihin.

Kaiken kaikkiaan omasta puolestani olin hyvin tyytyväinen, että näiden lakien keskinäinen valmistelu myös virkamiestasolla ja hallituksen

piirissä loppujen lopuksi sujui hyvässä sovussa. Vaikka sitten erilaisia luontotyyppjeä soviteltiinkin aika pitkään näihin lakeihin — mikä on valtakunnallisesti harvinaista ja mikä yleisempää — uskon, että kaikki luontotyytit ovat nyt löytäneet suhteellisesti oikean paikkansa.

Tässä on myös kirjattu nyt ensimmäistä kertaa metsien ekologisen kestävyuden periaate koko lain tarkoituksena. Kuten ed. Rajamäki sanoi, myös metsäkeskusten velvollisuuksiin on tullut laatia toiminta-alueellaan omat metsätalouden alueelliset tavoiteohjelmat ja näitä tehdessään velvollisuus käydä hyvin laajaa suunnitteluprosessia, kuulla eri osapuolia, käydä läpi myös luonnonarvoja, ympäristövaikutuksia, ympäristöhoidon tarpeita näiden metsien osalta. Pidän tätä myös metsien hoidon ja järkevän suunnittelun kannalta erittäin hyvänä edistysaskeleena. Uskon, että tämä vie juuri siihen suuntaan, että jos riitoja on, niitä käydään kirjoituspyödyssä ääressä eikä niitä tarvitse käydä metsätyömailla, niin kuin valitettavasti viime vuosina kärjistetyimmässä esimerkeissä on tapahtunut.

Tässäkin mielessä sekä metsälainsäädäntö että uusi luonnonsuojelulaki painottavat metsäviranomaisten ja ympäristönsuojeluviranomaisten yhteistyötä jopa siihen asti, että siitä tullaan säätämään asetuksella erikseen. Luulen, että jonkinlainen uusi aika tässäkin mielessä on alkanut, kun molemmille viranomaisille tulee vastuu tällaisen yhteistyön rakentamisesta, siihen tarvittavien tietojen vaihdosta jnp. Luulen, että löytyy nyt sellainen mekanismi, jolla nämä asiat hyvin pysyvät hallinnassa.

Jos ympäristön kannalta joitakin vikapuolia haluaisi lainsäädännöstä etsiä, ehkä luonnonsuojelun kannalta erilaisten metsätöiden rahoituslista on vielä varsin pitkä. Siellä todella on vielä metsäteiden rahoitusta. Siellä on kunnostusojitusten rahoitusta. Siellä on peltojen metsityksen rahoitusta. Tietysti tulevaisuus näyttää, missä määrin tällaiset rahoitusmuodot enää sinänsä liiketoimintaa olevassa metsänhoidossa ovat tulevaisuudessa tarpeellisia. Niin kuin ed. Pulliainen totesi, joillakin näistä töistä aikanaan on tehty paljon haittaakin metsäluonnolle ja näiden taloudellinen tai vastaava tulos välttämättä, esimerkiksi suurien ojitustoimien, ei ole ollut yhteiskunnallekaan kovin järkevä.

Ehkä vielä, arvoisa puhemies, yksi ajatus tähän loppuun. Kun tätä metsälainsäädäntöä lukee ja tarkastelee, tulee tietysti mieleen, että joskus elämä menee nopeammin eteenpäin kuin

lainsäädäntö, aika usein se menee nopeammin eteenpäin. Jos katsoo viimeisen vuoden aikana käytyä keskustelua, hyvin paljon puhutaan jo metsien ekosertifiointista, tämän tyyppisestä ajattelusta, sekä kansainvälisesti että Suomessa. Tietysti myös tämä uusi metsälainsäädäntö tarjoaa sille hyvän pohjan ja hyvät edellytykset, mutta markkinoiden vaatimukset myös metsäluonnon hoitoa ja suojelua kohtaan ovat varsin voimakkaat. Tässä mielessä on tärkeää, että vaikka nyt saadaan hyvä lainsäädäntö aikaan, ollaan valppaita myös vastaamaan niihin kansainvälisiin haasteisiin, joita esimerkiksi tämän ekosertifiointiajatuksen kautta on lähtenyt liikkeelle. Onkin hyvä asia, että maa- ja metsätalousministeriön esityksestä on asetettu työryhmä, jossa tätäkin asiaa valmistellaan, niin että sen aikataulu on vuoden loppuun, ja selvitetään, millä tavalla Suomessa pitäisi näihin haasteisiin vastata.

Epäjärjestystä yleisöparvekkeella.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Pyydän parvekkeella rauhoittumaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 23.25.

Täysistunto keskeytetään kello 23.18.

Täysistuntoa jatketaan

kello 23.25

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies S.-L. Anttila.

Keskustelu päiväjärjestyksen 11) asiasta jatkuu:

Ed. Kalli (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen rahoituslain työmuotojen laajuuden osalta eri mieltä kuin ministeri Haavisto.

Tämä uusi lakihan pitää sisällään ns. alue-suunnittelun ja aluesuunnitelman toteuttamisen. Jos esimerkiksi jollakin alueella edellytetään eri olosuhteissa hyvin nopeatakin puun korjuuta, on

hyvä, että rahoituslaki pitää sisällään erilaisia mahdollisuuksia ja kullakin alueella erikseen voidaan valita ja sopia, mitkä ovat ne työmuodot, joita milläkin alueella käytetään.

Toisaalta myönnän ja pidän tärkeänä, että molemmat lait on yhteensovitettu ja tuotu samaan aikaan, mutta kuitenkin nämä lait ovat tärkeitä ja Suomen kannalta olisi hyvä, että ne mahdollisimman nopeasti molemmat saataisiin aikaan. Erityisesti itse murehdin ja huolehdin metsälaista ja siksi toivoisin, että ainakin sitä voitaisiin nopeassa tahdissa viedä eteenpäin. Se helpottaisi aikanaan ympäristömerkin ja sertifiointin saamista Suomelle ja Suomen metsätaloudelle.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Haavisto äskeisen puheenvuoronsa loppupuolella pohdiskeli eräällä tavalla pettynään sitä, että peltojen metsitys on tässä hommassa mukana. Sen jälkeen kun valtioneuvosto käsitteli tätä asiaa, on ehkä poliittisesti tapahtunut jonkinlainen muutos. Tasavallan presidentti otti parisen viikkoa sitten voimakkaasti kantaa tähän asiaan ja totesi, että siinä ravitsemustilanteessa, joka maapallolla vallitsee tällä hetkellä, tässä toimeliaisuudessa ei ole kovin suurta järkeä. EU:n maatalouspoliittinen ryhmä on käsitellyt tätä asiaa sen jälkeen ja päätenyt hyvin saman kaltaiseen tulokseen, eliällä tällä hetkellä näyttää siltä, että peltojen metsitys siirtyy historiaan ja käytännössä tästä luettelosta pois.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

12) Hallituksen esitys laiksi kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 65/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys vesiliikennelaiksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 66/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. R. K o r h o n e n : Puhemies! Tässä meni konseptit sekaisin johtuen tästä tilanteesta.

Lähinnä haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että tuntuu ikään kuin meillä olisi vesiliikennöintiin nyt erityisesti vesiskoottereita ja tällaisia ns. häiriöajoneuvoja varten säädetty laki, mikä sinällään tietysti on ihan hyvä. Minun huomiotani tässä kiinnitti oikeus, joka annetaan, niin kuin minä tätä luin kyynisesti, yksityiselle kansalaiselle puuttua asiaan tai kieltää tai laittaa opasteita nimenomaan koskien häiriöliikennettä.

On tietysti mielenkiintoista nähdä, kuinka pitkälle kuntalaisten tai yhteisen vesialueen omistajien tai jopa kunnan oikeus menee alueellaan kieltää. On todettu kaiken näköiset kilpailut ja vesiskootterit häiritseviksi, mutta tietysti täytyy näissäkin kielloissa huomioida se, että ei aiheudu yleisiä provokaatioita, niin että yksityinen ihminen ryhtyy käyttämään oman käden oikeutta toista yksityistä vastaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys laiksi merilain 20 luvun 9 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 67/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti liikennevaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 68/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti liikennevaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys Kera Oy:stä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 70/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain 27 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 71/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys lapsen elatusturvaa koskeksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 73/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys laiksi sotilastapaturmalain 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 74/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

20) Hallituksen esitys työturvallisuuslain 24 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 76/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

21) Hallituksen esitys laiksi työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 77/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

22) Hallituksen esitys eräistä epätyypillistä työtä koskevista lainmuutoksista

Hallituksen esitys 78/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

23) Hallituksen esitys luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 79/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, lakivaliokunnan sekä maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ympäristöministeri Haavisto: Arvoisa puhemies! Esillä on nyt siis toinen kahdesta suu-
resta lakikokonaisuudesta eli uusi luonnonsuojelulaki liitännäislakeineen. Ensinnäkin voi todeta, että se luonnonsuojelulaki, joka nykyään on voimassa, vahvistettiin vuonna 1923. Sen kanssa on siis eletty noin 73 vuotta, ja tämän lain uudistaminen aloitettiin vuonna 1960. Ympäristöministeriössä vanhimmat virkamiehet muistavat oikein hyvin, milloin luonnonsuojelulain kokonaisuudistus lähti liikkeelle, ja ihmettelevät nyt, että vasta 36 vuoden valmistelun jälkeen ollaan näin pitkällä, että esitys annetaan eduskunnalle. Tässä on tietysti ollut monta vaihetta välillä. Vuonna 66 yksi esitys oli valmis, mutta sitä ei saatu eteenpäin. Laajin osittaisuudistus luonnonsuojelulakiin tehtiin vuonna 1991.

Jos katsotaan tämän vanhan lain etuja tai heikkouksia, ensinnäkin hyvänä puolena voi sanoa sen, että se on ollut vanhan ajan väljä laki, joka on valtioneuvostolle jättänyt aika pitkälle soveltamismahdollisuudet. Mutta sen heikkoudet ovat tietysti siinä, että siinä ei ole säädetty luonnonsuojelun suunnittelusta, se ei millään tavalla takaa maanomistajan oikeusturvaa luonnonsuojelun suunnittelun osalta eikä myöskään luonnonarvojen suojaa suunnittelun aikana. Sellainen käsite kuin aavistushakkuut, joka ehkä oli asutustilavaiheen aikana tuttu, on myös luonnonsuojelusta varsin tuttu silloin, kun maanomistaja on saattanut ikään kuin reagoida siihen, että pelätty suojelusuunnitelma kohdistuisi hänen alueelleen.

Nyt annettu uudistus on varsin modernia lainsäädäntöä, niin kuin aikanaan vuonna 23 annettu laki, joka oli Euroopan eturintamassa. Samaa voidaan sanoa nyt tästä kokonaisuudesta. Ensinnäkin tässä lähdetään tietysti luonnon monimuotoisuuden suojelusta ja ylläpitämisestä, kestävästä kehityksen periaatteista kaiken kaikkiaan. Myös maisema-arvot on nyt otettu mukaan luonnonsuojelulakiin, maisema-arvojen suojelu. Aikaisemminhan maisemansuojelu on koskenut lähinnä jotain yksittäistä kysymystä, ulkomainontaa tms. Nyt maisemakysymykset ovat mukana laa-

jemmin, ja ennen kaikkea tässä on nyt mukana luontotyyppien ja luonnonvaraisten eliölajien suotuisan suojelutason saavuttaminen ja säilyttäminen. Tässäkin mielessä, kuten aikaisemmin on todettu, luonnonsuojelulain ja metsälain yhtäaikainen käsittely on hyvä. Nämä asiat voidaan molemmissa laeissa viedä eteenpäin.

Taloustmetsät sinänsä jäävät pääosin metsälainsäädännön piiriin. Luonnonsuojelulain puolella taloustmetsiäkin tietenkin koskevat esimerkiksi luonnonsuojelun kansainväliset sopimukset, edelleen luonnonsuojeluohjelmien ohisvaikutukset, jotka nyt EU:n Natura 2000 -verkkoa rakennettaessa ulottuvat kotimaisia suojelualueita laajemmalle eli takaavat suojelualueen läheisyydessä toimenpiteet ja työt niin, että suojelualueiden arvo ei vaarannu. Tietenkin lajien rauhoitussäännökset ulottuvat myös luonnon-suojelualueita laajemmalle alueelle.

Laki sisältää todella myös veloitteen luonnonsuojelu- ja metsäviranomaisten yhteistyöstä, josta tarkemmin tullaan säättämään asetuksella.

Luonnonsuojelulakityöryhmä keväällä esityksessään jätti varsin pitkän listan luontotyypeistä, jotka luonnonsuojelulaissa pitäisi suojella. Niitä on kuitenkin soviteltu nyt paitsi metsälain tietyksi myös vesilain kanssa yhteen, ja varsinaisen luonnonsuojelulain puolelle on jäänyt yhdeksän sellaista luontotyyppiä, joita tämä laki suoraan suojelee. Ensinnäkin siinä on luontaisesti kasvaneet jalot lehtipuumetsät, on pähkinäpensaslehdot, on tervaleppäkorvet, on luonnon-tilaiset hiekkarannat, on merenrantaniityt, puutotat hiekkadyynit, katajakedot, lehdesniityt sekä avointa maisemaa hallitsevat suuret yksittäiset puut ja puuryhmät. Ne löytävät suojansa suoraan luonnonsuojelulain luontotyyppiluettelosta.

Näistä metsäisistä tyypeistä tässä luettelossa voi sanoa, että vaikka näistä vähän kädenvääntöä käytiin metsälainsäädännön kanssa, niin lopujen lopuksi ne metsätyypit, jotka luonnonsuojelulain listassa ovat, ovat hyvin pienialaisia koko maattamme ajatellen ja siinä mielessä taloudellisesti varsin vähämerkityksisiä. Pääosa metsien luontotyypeistä on metsälainsäädännön puolella.

Arvokkaiden maisemien suojelu ja sen muukaantulo on nyt uusi suojelumuo luonnonsuojelulaissa, ja kuten mainitsin, Natura 2000 -verkko on nyt otettu huomioon eli EU:n luonnonsuojelualuevaatimukset, koska niiden oikeusvaikutukset ovat nykyisiä luonnonsuojelualueita laajempia ja myös Natura 2000 -verkoston rakenta-

minen kuulemisineen ja muineen vaatii omat määräyksensä.

Arvoisa puhemies! Vielä maininta muutamasta kiistää julkisuudessaakin herättäneestä kysymyksestä.

Rantojen suunnitteluvaihtoehto on sellainen asia, josta toiset puhuvat sanalla ”kaavapakko”, toiset ”suunnitteluvaihtoehto”, mutta kaikille se on suuntaan tai toiseen hyvin lämmin ja rakas asia, olen huomannut. Tiedän, että siitä on oikeastaan vuosikymmeniä keskusteltu Suomessa.

Nyt se tässä yhteydessä ratkaistaan niin, että luonnonsuojelulain liitännäislakina on rakennuslain muutos, jossa rantavyöhykkeelle Suomessa tulee kaavoitusvelvollisuus. Se ei koske esimerkiksi maa- ja metsätalouden tai kalatalouden tarpeisiin tulevaa rakentamista. Se ei myöskään koske olemassa olevaan asuinrakennukseen tai maatalaan liittyvää saunarakennusta. Tätä saunakeskusteluahan käytiin varsin kuumana vielä edellisen eduskunnan aikana. Normaalien muiden poikkeuslupajärjestelyjen lisäksi tässä on tullut uusi väline rantojen rakentamisen suunnitteluun, nimittäin kunnan rakennusjärjestys. Sitä voi käyttää sillä tavalla, että jos kunnan alueella on rantoja, joilla ei ole maisema-arvoja, ei suojelualueita, ei virkistysarvoja eikä rakentamispaineita, kunta voi omaa rakennusjärjestystään käyttäen jonkin tällaisen ranta-alueen nimeä rakennusjärjestyksessään sellaiseksi, ettei sillä tällaista suunnittelu- tai rantakaavoitusvelvollisuutta ei ole. Kunta voi tehdä tämän päätöksen määräaikaista eli kuuden vuoden määräajaksi alueellisen ympäristökeskuksen kanssa ensin neuvoteltuaan. Mikäli joku on kunnan päätökseen tyytymätön, alueellisella ympäristökeskuksella tai kunnan jäsenellä on päätöksestä mahdollisuus valittaa, ja asian käsittelee läänin-oikeus.

Tämä on se kompromissi, joka löytyi viime vaiheessa rantojen suunnitteluun. Ainakin ympäristöministeriön näkökulmasta uskomme, että tämä pääsääntö, rantojen suunnittelua, toteutuu ja myös kunnat joutuvat rakennusjärjestystä uusiaessaan miettimään, mitkä olisivat niitä rantoja, joihin ei mitään tällaisia paineita kohdistu, jolloin ikään kuin suunnittelua tapahtuu siinäkin yhteydessä. Uskon, että se on ympäristöviranomaisten näkökulmasta täysin tyydyttävä ratkaisu. Niillä alueilla, missä rakentamispaineita on — voidaan puhua keskeisistä etelän asutuskusten lähellä olevista järvenrannoista tai kuormitetuista merenrannoista — kaavavelvollisuus tätä kautta syntyy.

Laissa on myös luonnonsuojeluohjelmien toteuttamismenettelystä säädetty hyvin tarkkaan. Siinä mielessä maanomistajan oikeusturva nyt kohenee. Ohjelmien toteutusaika on neljä vuotta siitä, kun luonnonsuojeluohjelmat on hyväksytty. Tämän lain voimassa ollessa ei enää pääse syntymään sellaista vanhaa taakkaa, jonka kanssa tämä hallitus nyt aika lailla askaroi: lähes 3 miljardin markan taakkaa vanhoista päätetyistä luonnonsuojeluohjelmista. Voisi sanoa, että aikaisemmat hallitukset eivät ole vastanneet huutoonsa rahoituksen osalta, vaikka oikein hyvistä suojeluohjelmista on kyllä päätetty.

Samoin haitan korvauskynnys on ollut asia, josta julkisuudessa on paljon puhuttu. Se on oikeastaan sekoittunut keskustelussa myös siten, että on ajateltu, että haittaa korvattaisiin vain osittain, mutta kyse on eri asiasta. Puhutaan haitan korvauskynnyksestä, joka tässä lainsäädännössä määräytyy niin, että esityksen mukaan "merkityksellinen" haitta korvataan maanomistajalle. Esityksen perusteluissa esitetään, että se on "pienempi kuin merkittävä", mutta suurempi kuin "vähäistä suurempi". Se on siis "vähäistä suuremman" ja "merkittävän" välissä. Tämä on tällaista hieroglyfitoimintaa, johon vain juristit ovat kyllin hyviä, kun he määrittelevät, missä se "merkityksellinen haitta" toteutuu. Se on ilmeisesti suurin piirtein sitä luokkaa kuin "tuntuva". En tiedä, mutta sitä varten on omat oikeuselimensä, lunastustoimikuntansa ja toimituksensa, jotka tätä sitten käsittelevät. Mutta aina silloin, kun tämä kynnys laukeaa, kun maanomistajan haitta jostakin suojelupäätöksestä tai suojelutoimenpiteestä on "merkityksellinen", hän saa sen jälkeen aina täyden korvauksen. Mutta mikäli katsotaan, että haitta jää "merkityksellistä" vähäisemmäksi maanomistajan kannalta, korvausvelvollisuutta ei synny. Tämä on siis tämän "merkityksellisuuden" merkitys tässä laissa.

Vielä lopuksi muutama maininta.

EU:sta on kovasti kyselty, koska Suomi aikoo panna voimaan EU:n habitat- eli luonnon monimuotoisuutta koskevan direktiivin, lintudirektiivin. Se tapahtuu tämän lainsäädännön yhteydessä. Tässä laissa on myös nyt mielestäni sivistyneellä tavalla ratkaisu se hyvin pitkään keskustelua herättänyt kysymys, mikä on luonnonsuojelulain ja kaivoslain suhde. Se on löytänyt nyt tämän lain yhteydessä olevassa kaivoslain muutosesityksessä ratkaisunsa. Mielestäni tähän pätee sama kuin metsä- ja luonnonsuojeluviranomaisten suhteeseen, että nyt kaivostoimintaa ja ennen kaikkea kaivostoimintaa luonnonsuojelu-

alueella koskevat kiistat voidaan ratkaista kirjoituspöydän ääressä eikä tarvitse siellä paikan päällä koettaa selvittää, mikä laki missäkin tilanteessa on voimassa tai pätee.

Ed. K o m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Haavisto otti esille lain kipeän kysymyksen eli kaavoitusvelvollisuuden, josta kunnat voivat rakennusjärjestyksensä mukaisesti näitä vähemmän suojellisia kohteita poistaa. Näen kuitenkin, että kun tässä on mukana ympäristökeskus hyvin vahvasti ja sillä on valitusoikeus, niin asiasta voi tulla hyvin riidanalainen malli, jolla kuntien rakennusjärjestyksiä toteutettaisiin.

Toinen asia, jonka ottaisin esille, on oikeusturvakysymys. Meillä on edelleen vanhoja luonnonsuojelupäätöksiä hyvin paljon toteuttamatta. Kun nyt kuitenkin näyttää siltä, että tämänkin ohjelman aikataulu venyy hyvin pitkäksi, niin mielestäni tämä ei täytä ilmeisesti ihmisoikeussopimuksenaan mukaisia korvausvaatimuksia, että korvaukset on suoritettava kohtuullisessa ajassa.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jännityksellä on seurattu, milloin tämä esitys tulee eduskuntaan ja ehtiikö se ympäristövaliokuntaan niin, että sen käsittely onnistuisi vielä ennen juhannuslomaa.

Ministeri, viittasitte kuntien rakennusjärjestykseen. Kuitenkin kriittisesti voisi ns. kompromissiin todeta, että siitä todellakin varmasti tulee kiistakysymys, koska tähän on jälleen kompromissin kompromissina etsitty sellainen aukko, joka olisi ikään kuin kokoomuksen mentävä, jotta tuli yksimielinen esitys eduskuntaan.

Toinen ongelma-alue on varmasti juuri "merkityksellisen" haitan jne. määrittely. Tässä on ikään kuin sisäänrakennettu tällaisia ongelmasioita.

Valittaa voi vain sitä, että eduskuntaan kuitenkin tulee sellainen esitys, jossa on tällaisia sisäisiä ristiriitaisuuksia, eikä ole päästy sellaiseen yksimieliseen esitykseen, joka olisi niin sanotusti ympäristön kannalta yksiselitteinen.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Haavisto totesi luonnonsuojelulain luontotyyppit ja sen, että muutoin pääosin talousmetsiä hallinnoidaan ja operoidaan metsälain mukaan ja metsäviranomaisen taholta. Ministeri kuitenkin totesi, että pääosin. Itse jäin epä tietoiseksi, voiko linjanveto olla sen

kaltainen, mitä ed. Pulliainen aiemmin totesi, että talousmetsiä operoidaan ja hallinnoidaan metsälain mukaan ja metsäviranomaisen taholta, kun nyt nämä luontotyypit on siirretty luonnonsuojelulakiin.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uusien luonnonsuojelualueiden osalta on julkisuudessa syntynyt se käsitys, että nyt neljässä vuodessa maanomistajan kannalta asiat ratkeavat.

Minulla on se käsitys esityksen luettuani, että ensin on varmasti vuoden, kahden, kolmen mittainen suojeluohjelman valmistelu-aika, joka jo sitoo maa-alueen käytön ainakin siksi ajaksi. Sen jälkeen alkaa tämä paljon puhuttu neljän vuoden odotusaika. Sitten haetaan ikään kuin suojeluohjelman toteutusta, alkaa toimitusmiesten työ korvaussumman arvioimiseksi. Kun se on tehty, alkaa valitusvaihe, ja kun valitusvaihe on käyty läpi, alkaa maksatusvaihe, jossa maksu jaksotetaan ja maksetaan neljän vuoden kuluessa. Neljän vuoden sijasta prosessi maanomistajan näkökulmasta onkin helposti 10—15 vuotta.

Rantojen kaavoituspakon tai kuntien kaavoitusvelvoitteen osalta on kriittisesti todettava, että kun meillä nyt on noin 1 500 yleiskaavaa Suomen kunnissa ja noin 500 yleiskaavaa on tälläkin hetkellä valmisteilla, niin ainoastaan 260 yleiskaavaa on tähän mennessä vahvistettu ja takana on jo 20—30 vuoden yleiskaavoitus työ.

Nyt hallitus on esittämässä itse asiassa moninkertaista haastetta tästä eteenpäin. Minulla on paha pelko siitä, että ennen kuin Suomen rannat on yleiskaavoitettu niin, että valtion korkeat viranomaiset ovat ne kaavat vielä vahvistaneet, siihen tulee kulumaan kohtuuttomasti aikaa. Tosiasiassa esitys toteutuessaan tulee merkitsemään lähimmäksi yhdeksi kahdeksi vuosikymmeneksi erittäin suuria rajoituksia normaaliin suomalaiseen elämänmuotoon kuuluvalla rantarakentamiselle. Olisi ollut mielestäni löydettävissä kevyempi, joustavampi ja demokraattisempi tapa huolehtia siitä suunnitteluvaiheesta ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

P u h u j a : ...joka hallituksen tavoitteena on.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä yritin laista etsiä ministe-

rin esittämää sanaleikkiä, joka tarkoitti aiheutettua haitan astetta, mutta joka tapauksessa tunsin riemullisen olotilan, että nykyisinkin tällaiseen hyvin kylmään ja yksioikoiseen lainsäädäntöön on saatu näin hauska asia, mistä viimeisimpänä ministeri mainitsi tämän ”merkityksellistä vähäisempi”. Nimittäin Suomessa suurten lainsäädännöllisten teoreetikkojen aika on aika paljon ohi, mutta heillekin tulee töitä, kun he maiskuttelevat vuosikausia, mikä on haitan aste ja minkälaiseksi se arvostetaan. Arvoisa ministeri, minä etsin kylä vielä sen pykälän, minusta ne sanat olivat niin riemukkaita. Kirjoitin vain tuon ”merkityksellistä vähäisempi”.

Se on ainakin varma asia, että haitan kärsijä yleensä jää aina ilman markkoja. Jollekulle annetaan muutama satanen tai tonni malliksi, että lakia on toteutettu. Tämän tyyppinen pykälä on juuri sellainen, ministeri Haavisto, ja varmaan itsekin älykkäänä ihmisenä ymmärrätte. Minähän en olekaan älykäs, tässä pääsee helposti siihen käsitykseen, että rinnastan teidät älyllisesti itseäni. — Tällaisiahan ei pitäisi koskaan lakiin tehdä, paitsi jos halutaan palvella pakinan tekijöitä. Minä taatusti teen siitä pykälästä pakinan, se on niin riemukas asia, ja tarjoan sitä lehteen ja saan vielä 500 markkaa rahakin. Tällaiset pykälät, joissa on tuollaisia sanaleikkejä, ainakin valiokunnassa pitäisi poistaa ja pistää ihmisten kielelle, jotta niillä olisi joskus jotakin merkitystä.

Ympäristöministeri H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Jos aloitan ed. Aittoniemen loppupään kysymyksestä, niin, ed. Aittoniemi, olen kanssanne aivan samaa mieltä, mutta minulle on vastattu, että kyllä juristit sitten tulkitsevat, syntyy oikeuskäytäntö, jossa korvauskynnykset määräytyvät. Siihen vaikuttavat jonkin verran ehkä maanomistajan omaisuuden arvot ja ajan henki, mitkä asiat siihen vaikuttavatkin pitkällä aikavälillä, kun tätä lakia toteutetaan.

Mutta otetaan konkreettinen esimerkki, mitä tällainen voisi tarkoittaa. On joku pieni maa-alue, jolla ei ole mitään vaihtoehtoja käyttöä, on vetistä maaperää, jossa hyvin harvinaiset linnut viihtyvät muuttomatkoillaan. Alue pannaan suojelun alaiseksi. Sitä ei voi ehkä ojittaa eikä siitä voi tehdä metsää eikä peltoa eikä siihen voi rakentaa. Silloin haitta maanomistajalle saattaa jäädä pieneksi. Tämä on esimerkki siitä kysymyksestä.

Sanon vain esimerkkinä, että Ruotsissa tämä on ratkaistu juuri vaihtoehtoisia käyttöjä vertaa-

malla tällä periaatteella eli tutkimalla, mikä olisi maan tai alueen toinen käyttötarkoitus, jos se ei olisi suojelun piirissä. Tätä mietittiin myös Suomen lakia uudistettaessa, mutta se toisi myös uudenlaisen oikeuskäytännön. Nyt haitan korvauskynnys noudattaa kuitenkin nykyistä ajattelumallia.

Ed. Vanhaselle aikarajoista: On aivan totta, että neljä vuotta on ohjelman päättämisestä velvollisuuteen lunastaa alue yhteiskunnan puolelta tai tehdä jokin päätös asiassa. Totta kai sitä edeltää suunnitteluvaihe. Tässä mielessä, jos nämä kaikki ajat lasketaan yhteen, aika on pidempi.

Sen sijaan mitä tulee ed. Vanhasen ajatukseen siitä, että nyt olisi hyvin kankea muoto rantojen suunnitteluun löydetty, niin ensinnäkin yleiskaavoituksesta on sanottava, että ainakin merenranta-alueella siitä on tullut hyvin myönteistä palautetta myös maanomistajien puolelta. Yleiskaavoituksella on saatu ikään kuin oikeudenmukainen jako maanomistajien välillä rakennus- ja ympäristöasioiden välillä. Yleiskaavoituksissa ja tämän tyyppisissä asioissa. Usein tällainen kaavoitus, joka tehdään ajoissa, turvaa maanomistajan oikeuksia.

Mitä tulee järjestelmien joustavuuteen, niin nythän lakiehdotus edelleen noteeraa rantakaavan yhtenä mahdollisuutena silloin, kun ei katso- ta olevan tarvetta yleiskaavaan tai osayleiskaavaan. Rantakaavahan on aina maanomistajalähtöinen. Sitten tässä on vielä poikkeus sellaisen maanomistajan osalta, joka ei saa rantakaavaa liikkeelle. Hänellä on esimerkiksi postimerkkintontti monien muiden jo rakennettujen postimerkkien välissä, eikä hän voi enää käynnistää omaa rantakaavoitustaan. Tämä tarjoaa tällaisellekin poikkeusmahdollisuudet. Minusta tässä on luotu varsin joustava ja erilaisia tilanteita huomioon ottava järjestelmä.

Ed. Kalli kysyi, onko metsälain ja luonnonsuojelulain hallinnoinnissa jotakin epäselvyyttä. Talousmetsän osalta mielestäni ei ole minkäänlaista. Mainitsin vain ne alueet, joilla tämä laki ikään kuin ulottuu esimerkiksi kansainvälisten sopimusten taikka joidenkin luettelemieni luontotyyppien kautta metsiin. Sen vuoksi juuri, koska tällaisia yhteensovituskohtia on, niin viranomaisten yhteistyö on velvoittavaa sekä laissa että asetuksessa. Tämä on tärkeää alueellisisissa metsätaloussuunnitelmissa ymmärtääkseni, mikäli on luonnonarvoja, jotka tulisi ottaa huomioon. Ne voidaan suunnitteluvaiheessa siinä yhteydessä käsitellä.

Ed. Tiisanen ajatteli, että kompromissi on jollain tavalla jo vähän vesitetty ja tänne jää

kiistakysymyksiä sisään. Olen paneutunut eri vaiheissa valmisteltuihin luonnonsuojelulakiehdotuksiin ja myös niihin hyvin moniin eriäviin mielipiteisiin, joita oli luonnonsuojelulakityöryhmän esityksessä viime keväänä. Ei tästä yksimielistä saa millään sillä tavalla, että kaikilla olisi sama näkemys. Mielestäni on erittäin hyvä, että hallitukselta on tullut yksimielinen esitys, mutta nämä ovat hyvin vaikeita asioita, koska ne liittyvät maanomistukseen, korvauskysymyksiin, korvauskiistoihin, hyvin tunneperäisiin kysymyksiin puolin ja toisin sekä maanomistajien, luonnonsuojelun että muilla tahoilla. Uskon, että tässä on nyt niin monet riidat pyritty sopimaan, kuin on mahdollista, mutta jotain jää oikeuskäytännön varaan. Sinänsä en pidä sitä huonona, että nyt esimerkiksi rantakysymyksissä lääninoikeudet ja niiden jälkeen korkein hallinto-oikeus tekevät ratkaisuja ja ennakkopäätöksiä. Tämä tietysti myös testaa oikeuslaitoksen kyvyn elää tätä aikaa ja tehdä luonnonsuojelukysymyksissä ja tämän tyyppisissä asioissa päätöksiä. Mutta uskon, että oikeuslaitos varmasti selviytyy hyvin tällaisista uusista kiinnostavista haasteista.

Lopulta, mitä tulee ed. Komin kysymyksiin vanhoista ohjelmista, niiden toteutumisesta ja siitä, ollaanko jo ihmisoikeussopimuksen rikkomisen rajoilla, niin kannan samaa huolta kuin ed. Komi näiden ohjelmien toteutuksesta. Olen esityksiäni tietysti hallituksen piirissä pyrkinyt viemään eteenpäin ja saamaan niille kannatusta enkä ole vielä heittänyt toivoani, että lähikuukausina myös vanhojen luonnonsuojeluohjelmien toteutusasia ratkeaisi hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti. Se on kallis. Siinä on vaikea löytää sellaista mekanismia, jonka valtiontalous myös kestäisi, mutta siitä käydään parhaillaan neuvotteluja ja mietitään rahoitusratkaisuja, rahoitusmalleja. Se on seuraavana tyolistalla, kun itse laki on voitu esityksenä jättää eduskuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

24) Hallituksen esitys laiksi Kolin kansallispuiston laajentamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 80/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ympäristöministeri Haavisto: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti: Kolin kansallispuiston laajentamisesta on nyt jätetty eduskunnalle esitys. Muistutan vain, miksi nimenomaan Kolin kansallispuiston laajentaminen on käsiteltävä erillisenä lakiesityksenä. Se johtuu siitä, että aikanaan eduskunta asetti ehdon, että Kolin kansallispuistoa voidaan laajentaa vain maarajaa pitkin eli mikäli laajennuksia tehdään muulla tavoin, asia on erikseen eduskunnassa käsiteltävä. Tämä on tällä hetkellä tilanne, joka myös tulee esityksestä ja siihen liittyvistä kartoista esille.

Nyt on kysymyksessä varsin suuri laajennusalue ja on saatu sekä ostettuja että vaihtomaita mukaan Koli-hankkeeseen. Ne kysymykset, jotka eduskunnassa aikanaan myös kovasti askarruttivat, muun muassa Kolin matkailukäyttö, matkailuhotellin tulevaisuus jne., näyttävät minusta saaneen sellaisen ratkaisun, että uusi yrittäjä matkailuhotellissa haluaa painottaa toimintaa Kolin alueella nimenomaan luontomatkailun, ekomatkailun, suuntaan ja on jo paljon asinut ympäristöviranomaisten kanssa tässä kysymyksessä, millä tavalla tätä aluetta voitaisiin yhteisesti kehittää niin, että luontomatkailu, ekomatkailu, ja alueen luonnonsuojeluarvot voitaisiin yhtä aikaa toteuttaa. Näin ollen, arvoisa puhemies, halusin vain sanoa, että minusta Kolin tulevaisuus näyttää hyvältä ja nyt lakiesityksen mukaisesti alue suurin piirtein kaksinkertaistuu. Siitä tulee hyvin merkittävä kansallispuisto. Ne kolmesta maanomistajasta riippuvat alueet näiden kahden alueen välissä jonakin päivänä vielä voidaan liittää tähän kokonaisuuteen. Silloin tästä tulee varsin mahtava eteläisemmän Suomen kansallispuistoalue.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti tästä asiasta.

On syytä vielä palauttaa mieleen, että tämä asiahan tuli voimallisesti julkisuuteen Holkerin hallituksen aikana, jolloin nyt kysymyksessä oleva Paimenenvaaran alue oli sellainen, että eräät sikäläiset henkilöt, siis sieltä Kolin alueelta, olivat sitä mieltä, että ikinä tämän laatuinen hanke ei voisi toteutua, joka nyt tässä on toteutumassa. Siitä käytiin erittäin kova keskustelu, joka sai hyvin persoonallisiakin muotoja. Kuitenkin tässä vaiheessa on syytä palauttaa mieleen, että pääministeri Holkerille on syytä antaa näin jälkikäteenkin vielä tunnustus siitä, että hän otti hyvin

jämäkän asenteen tämän kansallismaiseman toteuttamiseen.

Pitää muistaa Suomen historiasta, että kuuluisat Järnefeltin maalaukset Kolilta ovat syntyneet sellaisessa yhteydessä, että hän oli Jean Sibeliuksen kanssa siellä kahdella eri reissulla, toinen viime vuosisadan puolella, toinen tämän vuosisadan puolella. Näitten tuloksena syntyivät myös Karelia-sarja ja neljäs sinfonia. Eli tällä tavalla tässä on hyvin laajasti suomalaista kulttuurihistoriaa takana, puhumattakaan siitä, että nyt voidaan ekomatkailu ja uudenlainen kulttuuri yhdistää tähän alueeseen. Erinomaisen hienoa, että se asia on nyt täällä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

25) Hallituksen esitys laiksi eräistä väliaikaisista tulleista annetun lain 1 §:n ja liitteeseen olevan luettelon muuttamisesta

Hallituksen esitys 17/1996 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 10/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

**26) Hallituksen esitys laiksi arvonlisä- ja valmiste-
verotuksen toimittamisesta Ahvenanmaan maa-
kunnan ja muun Suomen välisissä suhteissa an-
netun lain muuttamisesta**

Hallituksen esitys 32/1996 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 11/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

27) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 39/1996 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 12/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

28) Hallituksen esitys laiksi tieliikennelain 70 ja 108 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 21/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 3/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

29) Hallituksen esitys laeiksi osuuskuntalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys 10/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 4/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

30) Hallituksen esitys laiksi Valkmusan kansallispuistosta

Hallituksen esitys 42/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 2/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 15 päivänä toukokuuta kello 0.02.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
